ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ
ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐ

ՀՐԱՄԱՆ

No 25-Ն «30» ապրիլի 2021

2021-2022 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒՄ ՀՀ ՏԱՎՈՒՇԻ ՄԱՐԶԻ ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՓՈՐՁԱՐԿԵԼՈՒ ՆՊԱՏԱԿՈՎ «ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՓՈՐՁՆԱԿԱՆ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉԸ ԵՎ ԾՐԱԳՐԵՐԸ (1-12-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ) ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ղեկավարվելով «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքի 30-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով՝

ՀՐԱՄԱՅՈՒՄ ԵՄ

1. 2021-2022 ուսումնական տարում ՀՀ Տավուշի մարզի հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում փորձարկելու նպատակով հաստատել «Կերպարվեստ» առարկայի փորձնական չափորոշիչը և ծրագրերը (1-12-րդ դասարաններ)՝ համաձայն հավելվածի:

Վ. ԴՈՒՄԱՆՅԱՆ

/պաշտոնակատար/

30.04.2021

X

ՎԱՀՐԱՄ ԴՈՒՄԱՆՅԱՆ

Signed by: DUMANYAN VAHRAM 1909620211

Հավելված

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի

2021 թվականի ապրիլի -ի N հրամանի

«ԱՐՎԵՍՏ-ԱՐՀԵՍՏ»

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌ

«ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ

ՓՈՐՁՆԱԿԱՆ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉ ԵՎ ԾՐԱԳՐԵՐ

(1-12-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ)

«ԱՐՎԵՍՏ-ԱՐՀԵՍՏ»

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌ

«Արվեստ և արհեստ» ուսումնական բնագավառի առարկայախմբի բովանդակային տիրույթն ապահովում է գեղարվեստական կրթության և գեղագիտական դաստիարակության միջոցով անձի մտավոր և ստեղծագործական կարողությունների բացահայտմանն ու զարգացմանն ուղղված շարունակական գործընթաց, որն իրականացվում է միջառարկայական կապերի ակտիվ ներգրավմամբ, արվեստի տարբեր տեսակներին հաղորդակցվելու, ինքնուրույն գեղարվեստական-ստեղծագործական գործունեություն ծավալելու միջոցով:

Դասընթացի նպատակն է ժամանակակից 12-ամյա միջնակարգ կրթության շրջանակներում և այլընտրանքային հայեցակարգերով գործող դպրոցների առկայության պայմաններում ապահովել արվեստի հավասարապես հասանելի, ներառական և որակյալ ուսուցում, Հանրակրթության պետական չափորոշիչով (ՀՊՉ) սահմանված կարողունակություններին համապատասխան՝ ուսումնական միատեսակ վերջնական արդյունք՝ սովորողների՝ ստեղծագործական գաղափարների մշակման, ստեղծագործական գործունեության, դրա մատուցման, արվեստի ստեղծագործություններին գրագետ արձագանքելու և դրանք իմաստավորելու միջոցով:

Հանրակրթական դպրոցում արվեստի ուսումնական նպատակները.

- Զարգացնել երևակայությունը, քննական, ստեղծագործական, պատկերավոր մտածողությունը, դիտողականությունը, ուշադրությունը, նպատակասլացությունը, աշխատասիրությունը, դյուրազգացությունը, հանդուրժողականությունը:
- Ձևավորել դատողություններ, վերլուծություններ և որոշումներ կայացնելու, անհրաժեշտության դեպքում նաև հակազդելու կարողություններ:
- Ձևավորել գեղեցիկը և ներդաշնակը տեսնելու, զգալու, գնահատելու, պահպանելու և արարելու ցանկություն և կարողություն:
- Ձևավորել ակտիվ ունկնդիր, համերգասրահներ, թանգարաններ, պատկերասրահներ այցելելու ցանկություն և պահանջ:
- Սովորեցնել գործնականում կիրառել գեղարվեստական գործունեության ընթացքում ձեռք բերված գիտելիքները և կարողությունները:
- Ձևավորել ազգային, համամարդկային, սոցիալական, խմբային, անհատական և անձնական խնդիրները ստեղծագործաբար լուծելու կարողություններ:

- Ձևավորել մշակութային արժեքների պահպանման, բազմացման, փոխանցման գործում սեփական մասնակցությունն ունենալու պահանջմունք:
- Ստեղծել մշակույթի և արվեստի ոլորտում մասնագիտական կողմնորոշման համար նպաստավոր պայմաններ:
- Պահպանել և զարգացնել մշակույթի և արվեստի բնագավառներում Հայաստանում ձևավոր-ված գեղարվեստական կրթության ավանդույթները, համապատասխանեցնել նոր տնտե-սական հարաբերություններին, ժամանակակից պահանջներին և միջազգային կրթական չա-փորոշիչներին:

Դասընթացի խնդիրները

- Ընդլայնել երեխաների աշխարհայացքը:
- Զարգացնել գեղագիտական և գեղարվեստական ընկալունակությունը:
- Հաղորդակից դարձնել ազգային և համաշխարհային մշակութային արժեքներին, ժո-ղովրդական արվեստի նմուշներին:
- Սովորեցնել աշխատել նյութերով:

Հիմնական սկզբունքները

- Գեղարվեստական կրթության և գեղագիտական դաստիարակության անհրաժեշտություն բոլոր սովորողների համար:
- Գեղարվեստական կրթության և գեղագիտական դաստիարակության լավագույն ավան-դույթների պահպանում և արդիականացում:
- Յուրաքանչյուր աշակերտի համար մատչելիության և հասանելիության ապահովում:
- Սովորողների ակտիվ և ազատ ստեղծագործական գործունեության խրախուսում:
- Դասընթացի ուսումնասիրման ընթացքում «գիտելիքի ձեռքբերում-գործնական կիրառում-արժեքային համակարգի և վերաբերմունքի ձևավորում» շղթայի անքակտելիության ապա-հովում:

Հանրակրթական դպրոցում «Արվեստ և արհեստ» ուսումնական բնագավառը ներկայացնող ծրագրերը կառուցվում են հիմնական գաղափարների հենքի վրա, պարուրաձև սկզբունքով: Առարկայական (ինտեգրված) ծրագրերն ապահովում են արդյունավետ ներառարկայական և միջառարկայական կապեր՝ նպաստելով սովորողների ընդհանրական աշխարհայացքի ձևա-վորմանը:

Ուսումնական գործունեության ձևերը

- Արվեստի տարբեր գործերի ուսումնասիրում, երաժշտության ունկնդրում, կերպարվեստի ստեղծագործությունների դիտում: Հանդիպումներ արվեստագետների հետ:
- Բանավեճեր, քննարկումներ, ինքնավերլուծություն, զրույցներ:
- Ուսումնական տարբեր նպատակներով կիրառվող խաղեր, մրցույթներ, հանդեսներ, ցուցադրություններ և ներկայացումներ:
- Նյութերի, միջոցների և տարբեր մոտեցումների փորձարկումներ:
- Հետազոտություններ, տարբեր լրատվամիջոցների և տեղեկատվության աղբյուրների ուսումնասիրում:
- Անհատական և խմբային, ինքնուրույն և համագործակցային աշխատանքներ և նախագծեր:
- Ներկայացումներ և մոդելավորումներ, գծապատկերների և սխեմաների ստեղծում, ուսուցողական և գեղարվեստական ֆիլմերի դիտումներ, քննարկում:
- Մասնագիտական եզրույթների, արվեստագիտական բառապաշարի և լեզվի գործածում, գաղափարների և հասկացությունների սահմանում և վերհանում:
- Տեղեկույթ ու փաստարկներ որոնելու նպատակով մեդիագրագիտության հմտությունների կիրառում, համապատասխան տեղեկատվության և ուսումնասիրման նյութի տեղեկացված ընտրություն:
- Աշխատանքային թերթիկներ և ռուբրիկներ՝ տարբեր տիպի առաջադրանքներով, թեմատիկ միավորի վերաբերյալ առաջադրանքներ:

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Արվեստը հոգևոր գործունեության առանցքային տարրն է, աշխարհի զգացական-գործնական յուրացման յուրահատուկ տեսակ, որի առաջացումը կապված է մարդկային հասարակության զարգացման հնագույն շրջանների հետ: Արվեստը նաև իրականության գեղագիտական-գեղարվեստական վերարտադրություն է՝ իր բազմաթիվ տեսակներով ու դրսևորումներով: Այն մարդկային կյանքի մշտական ուղեկիցն է, գործունեության արժեքավոր դրսևորումներից մեկը:

Արվեստի միջոցով կարելի է ճանաչել և հասկանալ մարդկության անցած ճանապարհը՝ սկսած նախապատմական ժամանակներից: Զարդանախշի, կենցաղային իրերի, երգվող մեղեդիների, ծիսական պարերի, դրամատիկ պատմությունների տեսքով ձևավորված արվեստը

հասել է մինչև մեր օրեր: Դրանք հսկայական տեղեկատվություն են պարունակում, շատ դեպքերում՝ նաև դեռևս չվերծանված:

Դժվար է պատկերացնել ժամանակակից աշխարհն առանց երաժշտության, նորաձևության, թատրոնի, կինոյի, գրաֆիկական դիզայնի, կերպարվեստի, պարի և այլն: Արվեստի տարբեր տեսակների դրսևումներն այնքան ներկա են մեր կյանքում, որ դրանց ուսումնասիրությունը կրթության կարևոր բաղադրիչ է հանդիսանում:

Արվեստի դասավանդումն իրականացվում է հայ ազգային մշակույթի հիմքի վրա: Այն նպաստում է սովորողի ինքնաճանաչմանը և ինքնարտահայտմանը, նրա մտահորիզոնի ընդլայնմանը, երևակայության, քննական, վերլուծական և ստեղծագործական մտածողության զարգացմանը, վարպետության, ստեղծարարության, կատարողական առանձնահատկություններին միտված ուսումնական գործունեության, գեղագիտական և բարոյական չափանիշների, հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների ձևավորմանը և կյանքի, շրջապատող աշխարհի, աշխատանքի նկատմամբ ստեղծագործական վերաբերմունքի դրսևորմանը:

Հանրակրթական դպրոցում «Արվեստ-արհեստ» ուսումնական բնագավառը ներկայացված է երաժշտություն, կերպարվեստ, պար, թատրոն և դեկորատիվ-կիրառական արվեստ (ԴԿԱ) ուսումնական առարկաներով տարրական, միջին և ավագ դպրոցներում, առանձին կամ ինտեգրված դասընթացով:

Չնայած արվեստի այս տեսակները փոխկապակցված են և շատ հաճախ ներկայանում են ինտեգրված, դրանցից յուրաքանչյուրը դրսևորվում է ստեղծագործական գործունեության իրեն հատուկ մոտեցումներով և կարող է ուսումնասիրվել առանձին: Յուրաքանչյուր առարկա ունի մասնագիտական իր եզրույթները, ուսումնասիրման իր շրջանակը, ձևերը և մեթոդները, որոնք ձևավորում են գիտելիքներ և հմտություններ, յուրահատուկ աշխարհընկալում:

ՊԱՐ - Սովորողներն ուսումնասիրում են մարմնի շարժումը՝ որպես գաղափարի փոխանցման և հաղորդակցության միջոց: Պարային գործունեությունն ընդգրկում է (և չի սահմանափակվում) ազգային, ժողովրդական, պարահանդեսային, ժամանակակից պարեր, խորեոգրաֆիա, կատարում, պարային տարրեր, իմպրովիզացիա, պարային նոտագրություն, պարային բեմադրություն, պարարվեստի պատմություն և արձագանք:

ԹԱՏՐՈՆ - Սովորողներն ուսումնասիրում և ներկայացնում են մարմնի լեզուն, շարժումն ու տարածությունը, բեմական խոսքը, ասմունքը, իրական և մտացածին աշխարհը՝ կատարումներին իմաստ հաղորդելով: Հանդես են գալիս որպես կատարող և որպես հանդիսատես: Ստեղծում են դրամա, փորձում, կատարում, ցուցադրում և արձագանքում են:

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ - Սովորողներն ուսումնասիրում և կատարում են տարբեր տարբեր ժանրերի, ոճերի երաժշտություն: Նրանք կատարում, ստեղծում, ներկայացնում, քննում և վերլուծում են ձայնը ժամանակի և տարածության մեջ: Երաժշտական գործունեությունն իրականացվում է երեխայի ակտիվ գեղարվեստական գործունեության միջոցով՝ ունկնդրելու, երաժշտության, երաժիշտների և երաժշտության պատմության վերաբերյալ գիտելիքներ ձեռք բերելու միջոցով:

ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏ - Սովորողներն ուսումնասիրում են տարբեր մշակույթների, ոճերի և ուղղությունների առանձնահատկությունները, արվեստագետներին, նրանց ստեղծագործական մոտեցումներն ու սկզբունքները: Զբաղվում են կերպարվեստային գործունեությամբ, արվեստի, արհեստների և դիզայնի ուսումնասիրմամբ՝ ձևավորելով գործնական հմտություններ և քննական արձագանք արվեստի ստեղծագործությունների վերաբերյալ:

ԴԵԿՈՐԱՏԻՎ-ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏ - Սովորողներն ուսումնասիրում են դեկորատիվ արվեստի և ժողովրդական ստեղծագործության նյութական ու հոգևոր ժառանգությունը: Նրանք ստեղծում, ձևավորում և ներկայացնում են, քննում և վերլուծում են դեկորատիվ-կիրառական արվեստը՝ ըստ գործնական նշանակության, ըստ նյութի (գործվածք, մետաղ, փայտ, խեցի), ըստ կատարման տեխնիկայի (փորագրում, ասեղնագործում, ձուլում, դաջում, դրվագում): Զբաղվում են կենցաղային իրերի (կահույք, սպասք, գործվածք, զգեստ, զարդ) գեղարվեստական ձևավորմամբ և պատրաստմամբ:

«Արվեստ-արհեստ» բնագավառի ինտեգրված դասընթացները հնարավորություն են տալիս հաղորդակցվելու արվեստին ազգային, ավանդական, ժամանակակից և ձևավորվող նոր ուղղությունների տեսանկյունից՝ արդեն ծանոթ միջոցները, նյութերն ու մոտեցումները կիրառելով ուսումնասիրությունների մեջ: Ժամանակակից մարտահրավերները նոր խնդիրներ են առաջադրում ուսումնական բոլոր բնագավառների համար: Արվեստի առարկայախմբի ուսումնական ծրագրերը կառուցված են «ստեղծագործության» շուրջ գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների, վերաբերմունքի, արժեքների ձևավորման, զարգացման և կատարելագործման սկզբունքով, երբ սովորողը հանդես է գալիս որպես ստեղծագործող, հանդիսատես և արվեստաբան:

«Արվեստ-արհեստ» բնագավառի պար, թատրոն, երաժշտություն, կերպարվեստ և ԴԿԱ առարկաների և «Արվեստ» ինտեգրված դասընթացների չափորոշիչով սահմանվել են հիմնական գաղափարներ և ենթագաղափարներ, որոնց համապատասխան՝ յուրաքանչյուր

տարիքային խմբի համար նախատեսվել են չափորոշիչային պահանջներ կամ վերջնարդյունքներ:

Սահմանված են հետևյալ հիմնական գաղափարներն ու ենթագաղափարները (հասկացությունները).

ՍՏԵՂԾՈՒՄ - Նոր գեղարվեստական գաղափարների և ստեղծագործությունների ձևակերպում, զարգացում և ավարտ: Իրականացվում է՝

- նյութերի, միջոցների և մոտեցումների, գաղափարների ուսումնասիրման, փորձարկման և հետազոտման,
- մասնագիտական բառապաշարի ձևավորման,
- անվտանգ և ապահով գործունեության,
- արվեստի տվյալ տեսակին բնորոշ տարրերի և սկզբունքների ուսումնասիրման,
- նորարարության և երևակայության վրա հիմնված ստեղծագործական գործունեության միջոցով:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ - Գեղարվեստական ստեղծագործությունների մեկնաբանություն և ներկայացում: Ընտրվում, կատարվում, խմբավորվում, վերանայվում և ցուցադրվում կամ ներկայացվում են աշխատանքները: Դիտվում, վերլուծվում և մեկնաբանվում են արվեստի ստեղծագործությունները:

ԱՐՁԱԳԱՆՔՈՒՄ (ԸՆԿԱԼՈՒՄ) - Արվեստի միջոցով իմաստի արտահայտման/հաղորդման գիտակցում, ընկալում և արժևորում: Լինել ակտիվ հանդիսատես, ընկալել, արձագանքել և գնահատել (գրավոր և բանավոր) իր և մյուսների ստեղծագործությունները:

ԿԱՊԱԿՑՈՒՄ - Գեղարվեստական գաղափարների և աշխատանքների համադրումը անհատական/մասնավոր իմաստի և արտաքին համատեքստի հետ: Արվեստի ստեղծագործությունների և ստեղծագործական գործունեության համադրումը պատմության տարբեր շրջանների, տեխնոլոգիական տարբեր միջոցների և մոտեցումների, սեփական կենսափորձի և շրջապատող իրականության տեսանկյունից:

<table>
<tr><td colspan="4" align="center">ԱՐՎԵՍՏ-ԱՐՀԵՍՏ ԲՆԱԳԱՎԱՌ
ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ, ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏ, ՊԱՐ, ԹԱՏՐՈՆ, ԴԿԱ</td></tr>
<tr><td>ՍՏԵՂԾՈՒՄ</td><td>ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ</td><td>ԱՐՁԱԳԱՆՔՈՒՄ</td><td>ԿԱՊԱԿՑՈՒՄ</td></tr>
</table>

Նոր գեղարվեստականգաղափարների և ստեղծագործությունների ձևակերպում, զարգացում և ավարտ:	Գեղարվեստական ստեղծագործությունների մեկնաբանություն և ներկայացում:	Արվեստի միջոցով իմաստի արտահայտման/հաղորդման ընկալում, գիտակցում և գնահատում:	Գեղարվեստական գաղափարների և աշխատանքների համադրում անհատական/մասնավոր իմաստի և արտաքին համատեքստի հետ:
Նյութ, միջոց, մոտեցումներ	**Վերանայում և ցուցադրում**	**Քննադատական արձագանք**	**Արվեստ, տեխնոլոգիաներ, գյուտեր**
Տարրեր և սկզբունքներ	**Մեկնաբանում**	**Գնահատում և ինքնագնահատում**	**Արվեստի պատմություն**
Նորարարություն, երևակայություն			**Արվեստի դերը և նշանակությունը**

Յուրաքանչյուր գաղափարի համապատասխան վերջնարդյունքները ձևավորում են սովորողի գնահատման չափանիշը:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Ուսումնառության արդյունքների գնահատումն իրականացվում է ուսումնառության և դասավանդման գործընթացների արդյունավետությունը պարզելու և դրանց վրա ներազդելու նպատակով և նպատակաուղղված է չափորոշիչով սահմանված կարողունակությունների ձևավորմանը և զարգացմանը:

Առաջադիմության գնահատականն արձանագրում է սովորողի կարողունակության զարգացման աստիճանը՝ ըստ «Արվեստ-արհեստ» բնագավառի պար, թատրոն, երաժշտություն, կերպարվեստ և ԴԿԱ առարկաների և «Արվեստ» ինտեգրված դասընթացների չափորոշիչով սահմանված վերջնարդյունքներին համապատասխան ձեռք բերված գիտելիքների, հմտությունների, վերաբերմունքի և արժեքների մակարդակի:

Գնահատումն իրականացվում է ուսումնական տարվա ընթացքում (ընթացիկ), կիսամյակի և ուսումնական տարվա ավարտին (ամփոփիչ) և հանրակրթական ծրագրի յուրաքանչյուր աստիճանի ավարտին (ամփոփիչ ատեստավորում):

«Արվեստ-արհեստ» բնագավառի առարկաների և «Արվեստ» ինտեգրված դասընթացների ընթացիկ գնահատումն իրականացվում է քանակական (միավորային) և ձևավորող (ուսուցանող) ձևերով՝ դպրոցի մանկավարժական խորհրդի կողմից հաստատված կարգով:

Ձևավորող գնահատման դեպքում օգտագործվում են սովորողի առաջընթացը բնութագրող որակումներ, վերլուծություններ և մեկնաբանություններ, որոնք համեմատվում են ՀՊՉ տարրական, հիմնական և միջնակարգ հանրակրթական ծրագրի վերջնարդյունքների հետ:

Գնահատման այս ձևում կարևորվում է հետադարձ կապի առկայությունը, որն իր հերթին ապահովում է կրթական գործընթացի շարունակականությունը:

Առաջադրանքները բնույթով կարող են տարբեր լինել: Հաշվի են առնվում աշակերտների՝ արվեստի հայտնի գործիչների ստեղծագործություններին առնչվող փաստերի իմացությունը, գիտելիքների կիրառումը, տրամաբանական եզրահանգումները, վերլուծությունները, համեմատությունները, ինքնուրույն ստեղծագործական և գեղարվեստական գործունեությունը:

«Արվեստ-արհեստ» բնագավառի դասերի ընթացքում ձևավորող գնահատման նպատակով երաշխավորվում են աշխատանքների հետևյալ տեսակները՝

- թեմայի բովանդակության ընկալման և ստեղծագործական գործունեության վերաբերյալ բանավոր և գրավոր հարցումներ,
- ինքնուրույն գործնական աշխատանքում նյութերի, միջոցների և մոտեցումների կիրառում, բովանդակության վերլուծություններ, քննարկումներ, զրույցներ,
- ինքնագնահատում և փոխադարձ գնահատում,
- ուսուցման խմբային աշխատանքի կազմակերպում,
- ցուցահանդեսներ, միջոցառումներ, համերգներ, ելույթներ, ստուգատեսներ և այլն:

1-4-րդ դասարաններում և 5-րդ դասարանի առաջին կիսամյակում միավորային գնահատում չի կատարվում: Ընթացիկ գնահատումը կատարվում է բնութագրման միջոցով, իսկ որպես տարեկան ամփոփիչ գնահատական՝ կազմվում է յուրաքանչյուր սովորողի ուսումնական առաջադիմության բնութագիրը՝ համաձայն կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի սահմանած կարգի: Առաջարկվում է որպես կիսամյակի ամփոփիչ միջոց կիրառել ցուցահանդեսների, միջոցառումների, ստուգատեսների կամ բաց դասերի ձևաչափերը:

Միավորային գնահատումն իրականացվում է որոշակի ժամանակահատվածում ուսումնական նյութի որոշակի ծավալի շրջանակներում սովորողների ձեռքբերումները պարզելու և պաշտոնապես գրանցելու նպատակով: Միավորային գնահատումը սովորաբար իրականացվում է առանձին թեմատիկ միավորի ուսուցման, քառորդի կամ կիսամյակի վերջում:

Միավորային գնահատումը կիրառվում է 5-րդ դասարանի երկրորդ կիսամյակից՝ գնահատման համար սահմանելով 10 միավորային սանդղակ:

10 միավորային սանդղակում որևէ թիվ չի համարվում անբավարար գնահատական, և յուրաքանչյուր նիշ նկարագրում է աշակերտի հաջողության որևէ մակարդակ: Քանակական գնահատումը ցույց է տալիս աշակերտի ուսումնական հաջողությունները և սկսվում 1 միավորից:

Սովորողների նախագծային աշխատանքները գնահատվում են կիսամյակի ավարտին կամ տարեվերջին: 7-12-րդ դասարաններում սովորողների միավորային գնահատականները ձևավորվում են անհատական կամ խմբային ուսումնական նախագծերի հիման վրա: Արվեստի դպրոցներում կամ ստեղծագործական խմբակներում սովորողների ուսումնառությունը հավելյալ նիշ է բերում միավորային սանդղակին՝ ապահովելով հաջողության ավելի բարձր մակարդակ:

ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏ (Կ) ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐ

Նոր գեղարվեստական գաղափարների և ստեղծագործությունների ձևակերպում, զարգացում և ավարտ	**ՍՏԵՂԾՈՒՄ (Ս)**	**Նյութեր, միջոցներ և մոտեցումներ (ՆՄ)**	*1. Օգտագործել տարբեր նյութեր, մոտեցումներ ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու համար /2D, 3D:*
			2. Ձևավորել համապատասխան բառապաշար:
			3. Հոգ տանել նյութերի և գործիքների մասին, պահպանել անվտանգության կանոնները:
		Դիզայնի տարրեր և սկզբունքներ (ԴՏ)	*1. Ցուցադրել գիտելիքներ կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի վերաբերյալ*
			2. Կիրառել դիզայնի սկզբունքները գործնական աշխատանքներում:
		Նորարարություն, երևակայություն (ՆԵ)	*1. Ստեղծել 2D և 3D իրատեսական արվեստի աշխատանքներ:*
			2. Ստեղծել 2D և 3D վերացական արվեստի աշխատանքներ:
			3. 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ:

Գեղարվեստական ստեղծագործությունների մեկնաբանություն և ներկայացում	**ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ (Ն)**	**Վերանայում և ցուցադրում (ՎՑ)**	*1. Ընտրել և խմբավորել աշխատանքները, ստեղծել պորտֆոլիո:*
			2. Խմբով աշխատել ցուցադրություններ կազմակերպելու նպատակով:
			3. Պատրաստել նախագծեր և առավել արդյունավետ ցուցադրել դրանք:
		Մեկնաբանում	*1. Ընտրել և քննարկել աշխատանքները ցուցադրության համար:*

		(Մ)	2. Նշել այն սկզբունքները, որոնցով առաջնորդվել են ցուցադրություն կազմակերպելիս:

Արվեստի միջոցով իմաստի արտահայտման /փոխանցման ընկալում, գիտակցում և գնահատում	**ԱՐՁԱԳԱՆՔՈՒՄ (ԸՆԿԱԼՈՒՄ) (Ա)**	**Քննադատական արձագանք (ՔԱ)**	1. Քննարկել արվեստի ստեղծագործությունը:
			2. Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները, ժանրերը, ոճերը:
			3. Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները:
		Գնահատում և ինքնագնահատում (Գ)	1. Ձևակերպել ստեղծագործությունները գնահատելու չափանիշներ:
			2. Ցույց տալ աշխատանքների ուժեղ և թույլ կողմերը:

Գեղարվեստական գաղափարների և աշխատանքների համադրումն անհատա-կան/մասնավոր իմաստի և արտա-քին համատեքստի հետ	**ԿԱՊԱԿՑՈՒՄ (Կ)**	**Արվեստ, տեխնոլոգիաներ և գյուտեր (ԱՏ)**	1. Սեփական աշխատանքները ներկայացնել տեխնոլոգիական նոր մոտեցումներով:
			2. Վերլուծել, թե ինչ նյութեր և միջոցներ են օգտագործում նկարիչները:
		Արվեստի պատմություն (ԱՊ)	1. Ներկայացնել գիտելիքներ արվեստի պատմությունից և տեսությունից:
			2. Ներկայացնել հայկական կերպարվեստի հիմնական ուղղությունները:
		Արվեստի դերը և	1. Ներկայացնել արվեստի ստեղծագործությունների

		նշանակությունը **(ԱԴ)**	*ազդեցությունը:*
			2. Իմանալ մշակութային հասպապրությունների նշանակությունը:
			3. Ներկայացնել արվեստի դերը առօրյայում:

«ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ

ՓՈՐՁՆԱԿԱՆ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉ ԵՎ ԾՐԱԳԻՐ

(1-12-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ)

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

Իր յուրահատկության, բովանդակության, ինչպես նաև ուսումնական բոլոր առարկաների հետ փոխադարձ կապ ստեղծելու բացառիկ հնարավորության շնորհիվ կերպարվեստը կոչված է խթանելու սովորողների մտավոր և հոգևոր ներուժի բացահայտումը, զարգացումը և հարստացումը, ընդհանուր աշխարհայացքի ձևավորումը:

Կերպարվեստի տարբեր տեսակներին հաղորդակցվելը և ինքնուրույն գեղարվեստական գործունեություն իրականացնելը նպաստում են՝

- իրականության գիտակցական և զգայական ընկալման ձևավորմանը,
- վերլուծական և ստեղծագործական մտածողության զարգացմանը,
- ինքնաճանաչմանը, ինքնաարտահայտմանը և մտահորիզոնի ընդլայնմանը,
- գեղարվեստական կրթությանը, գեղագիտական և բարոյական դաստիարակությանը,
- ազգային-հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների արմատավորմանը:

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

Դասընթացն իրականացվում է երկու հիմնական բաժիններով՝ ստեղծագործական գործունեություն և արվեստի միջոցով իրականության ընկալում:

Գեղարվեստական գործունեություն - Գծանկար, գունանկար, ծեփ, հորինվածք, տպագրություն/դաջվածք, դեկորատիվ գործունեություն, ավարտուն աշխատանքներ և ցուցադրություններ:

Գաղափարների հավաքագրում, ստեղծագործական աշխատանքների կատարման պայմանների, մոտեցումների և միջոցների ուսումնասիրություն, անհրաժեշտ նյութեր և գործիքներ:

Կերպարվեստի տարրերի և դիզայնի սկզբունքների ուսումնասիրություն, բնօրինակից, հիշողությամբ կամ երևակայությամբ տարբեր առարկաների պատկերում: Թեմատիկ պատկերում. իրականության, բնության որոշ երևույթների, կենցաղային թեմաներով սովորողների տպավորությունների իրատեսական, վերացական, երևակայական (2D, 3D) հաղորդում: Ստեղծագործական աշխատանքների վերանայում, ավարտ և ցուցադրություն:

Արվեստի միջոցով իրականության ընկալում - Ստեղծագործական աշխատանքների մեկնաբանություն, վերլուծություն, քննարկում, գնահատում և արժևորում: Արվեստի ստեղծագործությունների նշանակության, նպատակների, իմաստի ուսումնասիրություն:

Արվեստագետների դերը հասարակության մեջ: Տարբեր ժամանակաշրջանների արվեստի տեսակների, ժանրերի, ձևերի, ոճերի և ուղղությունների ուսումնասիրություն: Տեխնոլոգիական նորարարությունների դերն արվեստի բնագավառում: Արվեստագիտական տարբեր մասնագիտություններ: Արվեստի ուսումնասիրումը և մյուս առարկայական բնագավառները: Արվեստի կապը գիտության մյուս ճյուղերի հետ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԵՎ ՆՅՈՒԹԱՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԱՋԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կերպարվեստի ուսումնական գործունեությունն իրականացվում է խառը ուսուցման ձևաչափով՝ ելնելով թեմայի բովանդակությունից, առաջարկվող գործունեության ձևերի բնույթից, դասի նպատակից, դասարանի, սովորողների, ուսումնասիրվող նյութի, քննարկվող հիմնախնդրի առանձնահատկություններից, առկա հնարավորություններից և այլ հանգամանքներից: Առաջարկվում է կիրառել դեմ առ դեմ և առցանց ուսուցման եղանակները համադասարանական, անհատական, զույգերով և փոքր խմբային աշխատանքների միջոցով: Ուսուցումն իրականացվելու է համապատասխան նկարակալներով, դազգահներով, նվագարաններով, տեխնիկապես հագեցած արվեստի սենյակներում կամ դպրոցական արվեստանոցներում: Ուսումնական գործընթացում կարող են ընտրվել ուսումնական գործունեության այլընտրանքային տեսակներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ծրագրերում առարկայի բովանդակային գծերը տարածվում են միասնաբար և փոխկապակցված, ամբողջական թեմատիկ միավորների միջոցով, պահպանելով բովանդակության պարուրաձև սկզբունքը:

Ուսումնասիրվող յուրաքանչյուր միավորի համար նշված են՝

- համապատասխանությունն առարկայական վերջնարդյունքին (նաև ինտեգրված),
- տվյալ թեմայի ուսումնասիրության արդյունքում ակնկալվող վերջնարդյունքները,
- նպատակը, ուղղորդող հարցադրումները,
- թեմայի բովանդակային բաղադրիչը, դրա հետ առնչվող գործունեության ձևերը,
- խաչվող ընդհանրական հասկացությունները, որոնք ընդհանրական են տարբեր գիտությունների համար և օգնում են սովորողներին միավորելու տարբեր առարկաներից ձեռք բերած գիտելիքներն աշխարհի մասին մեկ ամբողջական պատկերացման շրջանակներում,
- առաջարկվող թեմատիկան, որի շուրջ կազմակերպվում են ստեղծագործական գործընթացները,
- միջառարկայական կապերը, որոնք ապահովելու են տվյալ միավորի ուսումնասիրության ամբողջականությունը,
- համապատասխանությունը հանրակրթության պետական չափորոշչին:
- Կարևոր է նկատի ունենալ, որ սովորողների գեղարվեստական հմտությունների զարգացումն ու արժեքային համակարգի ձևավորումը դիտվում են որպես բոլոր թեմաների ուսուցմանն ուղեկցող խնդիրներ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

Յուրաքանչյուր տարիքային խմբի համար նախատեսված ստեղծագործական գործընթացները ձևավորված են չափորոշչով սահմանված և կարողունակություններին միտված՝ սովորողներին ներկայացվող ուսումնառության ակնկալվող վերջնարդյունքների հիման վրա: Մյուս վերջնարդյունքներին կերպարվեստի դասընթացն առնչվում է անուղղակիորեն:

Հաշվի առնելով սովորողների տարիքային, հոգեբանական, ինչպես նաև կոգնիտիվ և ստեղծագործական մտածողության անհատական առանձնահատկությունները՝ առաջարկում ենք առարկայական ծրագրերը կառուցել ոչ թե տարեկան, այլ երկամյա դասընթացների

ուսումնառության վերջնարդյունքների հիմքով: Այս ձևաչափը հնարավորություն է տալիս ուսումնասիրվող բովանդակությունը յուրացնել առավել ամբողջական՝ սովորողներին չկաշկանդելով ստեղծագործական գործունեության պարտադրանքով:

Այսպիսով, կերպարվեստ առարկայի շրջանակներում իրականացվող ստեղծագործական գործունեության համար մշակված վերջնարդյունքները ներկայացված են հանրակրթական դպրոցի երեք աստիճաններում՝ տարրական, հիմնական (միջին) և միջնակարգ (ավագ), և ընդհանրական են 1-2-րդ, 3-4-րդ, 5-6-րդ, 7-8-րդ և 10-12-րդ դասարաններում: 9-րդ դասարանը՝ որպես հիմնական (միջին) դպրոցի ավարտական փուլ, ներկայացված է առանձին վերջնարդյունքներովև ծրագրով:

Առարկայի ուսուցման չափորոշչային ընդհանրական վերջնարդյունքների ծածկագրումը

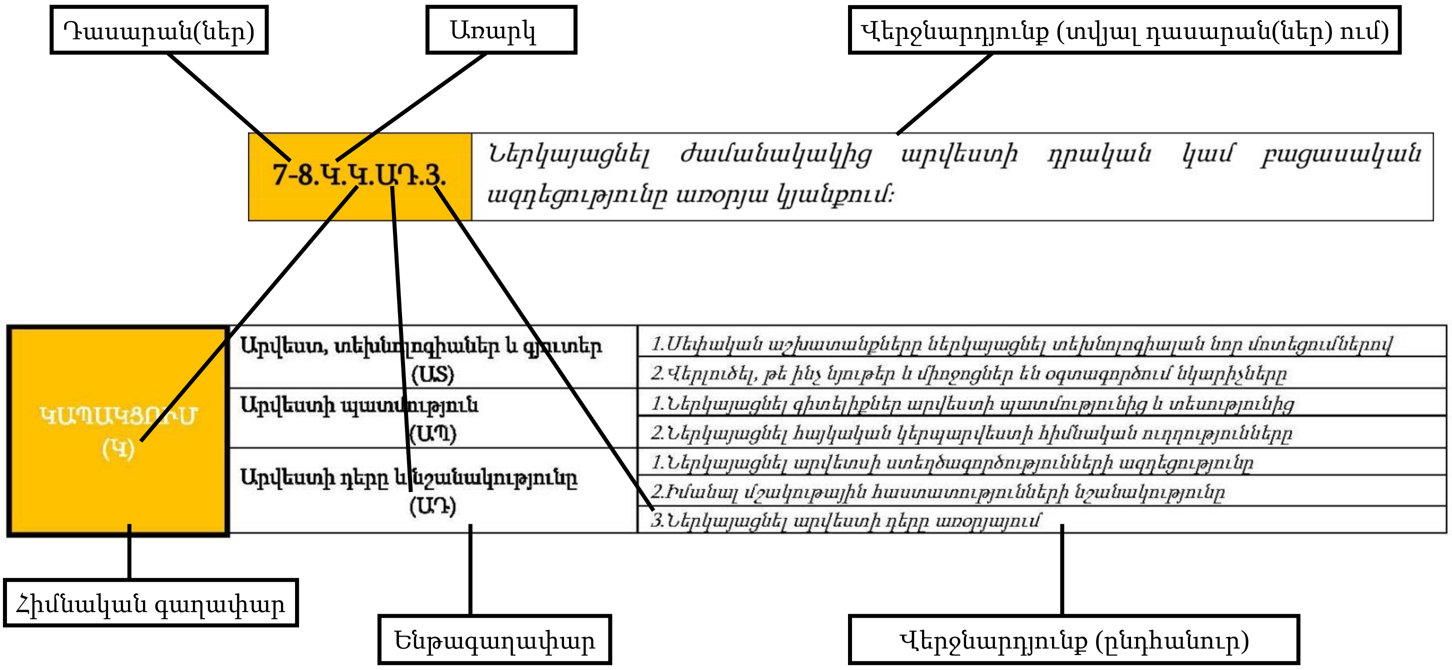

Խաչվող հասկացություններ

Աշխարհի ճանաչողության միասնական մեթոդաբանական հիմքերի ապահովման նպատակով առարկայի բովանդակությունը կառուցվում է նաև մի շարք ընդհանրական խաչվող

հասկացությունների հենքի վրա: Դրանք առանցքային հասկացություններ են, որոնք օգնելու են սովորողներին միավորելու, փոխկապակցելու տարբեր առարկաներից ձեռք բերած գիտելիքները աշխարհի մասին մեկ ամբողջական պատկերացման շրջանակներում:

- Օրինաչափություններ:
- Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում
- Մասշտաբ, համամասնություն և քանակ
- Համակարգեր և մոդելներ
- Կառուցվածք և գործառույթ
- Կայունություն և փոփոխություն
- Փոփոխություններ և զարգացում
- Գիտատեխնիկական նորարարություն
- Անհատներ և հարաբերություններ
- Ժամանակ և տարածություն
- Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ

Համապատասխանությունը հանրակրթության պետական չափորոշչին

Առարկայական ծրագրերի բոլոր բաժիններում կարողունակությունների ձևավորման ակնկալվող վերջնարդյունքները նշված են ծածկագրերով՝ հանրակրթական տարրական (Տ), հիմնական (Հ) և միջնակարգ (Մ) ծրագրի և շրջանավարտի ուսումնառության ակնկալվող վերջնարդյունքների հաջորդական թվին համապատասխան:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ՝ ԸՍՏ ԿՐԹԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐԻ

ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏ **Սովորողները հետազոտում, ստեղծում, ներկայացնում, վերլուծում, քննարկում և կապակցում են կերպարվեստային գաղափարներ և ստեղծագործություններ**				
		Տարրական դպրոց	**Հիմնական (միջին) դպրոց**	**Միջնակարգ (ավագ) դպրոց**
ՍՏԵՂԾՈՒՄ Նոր գեղարվեստա-կանգաղա-փարների և ստեղծագոր-ծությունների ձևակերպում, զարգացում և ավարտ	**Նյութեր, միջոցներ և մոտեցումներ**	*Փորձարկել պարբեր նյութեր հեպաքրքիր աշխապանքներ սպանալու նպապակով:* *Սպեղծել պապկերներ, կոլաժներ, ծավալային աշխապանքներ, նաև՝ թափոններից:* *Փորձարկել պարբեր միջոցներ, գպնել սպեղծագործական աշխապանքներ սպանալու հեպաքրքիր մոպեցումներ (2D, 3D):**	*Օգպագործել պարբեր նյութեր, մոպեցումներ սպեղծագործական աշխապանքներ սպանալու համար (2D, 3D):* *Տարբեր նյութեր և մոպեցումներ կիրառել սպեղծագործական աշխապանքներն ավելի արպահայպիչ դարձնելու համար (2D, 3D)՝ կախված թեմայից և առաջադրանքի բնույթից:* *Սպեղծել պապկերներ, կոլաժներ, ծավալային աշխապանքներ՝ փորձարկելով անծանոթ նյութեր:* *Հեպազոպել նոր նյութեր և միջոցներ սպեղծագործություններին իմասպ հաղորդելու նպապակով:*	*Հեպազոպել պարբեր նյութեր, միջոցներ, գպնել սպեղծագոր-ծական աշխապանքներ սպանալու նոր մոպեցումներ (2D, 3D 4D), որոնք կարող են ունենալ հասարակական ներգործություն:*
		Սպեղծել աշխապանքներ՝ ըսպ	*Պապրասպել արվեսպի եզրույթների*	*Ձևակերպումներում կիրառել*

		թեմայի, գաղափարի, սկզբունքի, բառակապակցության: Ձևավորել համապատասխան բառապաշար:	բառարաններ և պատասխաններ կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի և սկզբունքների վերաբերյալ: Հետազոտական աշխատանքներում կամ զրույցներում կիրառել համապատասխան բառապաշար:	մասնագիտական բառապաշար և եզրույթներ:
		Կարգավորել և պահպանել աշխատանքային տարածքը: Հոգ տանել նյութերի և գործիքների մասին, պահպանել անվտանգության կանոնները:	Խնայողաբար վերաբերվել օգտագործվող նյութերին, հոգ տանել նյութերի և գործիքների մասին, պահպանել անվտանգության կանոնները: Մեկնաբանել ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա:	Բացատրել ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա, ցուցադրել նյութերի, գործիքների և միջոցների անվտանգ կիրառման հմտություններ:
	Դիզայնի, կերպարվեստի տարրեր և սկզբունքներ	Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով կերպարվեստի տարրերը՝ գիծ, գույն, ձև, համաչափություն, ծավալ, տոն, տարածություն, ռիթմ, միասնականություն, մակերես:	Կատարել աշխատանքներ՝ գծանկար, գեղանկարչություն, քանդակ, կոլաժ, մեդիա, լուսանկար և այլն՝ օգտագործելով կերպարվեստի տարրերը (հորիզոնի գիծ, լույս ու	Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով կերպարվեստի տարրերը (գծանկար, գեղանկարչություն, քանդակ, կոլաժ, մեդիա, լուսանկար,

			սպվեր, համաչափություն, հավասարակշռություն, հակադրություն, շարժում, ազդեցություն, նյութ, կրկնություն):	*տպագրություն, դաջվածք և այլն):*
		Նշել արվեստի ստեղծագործություններում և շրջակա միջավայրում առկա պատկերներ, ձևեր, գույներ: *Կիրառել կերպարվեստի տարրերը բնօրինակից պատկերելու և թեմատիկ աշխատանքների միջոցով:*	*Կիրառել դիզայնի սկզբունքները գեղարվեստական գործունեության ձևերում (արդյունաբերական գրաֆիկա, նորաձևություն, ինտերիեր, էքստերիեր):* *Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով դիզայնի սկզբունքները (2D, 3D, գովազդ, տարածքի ձևավորում, պաստառ, կենցաղային իրերի ձևավորում, մեդիա և այլն):*	*Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով դիզայնի սկզբունքները* *(2D, 3D, գովազդ, տարածքի ձևավորում, պաստառ, կենցաղային իրերի ձևավորում, նորաձևություն, մեդիա և այլն):*
	Նորարարություն, երևակայություն	*Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով այլ մեկնաբանություններով (գունային երանգներ, միայն գիծ, միայն տոն):* *Ստեղծել 2D և 3D իրատեսական արվեստի աշխատանքներ:*	*Ստեղծել 2D և 3D իրատեսական արվեստի աշխատանքներ:* *Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ ներկայացնելով կերպարվեստի տարբեր ոճեր և ժանրեր (նատյուրմորտ, բնանկար, դիմանկար, քանդակ):*	*Ստեղծել 2D, 3D, 4D աշխատանքներ՝ ներկայացնելով կերպարվեստի տարբեր ոճեր և ժանրեր (նատյուրմորտ, բնանկար, դիմանկար, քանդակ, մանրակերտ):*
		Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝	*Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝*	*Ստեղծել 2D և 3D վերացա-*

		բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից:	*բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից (օպ-արտ, պոպ-արտ, պուանտելիզմ, էքսպրեսիոնիզմ և այլն):*	*կան արվեստի աշխատանք-ներ (կուբիզմ, ֆուտուրիզմ, սյուրռեալիզմ և այլն):*
		Ստեղծել 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ:	*Ստեղծել 2D և 3D երևակայական թեմատիկ աշխատանքներ (հորինվածքներ):*	*Ստեղծել 2D, 3D և 4D երևակայական թեմատիկ աշխատանքներ (հորինվածքներ):*

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Գեղարվեստակա ն ստեղծագործու-թյունների մեկնա-բանություն և ներկայացում	**Վերանայում և ցուցադրում**	*Ընտրել և խմբավորել աշխատանքները, ստեղծել պորտֆոլիո:* *Ընտրել տարվա ընթացքում կատարված աշխատանքներից ցուցադրման համար:*	*Ընտրել ստեղծագործություններ ցուցադրման համար և աշխատել խմբով ցուցահանդես կազմակերպելու նպատա-կով: Առաջարկել խմբային և անհատական ցուցադրության թեմաներ կամ սկզբունքներ:* *Ընտրել և ներկայացնել թեմատիկ նախագծեր որոշակի հանդիսատեսի համար:*	*Մենակ կամ խմբով ներկայացնել ամբողջական, ավարտուն թեմատիկ նախագծեր լայն լսարանի համար:*
		Խմբով մասնակցել ցուցադրությունների:	*Առաջարկել խմբային և անհատական ցուցադրությունների հետաքրքիր*	*Ներկայացնել հասարակական նշանա-*

		Խմբով աշխատել ցուցադրություններ կազմակերպելու նպատակով:	փարբերակներ: Ներկայացնել արվեստի մի քանի բնագավառ ընդգրկող խմբային կամ անհատական նախագծեր:	կություն կամ ազդեցություն ունեցող արվեստագիտական նախագծեր՝ խմբով կամ մենակ:
		Առաջարկել ցուցադրության արդյունավետ փարբերակներ: Ընտրել ցուցադրության համար ոչ ավանդական փարբերակ:	Առաջարկել նախագծեր առավել արդյունավետ ցուցադրելու նպատակով: Պատրաստել նախագծեր և առավել արդյունավետ ցուցադրել դրանք: Առաջարկել հանդիսատեսի համոզմունքների, գաղափարների, տեսակետների վրա ազդեցություն թողնող ցուցադրության արդյունավետ տարբերակներ:	Մենակ կամ խմբով վերլուծել և ներկայացնել հասարակական, սոցիալական, մշակութային կամ քաղաքական համոզմունքներ ներկայացնող թեմատիկ նախագծեր:
	Մեկնաբանում	Բացատրել, թե ինչու են ընտրվել տվյալ աշխատանքները: Ընտրել ստեղծագործություններ և քննարկել դրանք ծնողի, դասընկերոջ կամ ուսուցչի հետ, բացատրել, թե ինչպես է կատարվել աշխատանքը:	Ընտրել և ներկայացնել աշխատանքները՝ ցուցադրության համար: Խմբի հետ ընտրել և քննարկել աշխատանքները ցուցադրության համար: Ձևավորել ստեղծագործական նախագծերի գեղագիտական չափանիշներ:	Վերլուծել և ձևավորել ստեղծագործական նախագծերի թեմատիկ, տեխնիկական, գեղարվեստական և նորարարական սկզբունքներ:

		Մեկնաբանել սեփական աշխատանքները: Բացատրել, թե ինչպես են ընտրվել նկարները ցուցադրություն կազմակերպելիս:	Նշել այն սկզբունքները, որոնցով առաջնորդվել է ցուցադրություն կազմակերպելիս: Ձևավորել սկզբունքներ ցուցադրություն կազմակերպելիս: Ձևավորել ստեղծագործական նախագծերի տեխնիկական չափանիշներ:	
ԱՐՁԱԳԱՆՔՈՒՄ (ԸՆԿԱԼՈՒՄ) Արվեստի միջոցով իմաստի արտահայտման /փոխանցման ընկալում, գիտակցում և գնահատում	**Քննադատական արձագանք**	Բացատրել, թե ինչպես են գույները, գծերը և պատկերները դարձել նկար: Ճանաչել կերպարվեստի հիմնական տարրերը:	Քննարկել արվեստի ստեղծագործությունը: Կատարել արվեստագիտական հետազոտություններ և վերլուծություններ:	Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ ձևավորել մասնագիտական քննադատական կարծիքներ:
		Դասակարգել աշխատանքներն՝ ըստ տեսակների: Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները:	Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները, ժանրերը, ոճերը: Կատարել համեմատություններ և դասակարգել ստեղծագործությունները:	Կատարել հետազոտություններ և վերլուծել ստեղծագործական նախագծերը:
		Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները:	Վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները բոլոր մանրամասներով: Մեկնաբանել և վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները:	Քննարկել և վերլուծել տարբեր ժամանակներում ստեղծված նախագծերը, դրանց թողած հասարակա-

			Վերլուծել հանդիսատեսի համոզմունքների, գաղափարների, տեսակետների վրա ցուցադրությունների թողած ազդեցությունը:	կան ազդեցությունը:
	Գնահատում և ինքնագնա-հատում	Գնահատել իր և ընկերների աշխատանքները: Բացարել, թե ինչու է հավա-նում նկարը: Գնահատել ստեղծագործական կարողությունները:	Գնահատել ստեղծագործությունները՝ ըստ չափանիշների: Ձևավորել ստեղծագործությունների գնահատման չափանիշներ:	Վերլուծել տարբեր արվես-տագիտական գնահատա-կաններ արդիականության, մշակութային արժևորման տեսանկյունից:
			Ցույց տալ աշխատանքների ուժեղ և թույլ կողմերը: Ցույց տալ աշխատանքներում օգտագործված տարբեր լուծումները: Գնահատել նախագծերը՝ վերլուծելով դրական և բացասական կարծիքները:	Գնահատել նախագծերը՝ հաշվի առնելով հասարակության տարբեր խավերի գեղագիտական նախընտրությունները:

ԿԱՊԱԿՑՈՒՄ Գեղարվեստական գաղափարների և	**Արվեստ, տեխնոլոգիաներ և գյուտեր**	Նույն թեմայով աշխատանքը ներկայացնել տարբեր նյութերով: Սեփական աշխատանքերը	Պատրաստել իր աշխատանքների թվայնացված պորտֆոլիո: Արվեստի վերաբերյալ պատրաստել տեսաշարեր: Համեմատել նույն թեման ներկայացնող	Ներկայացնել որևէ արվեստագետի կամ ստեղծագործություն՝ մատուցման ձևը

աշխատանքի համադրումը անհատական/ մասնավոր իմաստի և արտաքին համատեքստի հետ		ներկայացնել տեխնոլոգիական նոր մոտեցումներով:	ստեղծագործական նախագծերը (ֆիլմ, կտավ, հուշարձան, մեդիա և այլն), ներկայացնել նմանություններն ու տարբերությունները:	համապատասխանեցնելով վերջինիս ոճին, ժամանակաշրջանին և այլն:
		Վերլուծել, թե ինչ նյութեր և միջոցներ են օգտագործում նկարիչները, քանդակագործներն ու ճարտարապետները:	Ներկայացնել նկարչական նյութերը և տեխնոլոգիաները՝ ըստ կիրառման անհրաժեշտության: Ուսումնասիրել և ներկայացնել տարբեր ժամանակների տեխնոլոգիական և գիտական նորարարությունների ազդեցությունը արվեստի վրա:	Ներկայացնել տեխնոլոգիական նոր մոտեցումների ազդեցությունը ժամանակակից արվեստի վրա:
	Արվեստի պատմություն	Հայտնել կարծիք արվեստի տեսակների մասին: Ներկայացնել գիտելիքներ արվեստի պատմությունից:	Ներկայացնել գիտելիքներ արվեստի պատմությունից և տեսությունից: Ներկայացնել գիտելիքներ ժամանակակից արվեստի մասին: Ցուցադրել ստեղծագործությունը ներկայացնելու կարողություններ՝ արվեստագետի, նկարչի, արվեստի քննադատի, պատկերասրահի տնօրենի, պատմաբանի, հոգեբանի տեսանկյունից:	Ձևակերպել և ներկայացնել կերպարվեստի բնագավառում առկա հիմնական միտումները: Քննարկել, թե ինչպես են ժամանակը, տեղը և մշակույթը արտացոլվում առանձին ստեղծագործություններում:

		Կարծիք հայտնել հայազգի արվեստագետների ստեղծագործությունների մասին: Ներկայացնել հայկական կերպարվեստի սիրած արվեստագետներին:	Ներկայացնել հայկական կերպարվեստի հիմնական ուղղությունները: Համեմատել հայկական և համաշխարհային կերպարվեստի հիմնական առանձնահատկությունները: Հետազոտել և ներկայացնել ժամանակակից հայկական արվեստի առանձնահատկությունները:	Ներկայացնել հայկական և համաշխարհային արվեստի առանձնահատկությունները (ընդհանուր միտումները, նմանություններն ու տարբերությունները):
	Արվեստի դերը և նշանակությունը	Ներկայացնել, թե ինչով է արվեստի ստեղագործությունը նման կամ տարբեր իրականությունից: Ներկայացնել արվեստի ստեղծագործություններում պատկերված միևնույն թեմայի տարբեր արտահայտությունները:	Ներկայացնել արվեստի ստեղծագործությունների նշանակությունը պատմության տեսանկյունից: Ներկայացնել արվեստի ստեղծագործությունների ազդեցությունը՝ ըստ ներկայացման ձևերի: Ներկայացնել, թե որքանով է մշակույթի, պատմության, ավանդությունների և սովորույթների իմացությունը ազդում ստեղծագործական գործընթացի վրա:	Ներկայացնել, թե որքանով է մշակույթի, պատմության, ավանդությունների և սովորույթների իմացությունը օգնում լիարժեք ընկալելու ստեղծագործությունը:
		Ներկայացնել մշակութային հաստատությունները՝ ըստ նշանակության:	Ներկայացնել մշակութային հաստատություններում ընդունված վարքականոնները տարբեր ժամանակներում: Պահպանել	Լուսաբանել միևնույն մշակութային իրադարձությունը տարբեր մե-

		Հայտնել կարծիք մշակութային հասպապությունների նշանակության վերաբերյալ:	մշակութային հասպապություններում ընդունված վարքականոնները: Համեմապել և վերլուծել միևնույն մշակութային իրադարձության լուսաբանումը պարբեր մեդիաների միջոցով (հեռուսպապեսություն, պպագիր մամուլ, համացանց և այլն):	դիաների համար (հեռուսպապեսություն, պպագիր մամուլ, համացանց և այլն):
		Աշխապանքները կապել սեփական կյանքի փորձի հետ: Ներկայացնել արվեստի դերն իր շրջապապում:	Ներկայացնել արվեստի դերն առօրյայում: Ներկայացնել ժամանակակից արվեստի դրական կամ բացասական ազդեցությունը առօրյա կյանքում: Կիրառել ստեղծագործական կարողությունները ու մոտեցումները ուսումնական մյուս բնագավառներում:	Ստեղծագործաբար մոտենալ առօրեական խնդիրների լուծմանը:

* <u>Ծանոթագրություն</u>

2D - Հարթության վրա գեղանկարչական, գծանկարչական, գրաֆիկական աշխապանքներ (մապիտ, գրիչ, ջրաներկ, ակրիլ, յուղաներկ, թանաք և այլն): Կոլաժ, մոնպաժ, ֆրոնպաժ, պպագրություն, փորագրություն, դաջվածք թղթի, ստվարաթղթի, գործվածքի, փայտի վրա: Բատիկ, լուսանկար, նաև՝ թվայնացված:

3D - Կավով աշխատանքներ (ծեփ, փորագրություն), կաղապար, հարթաքանդակ, բարձրաքանդակ, կլոր քանդակ, ծավալային աշխատանքներ: Ինստալյացիա: Տեքստիլ: Առակաների, պատկերների, տարածքների (ինտերիեր, էքստերիեր) ձևավորում: Ոսկերչական, արծաթագործական իրերի և առարկաների, մարմնի վրա կրելու զարդերի ձևավորում:

4D -Ներկայացումներ: Ցուցադրության ենթակա աշխատանքներ, որոնք դիտելու համար ժամանակ է պահանջվում: Տեսագրություններ, թվային անիմացիոն աշխատանքներ և այլն:

2D, 3D, 4D ձևաչափերը կարող են իրականացվել հաղորդակցական և թվային տեխնոլոգիաների լայն կիրառմամբ:

«ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ
(1-4-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ)

Օգնել սովորողներին՝

- ճանաչել և պատկերել որոշ երկրաչափական պատկերներ, ունենալ պարզ տարածական պատկերացում,
- կառուցել ֆիզիկական պարզ մոդելներ,
- բերել պարզ հիմնավորումներ, կատարել ընդհանրացումներ և պարզ դասակարգումներ,
- դրսևորել տրամաբանական և ստեղծագործական մտածողության պարզ հմտություններ և կարողանալ անդրադառնալ ու արձագանքել սեփական և ուրիշների ստեղծած աշխատանքին,
- հասկանալ իր առջև դրված խնդիրները, մշակել և կատարել քայլեր դրանք լուծելու համար,
- ճանաչել շրջապատող աշխարհը, զարգացնել դիտողականությունը՝ ձևավորելով ստեղծագործական և տրամաբանական մտածողություն,
- կիրառել տարբեր եղանակներ նյութը պատկերավոր և ընկալելի ներկայացնելու համար,
- ճանաչել և հարգել ՀՀ պետական խորհրդանիշները և իմանալ պետական տոների հիմնական բովանդակությունը,
- արդյունավետ համագործակցել և հաղորդակցվել տարբեր ձևաչափերով, լսելով և հասկանալով այլոց կարծիքը, արտահայտելով սեփական տեսակետը:

Ձևավորել՝

- տրամաբանական, ստեղծագործական և քննական մտածողության պարզ հմտություններ,
- սեփական և ուրիշների ստեղծած աշխատանքներին անդրադառնալու և արձագանքելու կարողություններ,
- իր առջև դրված խնդիրը մշակելու և այն լուծելու համար քայլեր կատարելու կարողություն,
- շրջակա աշխարհի օբյեկտների, երևույթների և դրանց փոխադարձ կապերի մասին գիտելիքներ և դրանք նկարագրելու կարողություններ,

- պարզ ուսումնասիրություններ, առաջադրանքներ, եզրակացություններ կատարելու հմտություններ,
- նյութը պատկերավոր և ընկալելի ներկայացնելու համար ստեղծագործական տարբեր եղանակներ կիրառելու կարողություն,
- տարբեր ձևաչափերով արդյունավետ համագործակցելու և հաղորդակցվելու, այլոց կարծիքը լսելու և արձագանքելու կարողություններ,
- ընտանեկան, խմբային, ազգային և քաղաքացիական պատկանելության վերաբերյալ պարզ մեկնաբանություններ կատարելու կարողություններ,
- զգայարաններով ստացած տեղեկությունների՝ որպես աշխարհաճանաչողության միջոցի ընկալում,
- սեփական զգացմունքների ճանաչման, սեփական մտքերի, զգացմունքների, կարիքների և ցանկությունների արտահայտման կարողություններ և յուրահատուկ լինելու գիտակցություն,
- պարզ հիմնավորումներ, ընդհանրացումներ և դասակարգումներ կատարելու հմտություններ,
- նախնական գիտելիքներ Հայաստանի պատմության, աշխարհագրության, մշակույթի, ազգային արժեքների մասին,
- այլ ազգերի, ավանդույթների, արժեքների նկատմամբ հետաքրքրություն և հարգանք,
- անհատական կամ խմբային գեղարվեստական գործունեությամբ զբաղվելու հմտություններ,
- փորձարկելու, հետազոտելու, երևակայելու, ձևավորելու, սեփական գաղափարներն ու զգացմունքներն արվեստի միջոցով արտահայտելու հմտություններ:

ՀԻՄՆԱԿԱՆ (ՄԻՋԻՆ) ԴՊՐՈՑ
(5-9-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ)

Օգնել սովորողին՝

- ճանաչել ստեղծագործական տարբեր ժանրեր և ոճեր, արվեստի միջոցով ստեղծագործաբար արտահայտել իր գաղափարները,
- ճանաչել տարբեր ժամանակաշրջանների, ազգերի և մշակութային-գաղափարային խմբերի արժեքները, բացատրել դրանց ազդեցությունն ու արտացոլումը տեղական և համաշխարհային մշակույթի մեջ,
- ճանաչել և արժևորել իր ազգային մշակույթը, նյութական և ոչ նյութական ժառանգությունը, դրա առանձնահատկությունները և ներդրումը համաշխարհային մշակույթի մեջ,
- մեկնաբանել և վերլուծել իր զգացմունքները, ցանկությունները, կարիքները, նպատակները, սեփական յուրահատկությունները և հակումները,
- կերպարվեստ ուսումնասիրելիս կիրառել երկրաչափական պատկերների և մարմինների մասին գիտելիքները,
- նկարագրել տարբեր ժամանակաշրջանների բնական միջավայրի, հասարակական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային զարգացումների փոխկապակցվածությունը,
- վերլուծել, գնահատել և առաջարկել դասակարգման չափանիշներ՝ ելնելով խնդրի պահանջից,
- կիրառել բնագիտական առարկաներից ստացած հիմնարար գիտելիքները բնության և տիեզերքի օբյեկտների նկարագրության, երևույթների և դրանց փոխադարձ կապերի բացատրության, ֆիզիկական մոդելավորման համար,
- ներկայացնել գիտության և տեխնոլոգիական նվաճումների կիրառության հավանական ազդեցությունը բնության, մարդու և հասարակության վրա,
- դրսևորել պատասխանատու վարքագիծ բնական ռեսուրսները ռացիոնալ օգտագործելու և շրջակա միջավայրը պահպանելու գործում,
- կիրառել տեքստային և գրաֆիկական խմբագրիչներ, կարողանալ մշակել տվյալներ՝ օգտագործելով անհրաժեշտ թվային գործիքներ և ծրագրեր,
- ուրիշների հետ համատեղ կամ ինքնուրույն մշակել և իրականացնել նախագծեր,

- գտնել և օգտագործել տեղեկույթ տարբեր աղբյուրներից, որոշել և բնութագրել աղբյուրի արժանահավատությունը և դրանք օգտագործելիս կատարել հղումներ,
- արտահայտել, հիմնավորել և պաշտպանել սեփական տեսակետը և դիրքորոշումը:

Ձևավորել՝

- տարբեր ձևաչափերով արդյունավետ համագործակցելու և հաղորդակցվելու, լսելու, այլ մարդկանց տեսակետներին և գաղափարներին հարգանքով վերաբերվելու կարողություններ, մշակութային ընկալման և արժևորման, արվեստի որոշ տեսակների ստեղծագործական աշխատանքներ կատարելու ունակություններ և հմտություններ դրսևորելու կարողություններ:

ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ (ԱՎԱԳ) ԴՊՐՈՑ
10-12- ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Օգնել սովորողին՝

- ճանաչել ստեղծագործական տարբեր ժանրեր և ոճեր, արվեստի միջոցով ստեղծագործաբար արտահայտել իր գաղափարները,
- ճանաչել տարբեր ժամանակաշրջանների, ազգերի և մշակութային-գաղափարական խմբերի արժեքները, բացատրել դրանց ազդեցությունն ու արտացոլումը ազգային և համաշխարհային մշակույթի մեջ,
- ճանաչել և արժևորել իր ազգային մշակույթը, նյութական և ոչ նյութական ժառանգությունը, դրա առանձնահատկությունները և ներդրումը համաշխարհային մշակույթի մեջ,
- բացահայտել և զարգացնել իր անհատական առանձնահատկությունները, հետաքրքրություններն ու նախասիրությունները,
- հավասարակշռել և ներդաշնակեցնել իր զգացմունքները, ցանկությունները, կարիքները, նպատակները, սեփական յուրահատկությունները և հակումները,
- տարբերակել և համեմատել աշխարհաճանաչողության ձևերը և դրանց առանձնահատկությունները.

- նկարագրել տարբեր ժամանակաշրջանների բնական միջավայրի, հասարակական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային զարգացումների, հայոց և համաշխարհային պատմության իրադարձությունների փոխկապակցվածությունը,
- որոշել խնդրի լուծման համար անհրաժեշտ տեղեկույթը, գտնել խնդիրների լուծման ստեղծագործական մոտեցումներ և համեմատել դրանք,
- դրսևորել հետազոտելու, փորձարկելու, տարբեր գործիքակազմեր համադրելու կարողություն, ուրիշների հետ համատեղ կամ ինքնուրույն մշակել և իրականացնել նախագծեր,
- ճանաչել իր ուժեղ ու թույլ կողմերը և դրսևորել ինքնազարգացմանը միտված վարքագիծ:

Ձևավորել՝

- արվեստի միջոցով ստեղծագործաբար մշակութային ընկալման և արժևորման կարողություններ, արվեստի որոշ տեսակներում ստեղծագործական աշխատանքներ կատարելու ունակություններ և հմտություններ,
- տեքստային և գրաֆիկական խմբագրիչներ կիրառելու, անհրաժեշտ թվային գործիքներ և ծրագրեր օգտագործելով՝ տվյալներ մշակելու հմտություններ,
- սեփական տեսակետը և դիրքորոշումը արտահայտելու, հիմնավորելու և պաշտպանելու կարողություններ,
- թվային տարածքում ապահով գտնվելու կանոններին տիրապետելու, օնլայն հաղորդակցության էթիկան պահպանելու, անձնական տվյալների գաղտնիության կանոններին տեղյակ լինելու և դրանք կիրառելու, յուրաքանչյուրի անձնական տարածք (ֆիզիկական և հոգեբանական) ունենալու իրավունքն ու անհրաժեշտությունը մեկնաբանելու հմտություններ,
- համայնքի խնդիրներն ու բարելավման ուղիները ներկայացնելու և քննարկելու կարողություններ,
- իր և ուրիշների կարծիքն ու փաստարկները գնահատելու, պատճառահետևանքային կապերը վերլուծելու և որոշումներ կայացնելու հմտություններ,
- անհրաժեշտ տվյալներ ստանալու, վարկածներ առաջարկելու, վերլուծելու, գնահատելու և ներկայացնելու կարողություններ,

- մասնագիտական կրթության հնարավորությունների վրա հիմնված նախնական ինքնորոշում կատարելու կարողություն:

1-2-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Առաջարկվում է (տարեկան 60 ժամ)

<table>
<tr><th colspan="2">ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ՆՅՈՒԹԵՐ, ՄԻՋՈՑՆԵՐ (5 ժամ)</th></tr>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Ձևավորել նյութեր, մեթոդներ և միջոցներ փորձարկելու կարողություններ:
Զարգացնել համեմատելու, հակադրելու և դասակարգելու կարողություններ:</td><td rowspan="3">1-2.Կ.Ս.ՆՄ.1. Փորձարկել տարբեր նյութեր հետաքրքիր աշխատանքներ ստանալու նպատակով: Ստեղծել պատկերներ, կոլաժներ, ծավալային աշխատանքներ, նաև՝ թափոններից:
1-2.Կ.Ս.ՆՄ.2. Ստեղծել աշխատանքներ՝ ըստ թեմայի, գաղափարի, սկզբունքի, բառակապակցության:
1-2.Կ.Ս.ՆՄ.3. Կարգավորել և պահպանել աշխատանքային տարածքը:
1-2.Կ.Ս.ՆԵ.1. Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով ուրիշ գունային երանգներով, միայն գծով, միայն տոնով:
1-2.Կ.Ս.ՆԵ.2. Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից:
1-2.Կ.Ս.ՆԵ.3. Ստեղծել 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ:
1-2.Կ.Ա.ՔԱ.3. Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները:</td></tr>
<tr><th>Ուղղորդող հարցադրում</th></tr>
<tr><td>Ինչպե՞ս են արվեստագետները նախապատրաստվում, ի՞նչ գործիքներ և միջոցներ են օգտագործում:
Ի՞նչ են պատկերում արվեստագետները:
Պահպանո՞ւմ են արդյոք արվեստագետները որոշակի կանոններ:
Կարո՞ղ է դասարանը վերածվել արվեստանոցի:</td></tr>
<tr><th colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</th></tr>
<tr><td colspan="2">Ստանալ ծավալային պատկերներ:</td></tr>
</table>

- Փորձարկել նյութերը և գործիքները:
- Միավորել և առանձնացնել նյութերը:
- Հավաքել, տեսակավորել, ընտրել նյութերը և գործիքները:
- Նկարագրել և բացատրել աշխատանքի ընթացքը:
- Անվանել նյութերն ու գործիքները:
- Պատմել իր և ընկերների աշխատանքների մասին:
- Անվանել գույները:
- Նյութերն օգտագործել մտածված և խնայողաբար:
- Արտահայտել մտքերն ու գաղափարները՝ կատարելով 2D և 3D աշխատանքներ՝ եզրագծերով, տոներով և գունային երանգներով:
- Ստեղծել պարզ նախշեր:
- Բնօրինակից ստանալ վերացական պատկերներ:
- Ազատորեն ստեղծագործել մատներով, ձեռքերով, գրաֆիկական գործիքներով (կավճամատիտ, գրիչ, մատիտ, վրձին և այլն):
- Ստեղծել երևակայական հարթ և ծավալային պատկերներ:
- Մեկնաբանել և վերլուծել՝ ինչն է հավանում, ինչը՝ ոչ:
- Ներկայացնել կարծիք:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Ստեղծագործական աշխատանքի համար կիրառվող գործիքները և նյութերը: Նյութերի և գործիքների անվանումները: Ստեղծագործական աշխատանքներն արտահայտիչ	Վարժություններ տարբեր որակների և գույների թղթերի վրա: Նկարչական միջոցների փորձարկում. մատիտներ, յուղամատիտներ, մարկերներ,	**Պատճառ և հետևանք** Նյութի և արդյունքի կապը. Ներկանյութի որակը և խտությունը թղթի վրա տարբեր արդյունքներ

<table>
<tr>
<td>դարձնելու հնարները:
Թուղթը՝ որպես հարթություն: Թուղթը՝ որպես ծավալ ստանալու միջոց:
Ծավալային պատկերներ: Կավը, պլաստիլինը, մետաղալարը կամ պլաստիկը՝ որպես գեղարվեստական նյութ:
Հարթության վրա առարկաների պայմանական տեղաբաշխումը: Գունանկար, գծանկար, տպագրություն/դաջվածք, ծավալային աշխատանքների կատարման մեթոդները:
Դաջվածքի համար օգտագործվող միջոցների կիրառման կանոնները:
Մասնագիտական բառապաշար:
Անվտանգության կանոնները:</td>
<td>վրձիններ, ներկեր: Աշխատանքներ կավով կամ պլաստիլինով:
Գծանկարչական և գեղանկարչական նյութերի փորձարկում:
Դիտում և ուսումնասիրում:
Վերացական հորինվածքների ստեղծում բնական մոտիվների հիման վրա (2D, 3D):
Կազմման տարբերակներ՝ միմյանց և թղթի կենտրոնի նկատմամբ պատկերների սիմետրիկ և ոչ սիմետրիկ տեղաբաշխմամբ:
Անվանել աշխատանքները, քննարկել և մեկնաբանել աշխատանքի ընթացքը:</td>
<td>են տալիս:

Գիտատեխնիկական նորարարություն
Գիտական և տեխնոլոգիական նվաճումների ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի ազդեցությունը մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի հարմարեցումը մարդու կարիքներին:</td>
</tr>
<tr><td colspan="3">Առաջարկվող թեմատիկա</td></tr>
<tr><td colspan="3">«Իմ սիրելի խաղալիքը», «Նվեր ամենահոգատարին», «Օգնենք փանը կամ դպրոցին», «Խաղում եմ ընկերներիս հետ», «Տնակ կենդանիների համար», «Անձրևոտ օր», «Փողոցում», «Սփռոց», «Խորհրդանիշներ», «Բնության ձայներ», «Այգի»:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապ</td></tr>
<tr><td colspan="3">Մայրենի - Բանաստեղծությունների, հեքիաթների, պատմվածքների, առակների ունկնդրում և ընթերցում, ստեղծագործությունների ընթերցում և քննարկում:
Մաթեմատիկա - Երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում,</td></tr>
</table>

մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում, դեկորացիաներ պատրաստելիս չափումների կատարում, դետալների գծագրում: ***Տեխնոլոգիա*** - Թղթի, բնական և արհեստական նյութերի մշակման համար համապատասխան գործիքների, միջոցների ու սարքավորումների ընտրություն: ***Երաժշտություն*** - Քննարկվող թեմաների, տարբեր երգերի ունկնդրում: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Մարմնամարզություն, անձնական հիգիենայի պահպանում, սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում: ***Թատրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների կերպարների էսքիզներ: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Պահպանել անձնական հիգիենա՝ մարմնի խնամք. տեսողություն, լսողություն, կեցվածք: ***Օտար լեզուներ*** - Նյութերի և գործիքների անվանումներ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S4, S5, S9, S10, S14, S16, S18, S24, S32, S34, S36

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏԻ ՏԱՐՐԵՐ ԵՎ ԴԻԶԱՅՆԻ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ (15 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ուսումնասիրել և փորձարկել ստեղծագործական աշխատանքներ կատարելու տարրերն ու սկզբունքները:	**1-2.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Փորձարկել տարբեր նյութեր հետաքրքիր աշխատանքներ ստանալու նպատակով: Ստեղծել պատկերներ, կոլաժներ, ծավալային աշխատանքներ, նաև՝ թափոններից:
Ուղղորդող հարցադրում	

Ինչպե՞ս են արվեստագետներն աշխատում: Ի՞նչ է հարկավոր իմանալ գրագետ աշխատելու համար: Պահպանո՞ւմ են արդյոք արվեստագետները որոշակի օրինաչափություններ:	**1-2.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ստեղծել աշխատանքներ՝ ըստ թեմայի, գաղափարի, սկզբունքի, բառակապակցության: Ձևավորել բառապաշար: **1-2.Կ.Ա.ԴՏ.1.** Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով կերպարվեստի տարրերը՝ գիծ, գույն, ձև, համաչափություն, ծավալ: **1-2.Կ.Ա.ԴՏ.2.** Նշել արվեստի ստեղծագործություններում և շրջակա միջավայրում առկա պատկերներ, ձևեր, գույներ: **1-2.Կ.Ս.Նե.2.** Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից: **1-2.Կ.Ս.Նե.3.** 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- ստանալ ծավալային պատկերներ,
- փորձարկել նյութերը և գործիքները,
- միավորել և առանձնացնել նյութերը,
- հավաքել, տեսակավորել, ընտրել նյութերը և գործիքները,
- նկարագրել և բացատրել աշխատանքի ընթացքը,
- անվանել նյութերն ու գործիքները,
- պատմել իր և ընկերների աշխատանքների մասին,
- գծերի, ձևերի, երկրաչափական պատկերների միջոցով ստանալ ճանաչելի պատկերներ և հորինվածքներ,
- կիրառել հիմնական և բաղադրյալ գույները և ստանալ նոր գույներ,
- աշխատանքներում պահպանել համաչափությունը,
- աշխատանքներում արտահայտել սեփական կյանքի փորձը և գիտելիքները,

- ստեղծել պարզ նախշեր,
- բնօրինակից ստանալ վերացական պատկերներ,
- ազատորեն ստեղծագործել մատներով, ձեռքերով, գրաֆիկական գործիքներով (կավճամատիտ, գրիչ, մատիտ, վրձին և այլն),
- ստեղծել երևակայական հարթ և ծավալային պատկերներ:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Կերպարվեստի տարրերը՝ գիծ, գույն, ձև, համաչափություն, ծավալ: Արվեստի ստեղծագործություններում և շրջակա միջավայրում առկա պատկերներ, ձևեր, գույներ: Գիծ: Գծերի տեսակները: Գույն: Հիմնական և բաղադրյալ գույներ: Ձևերի և պատկերների տեսակները՝ երկրաչափական, բուսական և կենդանական ձևեր: Ուրվանկար և ձևաչափ: Պատկերավորման փոխանցում: Հեռու – մոտ: Խոսք-պատկեր- շարժում: Դեկորատիվ հորինվածքի հիմնական	Վարժություններ գույներով և գուներանգներով: Գծերի, ձևերի, երկրաչափական պատկերների միջոցով ճանաչելի պատկերների և հորինվածքների ստեղծում: Միայն գծի միջոցով պարզ պատկերների, ձևերի և առարկաների պատկերում: Բնապատկերի կատարում գծի միջոցով: Շրջապատում, բնության մեջ, արվեստի ստեղծագործություններում և ճարտարապետական կոթողներում ձևերի և պատկերների տեսակների բացահայտում: Տարբեր նյութերով և միջոցներով երկրաչափական, բուսական և կենդանական ձևերի պատկերում: Նախշերի կատարում, կիրառական արվեստի նմուշների պատկերազարդում, շնորհավորական բացիկների պատրաստում և ձևավորում:	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Նյութի և արդյունքի կապը. ներկանյութի որակը և խտությունը թղթի վրա տարբեր արդյունքներ են տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: **Գիտատեխնիկական նորարարություն**

օրինաչափությունները՝ համաչափություն, անհամաչափություն (սիմետրիա, ասիմետրիա): Ուրվապատկերներ, նշաններ և խորհրդանիշներ: Զարդանախշ: Համաչափություն: Ծավալ:	Պարզ պատկերների, ձևերի և առարկաների պատկերում և գունավորում: Պարզ երկրաչափական, բուսական կամ կենդանական պատկերների միջոցով կոլաժների պատրասում: Խճանկար: Ուրվապատկերների, նշանների, նախշերի և խորհրդանիշների պատկերում կամ պատրաստում (2D, 3D): Պարզ երկրաչափական, բուսական կամ ազատ ձևերի միջոցով բնապատկերի, դիմանկարի կամ նատյուրմորտի կատարում:	Գիտական և տեխնոլոգիական նվաճումների ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի ազդեցությունը մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի հարմարեցումը մարդու կարիքներին:

Առաջարկվող թեմատիկա

«Ես և իմ անունը», «Իմ ընտանիքը», «Ես աշակերտ եմ», «Անցյալ, ներկա և ապագա», «Օրվա ռեժիմ», «Չափումներ», «Այբուբեն», «Մուլտֆիլմերի սիրելի հերոսներ»:

Միջառարկայական կապ

Մայրենի - Բանաստեղծությունների, հեքիաթների, պատմվածքների, առակաների ունկնդրում և ընթերցում, մանրապատում ստեղծագործությունների ընթերցում և քննարկում, հատկանիշ ցույց տվող բառերի պատկերավորումներ:

Մաթեմատիկա - Երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում, չափումների կատարում, դետալների գծագրում:

Երաժշտություն - Քննարկվող թեմաների, երգերի ունկնդրում, սովորում և կատարում, դերային խաղերի, երաժշտական բեմադրությունների ձևավորում:

Ֆիզկուլտուրա - Մարմնամարզություն, անձնական հիգիենայի պահպանում, սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում: ***Թատրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների պատկերում և կերպավորում: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Բնության օրացույցի վարման միջոցով եղանակի փոփոխության դիտարկում և մարդկանց կյանքի ու գործողությունների համապատասխանեցում դրանց (հագուստի, սննդակարգի, զբաղմունքների փոփոխություն): Դասարանում և տանը կանաչ անկյունների ստեղծում, բույսերի խնամք և դրանց աճի ուսումնասիրում. համապատասխան գրառումներ նշանային պարզ համակարգի կիրառմամբ: ***Օտար լեզուներ*** - Գլխավոր թեմաների ուսուցման պատկերազարդումներ, թեմատիկ առաջադրանքների և եզրույթների մեկնաբանություններ: Թեմատիկ նկարազարդումներ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S 3, S4, S5, S8, S9, S10, S12, S16, S17, S18, S19, S26, S32, S34

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԵՐԵՎԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ (15 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ստեղծել իրատեսական, վերացական և երևակայական 2D և 3D աշխատանքներ:	**1-2.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Փորձարկել տարբեր նյութեր հետաքրքիր աշխատանքներ ստանալու նպատակով: Ստեղծել պատկերներ, կոլաժներ, ծավալային աշխատանքներ, նաև՝ թափոններից (ստվարաթուղթ, պլաստիկ):
Ուղղորդող հարցադրում	

Ինչպե՞ս են արվեստագետները ստեղծագործում: Ինչպե՞ս են արվեստագետները կռահում, որ աշխատանքը հաջողված է: Կարելի՞ է արդյոք սովորել սեփական սխալների վրա: Հնարավո՞ր է պատկերել զգացողություն:	**1-2.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Կարգավորել և պահպանել աշխատանքային տարածքը: **1-2.Կ.Ս.ՆԵ.1.** Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով ուրիշ գունային երանգներով, միայն գծով, միայն տոնով: **1-2.Կ.Ս.ՆԵ.2.** Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից: **1-2.Կ.Ս.ՆԵ.3.** Ստեղծել 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ: **1-2.Կ.Ա.ՎՄ.2.** Մեկնաբանել սեփական աշխատանքները: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- ստանալ ծավալային պատկերներ,
- փորձարկել նյութերը և գործիքները,
- միավորել և առանձնացնել նյութերը,
- հավաքել, տեսակավորել, ընտրել նյութերը և գործիքները,
- նյութերն օգտագործել մտածված և խնայողաբար,
- արտահայտել մտքերն ու գաղափարները՝ կատարելով 2D և 3D աշխատանքներ, եզրագծերով, տոներով և գունային երանգներով,
- ստեղծել պարզ նախշեր,
- բնօրինակից ստանալ վերացական պատկերներ,
- ազատորեն ստեղծագործել մատներով, ձեռքերով, գրաֆիկական գործիքներով (կավճամատիտ, գրիչ, մատիտ, վրձին և այլն),
- ստեղծել երևակայական հարթ և ծավալային պատկերներ,
- մեկնաբանել և վերլուծել՝ ինչն է հավանում, ինչը՝ ոչ,
- ներկայացնել կարծիք:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Գրական ստեղծագործության ձևավորում կամ պատկերազարդում: Դիմանկար, ինքնանկար: Բնանկար: Նատյուրմորտ: Իրականության, բնության որոշ երևույթներ, կենցաղային թեմաներ: Թեմատիկ հորինվածք:	Համաչափության, գծերի ընդհանուր դասավորության, կոմպոզիցիոն համաչափության, ուսումնասիրության և համեմատության վրա հիմնված վարժություններ և ստեղծագործական աշխատանքներ: Դիմագծերի ընդհանրացման և նմանության կարողությունների ձևավորում: Ինքնուրույն վերաբերմունքի արտահայտում: Թեմատիկ նկարչություն դիտման, պատկերացման, հիշողության և հեքիաթների ձևավորման միջոցով: Առարկաների պատկերում (ավարտված) ճեպանկար, բնօրինակից, երևակայությամբ և հիշողությամբ, եթե առարկան հնարավոր չէ զննել: Ծառերի, թռչունների, կենդանիների ուրվապատկերի ստեղծում (նկարչական նյութը՝ ջրաներկ, գուաշ, գունամատիտ, մոմակավիճներ, սպիտակ կամ երանգավոր թղթի վրա)՝ առանց նախօրոք մատիտով արված նկարի: Կենդանիների, թռչունների և մարդու մարմնի պատկերում: Նատյուրմորտների, աշնանային և գարնանային ծաղիկների պատկերում:	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Նյութի և արդյունքի կապը. ներկանյութի որակը և խտությունը թղթի վրա տարբեր արդյունքներ են տալիս: **Օրինաչափություններ** Դասակարգումներ, պատկերվող տարրերի, ձևերի կամ առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: **Գիտատեխնիկական նորարարություն** Գիտական և տեխնոլոգիական նվաճումների ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, մարդկային գործունեության վրա: Շրջակա միջավայրի ազդեցությու-

	Աշնանային և գարնանային բնության էտյուդային պատկերում (պլեներ) կամ պատկերում հիշողությամբ: Բնօրինակից, հիշողությամբ և պատկերացմամբ կենցաղային տարբեր իրերի՝ մրգերի, բանջարեղենի, ծաղիկների պատկերում (ներառյալ ճեպանկարում): Աշխատանքային միջավայրը նաև դասասենյակն է, սեղանը, այն պարագաները, որոնցով ստեղծագործում են: Աշխատանքային գործիքների՝ իրենց սեղանի, սեղանի վրա գրիչների ու մատիտների պատկերում:	նը մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի հարմա-րեցումը մարդու կարիքներին:
Առաջարկվող թեմատիկա		
Հեքիաթի ձևավորում, Երեք խոզուկների հեքիաթը, «Սևուկ ուլիկը», «Ծիտը», «Գայլն ու գառը», «Սուտլիկ որսկանը», «Պոչատ աղվեսը», «Շունն ու կատուն», կենդանիներ, մուլտֆիլմերի հերոսներ, «Գիշեր-ցերեկ», փիկնիկային ներկայացման ձևավորում:		
Միջառարկայական կապ		
Մայրենի - Բանաստեղծությունների, հեքիաթների, պատմվածքների, առակների ունկնդրում և ընթերցում, մանրապատում ստեղծագործությունների ընթերցում և քննարկում, հատկանիշ ցույց տվող բառերի պատկերավորումներ: ***Մաթեմատիկա*** - Երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում, չափումների կատարում, դետալների գծագրում: ***Երաժշտություն*** - Քննարկվող թեմաների, երգերի ունկնդրում, սովորում և կատարում, դերային խաղերի, երաժշտական բեմադրությունների ձևավորում: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Մարմնամարզություն, անձնական հիգիենայի պահպանում, սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում:		

<table>
<tr><td colspan="2">Թատրոն - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների պատկերում և կերպավորում:
Ես և շրջակա աշխարհը - Տարբերակել և համադրել տարբեր զգայարաններով ստացած տեղեկությունները, հետազոտել, ներկայացնել, որ նույն տեղեկությունը կարելի է տարբեր զգայարաններով զգալ:
Օտար լեզուներ - Գլխավոր թեմաների ուսուցման պատկերազարդումներ, թեմատիկ առաջադրանքների և եզրույթների մեկնաբանություններ: Տարբեր երկրների հեքիաթներ, հերոսներ:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ</td></tr>
<tr><td colspan="2">S4, S5, S7, S8, S9, S10, S16, S17, S18, S19, 26, S31, S32</td></tr>
<tr><td colspan="2">ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ</td></tr>
<tr><td colspan="2">ՎԵՐԱՆԱՅՈՒՄ ԵՎ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒՄ (4 ժամ)</td></tr>
<tr><td>Նպատակը</td><td>Վերջնարդյունքներ</td></tr>
<tr><td>Ստեղծագործական աշխատանքներն ընտրելու, խմբավորելու, ցուցադրելու և պորտֆոլիո ստեղծելու կարողությունների ձևավորում:</td><td rowspan="3">1-2.Կ.Ս.ՆՄ.2. Ստեղծել աշխատանքներ՝ ըստ թեմայի, գաղափարի, սկզբունքի, բառակապակցության: Ձևավորել բառապաշար:
1-2.Կ.Ս.ՆՄ.3. Կարգավորել և պահպանել աշխատանքային տարածքը:
1-2.Կ.Ա.ՎՑ. 1. Ընտրել և խմբավորել աշխատանքները, ստեղծել պորտֆոլիո:
1-2.Կ.Ա.ՎՑ. 2. Խմբով մասնակցել ցուցադրությունների:
1-2.Կ.Ա.ՎՑ.3. Առաջարկել ցուցադրության արդյունավետ տարբերակներ:
1-2.Կ.Ա.ՎՄ.1. Բացատրել, թե ինչու են ընտրվել տվյալ աշխատանքները:
1-2.Կ.Ա.ՎՄ.2. Մեկնաբանել սեփական աշխատանքները:
1-2.Կ.Ա.ՔԱ.1. Բացատրել, թե ինչպես են գույները, գծերը և պատկերները դարձել նկար:</td></tr>
<tr><td>Ուղղորդող հարցադրում</td></tr>
<tr><td>Ինչպե՞ս են պահվում ստեղծագործությունները: Ովքե՞ր են դրանք հավաքում, պահպանում և ի՞նչ նպատակով: Ի՞նչ չափանիշներով են ընտրվում ստեղծագործությունները:
Հարկավո՞ր է արդյոք ցուցադրել աշխատանքները:
Ի՞նչ է նշանակում արվեստի ստեղծագործության ցուցադրություն:</td></tr>
</table>

	1-2.Կ.Ա.ՔԱ.3. Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: **1-2.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Աշխատանքները կապել սեփական կյանքի փորձի հետ:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- անվանել նյութերն ու գործիքները,
- նյութերն օգտագործել մտածված և խնայողաբար,
- ստեղծել աշխատանքային տետր և պորտֆոլիո,
- գաղափարներն արտահայտելիս կիրառել խորհրդանշաններ,
- տեսակավորել և խմբավորել աշխատանքները՝ ըստ առաջարկված չափանիշների,
- առաջարկել և նախաձեռնել աշխատանքների ցուցադրության հետաքրիր տարբերակներ,
- նկարագրել արվեստի ստեղծագործությունները,
- մեկնաբանել, թե ինչպես են դրանք արտահայտում մարդկանց կյանքն ու գործունեությունը,
- մեկնաբանել և վերլուծել՝ ինչն է հավանում, ինչը՝ ոչ,
- ներկայացնել կարծիք,
- բացատրել, թե ինչու է արվեստը ժամանակից դուրս:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Աշխատանքների ընտրություն: Պորտֆոլիո: Պորտֆոլիոյի կամ թղթապանակների ստեղծման չափանիշները և պայմանները: Նախագիծ:	Ստեղծել աշխատանքային տետր կամ պորտֆոլիո: Մենակ կամ խմբով առանձնացնել աշխատանքները՝ ըստ առաջարկված չափանիշների: Ձևակերպել հարցերը և պատասխանները, թե որտեղ, երբ, ինչու և ինչպես պետք է պատրաստվեն	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Պատկեր և ազդեցություն կապը. ցուցադրության որակը տարբեր ընկալումներ է առաջացնում:

Ցուցադրություն: Արդյունավետ ցուցադրություններ կազմակերպելու առանձնահատկությունները:	աշխատանքները ցուցադրության համար: Մեկնաբանել ստեղծագործություններից ստացած տպավորությունները: Բացատրել. թե ինչու են ընտրվել տվյալ աշխատանքները: Նշել և մեկաբանել ցուցադրության կազմակերպման նպատակները, հիմնական սկզբունքները: Մեկնաբանել սեփական աշխատանքները: Աշխատել խմբով: Սովորողների կողմից կատարված աշխատանքների կամ թեմատիկ առանձին ուղղվածություն պարունակող ստեղծագործությունների և առարկաների ցուցադրություն: Դասընթացների այս ձևը կարող է կազմակերպվել որևէ առարկայի հետ ինտեգրված:	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոնցով արտահայտված գաղափարները և համոզմունքները կարող են բերել նոր արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ: Արժևորել գեղագիտությունը և ստեղծարարությունը:
Առաջարկվող թեմատիկա		
«Իմ քաղաքը», «Իմ գյուղը»: Մեր լեռներն ու լճերը: Արհեստներ: Հեքիաթ:Հայկական գորգ: Դիմակահանդես:		
Միջառարկայական կապ		
Մայրենի - Բանաստեղծությունների, հեքիաթների, պատմվածքների, առակների ունկնդրում և ընթերցում, մանրապատում ստեղծագործությունների ընթերցում և քննարկում, հատկանիշ ցույց տվող բառերի պատկերավորումներ: ***Մաթեմապիկա*** - Երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում, չափումների կատարում, դետալների գծագրում:		

Երաժշտություն - Քննարկվող թեմաների, երգերի ունկնդրում, սովորում և կատարում, դերային խաղերի, երաժշտական բեմադրությունների ձևավորում: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Մարմնամարզություն, անձնական հիգիենայի պահպանում, սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում: ***Թատրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների պատկերում և կերպավորում: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Նկարագրել իրենց զբաղմունքը, նախասիրությունները, հետաքրքրությունները, համեմատել մյուսների հետ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S4, S5, S7, S8, S9, S10, S14, S16, S17, S18, S19, S22, S25, S27, S26, S31, S32

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔ (5 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ստեղծագործական աշխատանքները ներկայացնելու, քննարկելու և դատողություններ անելու հմտությունների ձևավորում:	**1-2.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ստեղծել աշխատանքներ՝ ըստ թեմայի, գաղափարի, սկզբունքի, բառակապակցության: Ձևավորել բառապաշար: **1-2.Կ.Ա.ՎՄ.2.** Մեկնաբանել սեփական աշխատանքները: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Բացատրել, թե ինչպես են գույները, գծերը և պատկերները դարձել նկար: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.2.**Դասակարգել աշխատանքները՝ ըստ տեսակների: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.3.**Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: **1-2.Կ.Ա.Գ.1.**Գնահատել իր և ընկերների աշխատանքները:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ի՞նչ է պատկերը: Ստեղծագործությունից ի՞նչն է ավելի շատ տպավորվում, ազդում մարդկանց վրա: Ինչպե՞ս գնահատել ստեղծագործությունները:	

	1-2.Կ.Կ.ԱԴ.1.Ներկայացնել, թե ինչով է արվեստի ստեղծագործությունը նման կամ տարբեր իրականությունից:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝
• նկարագրել և բացատրել աշխատանքի ընթացքը, • վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները՝ ըստ տեսածի և զգացածի, • նկարագրել արվեստի ստեղծագործությունները, • մեկնաբանել, թե ինչպես են դրանք արտահայտում մարդկանց կյանքն ու գործունեությունը, • մեկնաբանել և վերլուծել՝ ինչն է հավանում, ինչը՝ ոչ, • ներկայացնել կարծիք, • դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները, • աշխատանքները գնահատել՝ ըստ արտահայտչականության, գրագիտության, հիմնական գաղափարի փոխանցման, • համեմատել ընկերների աշխատանքները, • ընտրել շրջապատող իրականությունը արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ, • հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Տեսածի նկատմամբ վերաբերմունքի արտահայտում: Ստեղծագործության զգայական անդրադարձ: Գնահատում և ինքնագնահատում:	Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ կարծիքների արտահայտում հարց ու պատասխանի, ռուբրիկների միջոցով: Համեմատել՝ - միևնույն ստեղծագործողի տարբեր աշխատանքները, - նույն թեմայով տարբեր ստեղծագործողների կատարած	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Պատկեր և ազդեցություն կապը. ցուցադրության ձևը տարբեր ընկալումներ է առա-

Արվեստի ստեղծագործության քննարկում: Կերպարվեստի տեսակները:	աշխատանքները, - միևնույն ժանրի ստեղծագործությունները: Քննարկել, վերլուծել, դասակարգել և գնահատել արվեստի ստեղծագործությունները: Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: Առաջարկել և ձևակերպել ստեղծագործությունները գնահատելու չափանիշներ: **Նկարագրել** - Ի՞նչ է պատկերված: **Ներկայացնել** - Արվեստի ո՞ր տեսակին է պատկանում աշխատան-քը: **Վերլուծել** - Ի՞նչ պատկերներ են կիրառված: Ի՞նչ նպա-տակով են օգտագործված հենց այդ պատկերները: **Մեկնաբանել** - Ինչի՞ մասին է պատմում ստեղծագործու-թյունը: **Քննարկել** - Աշխատանքը հաջողվա՞ծ է, թե՝ ոչ: Այս աշխա-տանքներից ո՞րը կարելի է ձեռք բերել: Ինչո՞ւ՝ այո և ինչո՞ւ՝ ոչ:	ջացնում: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոցով արտահայտված գաղա-փարները և համոզմունքները կարող են բերել նոր արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևո-րումներ: Արժևորել գեղագիտու-թյունը և ստեղծարարությունը:
Միջառարկայական կապ		
Մայրենի - Մասնակցել խմբային աշխատանքների պատմություններ հորինելու, թեմատիկ աշխատանքներ ստեղծելու, փոքրիկ		

ուսումնասիրություններ կատարելու նպատակով: ***Մաթեմատիկա*** - Ճանաչել որոշակի հատկություններով օժտված առարկաները (գույն, ձև, չափս, նյութ), մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում, չափումների կատարում, դետալների գծագրում: ***Երաժշտություն*** - Քննարկել թեմաներ, ունկնդրել, սովորել և կատարել երգեր, դերային խաղեր, պատրաստել երաժշտական բեմադրություններ: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Մարմնամարզություն, անձնական հիգիենայի պահպանում, սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում: ***Տեխնոլոգիա*** - Նկարագրել/ներկայացնել կենցաղային պարզագույն առարկաների ձևավորման նպատակը, ցուցադրել ձևավորման նմուշօրինակներ: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Բերել լույսի աղբյուրների օրինակներ՝ բնական և արհեստական:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S4, S5, S7, S8, S9, S10, S14, S16, S17, S18, S19, S22, S25, S27, S26, S31, S32

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏ, ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ ԵՎ ԳՅՈՒՏԵՐ (5 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Հասկանալ, որ արվեստի ստեղծագործություններն ունեն տարիք, և կարելի է որոշել, թե ինչպես են դրանք ստեղծվել:	**1-2.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Փորձարկել տարբեր նյութեր հետաքրքիր աշխատանքներ ստանալու նպատակով: Ստեղծել պատկերներ, կոլաժներ, ծավալային

Ստեղծագործությունների միջոցով տարբեր ժամանակներում ապրած մարդկանց կենցաղն ուսումնասիրելու կարողությունների ձևավորում:	աշխատանքներ, նաև՝ թափոններից: **1-2.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ստեղծել աշխատանքներ՝ ըստ թեմայի, գաղափարի, սկզբունքի, բառակապակցության: Ձևավորել բառապաշար: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Բացատրել, թե ինչպես են գույները, գծերը և պատկերները դարձել նկար: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Դասակարգել աշխատանքները՝ ըստ տեսակների: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: **1-2.Կ.Ա.Գ.1.** Գնահատել իր և ընկերների աշխատանքները: **1-2.Կ.Ս.ԱՏ.1.** Սեփական աշխատանքները ներկայացնել տեխնոլոգիական նոր մոտեցումներով: **1-2.Կ.Ս.ԱՏ.2.** Վերլուծել, թե ինչ նյութեր և միջոցներ են օգտագործում նկարիչները:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս է արվեստը օգնում հասկանալու մարդկանց և նրանց շրջապատը: Ինչպե՞ս է արվեստը ներկայացնում իրականությունը: Կա՞ արդյոք արվեստ մեր շրջապատում:	
Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝	
• ստանալ ծավալային պատկերներ, • փորձարկել նյութերը և գործիքները, • միավորել և առանձնացնել նյութերը, • հավաքել, տեսակավորել, ընտրել նյութերը և գործիքները, • նկարագրել և բացատրել աշխատանքի ընթացքը, • անվանել նյութերն ու գործիքները, • նկարագրել արվեստի ստեղծագործությունները, • վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները՝ ըստ տեսածի և զգացածի,	

- մեկնաբանել, թե ինչպես են դրանք արտահայտում մարդկանց կյանքն ու գործունեությունը:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Նորարարությունները, տեխնոլոգիաները և արվեստը: Արվեստի ստեղծագործություններում ներկայացված պատմությունները: Ինչի՞ մասին են պատմում թանգարանի հնագույն ցուցանմուշները: Ի՞նչ է պատկերված: Ի՞նչ է պատկերել արվեստագետը: Ո՞րն է ստեղծագործության արտահայտած իմաստը: Ինչո՞ւ են արվեստագետները ստեղծագործում:	Ուսումնասիրել արվեստի աշխատանքներում օգտագործված նյութերը: Հետազոտել տարբեր ժամանակներում արվեստագետների աշխատելու միջոցները և հնարավորությունները: Համեմատել տարբեր ստեղծագործություններ: Գտնել նմանություններ և տարբերություններ օգտագործված նյութերի կամ աշխատանքի միջոցների մեջ: Կազմակերպել քննարկումներ հետևյալ հարցերի շուրջ. *- Ովքե՞ր են արվեստագետները:* *- Որտե՞ղ են ստեղծագործում:* *- Ի՞նչ գործիքներ են կիրառում:* *- Ի՞նչ գործեր են ստեղծում:* *- Որտե՞ղ կարելի է տեսնել ստեղծագործությունները:* Քննարկել տարբեր արվեստագետների աշխատանքները, թե ինչ են պատմում իրենց ժամանակների մասին: Քննարկել, թե ինչպես, ինչով և ինչու են ստեղծագործում	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Պատկեր և ազդեցություն կապը. Ցուցադրության որակը տարբեր ընկալումներ է առաջացնում: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոնցով արտահայտված գաղափարները և համոզմունքները կարող են բերել նոր արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ: Արժևորել գեղագիտու-

	արվեստագետները: Գեղարվեստական ժառանգության ուսումնասիրություն ժողովրդական արվեստի կամ տեղական երկրագիտական թանգարաններում:	թյունը և ստեղծարարությունը:
Առաջարկվող թեմատիկա		
Հայկական մանրանկարչության, խեցեգործության, ճարտարապետության նմուշներ, խաչքար, խճանկար:		

Միջառարկայական կապ
Մայրենի - Մասնակցել խմբային աշխատանքների: Պատմել ապրածը, դիտածը, ընթերցածը, արտահայտել սեփական զգացումները, ցանկությունները: ***Մաթեմատիկա*** - Ճանաչել որոշակի հատկություններով օժտված առարկաներ (գույն, ձև, չափս, նյութ), պատկերել մարմիններ, տարբեր առարկաներ, համեմատել և նկարագրել, կատարել չափումներ, գծագրել դետալներ: ***Երաժշտություն*** - Քննարկել թեմաներ, ունկնդրել, սովորել և կատարել երգեր, դերային խաղեր, պատրաստել երաժշտական բեմադրություններ: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Մարմնամարզություն, պահպանել անձնական հիգիենան, սեփական անձի նկատմամբ զարգացնել հարգանք և հոգատարություն: ***Տեխնոլոգիա*** - Նկարագրել/ներկայացնել կենցաղային պարզագույն առարկաների ձևավորման նպատակը, ցուցադրել ձևավորման նմուշօրինակներ: ***Ես և շրջակա աշխարհը***- Թվարկել և տարբերակել դրական և բացասական հույզերը, հույզեր արտահայտող բառերը, դիմախաղերն ու այլ արտահայտչամիջոցները: ***Օտար լեզուներ*** - Շատ պարզ բառերով և շատ կարճ նախադասություններով ներկայանալ ու ներկայացնել իր դասընկերներին:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S4, S5, S7, S11, S12, S14, S15, S16, S17, S18, S19, S22, S25, S27, S26, S31, S32

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ (5 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Նկարն իբրև թեմատիկ-իմաստային միասնություն ընկալելու կարողությունների ձևավորում: Ինքն իրեն լսելու և միտքը ճիշտ կառուցելու կարողություն-ների զարգացում:	**1-2.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ստեղծել աշխատանքներ՝ ըստ թեմայի, գաղափարի, սկզբունքի, բառակապակցության: Ձևավորել բառապաշար: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Բացատրել, թե ինչպես են գույները, գծերը և պատկերները դարձել նկար: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Դասակարգել աշխատանքները՝ ըստ տեսակների: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: **1-2.Կ.Ա.ԱՊ.1.** Հայտնել կարծիք արվեստի տեսակների մասին: **1-2.Կ.Ա.ԱՊ.2.** Կարծիք հայտնել հայազգի արվեստագետների ստեղծագործու-թյունների մասին: **1-2.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Ներկայացնել արվեստի դերը առօրյայում:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս է արվեստը օգնում հասկանալու տարբեր ժամա-նակներում և տարբեր վայրերում ապրած մարդկանց կյանքը: Ինչպե՞ս են արվեստագետներն օգտագործում տարրերն ու սկզբունքներն իրենց աշխատանքներում:	
Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝	
• նկարագրել և բացատրել աշխատանքի ընթացքը, • անվանել նյութերն ու գործիքները, • նկարագրել արվեստի ստեղծագործությունները, • մեկնաբանել, թե ինչպես են դրանք արտահայտում մարդկանց կյանքն ու գործունեությունը, • մեկնաբանել և վերլուծել՝ինչն է հավանում, ինչը՝ ոչ, • ներկայացել կարծիք, • խոսել արվեստի և ստեղծագործելու մասին,	

- խմբավորել և մեկնաբանել ստեղծագործությունները՝ ըստ տեսակների,
- տարբերել անցյալում և ներկայում ստեղծված աշխատանքները,
- ճանաչել, տարբերել և գնահատել հայկական արվեստը ներկայացնող աշխատանքները,
- բացատրել, թե ինչու է արվեստը ժամանակից դուրս:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Կերպարվեստի և դիզայնի տարրերը ստեղծագործություններում: Կերպարվեստի տեսակները, ժանրերը: Հայկական կերպարվեստ: Հայ և համաշխարհային կերպարվեստ: Հայ արվեստագետների առանձին ստեղծագործություններ:	Դասակարգել ստեղծագործություններում հադիպող կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները (գույն, գիծ, ձև, պատկեր, մակերես): Համեմատել տարբեր երկրների արվեստագետների աշխատանքներում պատկերված ազգային ինքնություն արտահայտող առարկաները: Ուսումնասիրել ստեղծագործությունները՝ ըստ ոճական առանձնահատկությունների: Որոշել, թե երբ են ստեղծվել դրանք: Դիտել ստեղծագործությունները, ներկայացնել հիմնական գաղափարը: Հայաստանը ներկայացնող բնանկարների, հայ նշանավոր արվեստագետների աշխատանքների վերատպությունների ուսումնասիրում: Տարբեր պատմական իրադարձություններ ներկայացնող ստեղ-	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Պատկեր և ազդեցություն կապը. ցուցադրության որակը տարբեր ընկալումներ է առաջացնում: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: **Անհատական և մշակութային արտահայտում**

	ծագործությունների դիտում, երկիրը, սովորույթները ներկայացնող աշխատանքներում առանձնացնել բնորոշ տարրերը: **Նկարագրել**- Ի՞նչ է պատկերված: **Վերլուծել** - Կերպարվեստի ո՞ր տարրերն են կիրառված: Ի՞նչ դեր են խաղում այդ տարրերը: **Մեկնաբանել** - Ի՞նչ է պատմում նկարիչը: Եթե ձայները փոխանցելու հնարավորություն լիներ, ի՞նչ ձայներ կլսվեին: **Քննարկել** - Ի՞նչ է պակասում նկարում: Եթե այո, ապա ինչո՞ւ:	Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոնցով արտահայտված գաղափարները և համոզմունքները կարող են բերել նոր արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ: Արժևորել գեղագիտությունը և ստեղծարարությունը:

Առաջարկվող թեմատիկա
Մարտիրոս Սարյան, Հակոբ Հովնաթանյան, Վարդգես Սուրենյանց: ***Վան Գոգի, Սեզանի և Սարյանի, Խանջյանի նատյուրմորտների համեմատություն:***
Միջառարկայական կապ
Մայրենի - Մարդկանց, վայրերի, իրադարձությունների, առարկաների, երևույթների նկարագրություններ՝ հստակ արտահայտելով մտքերն ու զգացումները: ***Մաթեմատիկա*** - գտնել ծանոթ երկչափ պատկերներ երկրաչափական մարմինների մակերևույթների վրա: ***Երաժշտություն*** - Ստեղծագործության բովանդակության, տպավորությունների ու զգացողությունների արտահայտում, ստեղծագործության տեսակը, բնույթը, տեմպը, դինամիկան ճանաչելու կարողություններ: ***Թատրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած,

ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների պատկերում: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Տարբերակել իր անցյալը, ներկան և ապագան, նկարագրել իրադարձությունները տարբեր ժամանակներում:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S12, S16, S17, S18, S19, S24, S26, S27, S31, S32

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏԻ ԴԵՐԸ ԵՎ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ (6 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Հասկանալ, որ արվեստն արտահայտում է իրականությունը: Ուսումնասիրել պատմական, մշակութային, հիշարժան իրադարձությունների արտահայտումը արվեստի միջոցով: Մեր իրականության վրա արվեստի ազդեցության գիտակցության ձևավորում:	**1-2.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ստեղծել աշխատանքներ՝ ըստ թեմայի, գաղափարի, սկզբունքի, բառակապակցության: Ձևավորել բառապաշար: **1-2.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Բացատրել, թե ինչպես են գույները, գծերը և պատկերները դարձել նկար: **1-2.Կ.Կ.ԱԴ.1.** Ներկայացնել, թե ինչով է արվեստի ստեղագործությունը նման կամ տարբեր իրականությունից: **1-2.Կ.Կ.ԱԴ.2.** Ներկայացնել մշակութային հաստատությունները՝ ըստ նշանակության: **1-2.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Աշխատանքները կապել սեփական կյանքի փորձի հետ:
Ուղղորդող հարցադրում	
- Ի՞նչ է արտահատում արվեստը: -Ինչպե՞ս են ստեղծագործում արվեստագետները: - Ինչո՞ւ է դա կարևոր:	
Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝	
• նկարագրել և բացատրել աշխատանքի ընթացքը, • անվանել նյութերն ու գործիքները,	

- նկարագրել արվեստի ստեղծագործությունները,
- մեկնաբանել, թե ինչպես են դրանք արտահայտում մարդկանց կյանքն ու գործունեությունը,
- մեկնաբանել և վերլուծել՝ ինչն է հավանում, ինչը՝ ոչ,
- ներկայացնել կարծիք,
- ընտրել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
- հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով,
- մեկնաբանել մշակութային հաստատություններում աշխատողների դերը և նշանակությունը:
- բացատրել, թե ինչու է արվեստը ժամանակից դուրս:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Արվեստ և իրականություն: Արվեստը մեր շրջապատում: Արվեստագիտական մասնագիտություններ:	Հետազոտել մեր իրականության մեջ արվեստի ներկայությունը: Քննարկել արվեստի դերը: Ուսումնասիրել արվեստագետների դերը: Որոշել նրանց գործունեության առանձնահատկությունները և կարևորությունը: Ուսումնասիրել որևէ իրադարձություն ընտանիքում, համայնքում, երկրում, աշխարհում, որին անդրադարձել է արվեստը: Ներկայացնել որևէ մշակութային իրադարձության կամ արվեստի հետ առնչության սեփական օրինակ:	**Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ** Ուսումնասիրել տարբեր մարդկանց պատմությունները, ստեղծագործությունները, ինչպես նաև անհատների և քաղաքակրթության հարաբերությունները, դրանց փոխկապակցվածությունը տվյալ անձի, ազգի և մարդկության տեսանկյունից: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոնցով արտահայտված գաղափարները և համոզմունքները կարող են բերել նոր արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ:

		Արժևորել գեղագիտությունը և ստեղծա- րարությունը:
Առաջարկվող թեմատիկա		
Ծննդյան փարեդարձ, ազգային փոն, եկեղեցական փոն, Սուրբ Ծննդյան փոներ, Գիփության օր, Թարգմանչաց փոն:		

Միջառարկայական կապ
Մայրենի - Մարդկանց, վայրերի, իրադարձությունների, առարկաների, երևույթների նկարագրություններ՝ հստակ արտահայտելով մտքերն ու զգացումները: ***Մաթեմափիկա*** - Գտնել ծանոթ երկչափ պատկերներ երկրաչափական մարմինների մակերևույթների վրա: ***Երաժշփություն*** - Ստեղծագործության բովանդակության, տպավորությունների ու զգացողությունների արտահայտում, ստեղծագործության տեսակը, բնույթը, տեմպը, դինամիկան ճանաչելու կարողություններ: ***Թափրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների պատկերում: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Տարբերակել անցյալը, ներկան և ապագան, նկարագրել իրադարձությունները տարբեր ժամանակներում: ***Օփար լեզուներ*** - Ազգային, եկեղեցական, պետական տոներն այլ երկրներում:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հեփ
S12, S16, S17, S18, S19, S24, S26, S27, S31, S32

3-4-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Առաջարկվում է (տարեկան 68 ժամ)

<table>
<tr><th colspan="2">ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ՆՅՈՒԹԵՐ, ՄԻՋՈՑՆԵՐ (10 ժամ)</th></tr>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Ձևավորել ստեղծագործական աշխատանքներում նյութերը, մեթոդները և միջոցները փորձարկելու, ընտրություն կատարելու կարողություններ:</td><td rowspan="3">3-4.Կ.Ս.ՆՄ.1. Փորձարկել տարբեր նյութեր, միջոցներ, գտնել ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու հետաքրքիր մոտեցումներ (2D, 3D):
3-4.Կ.Ս.ՆՄ.2. Ձևավորել համապատասխան բառապաշար:
3-4.Կ.Ս.ՆՄ.3. Հոգ տանել նյութերի և գործիքների մասին, պահպանել անվտանգության կանոնները:
3-4.Կ.Ս.ՆԵ.1. Ստեղծել 2D և 3D իրատեսական արվեստի աշխատանքներ:
3-4.Կ.Ս.ՆԵ.2. Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից:
3-4.Կ.Ս.ՆԵ.3. 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ:
3-4.Կ.Ա.ՔԱ.3. Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները:</td></tr>
<tr><th>Ուղղորդող հարցադրում</th></tr>
<tr><td>Ինչպե՞ս են արվեստագետները նախապատրաստվում, ի՞նչ գործիքներ և միջոցներ են օգտագործում:
Ի՞նչ են պատկերում արվեստագետները:
Պահպանո՞ւմ են արդյոք արվեստագետները որոշակի կանոններ:
Կարո՞ղ է դասարանը վերածվել արվեստանոցի:</td></tr>
<tr><th colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</th></tr>
<tr><td colspan="2">• ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
• ստեղծել կրկնօրինակներ,
• փորձարկել նյութերը և գործիքները,
• հավաքել, տեսակավորել, ընտրել նյութերը և գործիքները,</td></tr>
</table>

- նկարագրել և բացատրել աշխատանքի ընթացքը,
- կառուցել որևէ ճարտարապետական կոթողի մանրակերտ՝ պահպանելով ոճը,
- անվանել նյութերն ու գործիքները,
- ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար,
- համեմատել նյութերը,
- նյութերն օգտագործել մտածված և խնայողաբար,
- աշխատանքն ավարտելուց հետո կարգի բերել տարածքը,
- արտահայտել իր հետաքրքրությունների շրջանակը,
- կատարել ճեպանկարներ, նախագծել և պատրաստել տիկնիկներ (մարիոնետներ) ներկայացման համար,
- ստեղծել երևակայության և զգացմունքների վրա հիմնված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես կրած հուզական վերաբերմունք,
- ստեղծել 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Ստեղծագործական աշխատանքի համար կիրառվող գործիքները, նյութերը և հնարները: Հարթ և ծավալային պատկերներ: Ծավալային պատկերներ: Մետաղալարը կամ պլաստիկը՝ որպես	Վարժություններ տարբեր որակների և գույների թղթե-րի վրա: Նկարչական միջոցների փորձարկում (մատիտներ, յուղամատիտներ, մարկերներ, վրձիններ, ներկեր): Աշխատանքներ կավով կամ պլաստիլինով: Գծանկարչական և գեղանկարչական նյութերի	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Նյութի և արդյունքի կապը. ներկա-նյութի որակը և խտությունը թղթի վրա տարբեր արդյունքներ են տալիս:

գեղարվեստական նյութ: Հարթության վրա առարկաների տեղաբաշխումը: Գունանկար, գծանկար, տպագրություն/դաջվածք, ծավալային աշխատանքների կատարման մեթոդները: Դաջվածքի համար կիրառվող միջոցների օգտագործման կանոններ: Մասնագիտական բառապաշար: Անվտանգության կանոններ:	փործարկում: Բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են, կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն): Դիտում և ուսումնասիրում: Վերացական հորինվածքների ստեղծում բնական մոտիվների հիման վրա (2D, 3D): Կազմման տարբերակներ՝ միմյանց և թղթի կենտրոնի նկատմամբ պատկերների սիմետրիկ և ոչ սիմետրիկ տեղաբաշխմամբ: Աշխատանքների անվանում: Ժողովրդական հեքիաթի բեմականացման համար նյութերի ընտրություն, էսքիզներ, նկարազարդման աշխատանքներ:	**Գիտատեխնիկական նորարարություն** Գիտական և տեխնոլոգիական նվաճումների ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի ազդեցությունը մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի հարմարեցումը մարդու կարիքներին:
Առաջարկվող թեմաներ		
Տիկնիկային ներկայացման էսքիզներ, փարբեր ժողովուրդների փարազներ, «Տարվա եղանակներ», «Անիվից մինչև հրթիռ», չափումներ, չափման միավորներ, ***ժողովրդական ավանդույթների հիմնական նկարագրությունը՝ փարազ, դիմակ, թմբուկ, երաժշտական գործիքներ:***		

Միջառարկայական կապ
Մայրենի - Լսածի, ընթերցածի, դիտածի վերարտադրում տարբեր ձևերով և եղանակներով, տարաբնույթ երևույթների նկարագրություն, դրանց փոխկապակցվածության մեկնաբանում: ***Մաթեմատիկա*** - Երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, դեկորացիաներ պատրաստելիս չափումների կատարում, դետալների գծագրում: Մաթեմատիկական գործողությունների կատարում: ***Երաժշտություն*** - Հայ ժողովրդական ծեսեր, խոսակցական և երաժշտական հնչերանգները ժողովրդական ծեսերում: Ժողովրդական ավանդույթներ, տոնախմբություններ: ***Տեխնոլոգիա*** - Նյութերի մշակման տեխնոլոգիաներ (ծալում, կտրում, մակակտրում, սոսնձում, ներկում, գծանշում): ***Ֆիզկուլտուրա*** - Մարմնամարզություն, անձնական հիգիենայի պահպանում, սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում: ***Թատրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների պատկերում: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Նպատակ, նպատակին տանող ճանապարհ ու քայլաշար, որոշումների կայացում:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S4, S5, S9, S10, S14, S16, S18, S24, S32, S34

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏԻ ՏԱՐՐԵՐ ԵՎ ԴԻԶԱՅՆԻ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ (10 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ծանոթանալ գրագետ ստեղծագործական աշխատանքներ կատարելու տարրերին ու սկզբունքներին:	**3-4.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Փորձարկել տարբեր նյութեր, միջոցներ, գտնել ստեղծագոր-ծական աշխատանքներ ստանալու հետաքրքիր մոտեցումներ

Ուղղորդող հարցադրում	(2D, 3D):
Ինչպե՞ս են արվեստագետներն օգտագործում գիծը, գույնը: Ի՞նչ է հարկավոր իմանալ գրագետ աշխատելու համար: Պահպանո՞ւմ են արդյոք արվեստագետները որոշակի օրինաչափություններ:	**3-4.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ձևավորել համապատասխան բառապաշար: **3-4.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Հոգ տանել նյութերի և գործիքների մասին, պահպանել անվտանգության կանոնները: **3-4.Կ.Ա.ԴՏ.1.** Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով կերպարվեստի տարրերը: Ծավալ, տոն, տարածություն, ռիթմ, միասնականություն, մակերես: **3-4.Կ.Ա.ԴՏ.2.** Կիրառել կերպարվեստի տարրերը բնօրինակից պատկերելու և թեմատիկ աշխատանքների միջոցով: **3-4.Կ.Ս.Նե.2.** Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից: **3-4.Կ.Ս.Նե.3.** 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ:
Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝	

- ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
- ստեղծել կրկնօրինակներ,
- փորձարկել նյութերը և գործիքները,
- հավաքել, տեսակավորել, ընտրել նյութերը և գործիքները,
- նկարագրել և բացատրել աշխատանքի ընթացքը,
- կառուցել որևէ ճարտարապետական կոթողի մանրակերտ՝ պահպանելով ոճը,
- անվանել նյութերն ու գործիքները,
- ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար,

- համեմատել նյութերը,
- նյութերն օգտագործել մտածված և խնայողաբար,
- աշխատանքն ավարտելուց հետո կարգի բերել տարածքը,
- ստանալ ճանաչելի հարթ և ծավալային պատկերներ ու հորինվածքներ՝ ապահովելով ծավալ, տոն, տարածություն, ռիթմ և միասնականություն,
- կիրառել սառը և տաք գույները աշխանանքներին արտահայտչականություն հաղորդելու համար,
- արտահայտել իր հետաքրքրությունների շրջանակը,
- կատարել ճեպանկարներ, նախագծել և պատրաստել տիկնիկներ (մարիոնետներ) ներկայացման համար,
- ստեղծել երևակայության և զգացմունքների վրա հիմնված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես կրած հուզական վերաբերմունք,
- ստեղծել 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Կերպարվեստի տարրերը՝ ծավալ, տոն, տարածություն, ռիթմ, միասնականություն, մակերես: Արվեստի ստեղծագործություններում և շրջակա միջավայրում առկա պատկերներ, ձևեր, գույներ: Հեռու – մոտ: Խոսք-պատկեր- շարժում:	Վարժություններ գույներով և գուներանգներով: Գծերի, ձևերի, երկրաչափական պատկերների միջոցով ճանաչելի պատկերների և հորինվածքների ստեղծում: Միայն գծի միջոցով պարզ պատկերների, ձևերի և առարկաների պատկերում: Ուրվագծերի, նշանների, նախշերի պատկերում: Բնապատկերի կատարում գծի միջոցով: Շրջապատում, բնության գրկում հնարավոր արտակարգ	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Նյութի և արդյունքի կապը. ներկանյութի որակը և խտությունը թղթի վրա տար-բեր արդյունքներ են տալիս: **Օրինաչափություններ**

Դեկորատիվ-կիրառական արվեստ: Կրկնօրինակում: Դեկորատիվ հորինվածք՝ համաչափություն, անհամաչափություն, հավասարակշռություն: Ուրվապատկերներ, նշաններ և խորհրդանիշներ: Զարդանախշ: Ռիթմ: Ծավալ:	իրավիճակներից խուսափելու և ճիշտ կողմնորոշվելու քայլերի պատկերում: Տարածքի, հատակագծի, հ.ս., հ.վ., ա.ե., ա.մ., կողմերի նշումներով քարտեզագրումներ: Շրջապատում, բնության մեջ, արվեստի ստեղծագործություններում և ճարտարապետական կոթողներում ձևերի և պատկերների տեսակների բացահայտում: Տարբեր նյութերով և միջոցներով երկրաչափական, բուսական և կենդանական ձևերի պատկերում: Նախշերի կատարում, կիրառական արվեստի նմուշների պատկերազարդում, շնորհավորական բացիկների պատրաստում և ձևավորում: Պարզ պատկերների, ձևերի և առարկաների պատկերում և գունավորում: Պարզ երկրաչափական, բուսական կամ կենդանական պատկերների միջոցով կոլաժների պատրաստում: Խճանկար: Ուրվապատկերների, նշանների, նախշերի և խորհրդանիշների պատկերում կամ պատրաստում (2D, 3D): Պարզ երկրաչափական, բուսական կամ ազատ ձևերի միջոցով բնապատկերի, դիմանկարի կամ նատյուրմորտի կատարում:	Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություն-ներն ու տարբերությունները: **Գիտատեխնիկական նորարարություն** Գիտական և տեխնոլոգիական նվաճումների ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի ազդեցությունը մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի հարմարեցումը մարդու կարիքներին:

Առաջարկվող թեմատիկա
Ընտանի և վայրի կենդանիներ, ջուր, գլոբուս, տիեզերք, երկնային մարմիններ, բնության երևույթներ, տարբեր ժողովուրդների նվագարաններ,   ***«Մենք բոլորս տարբեր ենք», բնապահպանական պաստառներ:***
Միջառարկայական կապ
Մայրենի - Լսածի, ընթերցածի, դիտածի վերարտադրում տարբեր ձևերով և եղանակներով, տարաբնույթ երևույթների նկարագրություն, դրանց փոխկապակցվածության մեկնաբանում: ***Մաթեմատիկա*** - Երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, դեկորացիաներ պատրաստելիս չափումների կատարում, դետալների գծագրում: Գործողությունների կատարում: ***Տեխնոլոգիա*** - Նյութերի մշակման տեխնոլոգիաներ (ծալում, կտրում, մակակտրում, սոսնձում, ներկում, գծանշում):   ***Երաժշտություն*** - Երաժշտության արտահայտչական և նկարագրական հնարավորությունները: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Մարմնամարզություն, անձնական հիգիենայի պահպանում, սեփական անձի նկատմամբ հարգանքի և հոգատարության զարգացում: ***Թատրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների պատկերում: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Նպատակ, նպատակին տանող ճանապարհ ու քայլաշար, որոշումների կայացում:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S 3, S4, S5, S8, S9, S10, S12, S16, S17, S18, S19, S26, S32, S34

<table>
<tr><th colspan="2">ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԵՐԵՎԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ (16 ժամ)</th></tr>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Բացատրել իրատեսական, վերացական և երևակայական 2D և 3D աշխատանքներ ստեղծելու առանձնահատկությունները:

Ուղղորդող հարցադրում

Ինչպե՞ս են ստեղծագործում արվեստագետները:
Ինչպե՞ս են արվեստագետները կռահում. որ աշխատանքը հաջողված է:
Կարելի՞ է արդյոք սովորել սեփական սխալների վրա:
Հնարավո՞ր է պատկերել զգացողություն:</td><td>3-4.Կ.Ս.ՆՄ.1. Փորձարկել տարբեր նյութեր, միջոցներ, գտնել ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու հետաքրքիր մոտեցումներ (2D, 3D):
3-4.Կ.Ս.ՆՄ.3. Հոգ տանել նյութերի և գործիքների մասին, պահպանել անվտանգության կանոնները:
3-4.Կ.Ս.ՆԵ.1. Ստեղծել 2D և 3D իրատեսական արվեստի աշխատանքներ:
3-4.Կ.Ս.ՆԵ.2. Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից:
3-4.Կ.Ս.ՆԵ.3. 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ:
3-4.Կ.Ա.ՔԱ.3. Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները:</td></tr>
<tr><th colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</th></tr>
<tr><td colspan="2">ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
ստեղծել կրկնօրինակներ,
փորձարկել նյութերը և գործիքները,
հավաքել, տեսակավորել, ընտրել նյութերը և գործիքները,
նկարագրել և բացատրել աշխատանքի ընթացքը,
կառուցել որևէ ճարտարապետական կոթողի մանրակերտ՝ պահպանելով ոճը,
նյութերն օգտագործել մտածված և խնայողաբար, աշխատանքն ավարտելուց հետո կարգի բերել տարածքը,</td></tr>
</table>

- արտահայտել իր հետաքրքրությունների շրջանակը,
- կատարել ճեպանկարներ, նախագծել և պատրաստել տիկնիկներ (մարիոնետներ) ներկայացման համար,
- ստեղծել երևակայության և զգացմունքների վրա հիմնված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես կրած հուզական վերաբերմունք,
- ստեղծել 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն):

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Գրական ստեղծագործության ձևավորում կամ պատկերազարդում: Պատկերում բնօրինակից: Դիմանկար, ինքնանկար: Բնանկար: Նատյուրմորտ: Իրականության, բնության որոշ երևույթների, կենցաղային թեմաներ: Թեմատիկ հորինվածք:	Համաչափության, գծերի ընդհանուր դասավորության, կոմպոզիցիոն համաչափության, ուսումնասիրության և համեմատության վրա հիմնված վարժություններ և ստեղծագործական աշխատանքներ: Դիմագծերի ընդհանրացման և նմանության կարողությունների ձևավորում: Ինքնուրույն վերաբերմունքի արտահայտում: Թեմատիկ նկարչությունը պետք է իրականացվի դիտման, պատկերացման, հիշողության և հեքիաթների ձևավորման միջոցով: Առարկաների պատկերում (ավարտված) ճեպանկար, բնօրինակից, երևակայությամբ և հիշողությամբ, եթե առարկան	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Նյութի և արդյունքի կապը. ներկանյութի որակը և խտությունը թղթի վրա տարբեր արդյունքներ են տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները:

	հնարավոր չէ զննել: Ծառերի, թռչունների, կենդանիների ուրվապատկերի ստեղծում (նկարչական նյութը՝ ջրաներկ, գուաշ, գունամատիտ, մոմակավիճ, սպիտակ կամ երանգավոր թղթի վրա)՝ առանց նախօրոք մատիտով արված նկարի: Կենդանիների, թռչունների և մարդու մարմնի պատկերում: Նատյուրմորտների, աշնանային և գարնանային ծաղիկների պատկերում: Աշնանային և գարնանային բնության էտյուդային պատկերում (պլեներ) կամ պատկերում հիշողությամբ: Բնօրինակից, հիշողությամբ և պատկերացմամբ կենցաղային տարբեր իրերի՝ մրգերի, բանջարեղենի, ծաղիկների պատկերում (ներառյալ ճեպանկարում):	**Գիտատեխնիկական նորարարություն** Գիտական և տեխնոլոգիական նվաճումների ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի ազդեցությունը մարդկային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի հարմարեցումը մարդու կարիքներին:
Առաջարկվող թեմատիկա		
Տարերք: Երաժշտություն: Հեքիաթի կամ պատմվածքի ձևավորում:Մայրամուտ: Թավուտ անտառում: Բերքահավաք: Իմ ծնողների դիմանկարները: ***Ձմեռային ձնակույտեր: Հեքիաթային անտառում: Խապուտիկները դաշտում:Անտառի բացատ: Երեկոյան քաղաքը: Հեքիաթ տաք և սառը գույների մասին: Երկու առարկայից կազմված պարզ նատյուրմորտներ:***		
Միջառարկայական կապ		
Մայրենի - Սիրելի զբաղմունքի, մարդկանց, խաղալիքների մասին զրույցներ, գովազդվող առարկայի բնութագրումներ, հրավիրատոմս, բացիկ:		

Մաթեմատիկա - Երկրաչափական պատկերների և մարմինների օգտագործմամբ ձևավորման աշխատանքների իրականացում, մարմինների, տարբեր առարկաների պատկերում, համեմատում և նկարագրում, դեկորացիաներ պատրաստելիս չափումների կատարում, դետալների գծագրում: ***Երաժշտություն*** - Ստեղծագործության բովանդակության, տպավորությունների ու զգացողությունների արտահայտում, ստեղծագործության տեսակը, բնույթը, տեմպը, դինամիկան ճանաչելու կարողություններ: ***Թատրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների, նրանց զգեստների պատկերում: Թատերական ներկայացման ձևավորումների, հրավիրատոմսերի, ազդագրերի պատրաստում: ***Տեխնոլոգիա*** - Նոր մտքի ձևակերպումներ, նորարարության հիմնավորում և կարևորում: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Հորիզոնի հիմնական և միջանկյալ կողմեր և կողմնորոշում դրանցով:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S4, S5, S7, S8, S9, S10, S16, S17, S18, S19, 26, S31, S32

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՎԵՐԱՆԱՅՈՒՄ ԵՎ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒՄ (4 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ցուցադրություններ կազմակերպելու հմտությունների ձևավորում: Ստեղծագործությունները ներկայացնելու հմտությունների ձևավորում:	**3-4.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ձևավորել համապատասխան բառապաշար: **3-4.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Հոգ տանել նյութերի և գործիքների մասին, պահպանել անվտանգության կանոնները: **3-4.Կ.Ա.ՎՑ. 1.** Ընտրել տարվա ընթացքում կատարված աշխատանքները ցուցադրման համար:
Ուղղորդող հարցադրում	

<table>
<tr><td>Ինչպե՞ս են պահվում ստեղծագործությունները:
Ովքե՞ր են դրանք հավաքում, պահում և ի՞նչ նպատակով:
Ի՞նչ չափանիշներով են ընտրվում ստեղծագործությունները:
Հարկավո՞ր է արդյոք ցուցադրել աշխատանքները:
Ի՞նչ է նշանակում արվեստի ստեղծագործության ցուցադրություն:</td><td>3-4.Կ.Ա.ՎՑ. 2. Խմբով աշխատել ցուցադրություններ կազմակերպելու նպատակով:
3-4.Կ.Ա.ՎՑ.3. Ընտրել ցուցադրության համար ոչ ավանդական տարբերակ:
3-4.Կ.Ա.ՎՄ. 1. Ընտրել ստեղծագործություններ և քննարկել դրանք ծնողի, դասընկերոջ կամ ուսուցչի հետ, բացատրել, թե ինչպես է կատարվել աշխատանքը:
3-4.Կ.Ա.ՎՄ. 2. Բացատրել, թե ինչպես է ընտրել նկարները ցուցադրություն կազմակերպելիս:
3-4.Կ.Ա.ՔԱ.1. Ճանաչել կերպարվեստի հիմնական տարրերը:
3-4.Կ.Ա.ՔԱ.3. Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները:
3-4.Կ.Կ.ԱԴ.3. Ներկայացնել արվեստի դերն իր շրջապատում:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</td></tr>
<tr><td colspan="2">• անվանել նյութերն ու գործիքները,
• ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար,
• համեմատել նյութերը,
• նյութերն օգտագործել մտածված և խնայողաբար, աշխատանքն ավարտելուց հետո կարգի բերել տարածքը,
• ընտրել, ցուցադրել և նկարագրել պորտֆոլիոյի համար ընտրված աշխատանքները,
• տեսակավորել և խմբավորել աշխատանքներ՝ըստ առաջարկված չափանիշների,
• ցուցադրել տիկնիկային ներկայացում,
• առաջարկել և նախաձեռնել աշխատանքների ցուցադրության հետաքրիր տարբերակներ,
• ձևակերպել հարցերը և պատասխանները, թե ինչու և ինչպես պետք է պատրաստվեն աշխատանքները ցուցադրության համար,</td></tr>
</table>

- ձևակերպել հարցերը, թե ինչի շուրջ է քննարկում ծավալելու,
- մանրամասն ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարված աշխատանքները, թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
- աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Աշխատանքների ընտրություն. չափանիշները և պայմանները: Ավանդական և ոչ ավանդական մոտեցումներ: Նախագիծ. խմբային, դասարանային կամ դպրոցական միջոցառումների ստեղծագործական նախագծեր և ներկայացում: Ցուցադրություն: Արդյունավետ ցուցադրություններ կազմակերպելու չափանիշները:	Ստեղծել աշխատանքային տետր կամ պորտֆոլիո: Մենակ կամ խմբով առանձնացնել աշխատանքները՝ ըստ առաջարկված չափանիշների: Ձևակերպել հարցերը և պատասխանները, թե որտեղ, երբ, ինչու և ինչպես պետք է պատրաստվեն աշխատանքները ցուցադրության համար: Մեկնաբանել, ստեղծագործություններից ստացած տպավորությունները: Բացատրել, թե ինչու են ընտրվել տվյալ աշխատանքները: Նշել և մեկաբանել ցուցադրության կազմակերպման նպատակները, հիմնական սկզբունքները: Մեկնաբանել սեփական աշխատանքները: Աշխատել խմբով: Սովորողների կողմից կատարված աշխատանքների կամ	**Պատճառ և հետևանք, մեխա-նիզմ և կանխատեսում** Պատկեր և ազդեցություն կապը. ցուցադրության ձևը տարբեր ընկալումներ է առաջացնում: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բա-ցահայտել պատկերվող առարկա-ների նմանություններն ու տարբե-րությունները: Գտնել ներդաշ-նակություն: **Անհատական և մշակութային արտահայտում**

	թեմատիկ առանձին ուղղվածություն բովանդակող ստեղծագործությունների և առարկաների ցուցադրություն: Դասընթացների այս ձևը կարող է կազմակերպվել որևէ առարկայի հետ ինտեգրված:	Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոնցով արտահայտված գաղափարները և համոզմունքները կարող են բերել նոր արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ: Արժևորել գեղագիտությունը և ստեղծարարությունը:

Առաջարկվող թեմաներ

Թեմատիկ, տարեկան, կիսամյակային աշխատանքների ցուցադրություն, ինտեգրված դասընթացի արդյունքների ամփոփում, տիկնիկային կամ թատերական ներկայացում, ծիսական խաղիկների, երգերի և պարերի բեմականացում (ինտեգրված):

Միջառարկայական կապ

Մայրենի - Կազմել երկխոսության հարցեր, վարել երկխոսություն տարբեր մարդկանց հետ, կատարել նշումներ և ամբողջացնել դրանք մի քանի նախադասություններով:

Մաթեմատիկա - Կատարել ճշմարիտ և ոչ ճշմարիտ դատողություններ:

Երաժշտություն - Արտահայտել ստեղծագործության բովանդակությունը, տպավորությունները ու զգացողությունները, բացահայտել ստեղծագործության տեսակը, բնույթը, տեմպը, ճանաչել դինամիկան, կազմակերպել դերային խաղեր, կատարել բեմադրությունների երաժշտական ձևավորում:

Ֆիզկուլտուրա - Տարբեր իրավիճակներում ճիշտ կողմնորոշվելու, նպատակասլացություն և որոշումներ կայացնելու ունակություն:

Թատրոն - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների պատկերում:

Ես և շրջակա աշխարհը - Դիտարկել և մեկնաբանել, թե ինչպես կարող են իր նախասիրությունները, հետաքրքրություններն ու

սովորությունները պայմանավորել իր նպատակները: ***Օտար լեզուներ*** - Իր և իր շրջապատի մասին զրույցներ՝ գործածելով շատ պարզ բառեր ու նախադասություններ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S4, S5, S7, S8, S9, S10, S14, S16, S17, S18, S19, S22, S25, S27, S26, S31, S32

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔ (6 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ստեղծագործական աշխատանքը մեկնաբանելու, քննարկելու, գնահատելու հմտությունների ձևավորում:	**3-4.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ձևավորել համապատասխան բառապաշար: **3-4.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Ճանաչել կերպարվեստի հիմնական տարրերը: **3-4.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները: **3-4.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: **3-4.Կ.Ա.Գ.1.** Բացատրել, թե ինչու է հավանում նկարը: **3-4.Կ.Ա.Գ.2.** Գնահատել ստեղծագործական կարողությունները: **3-4.Կ.Կ.ԱԴ.1.** Ներկայացնել արվեստի ստեղծագործություններում պատկերված միևնույն երևույթի տարբեր արտահայտությունները:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ի՞նչ է պատկերը: Ստեղծագործությունից ի՞նչն է ավելի շատ տպավորվում, ազդում մարդկանց վրա: Ինչպե՞ս գնահատել ստեղծագործությունները:	
Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝	
• անվանել նյութերն ու գործիքները, • ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար, • համեմատել նյութերը, • վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ:	

- մանրամասն ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարված աշխատանքները, թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- ընտրել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
- հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով,
- հասկանալ, որ արվեստը բոլոր ժամանակների և մշակույթների հաղորդակցման անփոխարինելի լեզու է:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Քննարկումներ ստեղծագործական աշխատանքներում կերպարվեստի տարրերի և սկզբունքների շուրջ: Ստեղծագործության զգայական անդրադարձ արտահայտչամիջոցների կիրառման վերաբերյալ: Ստեղծագործության քննական անդրադարձ թեմայի մեկնաբանման վերաբերյալ: Գնահատման չափանիշներ:	Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ կարծիքների արտահայտում հարց ու պատասխանի, ռուբրիկների միջոցով: Համեմատել՝ - *միևնույն ստեղծագործողի տարբեր աշխատանքները,* - *նույն թեմայով տարբեր ստեղծագործողների կատարած աշխատանքները,* - *միևնույն ժանրի ստեղծագործությունները:* Արվեստի ստեղծագործությունների քննարկում, վերլուծություն, դասակարգում և գնահատում: Նկարագրել ստեղծագործության թողած ազդեցությունը և կապը իրականության հետ: Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները:	**Պատճառ և հետևանք, մեխա-նիզմ և կանխատեսում** Պատկեր և ազդեցություն կապը. ցուցադրության ձևը տարբեր ըն-կալումներ է առաջացնում: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բա-ցահայտել պատկերվող առարկա-ների նմանություններն ու տարբե-րությունները: **Անհատական և մշակութային**

	Առաջարկել և ձևակերպել ստեղծագործությունները գնահատելու չափանիշներ: **Նկարագրել** - Ի՞նչ է պատկերված: **Ներկայացնել** - Արվեստի ո՞ր տեսակին է պատկանում աշխատանքը: **Վերլուծել** - Ի՞նչ պատկերներ են կիրառված, ի՞նչ նպատակով են օգտագործված հենց այդ պատկերները: **Մեկնաբանել** - Ինչի՞ մասին է պատմում ստեղծագործությունը: **Քննարկել** - Աշխատանքը հաջողվա՞ծ է, թե ոչ: Այս աշխատանքներից ո՞րը կարելի է ձեռք բերել: Ինչո՞ւ այո և ինչո՞ւ ոչ: Կատարել ստեղծագործությունների չորս փուլային վերլուծություն:	**արտահայտում** Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոնցով արտահայտված գաղափարները և համոզմունքները, կարող են բերել նոր արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ: Արժևորել գեղագիտությունը և ստեղծարարությունը:

Միջառարկայական կապ

Մայրենի - Կազմել երկխոսության հարցերը, վարել երկխոսություն տարբեր մարդկանց հետ, կատարել նշումներ և ամբողջացնել դրանք մի քանի նախադասություններով: Հասկանալ նկարը, արտահայտել մտքեր պատկերվածի վերաբերյալ:

Մաթեմատիկա - Ճշմարիտ և ոչ ճշմարիտ դատողություններ:

Երաժշտություն - Քննարկվող թեմաների, տառերի մասին երգերի ունկնդրում, սովորում և կատարում, դերային խաղերի, բեմադրությունների երաժշտական ձևավորում:

Ֆիզկուլտուրա - Տարբեր իրավիճակներում ճիշտ կողմնորոշվելու, նպատակասլացություն և որոշումներ կայացնելու ունակություն:

Թատրոն - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած,

ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների մեկնաբանություններ: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Շրջապատի մարդկանց հետ փոխհարաբերությունները: ***Օտար լեզուներ*** - Սեփական կարծիք, վերաբերմունք, զգացմունք հայտնելու հմտությունների ձևավորում:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S4, S5, S7, S8, S9, S10, S14, S16, S17, S18, S19, S22, S25, S27, S26, S31, S32

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏ, ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ ԵՎ ԳՅՈՒՏԵՐ (4 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ներկայացնել, թե որ արվեստի ստեղծագործություններն ունեն տարիք և կարելի է որոշել, թե ինչպես են դրանք ստեղծվել: Ստեղծագործությունների միջոցով տարբեր ժամանակներում ապրած մարդկանց կենցաղն ուսումնասիրելու հմտությունների ձևավորում:	**3-4.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Փորձարկել տարբեր նյութեր, միջոցներ, գտնել ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու հետաքրքիր մոտեցումներ (2D, 3D): **3-4.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ձևավորել համապատասխան բառապաշար: **3-4.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Ճանաչել կերպարվեստի հիմնական տարրերը: **3-4.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները: **3-4.Կ.Ս.ԱՏ.1.** Սեփական աշխատանքները ներկայացնել տեխնոլոգիական նոր մոտեցումներով: **3-4.Կ.Ս.ԱՏ.2.** Վերլուծել, թե ինչ նյութեր և միջոցներ են օգտագործում նկարիչները, քանդակագործներն ու ճարտարապետները:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս է արվեստը օգնում հասկանալու մարդկանց, նրանց շրջապատը և կենցաղը: Ինչպե՞ս է արվեստը ներկայացնում իրականությունը: Կա՞ արդյոք արվեստ մեր շրջապատում:	
Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝	

• ստեղծել կրկնօրինակներ, • փորձարկել նյութերը և գործիքները, • հավաքել, տեսակավորել, ընտրել նյութերը և գործիքները, • նկարագրել և բացատրել աշխատանքի ընթացքը, • անվանել նյութերն ու գործիքները, • նկարագրել արվեստի ստեղծագործությունները, • մեկնաբանել, թե ինչպես են դրանք արտահայտում մարդկանց կյանքն ու գործունեությունը: • ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար, • համեմատել նյութերը, • վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ, • մանրամասն ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարված աշխատանքները, • թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները, • ճանաչել և քննարկել որոշակի ժամանակաշրջանում, որոշակի մշակույթի պատկանող արվեստի ստեղծագործությունը, • նշել հիմնական նյութերը, գործիքները և տեխնոլոգիաները, որոնք ապահովել են ստեղծագործության որակը, • քննել և վերլուծել անցյալում և ներկայում արված ստեղծագործությունները՝ ըստ օգտագործված նյութերի և միջոցների:		
Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Նորարարությունները, տեխնոլոգիաները և արվեստը: Արվեստի ստեղծագործությունում ներկայացված գաղափարը:	Ուսումնասիրել արվեստի աշխատանքներում օգտագործված նյութերը: Հետազոտել տարբեր ժամանակներում արվեստագետների աշխատելու միջոցները և	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Պատկեր և ազդեցություն կապը. ցուցադրության որակը տարբեր ըն-

Ինչի՞ մասին են պատմում թանգարանի ցուցանմուշները: Ի՞նչ է պատկերված: Ի՞նչ է պատկերել արվեստագետը: Ո՞րն է ստեղծագործության արտահայտած իմաստը: Ինչո՞ւ է արվեստագետն ընտրել տվյալ թեման: Ի՞նչ նյութեր են օգտագործված:	հնարավորությունները: Համեմատել տարբեր ստեղծագործություններ: Գտնել նմանություններ և տարբերություններ օգտագործված նյութերի կամ աշխատանքի միջոցների մեջ: Քննարկել տարբեր արվեստագետների աշխատանքները, ի՞նչ են պատմում դրանք իրենց ժամանակների մասին: Քննարկել, թե ինչպես, ինչով և ինչու են ստեղծագործում արվեստագետները: Գեղարվեստական ժառանգության ուսումնասիրություն ժողովրդական արվեստի կամ տեղական երկրագիտական թանգարաններում:	կալումներ է առաջացնում: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոնցով արտահայտված գաղափարները և համոզմունքները կարող են բերել նոր արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ: Արժևորել գեղագիտությունը և ստեղծարարությունը:

Առաջարկվող թեմատիկա
Կենցաղային ժանր, դիմանկարի ժանր, խեցեգործության, գորգերի և կարպետների նմուշներ, հայկական մանրանկարչություն: ***Կացուշիկա Հոկուսաի, «Ֆրանցիսկ I-ի ձիով դիմանկարը», Ֆրանսուա Կլուե:***
Միջառարկայական կապ
Մայրենի - Կազմել երկխոսության հարցերը, վարել երկխոսություն տարբեր մարդկանց հետ, կատարել նշումներ և ամբողջացնել դրանք մի քանի նախադասություններով: Հասկանալ նկարը, արտահայտել մտքեր պատկերվածի վերաբերյալ: ***Մաթեմատիկա*** - Ճշմարիտ և ոչ ճշմարիտ դատողություններ: ***Երաժշտություն*** - Քննարկվող թեմաների, տարբեր երգերի ունկնդրում, դերային խաղերի, բեմադրությունների երաժշտական ձևավորում: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Տարբեր իրավիճակներում ճիշտ կողմնորոշվելու, նպատակասլացության և որոշումներ կայացնելու ունակություն: ***Թատրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների մեկնաբանություններ: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Շրջապատի մարդկանց հետ փոխհարաբերությունները: ***Օտար լեզուներ*** - Սեփական կարծիք, վերաբերմունք, զգացմունք հայտնելու հմտությունների ձևավորում:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S4, S5, S7, S11, S12, S14, S15, S16, S17, S18, S19, S22, S25, S27, S26, S31, S32

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ (10 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Նկարն իբրև թեմատիկ-իմաստային միասնություն ընկալելու կարողությունների ձևավորում:	**3-4.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ձևավորել համապատասխան բառապաշար: **3-4.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Ճանաչել կերպարվեստի հիմնական տարրերը:

Ինքն իրեն լսելու և միտքը ճիշտ կառուցելու կարողությունների զարգացում:	**3-4.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները: **3-4.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: **3-4.Կ.Ա.ԱՊ.1.** Ներկայացնել գիտելիքներ արվեստի պատմությունից: **3-4.Կ.Ա.ԱՊ.2.** Ներկայացնել հայկական կերպարվեստի գերադասած արվեստագետներին: **3-4.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Ներկայացնել արվեստի դերը շրջապատում:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս է արվեստն օգնում հասկանալու տարբեր ժամանակներում և տարբեր վայրերում ապրած մարդկանց կյանքը: Ո՞ր ժամանակներից են մարդիկ սկսել ստեղծագործել:	

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- անվանել նյութերն ու գործիքները,
- նկարագրել արվեստի ստեղծագործությունները,
- վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները՝ ըստ տեսածի և զգացածի,
- մեկնաբանել, թե ինչպես են դրանք արտահայտում մարդկանց կյանքն ու գործունեությունը,
- ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար,
- համեմատել նյութերը,
- վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ,
- մանրամասն ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարված աշխատանքները,
- թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- քննել և վերլուծել անցյալում և ներկայում արված ստեղծագործություններն ըստ՝

  - *ժամանակաշրջանների,*
  - *արվեստագետների,*
  - *մշակույթների,*
  - *պատմական ժամանակաշրջանի,*

- *ավանդույթների և այլն,*

- խոսել արվեստի և ստեղծագործելու մասին,
- տարբերել անցյալում և ներկայում ստեղծված աշխատանքները,
- ճանաչել, տարբերել և գնահատել արվեստի աշխատանքները,
- ընտրել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
- հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով,
- հասկանալ, որ արվեստը բոլոր ժամանակների և մշակույթների հաղորդակցման անփոխարինելի լեզու է:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Աշխարհին հայտնի ստեղծագործությունները: Արվեստի գործերի գեղագիտական արժեքը: Կերպարվեստի տեսակները, ժանրերը: Հայկական կերպարվեստ: Հայ և համաշխարհային կերպարվեստ: Հայ արվեստագետների առանձին ստեղծագործություններ:	Դասակարգել ստեղծագործություններում հադիպող կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները (գույն, գիծ, ձև, պատկեր, մակերես): Համեմատել տարբեր երկրների արվեստագետների աշխատանքներում պատկերված ազգային ինքնություն արտահայտող առարկաները: Ուսումնասիրել ստեղծագործությունները՝ ըստ ոճական առանձնահատկությունների, Որոշել՝ երբ են ստեղծվել դրանք: Դիտել ստեղծագործությունները, ներկայացնել հիմնական գաղափարը: Հայաստանը ներկայացնող բնանկարների, հայ նշանավոր արվեստագետների աշխատանքների վերատպությունների ուսումնասիրում:	**Պատճառ և հետևանք** Պատկեր և ազդեցություն կապը. ցուցադրության նպատակը կարող է տարբեր ընկալումներ առաջացնել: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները:

	Տարբեր պատմական իրադարձություններ ներկայացնող ստեղծագործությունների դիտում, երկիրը, սովորույթները ներկայացնող աշխատանքներում առանձնացնել բնորոշ տարրերը: **Նկարագրել** - Ի՞նչ է պատկերված: **Վերլուծել** - Կերպարվեստի ո՞ր տարրերն են կիրառված, ի՞նչ դեր են խաղում այդ տարրերը: **Մեկնաբանել** - Ի՞նչ է պատմում նկարիչը: Եթե ձայները փոխանցելու հնարավորություն լիներ, ի՞նչ ձայներ կլսվեին: **Քննարկել** - Ի՞նչ է պակասում նկարում: Եթե այո, ապա ինչո՞ւ: Կատարել ստեղծագործությունների չորս փուլային վերլուծություն:	**Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոնցով արտահայտված գա-ղափարները և համոզմունքները կարող են բերել նոր արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ: Արժևորել գեղագիտությունը և ստեղծա-րարությունը:
Առաջարկվող թեմատիկա		
Լեոնարդո դա Վինչի, Վան Գոգ, Վ. Սուրենյանց, Գ. Բաշինջաղյան, Հովնաթանյաններ, հայկական խեցեգործություն, հայկական գորգ, հայկական զարդարվեստ		
Միջառարկայական կապ		
Մայրենի - Ունկնդրածի կամ ընթերցածի վերաբերյալ հույզերի ու մտքերի արտահայտում խոսքի, ինչպես նաև ժեստերի, դիմախաղի, մարմնի լեզվի միջոցով, ուրիշների հույզերի նկատմամբ համապատասխան վերաբերմունքի դրսևորում: Հասկանալ նկարը, արտահայտել մտքեր պատկերվածի վերաբերյալ: ***Մաթեմատիկա*** - Ճշմարիտ և ոչ ճշմարիտ դատողություններ: ***Երաժշտություն*** - Քննարկվող թեմաների շուրջ ռիթմական պատկերների և մեղեդիների ստեղծում: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Տարբեր իրավիճակներում ճիշտ կողմնորոշվելու, նպատակասլացության և որոշումներ կայացնելու ունակություն: ***Թատրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած,		

ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների մեկնաբանություններ: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Շրջապատի մարդկանց հետ փոխհարաբերություններ: ***Օտար լեզուներ*** - Սեփական կարծիք, վերաբերմունք, զգացմունք հայտնելու հմտությունների ձևավորում:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S4, S5, S7, S11, S12, S14, S15, S16, S17, S18, S19, S22, S25, S27, S26, S31, S32

<table>
<tr><th colspan="2">ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ԱՐՎԵՍՏԻ ԴԵՐԸ ԵՎ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ (8 ժամ)</th></tr>
<tr><td>Նպատակը</td><td>Վերջնարդյունքներ</td></tr>
<tr><td>Հասկանալ, որ արվեստն արտահայտում է իրականությունը:
Ուսումնասիրել պատմական, մշակութային, հիշարժան իրադարձությունների արտահայտումը արվեստի միջոցով:
Գիտակցել, որ արվեստը կարող է ազդեցություն ունենալ մեր իրականության վրա:</td><td rowspan="3">3-4.Կ.Ս.ՆՄ.2. Ձևավորել համապատասխան բառապաշար:
3-4.Կ.Ա.ՔԱ.1. Ճանաչել կերպարվեստի հիմնական տարրերը:
3-4.Կ.Կ.ԱԴ.1. Ներկայացնել արվեստի ստեղծագործություններում պատկերված միևնույն երևույթի տարբեր արտահայտությունները:
3-4.Կ.Կ.ԱԴ.2. Հայտնել կարծիք մշակութային հաստատությունների նշանակության վերաբերյալ:
3-4.Կ.Կ.ԱԴ.3. Ներկայացնել արվեստի դերն իր շրջապատում:</td></tr>
<tr><td>Ուղղորդող հարցադրում</td></tr>
<tr><td>- Ի՞նչ է արտահայտում արվեստը:
-Ինչպե՞ս են ստեղծագործում արվեստագետները: Ինչո՞ւ է դա կարևոր:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</td></tr>
<tr><td colspan="2">• անվանել նյութերն ու գործիքները,
• ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար,</td></tr>
</table>

- համեմատել նյութերը,
- վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ,
- ընտրել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
- հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով,
- հասկանալ, որ արվեստը բոլոր ժամանակների և մշակույթների հաղորդակցման անփոխարինելի լեզու է,
- քննարկել և ներկայացնել մշակութային իրադարձություն,
- աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Արվեստի ստեղծագործություններում պատկերված միևնույն երևույթի տարբեր արտահայտությունները: Արվեստ և իրականություն: Արվեստը մեր շրջապատում: Արվեստագիտական մասնագիտություններ:	Հետազոտել մեր իրականության մեջ արվեստի ներկայությունը: Քննարկել արվեստի դերը: Ուսումնասիրել արվեստագետների դերը: Որոշել նրանց գործունեության առանձնահատկությունները և դրանց կարևորությունը: Ուսումնասիրել որևէ իրադարձություն ընտանիքում, համայնքում, երկրում, աշխարհում, որին անդրադարձել է արվեստը: Նկարագրել ՀՀ պետական խորհրդանիշները, դրանց խորհրդաբանությունը:	**Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ** Ուսումնասիրել տարբեր մարդկանց պատմությունները, ստեղծագործությունները, ինչպես նաև անհատների և քաղաքակրթության հարաբերությունները, դրանց փոխկապակցվածությունը տվյալ անձի, ազգի և մարդկության տեսանկյունից: **Օրինաչափություններ**

	Արվեստագիտական որևէ մասնագիտության վերաբերյալ պատրաստել կարճ զեկույցներ: Արդյոք պարտավորություններ ունե՞ն արվեստագետներն իրենց երկրի քաղաքացիների և հայրենիքի հանդեպ: Ներկայացնել որևէ մշակութային իրադարձության կամ արվեստի հետ առնչության սեփական օրինակ:	Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել այն ուղիները, որոնցով արտահայտված գաղափարները և համոզմունքները կարող են բերել նոր արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ: Արժևորել գեղագիտությունը և ստեղծարարությունը:

Առաջարկվող թեմատիկա
Տիրամոր կերպարն արվեստում, փարվա եղանակներ, փարբեր ժողովուրդների ազգային փոներ:
Միջառարկայական կապ
Մայրենի - Ունկնդրածի կամ ընթերցածի վերաբերյալ հույզերի ու մտքերի արտահայտում խոսքի, ինչպես նաև ժեստերի, դիմախաղի, մարմնի լեզվի միջոցով, ուրիշների հույզերի նկատմամբ համապատասխան վերաբերմունքի դրսևորում: Հասկանալ նկարը, արտահայտել մտքեր պատկերվածի վերաբերյալ: ***Մաթեմափիկա*** - Ճշմարիտ և ոչ ճշմարիտ դատողություններ: ***Երաժշփություն*** - Քննարկվող թեմաների շուրջ ռիթմական պատկերի և մեղեդու ստեղծում: ***Ֆիզկուլփուրա*** - Տարբեր իրավիճակներում ճիշտ կողմնորոշվելու, նպատակասլացության և որոշումներ կայացնելու ունակություն: ***Թափրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների (ստվերային, տիկնիկային, մատնային, երաժշտական, սովորական) կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների մեկնաբանություններ: ***Ես և շրջակա աշխարհը*** - Շրջապատի մարդկանց հետ փոխհարաբերությունները: ***Օփար լեզուներ*** - Սեփական կարծիք, վերաբերմունք, զգացմունք հայտնելու հմտությունների ձևավորում: Ժողովրդական տոներ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
S12, S16, S17, S18, S19, S24, S26, S27, S31, S32

5-6-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Առաջարկվում է (տարեկան 68 ժամ)

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՆՅՈՒԹԵՐ, ՄԻՋՈՑՆԵՐ (6 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Տարբեր նյութերով և միջոցներով ստեղծագործական մտքի հաղորդման հմտությունների ձևավորում: Կրկնօրինակելու և չափումներ կատարելու հմտությունների ձևավորում:	**5-6.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Օգտագործել տարբեր նյութեր, մոտեցումներ՝ ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու համար (2D, 3D): **5-6.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Պատրաստել արվեստի եզրույթների բառարան: **5-6.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Խնայողաբար վերաբերվել օգտագործվող նյութերին: **5-6.Կ.Ս.ՆԵ.1.** Ստեղծել 2D և 3D իրատեսական արվեստի աշխատանքներ: **5-6.Կ.Ս.ՆԵ.2.** Ստեղծել 2D և 3D վերացական աշխատանքներ: **5-6.Կ.Ս.ՆԵ.3.** 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ: **5-6.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները բոլոր մանրամասներով:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս են արվեստագետները նախապատրաստվում, ի՞նչ գործիքներ և միջոցներ են օգտագործում: Ի՞նչ քայլեր են հարկավոր թեմատիկ գաղափարը ստեղծագործության վերածելու համար: Ինչպե՞ս են արվեստագետները վերաբերվում իրենց գործիքներին և նյութերին: Կա՞ն արդյոք գործիքների, նյութերի և տարածքի պահպանման կանոններ: Կարո՞ղ ենք արդյոք համագործակցել և ստեղծագործել միևնույն տարածքում:	

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝		
• ցուցադրել տարբեր նյութերով և միջոցներով ստեղծագործական մտքի հաղորդման հմտություններ, • ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ, • ստեղծել կրկնօրինակներ, • փորձարկել նյութերը և գործիքները, • ցուցադրել ստեղծագործական գաղափարը զարգացնելու, մշակելու և ավարտին հասցնելու համար անհրաժեշտ մեթոդների, գեղարվեստական նյութերի, գործիքների, կերպարվեստի տարրերի և դիզայնի սկզբունքների իմացություն, • անվանել նյութերն ու գործիքները, • ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար, • համեմատել պատկերները, • նյութերն օգտագործել մտածված և խնայողաբար, աշխատանքն ավարտելուց հետո կարգի բերել տարածքը, • ստեղծել արտահայտիչ բնանկարներ, դիմանկարներ, նատյուրմորտներ և հորինվածքներ, • ստեղծել երևակայության և զգացմունքների վրա հիմնված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք, • ստեղծել 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ, • մեկնաբանել և վերլուծել՝ - ինչն է հավանում, ինչը՝ ոչ - ներկայացնել կարծիք:		
Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**

Ստեղծագործական աշխատանքի համար կիրառվող գործիքների և նյութերի ընտրություն: Հարթ և ծավալային պատկերներ: Հարթության վրա պատկերի կառուցում: Գունանկարի, գծանկարի, տպագրության/դաջվածքի, ծավալային աշխատանքների կատարման մեթոդները: Դաջվածքի համար օգտագործվող միջոցների ընտրությունը՝ ըստ առաջադրված թեմայի: Մասնագիտական բառարան: Նյութերի և միջոցների խնայողություն:	Ստեղծագործական աշխատանքների համար առաջադրված թեմաների կամ խնդիրների հետազոտություն, նյութերի ընտրություն: Գունանկարի, գծանկարի, տպագրության/դաջվածքի, ծավալային աշխատանքների կատարման համար անհրաժեշտ նյութերի ընտրություն, նոր նյութերի փորձարկումներ: Ստեղծագործական գաղափարը զարգացնելու, մշակելու և ավարտին հասցնելու համար անհրաժեշտ տարբեր մեթոդների, գեղարվեստական նյութերի, գործիքների, կերպարվեստի տարրերի և դիզայնի սկզբունքների փորձեր, վարժություններ: Կավի վրա տարբեր ֆակտուրաների դաջում (տերև, ծաղիկ, ցանց, ճյուղ և այլն), հետագա մշակում: ԴԿԱ-ում ազգագրական, ժողովրդական տարրերի և բարձր արվեստի համադրության փորձեր: Զարդանախշ, երկրաչափական, բուսական կամ կենդանական պատկերների միջոցով կոլաժների, ծավալային աշխատանքների կատարում: Ուրվապատկերների, նշանների, նախշերի և խորհրդանիշների պատկերում կամ պատրաստում (2D, 3D): Տեքստուրայի և ֆակտուրայի ուսումնասիրություն: Բացօթյա պայմաններում ստեղծագործական աշխատանքի,	**Պատճառ և հետևանք, մեխա-նիզմ և կանխատեսում** Նյութի և արդյունքի կապը. նյութի ընտրությունը միևնույն թեմայի պատկերման տարբեր արդյունքներ է տալիս: **Գիտատեխնիկական նորարա-րություն** Գիտական և տեխնոլոգիական նվաճումների ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, մարդ-կային գործունեության վրա, նոր հնարավորությունները, դրանց չարաշահումը կամ կիրառումը հանուն շրջակա միջավայրի պահպանման: Շրջակա միջա-վայրի հարմարեցումը մարդու կարիքներին: **Օրինաչափություններ**

	քննարկումների կազմակերպում: Ստեղծել կերպարվեստի եզրույթների նկարազարդ բառարաններ: Ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար: Համեմատել պատկերները: Միևնույն առաջադրանքի մեջ քարտեզագրման, քանդակի, խեցեգործության, գեղանկարչության, լուսանկարչության համադրում: Նյութերի և միջոցների խնայողություն: Աշխատանքային տարածքի ճիշտ կառուցում:	Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն:
Առաջարկվող թեմատիկա		
Թատերական ձևավորումներ, նվագարաններ, բնապատկերներ կամ բնությունից արված ճեպանկարներ, գրական ստեղծագործությունների ձևավորումներ, զարդարվեստ, խեցեգործություն, ոսկերչություն, խճանկար, որմնանկար:		
Միջառարկայական կապ		
Մայրենի - Կազմել հարցեր կամ պլան լսածի և կարդացածի շուրջ և գրավոր վերաշարադրել դեպքերի հաջորդական ընթացքը: ***Մաթեմատիկա*** - Մոդելավորել և լուծել շարժման, համատեղ աշխատանքի, արտադրողականության, բյուջեի, մասերի վերաբերյալ, ինչպես նաև հետաքրքրաշարժ և խաղային խնդիրներ: ***Բնագիտություն*** - Բնության մեջ և կենցաղում հանդիպող օրինակներով ներկայացնել հալման և պնդացման, գոլորշիացման և խտացման, եռման երևույթները: ***Երաժշտություն*** - Երաժշտական նյութ, արտահայտչամիջոցների կիրառում, մտահղացում: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու		

հմտություններ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Մարմինն առողջ և մաքուր պահելու կարևորությունը: ***Տեխնոլոգիա*** - Ընտրել և օգտագործել համապատասխան նյութեր և ռեսուրսներ դիզայներական և նախագծային աշխատանքի համար: ***Օտար լեզուներ*** - Պարզ ձևակերպումներով արտահայտել սեփական կարիքները, նախընտրությունները:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ8, Հ9, Հ11, Հ13, Հ23, Հ25, Հ27, Հ29, Հ33, Հ43, Հ44

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏԻ ՏԱՐՐԵՐ ԵՎ ԴԻԶԱՅՆԻ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ (10 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ստեղծագործական աշխատանքներում կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի գրագետ կիրառում: Լույսի և ստվերի ուսումնասիրություն, պատկերներին ծավալ հաղորդելու հմտությունների ձևավորում: Արտահայտիչ աշխատանքներ ստեղծելու հմտությունների ձևավորում: **Ուղղորդող հարցադրում** Ի՞նչ հիմնարար գիտելիքներ են հարկավոր գրագետ ստեղծագործական աշխատանք կատարելու համար: Ինչպե՞ս է դիզայնի սկզբունքների իմացությունն ազդում դեկորատիվ աշխատանքների արտահայտչականության	**5-6.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Օգտագործել տարբեր նյութեր, մոտեցումներ ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու համար (2D, 3D): **5-6.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Պատրաստել արվեստի եզրույթների բառարան: **5-6.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Խնայողաբար վերաբերվել օգտագործվող նյութերին: **5-6.Կ.Ա.ԴՏ.1.** Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով կերպարվեստի տարրերը (հորիզոնի գիծ, լույս ու ստվեր, համաչափություն, հավասարակշռություն, հակադրություն, շարժում, ազդեցություն): **5-6.Կ.Ա.ԴՏ.2.** Կիրառել դիզայնի սկզբունքներն առաջարկվող գործունեության ձևերում (արդյունաբերական գրաֆիկա): **5-6.Կ.Ս.ՆԵ.2.** Ստեղծել 2D և 3D վերացական աշխատանքներ: **5-6.Կ.Ս.ՆԵ.3.** 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ:

վրա:	

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝
• ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ, • ցուցաբերել տարբեր նյութերով և միջոցներով ստեղծագործական մտքի հաղորդման հմտություններ, • Ստանալ ավարտուն ծավալային և հարթ պատկերներ, • ստեղծել կրկնօրինակներ, • փործարկել նյութերը և գործիքները, • ցուցաբերել ստեղծագործական գաղափարը զարգացնելու, մշակելու և ավարտին հասցնելու համար անհրաժեշտ մեթոդների, գեղարվեստական նյութերի, գործիքների, կերպարվեստի տարրերի և դիզայնի սկզբունքների իմացություն, • անվանել նյութերն ու գործիքները, • ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար, • համեմատել պատկերները, • նյութերն օգտագործել մտածված և խնայողաբար, աշխատանքն ավարտելուց հետո կարգի բերել տարածքը, • ստանալ ճանաչելի հարթ և ծավալային պատկերներ ու հորինվածքներ՝ ապահովելով ծավալ, տոն, տարածություն, ռիթմ և ամբողջականություն, • կիրառել գուներանգներն աշխատանքներին հուզականություն հաղորդելու համար, • ստեղծել հորինվածքներ՝ գաղափարներն արտահայտելով կերպարվեստի տարրերի ու սկզբունքների կիրառմամբ, • կատարել հայտնի ստեղծագործությունների կրկնօրինակներ՝ կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առավել արտահայտիչ ներկայացնելով,

- բանավոր կամ գրավոր մեկնաբանել և թվարկել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առաջարկված ստեղծագործություններում, դրանց ազդեցությունն ու նշանակությունը հիմնական գաղափարի վրա,
- ստեղծել երևակայության և զգացմունքների վրա հիմնված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Հորիզոնի գիծ, Լույս ու ստվեր, Համաչափություն, Հավասարակշռություն, Հակադրություն, Շարժում, Ազդեցություն: Դիզայն - ձևավորում, հարդարում:	Ստեղծել հորինվածքներ՝ գաղափարներն արտահայտելով կերպարվեստի տարրերի ու սկզբունքների կիրառմամբ: Ուսումնասիրել *հորիզոնի գիծ, լույս ու ստվեր, համաչափություն, հավասարակշռություն, հակադրություն, շարժում* հասկացությունները, ճեպանկարների և էսքիզների միջոցով կառուցել գրագետ հորինվածքներ: Հայտնի ստեղծագործությունների կրկնօրինակների կիրառում: Կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առավել արտահայտիչ ներկայացնող դասական, իրատեսական արվեստի ստեղծագործությունների ուսումնասիրություններ և կրկնօրինակումներ: Բանավոր կամ գրավոր մեկնաբանել և թվարկել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առաջարկված ստեղծագործություններում, դրանց ազդեցությունն ու նշանակությունը հիմնական գաղափարի վրա:	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Նյութի և արդյունքի կապը. նյութի որակը և խտությունը թղթի վրա տարբեր արդյունքներ են տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: **Գիտատեխնիկական**

	Ստանալ ճանաչելի հարթ և ծավալային պատկերներ ու հորինվածքներ՝ ապահովելով ծավալ, տոն, տարածություն, ռիթմ և ամբողջականություն: Կիրառել գուներանգները աշխատանքներին հուզականություն հաղորդելու համար: Գունային և գծային հնարներով ապահովել հորինվածքի պատկերային կամ թեմատիկ ազդեցությունը: ԴԿԱ-ում ազգագրական, ժողովրդական ստեղծագործության տարրերի և բարձր արվեստի համադրության փորձեր: Կերպարվեստի տարրերի ուսումնասիրություն ժողովրդական արվեստների միջոցով: Հայկական գորգ, կարպետ, խաչքար, տարազ և այլն: Միևնույն բնօրինակը արվեստի տարբեր տեսակներով և ոճերով արտահայտելու հմտությունների ձևավորում, փորձերի և էսքիզների միջոցով: Դիզայն՝ ձևավորում, հարդարում:	**նորարարություն** Գիտական և տեխնոլոգիական նվաճումների ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա, մարդ-կային գործունեության վրա, շրջակա միջավայրի ազդեցու-թյունը մարդկային գործունեու-թյան վրա:

Առաջարկվող թեմատիկա

ԳԾԱՆԿԱՐ- Նատյուրմորտ, դիմանկար, բնության տեսարաններ, շինություններ, կենդանիներ, մայր հողի բարիքները, աշնանային տերևներ, խոհանոցային հին սպասք, ուռենու ճյուղեր, ծառեր:

ԳՈՒՆԱՆԿԱՐ- Նատյուրմորտ , բնության տեսարաններ, շինություններ, կենդանիներ, «Փողոցն իմ պատուհանից«:

ԴԻԶԱՅՆ - Խորհրդանիշներ, ազգային հագուստ, սպասք:

ԴԿԱ - զարդարվեստ, խեցեգործություն, գորգ, տարազ-գոտի, գլխարկ, ոսկերչություն:

Միջառարկայական կապ
Մայրենի - Կազմել հարցեր կամ պլան լսածի և կարդացածի շուրջ, գրավոր վերաշարադրել դեպքերի հաջորդական ընթացքը: ***Մաթեմատիկա*** - Մոդելավորել և լուծել մասերի վերաբերյալ հետաքրքրաշարժ և խաղային խնդիրներ: Հարաբերություն, համեմատություն, համաչափություն, մասշտաբ: ***Երաժշտություն*** - Երաժշտական նյութ, արտահայտչամիջոցների կիրառում, մտահղացում: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու հմտություններ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Արտահայտել զգացմունքները և կարողանալ ցույց տալ սեփական դիրքորոշումը՝ ուզում է ինչ-որ գործողություններ անել, թե ոչ: ***Թատրոն*** - Թատրոնի տարբեր տեսակների կիրառմամբ ունկնդրած, ընթերցած ստեղծագործությունների և հորինած հեքիաթների հերոսների պատկերում: ***Բնագիտություն*** - Տեղեկություններ զրույցներում հանդիպող բույսերի, կենդանիների մասին: ***Օտար լեզուներ*** - Պարզ ձևակերպումներով արտահայտել սեփական կարիքները, նախընտրությունները:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ8, Հ9, Հ11, Հ13, Հ23, Հ25, Հ27, Հ29, Հ33, Հ43, Հ44

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԵՐԵՎԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ (12 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ստեղծել իրատեսական, վերացական և երևակայական 2D և 3D աշխատանքներ:	**5-6.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Օգտագործել տարբեր նյութեր, մոտեցումներ ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու համար (2D, 3D):

Ուղղորդող հարցադրում	5-6.Կ.Ս.ՆՄ.2. Պատրաստել արվեստի եզրույթների բառարան:
Ինչպե՞ս են արվեստագետները ստեղծագործում: Ինչպե՞ս են արվեստագետները կռահում. որ աշխատանքը հաջողված է: Կարելի՞ է արդյոք սովորել սեփական սխալներից: Հնարավո՞ր է պատկերել զգացողություն:	**5-6.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Խնայողաբար վերաբերվել օգտագործվող նյութերին: **5-6.Կ.Ս.ՆԵ.1.** Ստեղծել 2D և 3D իրատեսական արվեստի աշխատանքներ: **5-6.Կ.Ս.ՆԵ.2.** Ստեղծել 2D և 3D վերացական աշխատանքներ: **5-6.Կ.Ս.ՆԵ.3.** 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ: **5-6.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները բոլոր մանրամասներով:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
- ցուցաբերել տարբեր նյութերով և միջոցներով ստեղծագործական մտքի հաղորման հմտություններ,
- ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
- ստեղծել կրկնօրինակներ,
- փորձարկել նյութերը և գործիքները,
- Ցուցադրել ստեղծագործական գաղափարը զարգացնելու, մշակելու և ավարտին հասցնելու համար անհրաժեշտ տարբեր մեթոդներ,
- ցուցաբերել գեղարվեստական նյութերի, գործիքների, կերպարվեստի տարրերի և դիզայնի սկզբունքների իմացություն,
- անվանել նյութերն ու գործիքները,
- ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար,
- համեմատել պատկերները,
- նյութերն օգտագործել մտածված և խնայողաբար, աշխատանքն ավարտելուց հետո կարգի բերել տարածքը,
- ստեղծել արտահայտիչ բնանկարներ, դիմանկարներ, նատյուրմորտներ և հորինվածքներ,
- ստանալ ճանաչելի հարթ և ծավալային պատկերներ ու հորինվածքներ՝ ապահովելով ծավալ, տոն, տարածություն, ռիթմ և

ամբողջականություն,

- կիրառել գուներանգներն աշխատանքներին հուզականություն հաղորդելու համար,
- ստեղծել հորինվածքներ՝ գաղափարներն արտահայտելով կերպարվեստի տարրերի ու սկզբունքների կիրառմամբ,
- սԿատարել հայտնի ստեղծագործությունների կրկնօրինակներ՝ կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առավել արտահայտիչ ներկայացնելով,
- բանավոր կամ գրավոր մեկնաբանել և թվարկել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առաջարկված ստեղծագործություններում, դրանց ազդեցությունն ու նշանակությունը հիմնական գաղափարի վրա,
- ստեղծել երևակայության և զգացմունքների վրա հիմնված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք:
- ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով մանրամասն ներկայացնել աշխատանքները,
- ներկայացնել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Գրական ստեղծագործության ձևավորում կամ պատկերազարդում: Պատկերում բնօրինակից: Դիմանկար, ինքնանկար: Բնանկար Նատյուրմորտ Թեմատիկ, ժանրային հորինվածք: Իրական, վերացական զգացողություններ,	Գրական ստեղծագործության ձևավորում կամ պատկերազարդում: Պատկերային տարածքի և իրական տարածության մեջ համաչափությունների, փոխհարաբերությունների պահպանմանը և կազմակերպմանն առնչվող վարժություններ: Առաջադրանքներում պատկերվող առարկաների կառուցվածքի, ձևի, ծավալի, հեռանկարչական կրճատումների, լուսաստվերների,	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի բնույթի վրա, ինչը տարբեր արդյունքներ է տալիս:

բնության անբացատրելի երևույթներ, դիցաբանական, համամարդկային, կենցաղային թեմաներ:	լուսաօդային միջավայրի ինքնուրույն վերլուծում և պատ-կերում: Բնօրինակից և հիշողությամբ կենդանիների, թռչունների և մարդու ֆիգուրատիվ պատկերում (ներառյալ ճեպանկարում): Բնօրինակից, հիշողությամբ և պատկերացմամբ կենցաղային տարբեր իրերի՝ մրգերի, բանջարեղենի, ծաղիկների պատկերում (ներառյալ ճեպանկարում): Տարբեր գույների երկու ծալքավոր կտորների ֆոնին 2–3 առարկաներից կազմված նատյուրմորտների բնօրինակից պատկերում (գունավոր մատիտներ): Նկարչություն բնության գրկում (պլեներ): Նատյուրմորտների պատկերում բնօրինակից: Մրգերից, բանջարեղենից, ծաղիկներից կազմված նատյուրմորտների էտյուդներ: Թռչունների, կենդանիների պատկերում բնօրինակից (էտյուդներ և երկարատև պատկերում): Վառ արտահայտված արտացոլումներով տաք և սառը գունային գամմայով նատյուրմորտների, աշնանային և գարնանային ծաղիկների պատկերում: Աշնանային և գարնանային բնության էտյուդային	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Մասշտաբ, համամասնություն, քա-նակ** Մասշտաբները փոխվելիս փոխ-վում են պատկերների չափերը, սակայն համամասնությունը պահպանվում է, ինչպես օրինակ՝ բնօրինակից պատկերման աշխատանքներում:

	պատկերում (պլեներ) կամ պատկերում հիշողությամբ. ուսուցչի հետ միասին կատարված դիտումներ և ուսումնասիրություններ: Տրամադրության և իրավիճակի արտահայտում գույնի, երանգի, ռիթմի և ձևի հատկությունների օգտագործմամբ: Պատկերվող կերպարների (մարդկանց, կենդանիների, թռչունների) անհատական բնութագրի, յուրահատուկ գծերի ըմբռնում և արտահայտում: ԴԿԱ-ում ազգագրական, ժողովրդական ստեղծագործության տարրերի և բարձր արվեստի համադրության փորձեր:	

Առաջարկվող թեմատիկա

Դիմանկար, ինքնանկար, բնանկար, նատյուրմորտ, թեմատիկ, ժանրային հորինվածք, իրական, վերացական զգացողություններ, բնության անբացատրելի երևույթներ, դիցաբանական, համամարդկային, կենցաղային թեմաներ, հայկական լեռնաշխարհի կյանքը, կենցաղն ու լեգենդները,

ճարտարապետական կոթողներ, ամրոցներ, եկեղեցի, ԴԿԱ ՝տոհմածառ, դիցաբանություն, հայկական աղամաններ, պաննո, որմնանկար, խճանկար:

Միջառարկայական կապ

Մայրենի - Նկարազարդումներով, ապլիկացիայով, ծեփելով ուղեկցել ելույթը՝ հաղորդելիք նյութն առավել գրավիչ դարձնելու համար:

Մաթեմատիկա - Մոդելավորել և լուծել հետաքրքրաշարժ և խաղային խնդիրներ: Կազմել խնդրի լուծման քայլաշար:

Բնագիտություն - Բնության մեջ և կենցաղում հանդիպող օրինակներով ներկայացնել հալման և պնդացման, գոլորշիացման և խտացման, եռման երևույթները: ***Երաժշտություն*** - Երաժշտական նյութ, արտահայտչամիջոցների կիրառում, մտահղացում, տրված թեմայով հորինել վարիացիաներ: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու հմտություններ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Մարմինը առողջ և մաքուր պահելու կարևորությունը: ***Տեխնոլոգիա*** - Գծել տարբեր մարմինների աքսիոնոմետրիկ գծագիր: ***Ինֆորմատիկա*** - Պատկերի հետ աշխատանք. օգտագործել տարբեր չափերի վրձիններ, ձևապատկերներ և այլ արդյունավետ գործիքներ և սիմետրիայի գործիքն օգտագործելով՝ ստեղծել նկարներ (ծալել ուղղահայաց կամ հորիզոնական առանցքի շուրջ, շրջել): Ընտրել նկարի համապատասխան հատվածները, պատճենել դրանք և փոխել չափերը: ***Անհատը և հասարակությունը*** - Կատարել հետազոտական աշխատանք՝ զարգացնելով քննադատական մոտեցում: ***Օտար լեզուներ*** - Պարզ ձևակերպումներով արտահայտել սեփական կարիքները, նախընտրությունները:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ4, Հ5, Հ9, Հ17, Հ25, Հ26, Հ27, Հ28, Հ29, Հ33, Հ34, Հ37, Հ45, Հ46, Հ47

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՎԵՐԱՆԱՅՈՒՄ ԵՎ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒՄ (4 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ցուցադրություններ կազմակերպելու հմտությունների ձևավո-րում:	**5-6.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Պատրաստել արվեստի եզրույթների բառարան: **5-6.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Խնայողաբար վերաբերվել օգտագործվող նյութերին:

Աշխատանքը գովազդելու, ճիշտ ներկայացնելու հմտություններ:	**5-6.Կ.Ա.ՎՑ. 1.** Ընտրել ստեղծագործություններ ցուցադրման համար և աշխատել խմբով ցուցահանդես կազմակերպելու նպատակով: **5-6.Կ.Ա.ՎՑ. 2.** Առաջարկել խմբային և անհատական ցուցադրությունների հետաքրքիր տարբերակներ: **5-6.Կ.Ա.ՎՑ.3.** Առաջարկել նախագծեր առավել արդյունավետ ցուցադրելու նպատակով: **5-6.Կ.Ա.ՎՄ. 1.** Ընտրել և ներկայացնել աշխատանքները ցուցադրության համար: **5-6.Կ.Ա.ՎՄ. 2.** Նշել այն սկզբունքները, որոնցով առաջնորդվել է ցուցադրություն կազմակերպելիս: **5-6.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Քննարկել արվեստի ստեղծագործությունը: **5-6.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները բոլոր մանրամասներով: **5-6.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Ներկայացնել արվեստի դերն առօրյայում:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս են պահվում ստեղծագործությունները: Ովքե՞ր են դրանք հավաքում, պահպանում և ի՞նչ նպատակով: Ի՞նչ չափանիշներով են ընտրվում ստեղծագործությունները: Հարկավո՞ր է արդյոք ցուցադրել աշխատանքները: Ի՞նչ է նշանակում արվեստի ստեղծագործության ցուցադրություն:	

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝		
• անվանել նյութերն ու գործիքները, • ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար, • համեմատել պատկերները, • մենակ կամ խմբով կազմակերպել ցուցադրություններ, • պատրաստել նախագծեր և առավել արդյունավետ ցուցադրել դրանք, • առաջարկել և նախաձեռնել աշխատանքների ցուցադրության հետաքրիր տարբերակներ, • ձևակերպել հարցերը և պատասխանները, թե որտեղ, երբ, ինչու և ինչպես պետք է ընտրվեն աշխատանքները ցուցադրության համար, • ձևակերպել հարցերը և պատասխանները, թե ինչու և ինչպես պետք է պատրաստվեն աշխատանքները ցուցադրության համար, • ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:		
Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Թեմատիկ աշխատանքների խմբային ցուցադրություններ: Ավանդական և ոչ ավանդական մոտեցումներ: Նախագիծ: Համայնքային, տարածաշրջանային միջոցառումների ստեղծագործական նախագծեր և ներկայացում: Ցուցադրություն:	Ստեղծել աշխատանքային տետր կամ պորտֆոլիո: Մենակ կամ խմբով առանձնացնել աշխատանքները՝ ըստ առաջարկված չափանիշների: Ձևակերպել հարցերը և պատասխանները, թե որտեղ, երբ, ինչու և ինչպես պետք պատրաստվեն աշխատանքները ցուցադրության համար: Ուսումնասիրել համայնքի, տարածաշրջանի համար առաջարկված միջոցառումների ծրագրերը: Նախագծել աշխատանքների բնույթն ու ընթացքը, անհրաժեշտ	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանու-թյուններն ու տարբերություն-ները: Գտնել ներդաշնակու-թյուն: **Համակարգեր և մոդելներ**

<table>
<tr><td>Արդյունավետ ցուցադրություններ կազմակերպելու սկզբունքներ:</td><td>նյութերը: Կազմակերպել միջոցառումների մասնակցության աշխատանքներ:
Հաստատել անհրաժեշտ կապեր:
Ստեղծել պայմանավորվածություններ:
Մեկնաբանել ստեղծագործություններից ստացած տպավորությունները:
Բացատրել, թե ինչու են ընտրվել տվյալ աշխատանքները:
Նշել և մեկնաբանել ցուցադրության կազմակերպման նպատակները, հիմնական սկզբունքները:
Մեկնաբանել սեփական աշխատանքները:
Աշխատել խմբով:
Սովորողների կողմից կատարված աշխատանքների կամ թեմատիկ առանձին ուղղվածություն պարունակող ստեղծագործությունների և առարկների ցուցադրություն:
Դասընթացի այս ձևը կարող է կազմակերպվել որևէ առարկայի հետ ինտեգրված:</td><td>Համակարգը՝ որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտեցումով կա-տարված ստեղծագործությու-նը (ները) ներկայացնելու ընդ-հանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Առաջարկվող թեմատիկա</td></tr>
<tr><td colspan="3">Էպոս, ազգային տոներ, ծեսեր, գովազդ, թատերական ներկայացում, թեմատիկ ցուցադրություններ, վիպաշխարհ, տոհմածառ, գրերի գյուղ:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապ</td></tr>
<tr><td colspan="3">Մայրենի - Ելույթ ունենալ լսարանի առջև, տարբեր աղբյուրներից գտած նյութը ներկայացնել նոր ձևով, վերաձևակերպել,</td></tr>
</table>

վերաշարադրել սեփական բառերով՝ տալով համապատասխան բացատրություններ (պարաֆրազ և պարզ վերլուծություն):   ***Մաթեմատիկա*** - Հաշվարկել բազմակի ելք ունեցող պարզագույն իրադրություններում հնարավոր ելքերը և դրանցից առանձնացնել նշված պայմանին բավարարողները: ***Երաժշտություն*** - Երգի, ռոմանսի, խմբերգի հիմնական գաղափարը: Հուզական արձագանք, տպավորությունները ներկայացնել փոքրիկ էսսեով, արժևորել ազգային և համաշխարհային կատարողների և նվագախմբերի արվեստը: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Փոխօգնության, կարգապահության, համարձակության, համագործակցության հմտություններ: ***Անհատը և հասարակությունը*** - Օգտագործել մեթոդներ համապատասխան տեղեկությունները հավաքելու և արձանագրելու համար: ***Ինֆորմատիկա***- Գնահատել, թե ինչպես է տեղեկատվությունը պահպանվել տարբեր դարաշրջաններում: ***Օտար լեզուներ*** - Պարզ տեղեկատվության բովանդակություն, տարբերակել հիմնական տեղեկատվությունը երկրորդականից:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ4, Հ5, Հ8, Հ10, Հ12, Հ14, Հ16, Հ17, Հ19, Հ24, Հ26, Հ30, Հ32, Հ35, Հ42

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔ (6 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ձևավորել քննարկելու, վերլուծություններ կատարելու հմտություններ: Ստեղծագործություններում արվեստագետի անհատականության վերհանում:	**5-6.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Պատրաստել արվեստի եզրույթների բառարան: **5-6.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Քննարկել արվեստի ստեղծագործությունը: **5-6.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները, ժանրերը: **5-6.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները բոլոր մանրամասներով:
Ուղղորդող հարցադրում	

Ի՞նչ է ստեղծագործական անհատականությունը: Ստեղծագործությունից ի՞նչն է ավելի շատ տպավորվում, ազդում մարդկանց վրա: Ի՞նչ չափանիշներով է գնահատվում ստեղծագործությունը:	**5-6.Կ.Ա.Գ.1.** Գնահատել ստեղծագործությունները՝ ըստ չափանիշների: **5-6.Կ.Ա.Գ.2.** Ցույց տալ աշխատանքների ուժեղ և թույլ կողմերը: **5-6.Կ.Կ.ԱԴ.1.** Ներկայացնել արվեստի ստեղծագործությունների նշանակու-թյունը պատմության տեսանկյունից:
Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝	

- անվանել նյութերն ու գործիքները,
- ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար,
- համեմատել պատկերները,
- վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ,
- ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով մանրամասն ներկայացնել աշխատանքները,
- ներկայացնել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- ներկայացնել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
- բացատրել, թե ինչպես են տարբեր մշակույթներ ներկայանում իրենց յուրահատուկ արվեստով,
- հասկանալ, որ արվեստը ներկայացնող բոլոր մասնագիտություններն անկրկնելի և կարևոր են:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Քննարկումներ ստեղծագործական աշխատանքներում թեմայի արդիականության վերաբերյալ: Ստեղծագործության զգայական անդրադարձ հնարների կիրառման վերաբերյալ: Գնահատում և ինքնագնահատում:	Ժանրերի ֆունկցիոնալ տարբերությունների մեկնաբանություն: Ոճային բազմազանության և դրանց առանձնահատկությունների ներկայացում: Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ կարծիքների արտահայտում հարց ու պատասխանի, ռուբրիկների միջոցով: Համեմատել՝ *- միևնույն ստեղծագործողի տարբեր աշխատանքներ,* *- նույն թեմայով տարբեր ստեղծագործողների կատարած աշխատանքներ,* *- միևնույն ժանրի ստեղծագործություններ:* Արվեստի ստեղծագործությունների քննարկում, վերլուծություն, դասակարգում և գնահատում: Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: Առաջարկել և ձևակերպել ստեղծագործությունները գնահատելու չափանիշներ: **Նկարագրել** - Ի՞նչ է պատկերված: **Ներկայացնել** - Արվեստի ո՞ր տեսակին է պատկանում աշխատանքը:	**Անհատական և մշակութային ար-տահայտում** Ուսումնասիրել և բացա-հայտել գաղափարներ, համոզմունքներ, արժեք-ներ, զգացումներ, մշա-կույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղիները, որոնցով արժևորվում և գնահատվում է ստեղ-ծարարությունը: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասա-կարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն:

<table>
<tr><td></td><td>Վերլուծել - Ի՞նչ պատկերներ են կիրառված: Ի՞նչ նպատակով են օգտագործված հենց այդ պատկերները:
Մեկնաբանել -Ինչի՞ մասին է պատմում ստեղծագործությունը:
Քննարկել - Աշխատանքը հաջողված է, թե ոչ: Տվյալ աշխատանքներից ո՞րը կարելի է ձեռք բերել: Ինչո՞ւ այո և ինչու՝ ոչ:</td><td>Արդարություն և զարգացում
Հավասար հնարավորությունները՝ որպես ինքնադրսևորվելու, քննադատելու, խորհրդակցելու, գնահատելու և ինքնագնահատելու մեխանիզմ, համագործակցության և հաղորդակցման բանաձևերը:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Առաջարկվող թեմատիկա</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ռեմբրանդ վան Ռեյն - «Գիշերային պարեկություն», «Բժիշկ Տյուլպի անատոմիայի դասը»
Արփո Չաքմաքչյան - «Կոմիտաս», «Հիրոսիմա»
Էռնստ Նեիզվեստնի - Հուշակոթող Մագադանում</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապ</td></tr>
<tr><td colspan="3">Մայրենի - Ելույթ ունենալ լսարանի առջև, տարբեր աղբյուրներից գտած նյութը ներկայացնել նոր ձևով, վերաձևակերպել, վերաշարադրել սեփական բառերով՝ տալով համապատասխան բացատրություններ (պարաֆրազ և պարզ վերլուծություն):</td></tr>
</table>

Մաթեմատիկա - Գտնել բազմակի ելք ունեցող պարզագույն իրադրություններում հնարավոր ելքերը և դրանցից առանձնացնել նշված պայմանին բավարարողները: ***Երաժշտություն*** - Երգի, ռոմանսի, խմբերգի հիմնական գաղափարը: Հուզական արձագանք, տպավորությունները ներկայացնել փոքրիկ էսսեով, արժևորել ազգային և համաշխարհային կատարողների և նվագախմբերի արվեստը: ***Անհատը և հասարակությունը*** - Օգտագործել մեթոդներ համապատասխան տեղեկությունները հավաքելու և արձանագրելու համար: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Համագործակցություն, փոխօգնություն, հանդուրժողականություն, ինքնատիրապետման, նպատակասլացության հմտություններ: ***Ինֆորմատիկա***- Գնահատել, թե ինչպես է տեղեկատվությունը պահպանվել տարբեր դարաշրջաններում: ***Օտար լեզուներ*** - Պարզ տեղեկատվության բովանդակություն, տարբերակել հիմնական տեղեկատվությունը երկրորդականից:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ4, Հ5, Հ8, Հ10, Հ12, Հ14, Հ16, Հ17, Հ19, Հ24, Հ26, Հ30, Հ32, Հ35, Հ42

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏ, ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ ԵՎ ԳՅՈՒՏԵՐ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Արվեստի ստեղծագործությունների տարիքը, ստեղծման պայմանները, նյութերը: Ստեղծագործությունների միջոցով տարբեր ժամանակներում ապրած մարդկանց կենցաղն ուսումնասիրելու, հետազոտություններ կատարելու հմտություններ:	**5-6.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Օգտագործել տարբեր նյութեր, մոտեցումներ՝ ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու համար (2D, 3D): **5-6.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Պատրաստել արվեստի եզրույթների բառարան: **5-6.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Քննարկել արվեստի ստեղծագործությունը: **5-6.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները, ժանրերը: **5-6.Կ.Ա.Գ.1.** Գնահատել ստեղծագործությունները՝ ըստ չափանիշների: **5-6.Կ.Ա.Գ.2.** Ցույց տալ աշխատանքների ուժեղ և թույլ կողմերը: **5-6.Կ.Ս.ԱՏ.1.** Պատրաստել իր աշխատանքների թվայնացված պորտֆոլիո: **5-6.Կ.Ս.ԱՏ.2.** Ներկայացնել նկարչական նյութերի և տեխնոլոգիաների կիրառական նշանակությունը:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս է արվեստն օգնում հասկանալու մարդկանց և նրանց շրջապատը: Ինչպե՞ս է արվեստը ներկայացնում իրականությունը: Ինչպե՞ս է արվեստը ներկայացվում:	
Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝	
• ցուցադրել տարբեր նյութերով և միջոցներով ստեղծագործական մտքի հաղորդման հմտություններ, • ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ, • ստեղծել կրկնօրինակներ, • փորձարկել նյութերը և գործիքները, • Ցուցադրե ստեղծագործական գաղափարը զարգացնելու, մշակելու և ավարտին հասցնելու համար անհրաժեշտ մեթոդներ, ցուցաբերել գեղարվեստական նյութերի, գործիքների, կերպարվեստի տարրերի և դիզայնի սկզբունքների իմացություն, • վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ,	

- ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով մանրամասն ներկայացնել աշխատանքները,
- ներկայացնել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- ճանաչել և քննել ժամանակաշրջանով, մշակույթով և հնարավորություններով պայմանավորված արվեստի ստեղծագործությունը,
- պատրաստել և ներկայացնել ստեղծագործությունների թվայնացված պորտֆոլիո,
- ճանաչել և վերլուծել անցյալում և ներկայում արված ստեղծագործությունները՝ ըստ օգտագործված նյութերի և միջոցների:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Արվեստի նմուշների թվայնացում: Արվեստի ստեղծագործությունում օգտագործված նյութերի և միջոցների տեխնիկական հետազոտում: Ի՞նչ նյութեր են օգտագործված: Ինչո՞ւ է արվեստագետը ընտրել տվյալ նյութը կամ միջոցը: Որքանո՞վ է ընտրված մատուցման ձևն արդարացված:	Ուսումնասիրել արվեստի աշխատանքներում օգտագործված նյութերը: Հետազոտել տարբեր ժամանակներում արվեստագետների աշխատելու միջոցները և հնարավորությունները: Համեմատել տարբեր ստեղծագործություններ: Գտնել նմանություններ և տարբերություններ օգտագործված նյութերի կամ աշխատանքի միջոցների մեջ: Քննարկել տարբեր արվեստագետների աշխատանքները, ի՞նչ են պատմում դրանք իրենց ժամանակների մասին: Քննարկել, թե ինչպես, ինչով և ինչու են ստեղծագործում արվեստագետները: Գեղարվեստական ժառանգության ուսումնասիրություն	**Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել և բացահայտել գաղափարներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղիները, որոնցով արժևորվում և գնահատվում է ստեղծարարությունը: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերու-

	ժողովրդական արվեստի կամ տեղական երկրագիտական թանգարաններում: Հանդես գալ հաղորդումներով և զեկույցներով՝ ներկայացնելով հստակ և նպատակային խոսք, հայտնել տեսակետ և դրսևորել հետաքրքրություններ: Ընտրել մեկնաբանության կամ ներկայացման հետաքրքիր լուծումներ:	թյունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ** Ուսումնասիրել տարբեր մարդկանց գործունեությունը, հայտնագործությունները, գյուտերը, մարդկության պատմության շրջադարձային կետերը, ինչպես նաև անհատների և քաղաքակրթության հարաբերությունները, դրանց փոխկապակցվածությունը տվյալ անձի, ազգի և մարդկության տեսանկյունից:

Առաջարկվող թեմատիկա
Հայկական մանրանկարչության նմուշներ, ***նախակոլումբոսյան Ամերիկա, ինկերի, ացտեկների մշակույթի նմուշներ:*** ***Տոտեմիզմ, միջնադարյան Արևելքի արվեստը:***
Միջառարկայական կապ
Մայրենի - Ելույթ ունենալ լսարանի առջև, տարբեր աղբյուրներից գտած նյութը ներկայացնել նոր ձևով, վերաձևակերպել, վերաշարադրել սեփական բառերով՝ տալով համապատասխան բացատրություններ (պարաֆրազ և պարզ վերլուծություն): ***Մաթեմատիկա*** - Գտնել բազմակի ելք ունեցող պարզագույն իրադրություններում հնարավոր ելքերը և դրանցից առանձնացնել նշված պայմանին բավարարողները: ***Երաժշտություն*** - Մեկնաբանել նոր տեխնոլոգիաների դերը երաժշտական արվեստի նոր ուղղությունների առաջացման և զարգացման գործընթացում, արժևորել դրանց միջոցով ստեղծված արվեստի կերպարի ներգործության ուժը մարդու զգացմունքների և գիտակցության վրա: ***Անհատը և հասարակությունը*** - Կիրառել մեթոդներ համապատասխան տեղեկությունները հավաքելու և արձանագրելու համար: ***Ինֆորմատիկա***- Գնահատել, թե ինչպես է տեղեկատվությունը պահպանվել տարբեր դարաշրջաններում: Մշակել տվյալների պահպանման լուծումներ, աղյուսակներ, փաստաթղթեր և ֆայլեր: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Բացատրել սոցիալական, մշակութային, ազգային արժեքների, արժեհամակարգի կարևորությունը: ***Օտար լեզուներ*** - Հասկանալ մեդիա հաղորդումների, լուրերի, իրադարձային նորությունների հիմնական բովանդակությունը:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ5, Հ8, Հ9, Հ10, Հ13, Հ14, Հ15, Հ16, Հ25, Հ26, Հ29, Հ30, Հ31, Հ44, Հ45, Հ46

<table>
<tr><th colspan="2">ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ԱՐՎԵՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ (12 ժամ)</th></tr>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Տարբեր ժանրերի և ոճերի ստեղծագործությունների ուսումնասիրություն:
Ուսումնասիրել արվեստի պատմության և տեսության առանձնահատկությունները:</td><td rowspan="3">5-6.Կ.Ս.ՆՄ.2. Պատրաստել արվեստի եզրույթների բառարան:
5-6.Կ.Ա.ՔԱ.1. Քննարկել արվեստի ստեղծագործությունը:
5-6.Կ.Ա.ՔԱ.2. Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները, ժանրերը:
5-6.Կ.Ա.ՔԱ.3. Վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները բոլոր մանրամասներով:
5-6.Կ.Ա.Գ.1. Գնահատել ստեղծագործությունները՝ ըստ չափանիշների:
5-6.Կ.Ա.Գ.2. Ցույց տալ աշխատանքների ուժեղ և թույլ կողմերը:
5-6.Կ.Ա.ԱՊ.1. Ներկայացնել գիտելիքներ արվեստի պատմությունից և տեսությունից:
5-6.Կ.Ա.ԱՊ.2. Ներկայացնել հայկական կերպարվեստի հիմնական ուղղությունները:
5-6.Կ.Կ.ԱԴ.3. Ներկայացնել արվեստի դերն առօրյայում:</td></tr>
<tr><th>Ուղղորդող հարցադրում</th></tr>
<tr><td>Ինչո՞վ է ստեղծագործությունը տարբերվում նույն թեմայով կատարված մյուս աշխատանքներից:
Արդյոք ընտրված ոճն ազդո՞ւմ է ստեղծագործության արտահայտչականության վրա:</td></tr>
<tr><th colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</th></tr>
<tr><td colspan="2">• անվանել նյութերն ու գործիքները,
• ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար,
• համեմատել պատկերները,
• վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ:,
• ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով մանրամասն ներկայացնել աշխատանքները,</td></tr>
</table>

- ներկայացնել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- ճանաչել և վերլուծել անցյալում և ներկայում արված ստեղծագործություններն ըստ՝

  - *ժամանակաշրջանների,*
  - *արվեստագետների*
  - *մշակույթների*
  - *ավանդույթների և այլն,*
- խոսել արվեստի և ստեղծագործելու մասին, տարբերել անցյալում և ներկայում ստեղծված աշխատանքները,
- ճանաչել, տարբերել և գնահատել արվեստի աշխատանքները,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Հայտնի արվեստագետների կյանքը և ստեղծագործությունները: Արվեստի գործերի մշակութային արժեքը: Կերպարվեստի ոճերը: Հայ և համաշխարհային կերպարվեստի հիմնական	Ներկայացնել համաշխարհային արվեստի կարևորագույն դարաշրջանները: Ներկայացնել հայ արվեստի դարաշրջանները և տվյալ դարաշրջանում ճանաչում ստացած արվեստագետներին: Վերլուծել նրանց ստեղծագործությունները՝ ըստ տեսակների (ճարտարապետություն, դեկորատիվ կիրառական արվեստ, մանրանկարչություն, գեղանկարչություն): Դասակարգել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները	**Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել և բացահայտել գաղափարներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղիները, որոնցով արժևորվում և գնահատվում է

ուղղությունները: Հայ արվեստագետները հայրենիքում և հայրենիքից դուրս:	տարբեր դարաշրջանների ստեղծագործություններում (գույն, գիծ, ձև, պատկեր, մակերես): Կատարել ստեղծագործության փուլային վերլուծություն: Համեմատել տարբեր երկրների արվեստագետների աշխատանքներում պատկերված ազգային ինքնություն արտահայտող առարկաները: Ուսումնասիրել ստեղծագործությունները՝ ըստ ոճական առանձնահատկությունների: Որոշել՝ երբ են ստեղծվել դրանք: Դիտել ստեղծագործությունները, ներկայացնել հիմնական գաղափարը: Հայաստանը ներկայացնող բնանկարների, հայ նշանավոր արվեստագետների աշխատանքների վերատպությունների ուսումնասիրություն:	ստեղծարարությունը: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Արդարություն և զարգացում** Հավասար հնարավորությունները՝ որպես ինքնադրսևորվելու, քննադատելու, խորհրդակցելու, գնահատելու և ինքնագնահատման մեխանիզմ, համագործակցության և հաղորդակցման բանաձևերը:
Առաջարկվող թեմատիկա		
Հակոբ Հովնաթանյան, Մինաս Ավետիսյան, Գառզու, Ժանսեմ, ***էպոս, դիցաբանություն,*** ***Երվանդ Քոչար, Հակոբ Կոջոյան, Արփաշես Հովսեփյան - Սասունցի Դավիթ,*** ***Անրի Մատիս, Էդգար Դեգա, Վերեշչագին,***		

նախնադարյան և Հին աշխարհի արվեստը, Հին Եգիպտոս, Առաջավոր Ասիայի, Էգեյան, Հին Հունաստանի, հելլենիզմի շրջանի, վաղ քրիստոնեական շրջանի մշակույթը:
Միջառարկայական կապ
Մայրենի - Ելույթ ունենալ լսարանի առջև, տարբեր աղբյուրներից գտած նյութը ներկայացնել նոր ձևով, վերաձևակերպել, վերաշարադրել սեփական բառերով՝ տալով համապատասխան բացատրություններ (պարաֆրազ և պարզ վերլուծություն): ***Մաթեմատիկա*** - Գտնել բազմակի ելք ունեցող պարզագույն իրադրություններում հնարավոր ելքերը և դրանցից առանձնացնել նշված պայմանին բավարարողները: ***Երաժշտություն*** - Մեկնաբանել նոր տեխնոլոգիաների դերը երաժշտական արվեստի նոր ուղղությունների առաջացման և զարգացման գործընթացում, արժևորել դրանց միջոցով ստեղծված կերպարի ներգործության ուժը մարդու զգացմունքների և գիտակցության վրա: ***Անհատը և հասարակությունը*** - օգտագործել մեթոդներ համապատասխան տեղեկությունները հավաքելու և արձանագրելու համար: ***Ինֆորմատիկա***- Գնահատել, թե ինչպես է տեղեկատվությունը պահպանվել տարբեր դարաշրջաններում: Մշակել տվյալների պահպանման լուծումներ, աղյուսակներ, փաստաթղթեր և ֆայլեր: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Բացատրել սոցիալական, մշակութային, ազգային արժեքների, արժեհամակարգի կարևորությունը: ***Օտար լեզուներ*** - Հասկանալ մեդիա հաղորդումների, լուրերի, իրադարձային նորությունների հիմնական բովանդակությունը:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ5, Հ8, Հ9, Հ10, Հ13, Հ14, Հ15, Հ16, Հ25, Հ26, Հ29, Հ30, Հ31, Հ44, Հ45, Հ46

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ
ԱՐՎԵՍՏԻ ԴԵՐԸ ԵՎ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ (10 ժամ)

<table>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Հասկանալ, որ արվեստն արտահայտում է իրականությունը:
Ուսումնասիրել պատմական, մշակութային, հիշարժան իրադարձությունների արտահայտումը արվեստի միջոցով:
Գիտակցել, որ արվեստը կարող է ազդեցություն ունենալ մեր իրականության վրա:</td><td rowspan="4">5-6.Կ.Ս.ՆՄ.2. Պատրաստել արվեստի եզրույթների բառարան:
5-6.Կ.Ա.ՔԱ.1. Քննարկել արվեստի ստեղծագործությունը:
5-6.Կ.Ա.Գ.1. Գնահատել ստեղծագործությունները՝ ըստ չափանիշների:
5-6.Կ.Ա.Գ.2. Ցույց տալ աշխատանքների ուժեղ և թույլ կողմերը:
5-6.Կ.Կ.ԱԴ.1. Ներկայացնել արվեստի ստեղծագործությունների նշանակությունը պատմության տեսանկյունից:
5-6.Կ.Կ.ԱԴ.2. Ներկայացնել մշակութային հաստատություններում ընդունված վարքականոնները տարբեր ժամանակներում:
5-6.Կ.Կ.ԱԴ.3. Ներկայացնել արվեստի դերն առօրյայում:</td></tr>
<tr><th>Ուղղորդող հարցադրում</th></tr>
<tr><td>- Ի՞նչ է արտահայտում արվեստը:
-Ինչպե՞ս են ստեղծագործում արվեստագետները: Ինչո՞ւ է դա կարևոր:
- Արվեստագիտական ո՞ր մասնագիտություններն են ազդում արվեստի տարածման վրա:</td></tr>
<tr></tr>
<tr><th colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</th></tr>
<tr><td colspan="2">
անվանել նյութերն ու գործիքները,
ներկայացնել իր և ընկերների աշխատանքները՝ օգտագործելով մասնագիտական բառապաշար,
համեմատել պատկերները,
վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ:
ներկայացնել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
բացատրել, թե ինչպես են տարբեր մշակույթներ ներկայանում իրենց յուրահատուկ արվեստով,
հասկանալ, որ արվեստը ներկայացնող բոլոր մասնագիտություններն անկրկնելի և կարևոր են,
ներկյացնել մշակութային իրադարձություն, որին մասնակցել է,
</td></tr>
</table>

- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Արվեստի ստեղծագործությունների նշանակությունը պատմության տեսանկյունից: Հայ և համաշխարհային կերպարվեստի ազդեցությունը: Արվեստ և իրականություն: Մշակութային հաստատություններում ընդունված վարքականոնները տարբեր ժամանակներում: Արվեստագիտական մասնագիտություններ: Արվեստի ազդեցությունը մեր օրերում:	Հետազոտել մեր իրականության մեջ արվեստի ներկայությունը, որևէ մշակութային իրադարձության, հեռուստատեսային նախագծի, ստեղծագործության քննարկում, վերլուծություն արդիականության տեսանկյունից: Արվեստի ստեղծագործությունները՝ որպես տեղեկատվության փոխանցման և հաղորդակցման միջոց: Հայ և համաշխարհային փոխազդեցությունները. ընդհանրություններ, տարբերություններ: Քննարկել արվեստի դերը: Ուսումնասիրել արվեստագետների դերը: Որոշել նրանց գործունեության առանձնահատկությունները և կարևորությունը: Ուսումնասիրել որևէ իրադարձություն ընտանիքում, համայնքում, երկրում, աշխարհում, որին անդրադարձել է արվեստը:	**Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել և բացահայտել գաղափարներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղիները, որոնցով արժևորվում և գնահատվում է ստեղծարարությունը: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Արդարություն և զարգացում** Հավասար հնարավորությունները՝

	Ներկայացնել որևէ մշակութային իրադարձության կամ արվեստի հետ առնչության սեփական օրինակ: Կատարել ստեղծագործության փուլային վերլուծություն:	որպես ինքնադրսևորվելու, քննադատելու, խորհրդակցելու, գնահատելու և ինքնագնահատելու մեխանիզմ, համագործակցության և հաղորդակցման բանաձևերը:

Առաջարկվող թեմատիկա

Արվեստաբան, արվեստի քննադատ, վերականգնող, գովազդ, լանդշաֆտային դիզայն, նորաձևություն, մշակութային ժառանգություն, հայ գրերի գյուտը, որդան կարմիր, ոսկե հատում:

Միջառարկայական կապ

Մայրենի - Ելույթ ունենալ լսարանի առջև, տարբեր աղբյուրներից գտած նյութը ներկայացնել նոր ձևով, վերաձևակերպել, վերաշարադրել սեփական բառերով՝ տալով համապատասխան բացատրություններ (պարաֆրազ և պարզ վերլուծություն):

Մաթեմատիկա - Գտնել բազմակի ելք ունեցող պարզագույն իրադրություններում հնարավոր ելքերը և դրանցից առանձնացնել նշված պայմանին բավարարողները:

Երաժշտություն - Մեկնաբանել տեխնոլոգիաների դերը երաժշտական արվեստի նոր ուղղությունների առաջացման և զարգացման գործընթացում և արժևորել դրանց միջոցով ստեղծված կերպարի ներգործության ուժը մարդու զգացմունքների և գիտակցության վրա:

Անհատը և հասարակությունը - Կիրառել մեթոդներ համապատասխան տեղեկությունները հավաքելու և արձանագրելու համար:

Ինֆորմատիկա - Գնահատել, թե ինչպես է տեղեկատվությունը պահպանվել տարբեր դարաշրջաններում: Մշակել տվյալների պահպանման լուծումներ, աղյուսակներ, փաստաթղթեր և ֆայլեր:

Առողջ ապրելակերպ - Բացատրել սոցիալական, մշակութային, ազգային արժեքների, արժեհամակարգի կարևորությունը:

Օտար լեզուներ - Հասկանալ մեդիա հաղորդումների, լուրերի, իրադարձային նորությունների հիմնական բովանդակությունը:

Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ10, Հ12, Հ13, Հ14, Հ15, Հ16, Հ17, Հ19, Հ23, Հ24, Հ25, Հ26, Հ31, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46

7-8-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Առաջարկվում է (տարեկան 68 ժամ)

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՆՅՈՒԹԵՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐ (6 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ցուցադրել ստեղծագործական աշխատանքներում նյութերով, մեթոդներով և միջոցներով փորձարկումների կարողություն-ներ: Թեմայով պայմանավորված՝ նյութերի ճիշտ ընտրության կարողությունների ձևավորում:	**7-8.Կ.Ս.ՆՄ.1.**Տարբեր նյութերը և մոտեցումները կիրառել ստեղծագործական աշխատանքներն ավելի արտահայտիչ դարձնելու համար (2D, 3D)՝ կախված թեմայից և առաջադրանքի բնույթից: **7-8.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Պատրաստել պաստառներ կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի և սկզբունքների վերաբերյալ: **7-8.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Հոգ տանել նյութերի և գործիքների մասին, պահպանել անվտանգության կանոնները: **7-8.Կ.Ս.ՆԵ.1.** Ստեղծել 2D և 3D իրատեսական արվեստի աշխատանքներ: **7-8.Կ.Ս.ՆԵ.2.** Ստեղծել 2D և 3D վերացական աշխատանքներ: **7-8.Կ.Ս.ՆԵ.3.** 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ: **7-8.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Մեկնաբանել և վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս են արվեստագետները նախապատրաստվում ստեղ-ծագործնական գործընթացին: Ի՞նչ գործիքներ և միջոցներ են օգտագործում: Պահպանո՞ւմ են արդյոք արվեստագետները որոշակի կանոններ: Կարո՞ղ է դասարանը վերածվել արվեստանոցի:	

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝
• զարգացնել գաղափարը. աշխատել թեմայի մշակման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման ուղղությամբ, • տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության, • ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար, • ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ, • ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբերությունը՝ կախված նյութից, • ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ և այլն, • կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների, • կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող եզրույթների մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ, • պաստառներում պահպանել տառերի և բառերի ներկայացման համաչափությունները, պահպանել դեկորատիվ արտահայտչականությունը, • պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները, • ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի կանոնները, • կատարել գծանկարչական և գեղանկարչական աշխատանքներ, նյութերն ու միջոցներն օգտագործել ըստ նշանակության, • աշխատանքներում պահպանել ընտրված նյութերով գրագետ աշխատելու օրինաչափությունները, • պատկերել շրջապատող առարկաները և բնությունը, ինքնուրույն որոշել թեման, • կատարել ճեպանկարներ և նախանկարներ՝ պաննո ստեղծելու նպատակով, • ցուցադրել ստեղծագործական մտածողություն և գեղարվեստական միտք, • ստեղծել երևակայության և զգացմունքների վրա հիմնված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք,

- ստեղծել տարբեր ժամանակաշրջանների բնական միջավայրին, հասարակական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային զարգացումներին վերաբերող արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Գործիքների և նյութերի ճիշտ ընտրություն՝ ըստ թեմայի: Հաստոցային և մոնումենտալ արվեստ: Քանդակ, կատարման մեթոդները, հաջորդականությունը: Դեկորատիվ-կիրառական արվեստի նմուշներ, նյութեր և գործիքներ: Դաջվածք կամ տպագրություն: Կերպարվեստ: Գունանկար, գծանկար, տեսակները, կատարման մեթոդները, հաջորդականությունը: Հարթության վրա պատկերի ճիշտ կառուցում: Մասնագիտական պաստառներ:	Հաստոցային քանդակ և գեղանկարչություն, մոնումենտալ քանդակ և որմնանկարչություն: Կրկնօրինակել արվեստի որևէ գործ: Հայկական ճարտարապետական հուշարձանների տիպերի ուսումնասիրություն՝ Ազատ խաչ, Եռակոնք, Քառակոնք, Բազմաբսիդ: Ըստ նախընտրած նյութի՝ կառուցել ճարտարապետական կոթողի մանրակերտ: Ներկայացնել արվեստի տարբեր ճյուղերում նյութերի կիրառման հնարավորություններն ու սկզբունքները: Դեկորատիվ զարդաքանդակի համաչափության, հավասարակշռվածության ուսումնասիրություն, սեփական զարդաքանդակի էսքիզի կատարում և քանդակում՝ ըստ նյութերի և գործիքների ուսումնասիրության (մոմ, պլաստիլին, կավ և այլն): Գեղարվեստական հնարքների ուսումնասիրություն. ֆակտուրա-	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի բնույթի վրա, ինչը տարբեր արդյունքներ է տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն:

Նյութերի և միջոցների խնայողություն:	յին վրձնահարվածներ, գունահամակարգի ընտրություն, հարթության կոմպոզիցիոն ամբողջականություն և այլն: Դաջվածքի և տպագրության տեսակների ուսումնասիրություն: Դաջվածքների կատարում կտորի, թղթի, այլ մակերեսների վրա: Դեկորատիվ-կիրառական արվեստի տեսակների ուսումնասիրություն և փորձարկում: Կիրառական արվեստի նմուշների կրկնօրինակում, ձևավորում: Հայկական և համաշխարհային զարդարվեստի նմուշների ուսումնասիրություն, կրկնօրինակում: Սննդամթերքի փաթեթավորման գովազդ: Պլակատային գրաֆիկայի կոմպոզիցիայի, թեմատիկ և բովանդակային կառուցվածքի ուսումնասիրություն: Մասնագիտական պաստառներ: Նյութերի և միջոցների խնայողություն:	**Մասշտաբ, համամասնություն, քանակ** Մասշտաբները փոխվելիս փոխվում են պատկերների չափերը, սակայն համամասնությունը պահպանվում է, ինչպես օրինակ՝ բնօրինակից պատկերման աշխատանքներում:
Առաջարկվող թեմատիկա		

Ճանապարհորդություն աշխարհի շուրջ, նորաձևություն, ***դիմանկար, ինքնանկար, բնանկար, ճեպանկար, ծաղրանկար, կոմիքս, նապյուրմորփ (կոլաժ, կարճապև էսքիզներ, փուլային ավարտուն աշխատանքներ),*** ***արվեստի ստեղծագործությունների կրկնօրինակումներ,*** ***ճարտարապետական կառույցների և կոթողների պատկերումներ ջրաներկով,*** ***մարդու իրավունքներ, բնապահպանություն:***
Միջառարկայական կապ
Հայոց լեզու և գրականություն - Մեկնաբանել տարաբնույթ նշանները, համադրել, փոփոխել: Ստեղծել բանավոր և գրավոր պատկերավոր խոսք (առանձին և խմբային), արձակ և չափածո պատմություններ՝ օգտագործելով տարաբնույթ նշաններ (կոմիքս, էմոջի, ծաղրանկար և այլն): ***Երկրաչափություն*** - Սահմանել հավասար պատկերներ հասկացությունը և կիրառել հատվածների, անկյունների ու եռանկյունների համար: ***Ֆիզիկա*** - Կատարել պարզագույն դիտումներ, չափումներ և փորձեր: Հանդուրժողական վերաբերմունք ցուցաբերել չափումների և փորձերի տարբերվող արդյունքների կամ մեկնաբանությունների դեպքում: ***Քիմիա*** - Ֆիզիկական և քիմիական երևույթներ, համապատասխան հատկանիշներ: ***Կենսաբանություն*** - Հետազոտություններ կատարելով՝ ձեռք բերել ապացույցներ: ***Աշխարհագրություն*** - Տեղանքի մոտավոր հատակագիծ, համապատասխան պայմանական նշաններ: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու հմտություններ: ***Պատմություն, հասարակագիտություն*** - Ըմբռնել իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, բացահայտել պատմական փորձի յուրացման ու հաջորդ սերունդներին փոխանցման անհրաժեշտությունը: Աղբյուրագիտական հենքով վերլուծել առկա տեղեկույթը, համադրել փաստերն ու իրադարձությունները, կատարել եզրակացություններ:

Առողջ ապրելակերպ - Հարմարավետ զգալ սեփական մարմնում և հարգել ուրիշների մարմնակառուցվածքը: ***Ինֆորմատիկա*** - Հաղորդակցման մի շարք ձևերի կիրառություններ (նորությունների թերթիկներ, վեբկայքեր, բազմամեդիա պրեզենտացիաներ, երաժշտության գնահատման հարթակներ, մուլտֆիլմեր, թռուցիկներ և պաստառներ): Առողջության ու ապահովության առնչվող խնդիրները՝ կապված համակարգչի օգտագործման հետ: ***Օտար լեզուներ*** - Հասկանալ և հետևել պարզ ցուցումներին ու հրահանգներին բազմաքայլ գործողություններ կատարելիս, եթե դրանք տրվում են գրական/ստանդարտ լեզվով և ծանոթ առոգանությամբ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ8, Հ9, Հ11, Հ13, Հ23, Հ25, Հ27, Հ29, Հ33, Հ43, Հ44

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏԻ ՏԱՐՐԵՐ ԵՎ ԴԻԶԱՅՆԻ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ուսումնասիրել և փորձարկել ստեղծագործական աշխատանքներ կատարելու տարրերն ու սկզբունքները: Ստեղծագործական աշխատանքներում պահպանել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները:	**7-8.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Տարբեր նյութեր և մոտեցումներ կիրառել ստեղծագործական աշխատանքներն ավելի արտահայտիչ դարձնելու համար (2D, 3D)՝ կախված թեմայից և առաջադրանքի բնույթից): **7-8.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Պատրաստել պաստառներ կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի և սկզբունքների վերաբերյալ:
Ուղղորդող հարցադրում	

Ինչպե՞ս են արվեստագետներն աշխատում: Ի՞նչ է հարկավոր իմանալ գրագետ աշխատելու համար: Պահպանո՞ւմ են արդյոք արվեստագետները որոշակի օրինաչափություններ: Հնարավո՞ր է արդյոք ստեղծագործել՝ խախտելով կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքները:	**7-Ց.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Հոգ տանել նյութերի և գործիքների մասին, պահպանել անվտանգության կանոնները: **7-Ց.Կ.Ա.ԴՏ.1.** Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով դիզայնի տարրերը: Հավասարակշռություն, նյութ, կրկնություն: **7-Ց.Կ.Ա.ԴՏ.2.** Կիրառել դիզայնի սկզբունքներն առաջարկվող գործունեության ձևերում (նորաձևություն, ինտերիեր, էքստերիեր): **7-Ց.Կ.Ս.Նե.2.** Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից: **7-Ց.Կ.Ս.Նե.3.** 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման վրա,
- տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության,
- ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար,
- ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
- ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբերությունը՝ կախված նյութից,
- ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ և այլն,
- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող եզրույթների մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- պաստառներում պահպանել տառերի և բառերի կայացման համաչափությունները, պահպանել դեկորատիվ արտահայտչականությունը,
- պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները,
- ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի

կանոնները,

- ստանալ ճանաչելի հարթ և ծավալային պատկերներ ու հորինվածքներ՝ ապահովելով ծավալ, տոն, տարածություն, ռիթմ և միասնականություն,
- կիրառել գուներանգներն աշխանանքներին հուզականություն հաղորդելու համար,
- ստեղծել հորինվածքներ՝ գաղափարներն արտահայտելով կերպարվեստի տարրերի ու սկզբունքների կիրառմամբ,
- կատարել հայտնի ստեղծագործությունների կրկնօրինակներ՝ կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առավել արտահայտիչ ներկայացնելով,
- բանավոր կամ գրավոր մեկնաբանել և թվարկել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առաջարկված ստեղծագործություններում, դրանց ազդեցությունն ու նշանակությունը հիմնական գաղափարի վրա:

Բովանդակություն	Գործնականաշխատանք	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Դիզայնի տարրեր Հավասարակշռություն Նյութ Կրկնություն Դիզայն - ձևավորում, հարդարում Նորաձևություն Ինտերիեր Էքստերիեր	Դիզայնի ստեղծման անհրաժեշտությունը և դրա անմիջական կապը իրականության հետ: Դիզայնի տարրերը ԴԿԱ-ում: Կատարվող աշխատանքի փուլային հաջորդականության նկարագրություն: Գծերի, ձևերի, երկրաչափական պատկերների միջոցով ճանաչելի պատկերների և հորինվածքների ստեղծում: Գծի յուրահատկության ուսումնասիրություն. - *գիծը որպես հակադրության էֆեկտ ստեղծելու միջոց,* - *գիծը որպես տարածության պատրանք ստեղծելու հնար,* −*գծի օգտագործումը պատկերի ձևը ստանալու համար,*	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի բնույթի վրա, ինչը տարբեր արդյունքներ է տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ,

	–*գծի օգտագործումն առարկայի ծավալն արտահայտելու համար,* –*գիծը ծառայում է համաչափության և հավասարակշռության պահպանմանը,* –*գիծը ստեղծում է ստվերի էֆեկտ:* Գույնի առանձնահատկությունների, գունահամակարգի ուսումնասիրութուն (Ի. Իտտենի գունային շրջանը). – *գույների ախրոմատիկ շարք,* – *գույների խրոմատիկ շարք,* – *կիսախրոմատիկ գույներ,* – *տաք, սառը և չեզոք գույներ,* – *գունային երանգների հակադրություն:* Շտրիխային և երանգային գծանկարի կատարում գրաֆիտային մատիտով, ածուխով և այլն: Ջրաներկի չոր, թաց և ալապրիմա տեխնիկաներով առաջադրանքների կատարում: Սիմետրիա-ասիմետրիա, կերպարվեստի տարրերի և սկզբունքների ուսումնասիրությունը մեդիայում: Միայն գծի միջոցով պարզ պատկերների, ձևերի և առարկաների պատկերում: Ուրվագծերի, նշանների, նախշերի պատկերում: Բնապատկերի կատարում գծի միջոցով:	բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն:

	Շրջապատում, բնության մեջ, արվեստի ստեղծագործություններում և ճարտարապետական կոթողներում ձևերի և պատկերների տեսակների բացահայտում: Գույների միջոցով դեկորատիվ, արտահայտիչ աշխատանքների կատարում: Գրաֆիկական արվեստում և կերպարվեստի բոլոր ոլորտներում գծանկարի դերի և հնարավորությունների ներկայացում: Միջավայրի (ինտերիեր, էքստերիեր) ձևավորման, ոճավորման և հարդարման տեխնիկական և գեղարվեստական մեթոդների բնութագրում: Հեռանկարի օրենքների դասակարգում: Տարբեր երկրների դեկորատիվ արվեստի նմուշների կրկնօրինակումների և համեմատությունների կատարում:	

Առաջարկվող թեմատիկա

Հայկական զարդարվեստ, խաչքար, գունային անիվ, մանդալա, ֆրակտալներ, դիմանկար, բնանկարներ պլեններում, իմպրեսիոնիզմ, էքսպրեսիոնիզմ, կենդանիների ճեպանկարներ:

Կերպարվեստի լեզուն՝ հաղորդակցություն պատկերի միջոցով, ժայռապատկերներ, գեղագրություն, հայկական թչնագրեր, գրաֆիտի, հիերոգլիֆ, էքսլիբրիս, հերալդիկա, անիմացիա, տոտեմ:

Միջառարկայական կապ

Հայոց լեզու և գրականություն - Ստեղծել տարաբնույթ ուսումնական/ցուցադրական նյութեր՝ պաստառ, գրքույկ, ուղեցույց, սահիկաշար, անիմացիա, տեսանյութ և այլն: Կարդացած ստեղծագործություններից ընտրել պատմողներ (նարատորներ) և ստեղծել վերջիններիս բնավորությունն ու արտաքին հատկանիշներն արտահայտող նկարագրություններ:

Երկրաչափություն - Սահմանել *հավասար պատկերներ* հասկացությունը և կիրառել հատվածների, անկյունների ու եռանկյունիների համար:

Կառուցել դինամիկ մաթեմատիկայի ծրագրերով, տրված պատկերի համաչափ պատկեր:

Ֆիզիկա - Կատարել պարզագույն դիտումներ, չափումներ և փորձեր: Դասակարգել նյութերը՝ ըստ ագրեգատային վիճակների, վերլուծել տարբեր վիճակներում նյութի հատկությունները և կառուցվածքային տարբերությունները:

Քիմիա - Քիմիական տարրի էներգետիկ մակարդակների թվի կապը պարբերության համարի հետ:

Կենսաբանություն - Հետազոտություններ կատարելով՝ ձեռք բերել ապացույցներ: Մոդելների, նկարների, սխեմաների, տեսանյութերի միջոցով մեկնաբանել վերլուծիչների աշխատանքի սկզբունքները՝ հղում կատարելով տեսողական, լսողական զգայարանների հիմնական կառուցվածքային և գործառնական առանձնահատկություններին:

Աշխարհագրություն - Տեղանքի մոտավոր հատակագիծ, համապատասխան պայմանական նշաններ: Ձևավորել հավասարակշռված կարծիք աշխարհագրական գործոններով պայմանավորված էթնոմշակութային և այլ առանձնահատկությունների վերաբերյալ:

Ֆիզկուլտուրա - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու հմտություններ: Պասիվ շարժունակության հետևանքները և օրգանիզմի վրա բացասական ազդեցությունները:

Պատմություն, հասարակագիտություն - Ըմբռնել իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, բացահայտել պատմական փորձի յուրացման ու հաջորդ սերունդներին փոխանցման անհրաժեշտությունը: Դրսևորել խնդիրներ և հարցեր ձևակերպելու, անհատական և խմբային նախագծեր իրականացնելու հմտություններ: Օգտագործել քարտեզներ, ուսումնա-օժանդակ գրականություն, դրսևորել հետազոտելու կարողություն, մշակել և իրականացնել նախագծեր, հետազոտական աշխատանքներ:

Առողջ ապրելակերպ - Տարբերել անձի, հասարակության շահերը պաշտպանող, չվնասող, ընդհանուրի բարօրությունից բխող ենթամշակույթը մասնավոր շահեր սպասարկող ենթամշակույթներից:

Ինֆորմատիկա - Հաղորդակցման մի շարք ձևերի կիրառություններ (նորությունների թերթիկներ, վեբկայքեր, բազմամեդիա պրեզենտացիաներ, երաժշտության գնահատման հարթակներ, մուլտֆիլմեր, թռուցիկներ և պաստառներ): Անհատապես կամ համագործակցությամբ ստեղծել արտիֆակտ, որը պատասխանում է հետազոտական հարցին և ներկայացնում է արդյունքներն ու եզրահանգումները:

Օտար լեզուներ - Նկարագրել իրադարձություններ, իր կենսափորձը, հույսերն ու ձգտումները և այլն՝ գործածելով պարզ կապակցված արտահայտություններ:
Կապը ՀՊՉ ի հետ
Հ2, Հ4, Հ8, Հ9, Հ11, Հ13, Հ23, Հ25, Հ27, Հ29, Հ33, Հ43, Հ44

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԵՐԵՎԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ստեղծել իրատեսական, վերացական և երևակայական 2D և 3D աշխատանքներ:	**7-8.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Տարբեր նյութեր և մոտեցումներ կիրառել ստեղծագործական աշխատանքներն ավելի արտահայտիչ դարձնելու համար (2D, 3D)՝ կախված թեմայից և առաջադրանքի բնույթից: **7-8.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Հոգ տանել նյութերի և գործիքների մասին, պահպանել անվտանգության կանոնները: **7-8.Կ.Ս.ՆԵ.1.** Ստեղծել 2D և 3D իրատեսական արվեստի աշխատանքներ: **7-8.Կ.Ս.ՆԵ.2.** Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից: **7-8.Կ.Ս.ՆԵ.3.** 2D և 3D երևակայական աշխատանքներ: **7-8.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Մեկնաբանել և վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս են արվեստագետները ստեղծագործում: Ինչպե՞ս են արվեստագետները կռահում, որ աշխատանքը հաջողված է: Կարելի՞ է արդյոք սովորել սեփական սխալներից: Հնարավո՞ր է պատկերել զգացողություն:	
Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝	
• զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման վրա, • տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության,	

• ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար, • ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ, • ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբերությունը՝ կախված նյութից, • ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ և այլն, • պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները, • ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի կանոնները, • կատարել գծանկարչական և գեղանկարչական աշխատանքներ, նյութերն ու միջոցներն օգտագործել ըստ նշանակության, • աշխատանքներում պահպանել ընտրված նյութերով գրագետ աշխատելու օրինաչափությունները, • պատկերել շրջապատող առարկաները և բնությունը, ինքնուրույն որոշել թեման, • կատարել ճեպանկարներ և նախանկարներ պաննո ստեղծելու նպատակով, • դրսևորել ստեղծագործական մտածողություն և գեղարվեստական միտք, • ստեղծել երևակայությամբ և զգացմունքներով թելադրված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք, • ստեղծել տարբեր ժամանակաշրջանների բնական միջավայրին, հասարակական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային զարգացումներին վերաբերող արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ:		
Բովանդակություն	**Գործնականաշխատանք**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**

Գրական ստեղծագործության ձևավո-րում կամ պատկերազարդում: Պատկերում բնօրինակից: Դիմանկար, ինքնանկար, բնանկար, նատյուրմորտ: Թեմատիկ, ժանրային հորինվածք: Իրական, վերացական զգացողություններ, բնության անբացատրելի երևույթներ, դիցաբանական, համամարդկային, կենցաղային թեմաներ:	Համաչափության, գծերի ընդհանուր դասավորության, կոմպոզիցիոն համաչափության, ուսումնասիրության և համեմատության վրա հիմնված վարժություններ և ստեղծագործական աշխատանքներ: Գեղանկարչության առանձնահատկությունները դիմանկարի ժանրում: Դիմագծերի ընդհանրացման և նմանության կարողությունների ձևավորում: Ինքնուրույն վերաբերմունքի արտահայտում: Թեմատիկ նկարչությունը պետք է իրականացվի դիտման, պատկերացման, հիշողության և հեքիաթների ձևավորման միջոցով: Առաջադրված թեմայով ավարտուն աշխատանքի ստեղծում ցուցադրության համար՝ պահպանելով թեմայի բովանդակության և ընտրված գունահամակարգի տրամաբանական կապը: Գեղարվեստական հոսանքների ուսումնասիրության հենքով սեփական հորինվածքի ստեղծում, հարթության ճիշտ օգտագործում (ֆուտուրիզմ, ֆովիզմ, մոդեռն, փոփ-արտ, օպ-արտ, սիմվոլիզմ և այլն): Առարկաների պատկերում (ավարտված) ճեպանկար,	**Պատճառ և հետևանք, մեխա-նիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխա-տանքի բնույթի վրա, ինչը տար-բեր արդյունքներ է տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն **Կայունություն և փոփոխություն** Կայունությունը միշտ մրցակցող գործոնների հաշվեկշիռն է: Դրա խախտումը համակարգը դուրս է բերում կայուն վիճակից, երբ բացակայում է հետադարձ կապը: Սակայն

	բնօրինակից, երևակայությամբ և հիշողությամբ, եթե առարկան հնարավոր չէ զննել: Ծառերի, թռչունների, կենդանիների ուրվապատկերի ստեղծում (նկարչական նյութը՝ ջրաներկ, գուաշ, գունամատիտ, մոմակավիճներ, սպիտակ կամ երանգավոր թղթի վրա) առանց նախօրոք մատիտով արված նկարի: Կենդանիների, թռչունների և մարդու մարմնի պատկերում: Նատյուրմորտի ժանրի օրինաչափությունների ուսումնասիրու-թյուններ, ճեպանկարների և էսքիզների կատարում: Նատյուրմորտների, աշնանային և գարնանային ծաղիկների պատկերում: Հարթության մեջ նատյուրմորտի տեղադրման օրենքների ուսումնասիրություն հորիզոնական և ուղղահայաց առանցքներով: Բնանկարի ժանրի տեսակները, դրանց առանձնահատկությունները: Աշնանային և գարնանային բնության էտյուդային պատկերում (պլեներ) կամ պատկերում հիշողությամբ: Բնօրինակից, հիշողությամբ և պատկերացմամբ կենցաղային տարբեր իրերի՝ մրգերի, բանջարեղենի, ծաղիկների պատկերում (ներառյալ ճեպանկարում):	արվեստագիտական տեսանկյունից կարելի է ընկալել որպես մեկից ավելի համակարգերի առկայություն միևնույն ստեղծագործության մեջ: Այստեղ մեկ գործոնի փոփո-խությունը չի խախտում համակարգը, քանի որ մյուս գործոնն իր վրա է վերցնում ընդհանուր հավասարա-կշռությունը՝ գույն, գիծ, դինամիկա և այլն:
Առաջարկվող թեմատիկա		

Հայկական փաճար, Տիրամայր, հեթանոսական աստվածներ Աստղիկն ու Վահագնը: Իմ ընկերոջ դիմանկարը: Սուրբ Ծնունդ, տերևաթափ, ձմեռային զբոսանք, արևային անձրև, հրաշք գարուն, հեքիաթների, պատմվածքների, առակների պատկերազարդումներ, ծովային, լեռնային, անտառային բնապատկերներ: Բացիկներ՝ թղթային, էլեկտրոնային, ծավալային: Իմ ոճը: Սպորտն իմ կյանքում: Ուղևորություն դեպի անցյալ: Ուղևորություն դեպի ապագա: ***Դիմանկար, բնանկար, նատյուրմորտ:***
Միջառարկայական կապ
Հայոց լեզու և գրականություն - Ստեղծել տարաբնույթ ուսումնական/ցուցադրական նյութեր՝ պաստառ, գրքույկ, ուղեցույց, սահիկաշար, անիմացիա, տեսանյութ և այլն: Կարդացած ստեղծագործություններից ընտրել պատմողներ (նարատորներ) և ստեղծել վերջիններիս բնավորությունն ու արտաքին հատկանիշներն արտահայտող նկարագրություններ: ***Երկրաչափություն*** - Սահմանել հավասար պատկերներ հասկացությունը և կիրառել հատվածների, անկյունների ու եռանկյունիների համար: Կառուցել (նաև դինամիկ մաթեմատիկայի ծրագրերով) տրված պատկերի համաչափ պատկեր: ***Ֆիզիկա*** - Կատարել պարզագույն դիտումներ, չափումներ և փորձեր: Դասակարգել նյութերը՝ ըստ ագրեգատային վիճակների, վերլուծել տարբեր վիճակներում նյութի հատկությունները և կառուցվածքային տարբերությունները: ***Քիմիա*** - Քիմիական տարրի էներգետիկ մակարդակների թվի կապը պարբերության համարի հետ: ***Կենսաբանություն*** - Հետազոտություններ կատարելով՝ ձեռք բերել ապացույցներ: Մոդելների, նկարների, սխեմաների, տեսանյութերի միջոցով մեկնաբանել վերլուծիչների աշխատանքի սկզբունքները՝ հղում կատարելով տեսողական, լսողական զգայարանների հիմնական կառուցվածքային և գործառական առանձնահատկություններին: ***Աշխարհագրություն*** - Տեղանքի մոտավոր հատակագիծ, համապատասխան պայմանական նշաններ: Ձևավորել հավասարակշռված կարծիք աշխարհագրական գործոններով պայմանավորված էթնոմշակութային և այլ առանձնահատկությունների վերաբերյալ: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու հմտություններ: Պասիվ շարժունակության հետևանքները և օրգանիզմի վրա բացասական ազդեցությունները:

Պատմություն, հասարակագիտություն - Ըմբռնել իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, բացահայտել պատմական փորձի յուրացման ու հաջորդ սերունդներին փոխանցման անհրաժեշտությունը: Դրսևորել խնդիրներ և հարցեր ձևակերպելու, անհատական և խմբային նախագծեր իրականացնելու հմտություններ: Օգտագործել քարտեզներ, ուսումնա-օժանդակ գրականություն, դրսևորել հետազոտելու կարողություն, մշակել և իրականացնել նախագծեր, հետազոտական աշխատանքներ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Տարբերել անձի, հասարակության շահերը պաշտպանող, չվնասող, ընդհանուրի բարօրությունից բխող ենթամշակույթը մասնավոր շահեր սպասարկող ենթամշակույթներից: ***Ինֆորմատիկա*** - Հաղորդակցման մի շարք ձևերի կիրառություններ (նորությունների թերթիկներ, վեբկայքեր, բազմամեդիա պրեզենտացիաներ, երաժշտության գնահատման հարթակներ, մուլտֆիլմեր, թռուցիկներ և պաստառներ): Անհատապես կամ համագործակցությամբ ստեղծել արտիֆակտ, որը պատասխանում է հետազոտական հարցին և ներկայացնում է արդյունքներն ու եզրահանգումները: ***Օտար լեզուներ*** - Նկարագրել իրադարձություններ, իր կենսափորձը, հույսերն ու ձգտումները և այլն՝ գործածելով պարզ կապակցված արտահայտություններ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ4, Հ5, Հ9, Հ17, Հ25, Հ26, Հ27, Հ28, Հ29, Հ33, Հ34, Հ37, Հ45, Հ46, Հ47

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՎԵՐԱՆԱՅՈՒՄ ԵՎ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒՄ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ցուցադրություններ կազմակերպելու հմտությունների ձևավորում:	**7-8.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Տարբեր նյութեր և մոտեցումներ կիրառել ստեղծագործական աշխատանքներն ավելի արտահայտիչ դարձնելու համար (2D,

Քննական մտածողության զարգացում: Հետազոտություններ կատարելու հմտությունների ձևավորում:	3D)՝ կախված թեմայից և առաջադրանքի բնույթից): **7-8.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Պատրաստել պաստառներ կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի և սկզբունքների վերաբերյալ:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս են պահվում ստեղծագործությունները: Ովքե՞ր են դրանք հավաքում, պահպանում և ի՞նչ նպատակով: Ի՞նչ չափանիշներով են ընտրվում ստեղծագործությունները: Հարկավո՞ր է արդյոք ցուցադրել աշխատանքները: Ի՞նչ է նշանակում արվեստի ստեղծագործության ցուցադրություն:	**7-8.Կ.Ա.ՎՑ.1.** Առաջարկել խմբային և անհատական ցուցադրության թեմաներ կամ սկզբունքներ: **7-8.Կ.Ա.ՎՑ. 2.** Առաջարկել խմբային կամ անհատական նախագծերի ներկայացման տարբերակներ: **7-8.Կ.Ա.ՎՑ.3.** Պատրաստել նախագծեր և առավել արդյունավետ ցուցադրել դրանք: **7-8.Կ.Ա.ՎՄ.1.** Խմբի հետ ընտրել և քննարկել աշխատանքները ցուցադրության համար: **7-8.Կ.Ա.ՎՄ. 2.** Ձևավորել սկզբունքներ ցուցադրություն կազմակերպելիս: **7-8.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ: **7-8.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Մեկնաբանել և վերլուծել իր ստեղծագործությունները: **7-8.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Ներկայացնել արվեստի դերն իր առօրյայում:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման վրա,
- տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության,
- ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար,
- ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
- ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբերությունը՝ կախված նյութից,

- ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ և այլն,
- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող եզրույթների մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- պաստառներում պահպանել տառերի և բառերի ներկայացման համաչափությունները, պահպանել դեկորատիվ արտահայտչականությունը,
- մեկնաբանել և տեսակավորել ստեղծագործական աշխատանքները,
- ներկայացնել հիմնական գաղափարների արդիականությունը,
- առանձնացնել և ցուցադրել ստեղծագործական հնարների կիրառման արդյունավետությունը և ազդեցությունը գաղափարի փոխանցման տեսանկյունից,
- առաջարկել և նախաձեռնել աշխատանքների ցուցադրության հետաքրիր տարբերակներ,
- ձևակերպել հարցերը և պատասխանները, թե որտեղ, երբ, ինչու և ինչպես պետք է ընտրվեն աշխատանքները ցուցադրության համար:

Բովանդակություն	**Գործնականաշխատանք**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Խմբային ցուցադրությունների թեմաների մշակում: Ավանդական և ոչ ավանդական մոտեցումներ: Մշակութային միջոցառումների ստեղծագործական նախագծեր: Ցուցադրություններ կազմակերպելու այլընտրանքային	Ստեղծել աշխատանքային տետր կամ պորտֆոլիո: Մենակ կամ խմբով առանձնացնել աշխատանքները՝ ըստ առաջարկված չափանիշների: Ձևակերպել հարցերը և պատասխանները, թե որտեղ, երբ, ինչու և ինչպես պետք է պատրաստվեն աշխատանքները ցուցադրության համար: Մեկնաբանել ստեղծագործություններից ստացած տպավորությունները:	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն:

տարբերակներ::	Բացատրել. թե ինչու են ընտրվել տվյալ աշխատանքները: Նշել և մեկնաբանել ցուցադրության կազմակերպման նպատակները, հիմնական սկզբունքները: Մեկնաբանել սեփական աշխատանքները: Պատրաստել ռուբրիկներ և հարցաշարեր արդյունավետ հետազոտական աշխատանքներ կատարելու համար: Ստեղծել դասակարգիչներ, որոնց համաձայն կընտրվեն և կառանձնացվեն աշխատանքները: Աշխատել խմբով: Սովորողների կողմից կատարված աշխատանքների կամ թեմատիկ առանձին ուղղվածություն պարունակող ստեղծագործությունների և առարկների ցուցադրություն: Դասընթացների այս ձևը կարող է կազմակերպվել որևէ առարկայի հետ ինտեգրված:	**Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը՝ որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտեցումով կատարված ստեղ-ծագործությունը (ները) ներկա-յացնելու ընդհանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել: **Արդարություն և զարգացում** Հավասար հնարավորությունները՝ որպես ինքնադրսևորվելու, քննադատելու, խորհրդակցելու, գնահատելու և ինքնագնահատելու մեխանիզմ, համագործակցության և հաղորդակցման բանաձևերը:
Առաջարկվող թեմատիկա		
Նորաձևություն, ազգային փարազ, փպագրական աշխափանքներ, բացիկներ, համադպրոցական, համայնքային միջոցառումներ, արվեսփ և քաղաքականություն, արվեսփ և իրականություն, արվեսփ և բնություն, արվեսփ և նորաձևություն, արվեսփ և գիփություն:		

Միջառարկայական կապ
Հայոց լեզու և գրականություն - Ստեղծել տարաբնույթ ուսումնական/ցուցադրական նյութեր՝ պաստառ, գրքույկ, ուղեցույց, սահիկաշար, անիմացիա, տեսանյութ և այլն: Կարծիք հայտնել, պաշտպանել սեփական տեսակետն ու դիրքորոշումը, հիմնավորել այն: Մեկնաբանել գաղափարը՝ հիմնվելով գրական օրինակների վրա: ***Երկրաչափություն*** - Սահմանել *հավասար, համագիծ, տարագիծ, համուղղված, հակուղղված, հակադիր վեկտորներ* հասկացությունները և կառուցել դրանց օրինակներ նաև դինամիկ մաթեմատիկայի ծրագրերով: Կառուցել (նաև դինամիկ մաթեմատիկայի ծրագրերով) տրված պատկերի համաչափ պատկեր: ***Ֆիզիկա*** - Օրինակներով հիմնավորել, որ ձայնային ալիքները տարածվում են տարբեր միջավայրերով: Ռեզոնանս, արձագանք: ***Կենսաբանություն*** - Մոդելների, նկարների, սխեմաների, տեսանյութերի միջոցով մեկնաբանել վերլուծիչների աշխատանքի սկզբունքները՝ հղում կատարելով տեսողական, լսողական զգայարանների հիմնական կառուցվածքային և գործառական առանձնահատկություններին: ***Աշխարհագրություն*** - Ձևավորել հավասարակշռված կարծիք աշխարհագրական գործոններով պայմանավորված էթնոմշակութային և այլ առանձնահատկությունների վերաբերյալ ***Ֆիզկուլտուրա*** - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու հմտություններ: Պասիվ շարժունակության հետևանքները և օրգանիզմի վրա բացասական ազդեցությունները: ***Պատմություն, հասարակագիտություն*** - Ըմբռնել իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, բացահայտել պատմական փորձի յուրացման ու հաջորդ սերունդներին փոխանցման անհրաժեշտությունը: Դրսևորել խնդիրներ և հարցեր ձևակերպելու, անհատական և խմբային նախագծեր իրականացնելու հմտություններ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Տարբերել անձի, հասարակության շահերը պաշտպանող, չվնասող, ընդհանուրի բարօրությունից բխող ենթամշակույթը մասնավոր շահեր սպասարկող ենթամշակույթներից: ***Ինֆորմատիկա*** - Հաղորդակցման մի շարք ձևերի կիրառություններ (նորությունների թերթիկներ, վեբկայքեր, բազմամեդիա

պրեզենտացիաներ, երաժշտության գնահատման հարթակներ, մուլտֆիլմեր, թռուցիկներ և պաստառներ): Անհատապես կամ համագործակցությամբ ստեղծել արտիֆակտ, որը պատասխանում է հետազոտական հարցին և ներկայացնում է արդյունքներն ու եզրահանգումները: ***Օտար լեզուներ*** - Կապակցված կերպով ներկայացնել պատմության/իրադարձության/ֆիլմի բովանդակությունը՝ արտահայտելով իր վերաբերմունքը դրա նկատմամբ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ4, Հ5, Հ8, Հ10, Հ12, Հ14, Հ16, Հ17, Հ19, Հ24, Հ26, Հ30, Հ32, Հ35, Հ42

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ստեղծագործական աշխատանքները մեկնաբանելու, արտահայտիչ խոսք ձևավորելու կարողություններ: Նկարագրել ստեղծագործության թողած ազդեցությունը և կապը իրականության հետ:	**7-8.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Պատրաստել պաստառներ կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի և սկզբունքների վերաբերյալ: **7-8.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ: **7-8.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները, ժանրերը, ոճերը: **7-8.Կ.Ա.Գ.1.** Ձևակերպել ստեղծագործությունները գնահատելու չափանիշներ: **7-8.Կ.Ա.Գ.2.** Ցույց տալ աշխատանքներում օգտագործված տարբեր լուծումները:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչո՞ւ են ստեղծագործությունները բաժանվում ժանրերի: Ինչո՞ւ է կարևոր իմանալ ստեղծագործության ոճը: Ստեղծագործությունից ի՞նչն է ավելի շատ տպավորվում,	

ազդում մարդկանց վրա: Ինչպե՞ս գնահատել ստեղծագործությունները:	**7-8.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Մեկնաբանել և վերլուծել իր ստեղծագործությունները: **7-8.Կ.Կ.ԱԴ.1.** Ներկայացնել ժամանակակից արվեստի դրական կամ բացասական ազդեցությունն առօրյա կյանքում:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող եզրույթների մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- պաստառներում պահպանել տառերի և բառերի ներկայացման համաչափությունները, պահպանել դեկորատիվ արտահայտչականությունը,
- վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ:
- ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով մանրամասն ներկայացնել աշխատանքները,
- ներկայացնել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
- աշխատանքները գնահատել՝ ըստ արտահայտչականության, գրագիտության, հիմնական գաղափարի փոխանցման,
- համեմատել ընկերների աշխատանքները,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	**Գործնականաշխատանք**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Արվեստագիտական հետազոտություն:	Ժանրերի ֆունկցիոնալ տարբերությունների մեկնաբանություն: Ոճային բազմազանության և դրանց	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացա-

Կատարման վարպետություն: Թեմայի արդիականություն: Ավանդական և ոչ ավանդական մոտեցումներ: Ստեղծագործությունների համեմատական վերլություն:	առանձնահատկությունների ներկայացում: Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ կարծիքների արտահայտում՝ հարց ու պատասխանի, ռուբրիկների միջոցով: Միևնույն ստեղծագործողի տարբեր աշխատանքներ: Պլանավորել և իրականացնել հետազոտություններ: Քննարկել արվեստագետի կողմից գույնի և կատարման տեխ-նիկայի ընտրությունը որպես ազդեցության, հուզականության արտահայտություն: Նույն թեմայով տարբեր ստեղծագործողների կատարած աշխա-տանքներ: Միևնույն ժանրի ստեղծագործությունների համեմա-տություն: Արվեստի ստեղծագործությունների քննարկում, վերլուծություն, դասակարգում և գնահատում: Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: Առաջարկել և ձևակերպել ստեղծագործությունները գնահա-տելու չափանիշներ: **Նկարագրել** - Ի՞նչ է պատկերված: **Ներկայացնել** - Արվեստի ո՞ր տեսակին է պատկանում աշխա-տանքը: **Վերլուծել** - Ի՞նչ պատկերներ են կիրառված: Ի՞նչ նպատակով են օգտագործված հենց այդ պատկերները:	հայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերու-թյունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը՝ որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտեցումով կատարված ստեղծագործությունը (ները) ներկայացնելու ընդհանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել: **Կողմնորոշում ժամանակի և տարա-ծության մեջ** Ուսումնասիրվում են տարբեր մարդ-կանց գործունեությունը, հայտնա-գործությունները, գյուտերը, մարդկության պատմության շրջադարձային կետերը, ինչպես նաև

<table>
<tr><td></td><td>Մեկնաբանել - Ինչի՞ մասին է պատմում ստեղծագործությունը:
Քննարկել – Հաջողվե՞լ է արվեստագետին փոխանցել գաղափարը, թե ոչ:
Տվյալ աշխատանքներից ո՞րը կարելի է ձեռք բերել: Ինչո՞ւ այո և ինչո՞ւ ոչ:</td><td>անհատների և քաղաքակրթության միջև հարաբերությունները, դրանց փոխկապակցվածությունը տվյալ անձի, ազգի և մարդկության տեսանկյունից:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Առաջարկվող թեմատիկա</td></tr>
<tr><td colspan="3">Վարդգես Սուրենյանց՝ «Խրիմյան հայրիկ», «Սալոմե»
Սարգիս Մուրադյան՝ «Կոմիտաս»
Վասիլի Սուրիկով՝ «Բոյարուհի Մորոզովա»
Երվանդ Քոչար՝ «Սասունցի Դավիթ» գրաֆիկական շարք, Հակոբ Կոջոյան՝ «Սասունցի Դավիթ»
Գառնի հեթանոսական փաճարը, խճանկարները:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայականկապ</td></tr>
<tr><td colspan="3">Հայոց լեզու և գրականություն - Ստեղծել տարաբնույթ ուսումնական/ցուցադրական նյութեր՝ պաստառ, գրքույկ, ուղեցույց, սահիկաշար, անիմացիա, տեսանյութ և այլն: Կարծիք հայտնել, պաշտպանել սեփական տեսակետն ու դիրքորոշումը, հիմնավորել այն: Մեկնաբանել գաղափարը՝ հիմնվելով գրական օրինակների վրա:
Երկրաչափություն - սահմանել հավասար, համագիծ, տարագիծ, համուղղված, հակուղղված, հակադիր վեկտորներ հասկացությունները և կառուցել դրանց օրինակներ նաև դինամիկ մաթեմատիկայի ծրագրերով: Կառուցել, նաև դինամիկ մաթեմատիկայի ծրագրերով, տրված պատկերի համաչափ պատկեր:
Ֆիզիկա - Օրինակներով հիմնավորել, որ ձայնային ալիքները տարածվում են տարբեր միջավայրերով: Ռեզոնանս, արձագանք:
Կենսաբանություն - Մոդելների, նկարների, սխեմաների, տեսանյութերի միջոցով մեկնաբանել վերլուծիչների աշխատանքի սկզբունքները՝ հղում կատարելով տեսողական, լսողական զգայարանների հիմնական կառուցվածքային և գործառական</td></tr>
</table>

առանձնահատկություններին:

Աշխարհագրություն - Ձևավորել հավասարակշռված կարծիք աշխարհագրական գործոններով պայմանավորված էթնոմշակութային և այլ առանձնահատկությունների վերաբերյալ:

Ֆիզկուլտուրա - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու հմտություններ: Պասիվ շարժունակության հետևանքները և օրգանիզմի վրա բացասական ազդեցությունները:

Պատմություն, հասարակագիտություն - Ըմբռնել իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, բացահայտել պատմական փորձի յուրացման ու հաջորդ սերունդներին փոխանցման անհրաժեշտությունը: Դրսևորել խնդիրներ և հարցեր ձևակերպելու, անհատական և խմբային նախագծեր իրականացնելու հմտություններ:

Առողջ ապրելակերպ - Տարբերել անձի, հասարակության շահերը պաշտպանող, չվնասող, ընդհանուրի բարօրությունից բխող ենթամշակույթը մասնավոր շահեր սպասարկող ենթամշակույթներից:

Ինֆորմատիկա - Հաղորդակցման մի շարք ձևերի կիրառություններ (նորությունների թերթիկներ, վեբկայքեր, բազմամեդիա պրեզենտացիաներ, երաժշտության գնահատման հարթակներ, մուլտֆիլմեր, թռուցիկներ և պաստառներ): Անհատապես կամ համագործակցությամբ ստեղծել արտիֆակտ, որը պատասխանում է հետազոտական հարցին և ներկայացնում է արդյունքներն ու եզրահանգումները:

Օտար լեզուներ - Կապակցված կերպով ներկայացնել պատմության/իրադարձության/ֆիլմի բովանդակությունը՝ արտահայտելով իր վերաբերմունքը դրա նկատմամբ:

Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ4, Հ5, Հ8, Հ10, Հ12, Հ14, Հ16, Հ17, Հ19, Հ24, Հ26, Հ30, Հ32, Հ35, Հ42

<table>
<tr><th colspan="2">ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ԱՐՎԵՍՏ, ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ ԵՎ ԳՅՈՒՏԵՐ (6 ժամ)</th></tr>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Հասկանալ, որ արվեստի ստեղծագործություններն ունեն տարիք, և կարելի է որոշել, թե ինչպես են դրանք ստեղծվել:
Ստեղծագործությունների միջոցով ուսումնասիրել տարբեր ժամանակներում ապրած մարդկանց կենցաղը:</td><td rowspan="3">7-8.Կ.Ս.ՆՄ.1. Տարբեր նյութերը և մոտեցումները կիրառել ստեղծագործական աշխատանքներն ավելի արտահայտիչ դարձնելու համար (2D, 3D)՝ կախված թեմայից և առաջադրանքի բնույթից:
7-8.Կ.Ս.ՆՄ.2. Պատրաստել պաստառներ կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի և սկզբունքների վերաբերյալ:
7-8.Կ.Ա.ՔԱ.1. Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ:
7-8.Կ.Ա.ՔԱ.2. Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները, ժանրերը, ոճերը:
7-8.Կ.Ա.Գ.1. Ձևակերպել ստեղծագործությունները գնահատելու չափանիշներ:
7-8.Կ.Ա.Գ.2. Ցույց տալ աշխատանքներում օգտագործված լուծումները:
7-8.Կ.Ս.ԱՏ.1. Արվեստի վերաբերյալ տեսաշարերի պատրաստում:
7-8.Կ.Ս.ԱՏ.2. Ներկայացնել նկարչական նյութերը և տեխնոլոգիաները՝ ըստ կիրառման անհարժշտության:</td></tr>
<tr><th>Ուղղորդող հարցադրում</th></tr>
<tr><td>Ինչպե՞ս է արվեստն օգնում հասկանալու մարդկանց և նրանց կենցաղն ու սովորությունները:
Ինչպե՞ս է արվեստը ներկայացնում իրականությունը:
Կա՞ արդյոք արվեստ մեր շրջապատում:</td></tr>
<tr><th colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</th></tr>
<tr><td colspan="2">զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման ուղղությամբ,
տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության,
ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար,
ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,</td></tr>
</table>

• ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբերությունը՝ կախված նյութից, • ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ և այլն, • կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների, • կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող եզրույթների մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ, • պաստառներում պահպանել տառերի և բառերի ներկայացման համաչափությունները, պահպանել դեկորատիվ արտահայտչականությունը, • վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ: • ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով մանրամասն ներկայացնել աշխատանքները, • ներկայացնել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները, • բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն), • դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները, • աշխատանքները գնահատել՝ ըստ արտահայտչականության, գրագիտության, հիմնական գաղափարի փոխանցման, • համեմատել ընկերների աշխատանքները, • ճանաչել և քննել ժամանակաշրջանով, մշակույթով և հնարավորություններով պայմանավորված արվեստի ստեղծագործությունը, • պատրաստել և ներկայացնել է ստեղծագործությունների թվայնացված պորտֆոլիոներ, • ճանաչել և վերլուծել անցյալում և ներկայում արված ստեղծագործությունները՝ ըստ օգտագործված նյութերի և միջոցների:		
Բովանդակություն	**Գործնականաշխատանք**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Արվեստի մասին պատմող տեսաֆիլմեր:	Ուսումնասիրել արվեստի աշխատանքներում օգտագործված նյութերը:	**Անհատական և մշակութային արտահայտում**

Արվեստի ստեղծագործությունում օգտագործված նյութերի և միջոցների տեխնիկական հետազոտում: Արվեստի նմուշների վերականգնում: Ինչո՞ւ է արվեստագետը ընտրել տվյալ նյութը կամ միջոցը: Որքանո՞վ է ընտրված մատուցման ձևն արդարացված: Նոր առաջարկություններ:	Հետազոտել տարբեր ժամանակներում արվեստագետների աշխատելու միջոցները և հնարավորությունները: Համեմատել տարբեր ստեղծագործություններ: Գտնել նմանություններ և տարբերություններ օգտագործված նյութերի կամ աշխատանքի միջոցների մեջ: Քննարկել տարբեր երկրներում քաղաքական, հասարակական, մշակութային իրադարձության խորհրդանիշները՝ որպես մշակութային ժառանգություն: Հայ և համաշխարհային արվեստի ներկայացուցիչների մասին պատմող տեսաֆիլմերի, գեղարվեստական գրականության, մեդիայի ուսումնասիրություններ: Քննարկել տարբեր արվեստագետների աշխատանքները, ի՞նչ են պատմում իրենց ժամանակների մասին: Քննարկել, թե ինչպես, ինչով և ինչու են ստեղծագործում արվեստագետները: Գեղարվեստական ժառանգության ուսումնասիրություն ժողովրդական արվեստի կամ տեղական երկրագիտական թանգարաններում: Հեղինակային իրավունքի դրսևորումներն արվեստում: Մրցանակաբաշխություններն արվեստի բնագավառում: Հանդես գալ հաղորդումներով և զեկույցներով՝ ներկայացնելով	Ուսումնասիրել և բացահայտել գաղափարներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղիները, որոնցով արժևորվում և գնահատվում է ստեղծարարությունը: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: ***Կողմնորոշում ժամանակի և տարածության մեջ*** Ուսումնասիրվում են տարբեր մարդկանց գործունեությունը, հայտնագործությունները, գյուտերը մարդկության պատմության

	իստակ և նպատակային խոսք, հայտնել տեսակետ և դրսևորել հետաքրքրություններ:	շրջադարձային կետերը, ինչպես նաև անհատների և քաղաքակրթության միջև հարաբերությունները, դրանց փոխկապակցվածությունը տվյալ անձի, ազգի և մարդկության տեսանկյունից:

Առաջարկվող թեմատիկա

Մատենադարան,

Ազգային պատկերասրահի պահոցներ,

վիրտուալ թանգարաններ

Միջառարկայականկապ

Հայոց լեզու և գրականություն - Դրույթի վերաբերյալ հետազոտական հարց: Կարծիք հայտնել, պաշտպանել սեփական տեսակետն ու դիրքորոշումը, հիմնավորել այն: Միջառարկայական կապերը փաստարկել օրինակներով, ներկայացնել սահիկահանդես, ֆիլմ, անիմացիա, ներկայացում:

Ֆիզիկա - Օրինակներով հիմնավորել, որ ձայնային ալիքները տարածվում են տարբեր միջավայրերով: Ռեզոնանս, արձագանք:

Կենսաբանություն - Մոդելների, նկարների, սխեմաների, տեսանյութերի միջոցով մեկնաբանել վերլուծիչների աշխատանքի սկզբունքները՝ հղում կատարելով տեսողական, լսողական զգայարանների հիմնական կառուցվածքային և գործառական առանձնահատկություններին:

Աշխարհագրություն - Ձևավորել հավասարակշռված կարծիք աշխարհագրական գործոններով պայմանավորված էթնոմշակութային և այլ առանձնահատկությունների վերաբերյալ

Ֆիզկուլտուրա - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու

իմտություններ: Պասիվ շարժունակության հետևանքները և օրգանիզմի վրա բացասական ազդեցությունները:
Պատմություն, հասարակագիտություն - Ըմբռնել իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, բացահայտել պատմական փորձի յուրացման ու հաջորդ սերունդներին փոխանցման անհրաժեշտությունը: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք ըստ անհրաժեշտության և նշանակության:
Առողջ ապրելակերպ - Տարբերել անձի, հասարակության շահերը պաշտպանող, չվնասող, ընդհանուրի բարօրությունից բխող ենթամշակույթը մասնավոր շահեր սպասարկող ենթամշակույթներից:
Ինֆորմատիկա - Ընտրել, օգտագործել, համակցել տարբեր տեսակի համակարգչային ծրագրեր (այդ թվում ինտերնետ ծառայություններ) և դրա հիման վրա նախագծել ու ստեղծել որևէ հստակ նպատակին ծառայող բովանդակություն, ներառյալ տեղեկատվության հավաքագրում, վերլուծություն, գնահատում և ներկայացում:
Օտար լեզուներ - Համապատասխան լեզվական միջոցներով արտահայտել սեփական կարծիքը և զգացմունքները (ուրախություն, տխրություն, ցանկություն, կասկած և այլն):
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ5, Հ8, Հ9, Հ10, Հ13, Հ14, Հ15, Հ16, Հ25, Հ26, Հ29, Հ30, Հ31, Հ44, Հ45, Հ46

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ (14 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Նկարն իբրև թեմատիկ-իմաստային միասնություն ընկալելու կարողությունների ձևավորում: Ինքն իրեն լսելու և միտքը ճիշտ կառուցելու կարողությունների զարգացում:	**7-8.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Պատրաստել պաստառներ՝ կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի և սկզբունքների վերաբերյալ: **7-8.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ: **7-8.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Դասակարգել կերպարվեստի տեսակները, ժանրերը,

<table>
<tr><th>Ուղղորդող հարցադրում</th><td rowspan="2">ոճերը:
7-8.Կ.Ա.ՔԱ.3. Մեկնաբանել և վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները:
7-8.Կ.Ա.Գ.1. Ձևակերպել ստեղծագործությունները գնահատելու չափանիշներ:
7-8.Կ.Ա.Գ.2. Ցույց տալ աշխատանքներում օգտագործված լուծումները:
7-8.Կ.Ա.ԱՊ.1. Ներկայացնել գիտելիքներ ժամանակակից արվեստի մասին:
7-8.Կ.Ա.ԱՊ.2. Համեմատել հայկական և համաշխարհային կերպարվեստի հիմնական առանձնահատկությունները:
7-8.Կ.Կ.ԱԴ.3. Ներկայացնել արվեստի դերն առօրյայում:</td></tr>
<tr><td>Ինչպե՞ս է արվեստն օգնում հասկանալու տարբեր ժամանակներում և տարբեր վայրերում ապրած մարդկանց հավատալիքները, պատկերացումները և վերաբերմունքը կյանքին:
Կարո՞ղ ենք արդյոք արվեստի միջոցով հասկանալ, թե ինչպես են ապրել և ապրում մարդիկ:
Հնարավո՞ր է հուզվել արվեստի ստեղծագործությունից:</td></tr>
<tr><th colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</th></tr>
</table>

- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում, ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող եզրույթների մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- պաստառներում պահպանել տառերի և բառերի ներկայացման համաչափությունները, պահպանել դեկորատիվ արտահայտչականությունը,
- վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ:
- ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով մանրամասն ներկայացնել աշխատանքները,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- ճանաչել և վերլուծել անցյալում և ներկայում արված ստեղծագործություններն ըստ՝

- *ժամանակաշրջանների,*
- *արվեստագետների,*
- *մշակույթների,*
- *ավանդույթների և այլն,*

- խոսել արվեստի և ստեղծագործելու մասին, տարբերել անցյալում և ներկայում ստեղծված աշխատանքները,
- ճանաչել, տարբերել և գնահատել արվեստի աշխատանքները,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	Գործնականաշխատանք	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Հայ և համաշխարհային արվեստի պատմություն և տեսություն: Արվեստ և իրականություն: Ժամանակակից արվեստ:	Ներկայացնել համաշխարհային արվեստի կարևոր շրջանները: Ներկայացնել հայ արվեստի ժամանակաշրջանները և ճանաչում ունեցած արվեստագետներին: Վերլուծել նրանց ստեղծագործությունները՝ ըստ տեսակների (ճարտարապետություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ, մանրանկարչություն, գեղանկարչություն): Դասակարգել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները տարբեր դարաշրջանների ստեղծագործություններում (գույն, գիծ, ձև, պատկեր, մակերես): Համեմատել տարբեր երկրների արվեստագետների աշխատանք-ներում ազգային ինքնություն արտահայտող պատկերները: Ուսումնասիրել ստեղծագործությունները՝ ըստ ոճական	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բա-ցահայտել պատկերվող առարկանե-րի նմանություններն ու տարբերու-թյունները: Գտնել ներդաշնա-կություն: **Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը՝ որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտեցու-մով կատարված ստեղծագործու-թյունը (ները) ներկայացնելու

	առանձնահատկությունների: Որոշել՝ երբ են ստեղծվել դրանք: Դիտել ստեղծագործությունները, ներկայացնել հիմնական գաղափարները: Հայաստանը ներկայացնող բնանկարների, հայ նշանավոր արվեստագետների աշխատանքների վերատպությունների ուսումնասիրում: Ներկայացնել հայկական արվեստի պատմական ակունքները: Ներկայացնել հայկական մանրանկարչության առանձնահատկու-թյունները: Հայկական խաչքարագործությունը՝ որպես արվեստի ինքնուրույն տեսակ: Ուսումնասիրել ստեղծագործության գեղարվեստական շրջանի, դպրոցի (ազդեցությունների) նրբությունները: Բնակության վայրի, տարածքի, համայնքի ճարտարապետական կոթողները, հիշարժան վայրերը, մշակութային հաստատությունները ներկայացնող նախագծերի և հետազոտությունների կատարում: Տարբեր պատմական իրադարձություններ ներկայացնող ստեղծագործությունների դիտում, երկիրը, սովորույթները ներկայացնող աշխատանքներում առանձնացնել բնորոշ տարրերը: **Նկարագրել** - Ի՞նչ է պատկերված: **Վերլուծել** - Կերպարվեստի ո՞ր տարրերն են կիրառված: Ի՞նչ դեր են	ընդհանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել: **Անհատական և մշակութային ար-տահայտում** Ուսումնասիրել և բացահայտել գա-ղափարներ, համոզմունքներ, ար-ժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղի-ները, որոնցով արժևորվում և գնա-հատվում է ստեղծարարությունը:

<table>
<tr>
<td></td>
<td>խաղում այդ տարրերը:

Մեկնաբանել - Ի՞նչ է պատմում նկարիչը: Եթե ձայները փոխանցելու հնարավորություն լիներ, ի՞նչ ձայներ կլսվեին:

Քննարկել - Ի՞նչ է պակասում նկարում: Եթե այո, ապաինչո՞ւ:

Ուսումնասիրել ժամանակակից արվեստի զարգացման միտումները:

Ուսումնասիրել տարբեր ժողովուրդների կենցաղի և մշակույթի արտացոլումը արվեստում:</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Առաջարկվող թեմատիկա</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Հին Հունաստանի, Հին Հռոմի և հելլենիստական շրջանի արվեստի զարգացման առանձնահատկությունները, հայ արվեստի զարգացման միտումները հելլենիստական շրջանում: Եվրոպական արվեստի զարգացման առանձնահատկությունները քրիստոնեության ընդունումից հետո ընկած ժամանակաշրջանում (Բյուզանդիա, Արևմտյան և Կենտրոնական Եվրոպա):
Հայ միջնադարյան արվեստի զարգացման հիմնական առանձնահատկությունները: Վերածննդի շրջանի արվեստի ընդհանուր նկարագիրը,
Վերածննդի ժամանակաշրջանի հիմնական ներկայացուցիչները: Իմպրեսիոնիզմի առաջացման նախադրյալները, այդ շրջանի հիմնական ներկայացուցիչները և հայտնի ստեղծագործությունները: Հայկական մանրանկարչության, ճարտարապետության, դեկորատիվ-կիրառական և խաչքարային արվեստների ձևավորման և զարգացման օրինաչափությունները: XIX դ. հայ արվեստի հիմնական ներկայացուցիչները և նրանց ստեղծագործությունները,
XX դ. հայ արվեստի հիմնական բնութագիրը: Ժամանակակից հայ արվեստի հիմնական միտումները: Ռուսական գեղարվեստական դպրոցները, ռուսական գեղարվեստական դպրոցների առանձնահատկությունները:</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Միջառարկայական կապ</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">Հայոց լեզու և գրականություն - Դրույթի վերաբերյալ հետազոտական հարց: Կարծիք հայտնել, պաշտպանել սեփական տեսակետն ու դիրքորոշումը, հիմնավորել այն: Միջառարկայական կապերը փաստարկել օրինակներով, ներկայացնել սահիկահանդես, ֆիլմ,</td>
</tr>
</table>

անիմացիա, ներկայացում: ***Ֆիզիկա*** - Օրինակներով հիմնավորել, որ ձայնային ալիքները տարածվում են տարբեր միջավայրերով: Ռեզոնանս, արձագանք: ***Կենսաբանություն*** - Մոդելների, նկարների, սխեմաների, տեսանյութերի միջոցով մեկնաբանել վերլուծիչների աշխատանքի սկզբունքները՝ հղում կատարելով տեսողական, լսողական զգայարանների հիմնական կառուցվածքային և գործառական առանձնահատկություններին: ***Աշխարհագրություն*** - Ձևավորել հավասարակշռված կարծիք աշխարհագրական գործոններով պայմանավորված էթնոմշակութային և այլ առանձնահատկությունների վերաբերյալ: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու հմտություններ: Պասիվ շարժունակության հետևանքները և օրգանիզմի վրա բացասական ազդեցությունները: ***Պատմություն, հասարակագիտություն*** - Ըմբռնել իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, բացահայտել պատմական փորձի յուրացման ու հաջորդ սերունդներին փոխանցման անհրաժեշտությունը: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք ըստ անհրաժեշտության և նշանակության: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Տարբերել անձի, հասարակության շահերը պաշտպանող, չվնասող, ընդհանուրի բարօրությունից բխող ենթամշակույթը մասնավոր շահեր սպասարկող ենթամշակույթներից: ***Ինֆորմատիկա*** - Ընտրել, օգտագործել, համակցել տարբեր տեսակի համակարգչային ծրագրեր (այդ թվում ինտերնետ ծառայություններ) և դրա հիման վրա նախագծել ու ստեղծել որևէ հստակ նպատակին ծառայող բովանդակություն, ներառյալ՝ տեղեկատվության հավաքում, վերլուծություն, գնահատում և ներկայացում: ***Օտար լեզուներ*** - Համապատասխան լեզվական միջոցներով արտահայտել սեփական կարծիքը և զգացմունքները (ուրախություն, տխրություն, ցանկություն, կասկած և այլն):
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ5, Հ8, Հ9, Հ10, Հ13, Հ14, Հ15, Հ16, Հ25, Հ26, Հ29, Հ30, Հ31, Հ44, Հ45, Հ46

<table>
<tr><th colspan="2">ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ԱՐՎԵՍՏԻ ԴԵՐԸ ԵՎ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ (10 ժամ)</th></tr>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Հասկանալ, որ արվեստն արտահայտում է իրականությունը:
Ուսումնասիրել պատմական, մշակութային, հիշարժան իրադարձությունների արտահայտումը արվեստի միջոցով:
Գիտակցել, որ արվեստը կարող է ազդեցություն ունենալ մեր իրականության վրա:

Ուղղորդող հարցադրում

- Ի՞նչ է արտահատում արվեստը:
-Ինչպե՞ս են ստեղծագործում արվեստագետները: Ինչո՞ւ է դա կարևոր:</td><td>7-8.Կ.Ս.ՆՄ.2. Պատրաստել պաստառներ կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի և սկզբունքների վերաբերյալ:
7-8.Կ.Ա.ՔԱ.1. Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ:
7-8.Կ.Կ.ԱԴ.1. Ներկայացնել արվեստի ստեղծագործությունների ազդեցությունը՝ ըստ ներկայացման ձևերի:
7-8.Կ.Կ.ԱԴ.2. Պահպանել մշակութային հաստատություններում ընդունված վարքականոնները:
7-8.Կ.Կ.ԱԴ.3. Ներկայացնել ժամանակակից արվեստի դրական կամ բացասական ազդեցությունն առօրյա կյանքում:</td></tr>
<tr><th colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</th></tr>
<tr><td colspan="2">• կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
• կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող եզրույթների մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
• պաստառներում պահպանել տառերի և բառերի ներկայացման համաչափությունները, պահպանել դեկորատիվ արտահայտչականությունը,
• վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ:
• ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով մանրամասն ներկայացնել աշխատանքները,
• բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),</td></tr>
</table>

- ներկայացնել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
- բացատրել, թե ինչպես են տարբեր մշակույթներ ներկայանում իրենց յուրահատուկ արվեստով,
- հասկանալ, որ արվեստը ներկայացնող բոլոր մասնագիտություններն անկրկնելի և կարևոր,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որին մասնակցել է,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	Գործնականաշխատանք	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Արվեստի ստեղծագործությունների նշանակությունը պատմության տեսանկյունից: Հայ և համաշխարհային կերպարվեստի ազդեցությունը: Արվեստի մշակութային արժեքը: Հայ արվեստի դերը: Արվեստի ստեղծագործությունների ազդեցությունը՝ ըստ ներկայացման ձևերի: Ժամանակակից արվեստի դրական կամ բացասական ազդեցությունն առօրյա կյանքում:	Հետազոտել մեր իրականության մեջ արվեստի ներկայությունը: Արվեստի ստեղծագործությունները՝ որպես տեղեկատվության փոխանցման և հաղորդակցման միջոց: Հայ և համաշխարհային արվեստի փոխազդեցությունները. ընդհանրություններ, տարբերություններ: Քննարկել արվեստի դերը: Արվեստի ստեղծագործությունների վերաբերյալ կարճ ակնարկների պատրաստում: Արվեստի ազդեցությունը քաղաքակրթությունների վրա: Հասարակության սոցիալական նորմերը խորհրդանշող արվեստագիտական արտահայտություններն անցյալում	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը՝ որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտեցումով կատարված ստեղծագործությունը (ները) ներկայացնելու ընդհանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել:

	և ներկայում: Ուսումնասիրել արվեստագետների դերը: Որոշել նրանց գործունեության առանձնահատկությունները և կարևորությունը: Ուսումնասիրել որևէ իրադարձություն ընտանիքում, համայնքում, երկրում, աշխարհում, որին անդրադարձել է արվեստը: Ներկայացնել որևէ մշակութային իրադարձության կամ արվեստի հետ առնչության սեփական օրինակ: Արվեստի մասին պատմող տեսաֆիլմերի քննարկումներ:	**Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել և բացահայտել գաղափարներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղիները, որոնցով արժևորվում և գնահատվում է ստեղծարարությունը:

Առաջարկվող թեմատիկա

Տեսաֆիլմեր՝ «Արվեստի ուժը՝ Մարկ Ռոտկո», «Մոդի», «Իմ ձախ ոտքը», «Անտուան Վատտոյի գաղտնիքը»:

Կրոնական ուղղություններ, կրոնը և արվեստը, քրիստոնեություն, իսլամ, բուդդիզմ:

Միջառարկայական կապ

Հայոց լեզու և գրականություն - Դրույթի վերաբերյալ հետազոտական հարց: Կարծիք հայտնել, պաշտպանել սեփական տեսակետն ու դիրքորոշումը, հիմնավորել այն: Միջառարկայական կապերը փաստարկել օրինակներով, ներկայացնել սահիկահանդես, ֆիլմ, անիմացիա, ներկայացում:

Ֆիզիկա - Օրինակներով հիմնավորել, որ ձայնային ալիքները տարածվում են տարբեր միջավայրերով: Ռեզոնանս, արձագանք: ***Կենսաբանություն*** - Մոդելների, նկարների, սխեմաների, տեսանյութերի միջոցով մեկնաբանել վերլուծիչների աշխատանքի սկզբունքները՝ հղում կատարելով տեսողական, լսողական զգայարանների հիմնական կառուցվածքային և գործառական առանձնահատկություններին: ***Աշխարհագրություն*** - Ձևավորել հավասարակշռված կարծիք աշխարհագրական գործոններով պայմանավորված էթնոմշակութային և այլ առանձնահատկությունների վերաբերյալ: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Դրսևորել ինքնավստահության, նպատակասլացության, ինքնագնահատման և դժվարությունները հաղթահարելու հմտություններ: Պասիվ շարժունակության հետևանքները և օրգանիզմի վրա բացասական ազդեցությունները: ***Պատմություն, հասարակագիտություն*** - Ըմբռնել իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, բացահայտել պատմական փորձի յուրացման ու հաջորդ սերունդներին փոխանցման անհրաժեշտությունը: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք ըստ անհրաժեշտության և նշանակության: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Տարբերել անձի, հասարակության շահերը պաշտպանող, չվնասող, ընդհանուրի բարօրությունից բխող ենթամշակույթը մասնավոր շահեր սպասարկող ենթամշակույթներից: ***Ինֆորմատիկա*** - Ընտրել, օգտագործել, համակցել տարբեր տեսակի համակարգչային ծրագրեր (այդ թվում ինտերնետ ծառայություններ) և դրա հիման վրա նախագծել ու ստեղծել որևէ հստակ նպատակին ծառայող բովանդակություն, ներառյալ՝ տեղեկատվության հավաքագրում, վերլուծություն, գնահատում և ներկայացում: ***Օտար լեզուներ*** - Համապատասխան լեզվական միջոցներով արտահայտել սեփական կարծիքը և զգացմունքները (ուրախություն, տխրություն, ցանկություն, կասկած և այլն):
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ10, Հ12, Հ13, Հ14, Հ15, Հ16, Հ17, Հ19, Հ23, Հ24, Հ25, Հ26, Հ31, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46

9-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

Առաջարկվում է (68 ժամ)

<table>
<tr><th colspan="2">ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ՆՅՈՒԹԵՐ, ՄԻՋՈՑՆԵՐ (6 ժամ)</th></tr>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Ստեղծագործական աշխատանքներում նյութերը և միջոցներն ազատ և գրագետ կիրառելու հմտությունների ձևավորում:
Ընդհանուր աշխատանքային տարածքում համագործակցելու կարողությունների ձևավորում:

Ուղղորդող հարցադրում

Ինչպե՞ս է պատկերը ազդում կամ ներգործում դիտողի վրա:
Ի՞նչն է օգնում արվեստագետին չվախենալու և փնտրելու այլընտրանքային ստեղծագործական լուծումներ:
Ի՞նչ է նշանակում ստեղծագործական ազատություն:</td><td>9.Կ.Ս.ՆՄ.1. Ստեղծել պատկերներ, կոլաժներ, ծավալային աշխատանքներ՝ փորձարկելով անծանոթ նյութեր: Հետազոտել նոր նյութեր և միջոցներ ստեղծագործություններին իմաստ հաղորդելու նպատակով:
9.Կ.Ս.ՆՄ.2. Հետազոտական աշխատանքներում կամ զրույցներում կիրառել համապատասխան բառապաշար:
9.Կ.Ս.ՆՄ.3. Մեկնաբանել ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա:
9.Կ.Ս.ՆԵ.1. Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ ներկայացնելով կերպարվեստի տարբեր ոճեր (նատյուրմորտ, բնանկար, դիմանկար, քանդակ):
9.Կ.Ս.ՆԵ.2. Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից (օպարտ,պոպարտ, պուանտելիզմ, էքսպրեսիոնիզմ և այլն):
9.Կ.Ս.ՆԵ.3. Ստեղծել 2D և 3D երևակայական թեմատիկ աշխատանքներ (հորինվածքներ):</td></tr>
</table>

	9.Կ.Ա.ՔԱ.3. Վերլուծել հանդիսատեսի համոզմունքների, գաղափարների, տեսա-կետների վրա ցուցադրությունների թողած ազդեցությունը:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝
• ցուցադրել տարբեր նյութերով և միջոցներով, նաև մեդիայի կիրառմամբ ստեղծագործական մտքի արտահայտիչ հաղորման հմտություններ, • զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, զարգացման, առավել արդունավետ մատուցման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման ուղղությամբ, • տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության, • ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար, • ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ, • ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբեր հնարավորությունները՝ կախված նյութից, • ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ, մետաղ, կտոր, պլաստիկ և այլն, • կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների, • կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ, • պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները, • պահպանել համատեղ աշխատելու էթիկական պայմանները, • ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի կանոնները, • կատարել գծանկարչական և գեղանկարչական աշխատանքներ, նյութերն ու միջոցներն օգտագործել ըստ նշանակության, • աշխատանքներում պահպանել ընտրված նյութերով աշխատելու անհրաժեշտ պայմանները, • փորձարկել աշխատանքներում ընտրված նյութերի հնարավորությունները՝ առանց անվտանգության կանոնների խախտման,

- պատկերել շրջապատող առարկաները և բնությունը, ինքնուրույն որոշել թեման,
- կատարել ճեպանկարներ և նախանկարներ թեմատիկ հորինվածքներ ստեղծելու նպատակով,
- թեմատիկ առաջադրանքներում պահպանել համաչափության, կոմպոզիցիայի կառուցման, գունային լուծումների ճշտությունը,
- աշխատանքներում պահպանել գծային և գունային հեռանկարի կանոնները,
- ցուցադրել ստեղծագործական մտածողություն և գեղարվեստական միտք,
- ստեղծել երևակայությամբ և զգացմունքներով թելադրված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք,
- ստեղծել տարբեր ժամանակաշրջանների բնական միջավայրին, հասարակական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային զարգացումներին վերաբերող արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ,
- ստեղծել արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ, որոնք կարող են հասարակական, քաղաքական և մշակութային զարգացումների վրա ազդեցություն ունենալ,
- կատարել վերլուծություններ և հետազոտություններ մշակութային իրադարձության նշանակալիության, կարևորության վերաբերյալ,
- հավաքագրել և դասակարգել մշակութային իրադարձության կամ ստեղծագործության վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Հասարակական ներգործության ապահովումը՝ կախված ստեղծագործական աշխատանքներում տարբեր նյութերի, միջոցների և նոր մոտեցումների ընտրությունից	Թափանցիկ կառուցման եղանակի օգտագործումն առարկաների ձևը և համաչափությունները բացահայտելու համար: Գծային հեռանկարչությունը՝ որպես գեղարվեստական արտահայտչականության միջոց ճարտարապետական բնանկարում: Մասշտաբային հարաբերակցության ճիշտ պահպանում: Գրաֆիկական կոմպոզիցիա մատիտով, սպիտակ և գունավոր կավ-	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի բնույթի վրա, ինչը

(2D, 3D, 4D): Մասնագիտական բառամթերք և եզրույթներ: Ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա: Նյութերի, գործիքների և միջոցների անվտանգ կիրառումը:	ճամատիտներով, տուշով: Ֆիգուրատիվ կոմպոզիցիաների ստեղծում: Կոմպոզիցիաների ստեղծում, համամասնությունների չափազանցում, արտասովոր շարժում և այլն: Ծավալային կոմպոզիցիայի ստեղծում: Վերացական հորինվածքների ստեղծում բնական մոտիվների հիման վրա (2D, 3D): Կազմման տարբերակներ՝ միմյանց և թղթի կենտրոնի նկատմամբ պատկերների սիմետրիկ և ոչ սիմետրիկ տեղաբաշխմամբ: Կոլաժի, խառը տեխնիկայի կիրառություն, փորձարկում: Միտքը ազդեցիկ, ուղղորդված ներկայացնելու նպատակով նյութի և մատուցման ձևերի ընտրություն: Միևնույն թեմայի ծաղրանկարային, դրամատիկ, մարդասիրական, դեկորատիվ, տեքստային, մանկական, քաղաքական երանգավորում-ներ՝ գույնի, գծի, ծավալի և նյութի տարբեր կիրառություններով: Միևնույն թեմայի հակառակ իմաստի արտահայտման իմպրովիզներ: Միևնույն աշխատանքի իմաստային վերարտադրություններ: Բնանկարի հորիզոնական պատկերն ուղղահայաց կառուցվածքում վերարտադրելու փորձեր: Աշխատանքներում ջրաներկի տեխնիկայի կիրառում՝ թացով-թաց թղթի վրա, չոր թղթի վրա, նախանկարով, առանց նախանկարի:	տարբեր արդյունքներ է տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել ընտրված թեմա-ների ընդհանրություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներ-դաշնակություն: **Մասշտաբ, համամասնություն, քանակ** Մասշտաբները փոխվելիս փոխ-վում են պատկերների չափերը, սակայն համամասնությունը պահպանվում է, ինչպես օրինակ՝ բնօրինակից պատկերման աշխատանքներում:

	Ազգագրական, ժողովրդական մշակույթի թեմատիկայի վերարտադրում ժամանակակից ստեղծագործական կառուցվածքի մեջ: Փործարկել տարբեր գրատեսակներին պատկանող տառերի և բառերի գրելաձներ: Գծանկարել կտրված, քառակող, ակադեմիական, ճարտարապետական և գեղարվեստական գրատեսակին պատկանող տառեր, պահպանել հիմնական համաչափությունները:	

Առաջարկվող թեմատիկա

ԴԿԱ - Խեցեգործություն, ոսկերչություն, գորգարվեստ:

Իմպրովիզացիա, համադրում, խառը տեխնիկա, մեդիա:

Միջառարկայական կապ

Հայոց լեզու և գրականություն – Վեր հանել գլխավոր առանցքային հարցադրումները, ճանաչել արդիականությունը, հիմնավորել՝ կյանքից և գրականութ յունից գտնելով համապատասխան օրինակներ: Մեկնաբանել տարաբնույթ նշաններ, համադրել, փոփոխել:

Հանրահաշիվ, երկրաչափություն - Ֆունկցիայի վարքը բնութագրող հիմնական հասկացությունները (որոշման տիրույթ և արժեքների բազմություն, զրոներ, նշանապահպանման, աճման և նվազման միջակայքեր, մեծագույն և փոքրագույն արժեքներ): Գրել և մեկնաբանել, հաշվել և կիրառել բանաձներ լուծելի խնդիրներ:

Քիմիա - Ստացված գիտելիքները կիրառել վարժությունների և խնդիրների լուծման ժամանակ:

Ֆիզիկա - Լուծել որակական, հաշվարկային խնդիրներ ֆիզիկական մեծությունների վերաբերյալ օրենքների կիրառմամբ, հաշվարկել պարզ շղթաներ:

Կենսաբանություն - Ներկայացնել միևնույն տեսակին պատկանող օրգանիզմների փոխհարաբերությունների տիպերը պոպուլյացիաներում՝ հիմնվելով տարբեր պոպուլյացիաների տարբեր օրինակների վրա:

Աշխարհագրություն - Կիրառել ՀՀ ընդհանուր և թեմատիկ ֆիզիկա-աշխարհագրական քարտեզները՝ համապատասխան աշխարհագրական տեղեկույթի ստացման և օգտագործման նպատակներով: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Կատարել համատեղ առաջադրանքներ, համագործակցել, ցուցաբերել նախաձեռնություն, հանդուրժողականություն և ինքնատիրապետում: ***Պատմություն, հասարակագիտություն*** - Արժևորել ազգային մշակույթի հոգևոր և նյութական ձեռքբերումները նորագույն շրջանում հայոց և համաշխարհային մշակույթի համատեքստում, լինել այդ արժեքների կրողը, սեփական նպաստը բերել ազգային արժեքները պահպանելու և փոխանցելու գործում: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք ըստ անհրաժեշտության և նշանակության: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Հիմնավորել, մեկնաբանել, թե ինչու է պատասխանատու վարքագիծն ամենագործունը և ինչու է այն մեծապես պայմանավորում առողջությունը: ***Ինֆորմատիկա*** - Օգտագործել մեջբերելու թվային գործիքներ՝ հղումներ անելով տեղեկատվության աղբյուրների, որոնք ընդունված են տվյալ ուսումնական հաստատության կամ երկրի համար, այդ թվում մեջբերելով ինչպես ամբողջական տեքստեր, այնպես էլ ոչ տեքստային աղբյուրներ, ինչպիսիք են նկարները, ձայնային և տեսանյութերը: ***Օտար լեզուներ*** - Հասկանալ տարբեր թեմաներով հնչող տեղեկատվության ընդհանուր իմաստը և որոշ մանրամասներ, եթե խոսքը հստակ է և ստանդարտ առոգանությամբ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ8, Հ9, Հ11, Հ13, Հ23, Հ25, Հ27, Հ29, Հ33, Հ43, Հ44

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏԻ ՏԱՐՐԵՐ ԵՎ ԴԻԶԱՅՆԻ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Դիզայնի սկզբունքներն ու կերպարվեստի տարրերն արտահայտող էսքիզների և ճեպանկարների կատարման հմտությունների ձևավորում: Դասական արվեստի ստեղծագործությունները ժամանակակից մեկնաբանություններով մատուցելու վարժությունների կատարում:	**9.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Ստեղծել պատկերներ, կոլաժներ, ծավալային աշխատանքներ՝ փորձարկելով անծանոթ նյութեր: Հետազոտել նոր նյութեր և միջոցներ ստեղծագործություններին իմաստ հաղորդելու նպատակով: **9.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Հետազոտական աշխատանքներում կամ զրույցներում կիրառել համապատասխան բառապաշար: **9.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Մեկնաբանել ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա: **9.Կ.Ա.ԴՏ.1.** Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով կերպարվեստի տարրերը (գծանկար, գեղանկարչություն, քանդակ, կոլաժ, մեդիա, լուսանկար և այլն): **9.Կ.Ա.ԴՏ.2.** Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով դիզայնի սկզբունքները (2D, 3D, գովազդ, տարածքի ձևավորում, պաստառ, կենցաղային իրերի ձևավորում, մեդիա և այլն): **9.Կ.Ս.ՆԵ.2.** Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից (օպարտ, պոպարտ, պուանտելիզմ, էքսպրեսիոնիզմ և այլն): **9.Կ.Ս.ՆԵ.3.** Ստեղծել 2D և 3D երևակայական թեմատիկ աշխատանքներ
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս են արվեստագետներն աշխատում: Հնարավո՞ր է արդյոք միևնույն աշխատանքում ինտեգրել տեղանքը, օբյեկտը, գաղափարը և դեկորատիվ ձևավորումը: Ինչո՞վ կարող է օգնել արվեստագետին քննադատական արձագանքը:	

	(հորինվածքներ)։

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- Ցուցադրել տարբեր նյութերով և միջոցներով, նաև մեդիայի կիրառմամբ ստեղծագործական մտքի արտահայտիչ հաղորման հմտություններ,
- զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, զարգացման, առավել արդունավետ մատուցման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման ուղղությամբ,
- տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության,
- ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար,
- ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
- ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբեր հնարավորությունները՝ կախված նյութից,
- ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ, մետաղ, կտոր, պլաստիկ և այլն,
- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները,
- պահպանել համատեղ աշխատելու էթիկական պայմանները,
- ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի կանոնները,
- ստանալ ճանաչելի հարթ և ծավալային պատկերներ ու հորինվածքներ՝ ապահովելով ծավալ, տոն, տարածություն, ռիթմ և ամբողջականություն,
- կիրառել գուներանգներն աշխանանքներին հուզականություն հաղորդելու համար,

- ստեղծել հորինվածքներ՝ գաղափարներն արտահայտելով կերպարվեստի տարրերի ու սկզբունքների կիրառմամբ,
- կատարել հայտնի ստեղծագործությունների կրկնօրինակներ՝ կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առավել արտահայտիչ ներկայացնելով,
- բանավոր կամ գրավոր մեկնաբանել և թվարկել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առաջարկված ստեղծագործություններում, դրանց ազդեցությունն ու նշանակությունը հիմնական գաղափարի վրա,
- ցուցադրել ստեղծագործական մտածողություն և գեղարվեստական միտք,
- ստեղծել երևակայությամբ և զգացմունքներով թելադրված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք,
- ստեղծել տարբեր ժամանակաշրջանների բնական միջավայրին, հասարակական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային զարգացումներին վերաբերող արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ,
- ստեղծել արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ, որոնք կարող են հասարակական, քաղաքական և մշակութային զարգացումների վրա ազդեցություն ունենալ:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Կերպարվեստի տարրերի գրագետ կիրառումը գծանկարի, գեղանկարչության, քանդակի, կոլաժի, մեդիայի, լուսանկարչական աշխատանքների մեջ: (2D,3D, 4D): Դիզայնի սկզբունքները 2D, 3D, 4D աշխատանքներում (գովազդ,	Առարկաների ձևի և ծավալի պատկերում գծի և գույնի փոփոխվող հաստություն և ինտենսիվություն՝ կախված լուսավորության աստիճանից և դիտողին հեռու կամ մոտ գտնվելու հանգամանքից: Ազգագրական, ժողովրդական թեմաների վերարտադրումը ժամանակակից ստեղծագործական կառուցվածքի մեջ կերպարվեստի և դիզայնի տարրերի և սկզբունքների	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի բնույթի վրա, ինչը տարբեր արդյունքներ է տալիս:

տարածքի ձևավորում, պաստառ, կենցաղային իրերի ձևավորում, մեդիա և այլն):	կիրառմամբ: Կավով կամ պլաստիլինով ծեփակերտել երկրաչափական մարմիններ, տարածության մեջ ճիշտ գտնել և կառուցել երկրաչափական մարմինների հիմնական կետերը և առանցքները, մշակել երկրաչափական մարմինների հարթ և սֆերիկ (գնդային, կոր, գոգավոր) մակերեսները, գտնել երկրաչափական մարմինների փոխադարձ կապը տարածության մեջ, արտահայտել երկրաչափական մարմինների փոխհատման գծերը: Կավով կամ պլաստիլինով ծեփակերտել գիպսե գլխի հատված-ներ (բերան, քիթ, ականջ, աչք), որոշել գիպսե գլխի հատված-ների հիմնական համաչափությունները, հատվածների առանցք-ները, դիրքը և համաչափությունները, ներկայացնել գիպսե գլխի հատվածների պլաստիկ բնութագրումները: Դիզայնի տարրերը ԴԿԱ-ում: Կատարվող աշխատանքի փուլային հաջորդականու-թան նկարագրություն: Գծերի, ձևերի, երկրաչափական պատկերների միջոցով ճանա-չելի պատկերների և հորինվածքների ստեղծում: Գծի յուրահատկության ուսումնասիրություն. - *գիծը՝ որպես հակադրության էֆեկտ ստեղծելու միջոց,* - *գիծը՝ որպես տարածության պատրանք ստեղծելու հնար:*	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Կայունություն և փոփոխություն** Կայունությունը միշտ մրցակցող գործոնների հաշվեկշիռն է: Դրա խախտումը համակարգը դուրս է բերում կայուն վիճակից, երբ բացակայում է հետադարձ կա-պը: Սակայն արվեստագի-տական տեսանկյունից կարելի է ընկալել որպես մեկից ավելի համակարգերի առկայություն միևնույն ստեղծագործության մեջ: Այստեղ մեկ գործոնի փոփո-խությունը չի խախտում համա-

	Գույնի առանձնահատկությունների, գունահամակարգի ուսումնասիրութուն (գունային անիվ). Շտրիխային և երանգային գծանկարի կատարում գրաֆիտային մատիտով, ածուխով և այլն: Ջրաներկի չոր, թաց և ալապրիմա տեխնիկաներով առաջադրանքների կատարում: Խորհրդանշանը՝ որպես տեղեկության փոխանցման ծածկագիր: Սեփական խորհրդանշանի ստեղծում՝ որպես մտավոր և հոգևոր հաղորդակցման միասնական պատկեր: Հայ միջնադարյան մանրանկարչության հիմնական մոտիվների, տեսակների և ուղղությունների, ինչպես նաև գեղարվեստական տեքստի, տեքստի և մանրանկարի գեղարվեստական պատկերում: Զարդանկարների, լուսանցազարդերի և գլխատառերի կատարում, ներկայացնել բուսական, կենդանական մոտիվների պատկերման առանձնահատկությունները՝ պահպանելով գունային երանգավորումը: Մանրանկարչական դպրոցներին, հեղինակներին (ծաղկողներին) բնորոշ ձեռագրերի ուսումնասիրություն:	կարգը, քանի որ մյուս գործոնն իր վրա է վերցնում ընդհանուր հավասարակշռությունը (գույն, գիծ, դինամիկա և այլն):

Առաջարկվող թեմատիկա
Տարբեր ժամանակաշրջաններում պատմական իրադարձությունների, հեղափոխությունների (տնտեսական, մշակութային)

խորհրդանիշներ: ***Արվեստի ուղղությունների կրկնօրինակումներ (կլասիցիզմ, իմպրեսիոնիզմ, էքսպրեսիոնիզմ, պոստմոդեռնիզմ, սյուրռեալիզմ, սոցռեալիզմ, պոպ-արտ, օպ-արտ):***
Միջառարկայական կապ
Հայոց լեզու և գրականություն – Վեր հանել գլխավոր առանցքային հարցադրումները, ճանաչել արդիականությունը, հիմնավորել՝ կյանքից և գրականությունից գտնելով համապատասխան օրինակներ: Մեկնաբանել տարաբնույթ նշաններ, համադրել, փոփոխել: ***Հանրահաշիվ, երկրաչափություն*** - Ֆունկցիայի վարքը բնութագրող հիմնական հասկացությունները (որոշման տիրույթ և արժեքների բազմություն, զրոներ, նշանապահպանման, աճման և նվազման միջակայքեր, մեծագույն և փոքրագույն արժեքներ): Գրել և մեկնաբանել, հաշվել և կիրառել բանաձևեր, լուծելի խնդիրներ: ***Քիմիա*** - Ստացված գիտելիքները կիրառել վարժությունների և խնդիրների լուծման ժամանակ: ***Ֆիզիկա*** - Լուծել որակական, հաշվարկային խնդիրներ ֆիզիկական մեծությունների վերաբերյալ, օրենքների կիրառմամբ, հաշվարկել պարզ շղթաներ: ***Կենսաբանություն*** - Ներկայացնել միևնույն տեսակին պատկանող օրգանիզմների փոխհարաբերությունների տիպերը պոպուլյացիաներում՝ հիմնվելով տարբեր պոպուլյացիաների տարբեր օրինակների վրա: ***Աշխարհագրություն*** - Կիրառել ՀՀ ընդհանուր և թեմատիկ ֆիզիկա-աշխարհագրական քարտեզները՝ համապատասխան աշխարհագրական տեղեկույթի ստացման և օգտագործման նպատակներով: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Կատարել համատեղ առաջադրանքներ, համագործակցել, ցուցաբերել նախաձեռնություն, հանդուրժողականություն և ինքնատիրապետում: ***Պատմություն, հասարակագիտություն*** - Արժևորել ազգային մշակույթի հոգևոր և նյութական ձեռքբերումները նորագույն շրջանում հայոց և համաշխարհային մշակույթի համատեքստում, լինել այդ արժեքների կրողը, սեփական նպաստը բերել ազգային արժեքները պահպանելու և փոխանցելու գործում: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք

ըստ անհրաժեշտության և նշանակության: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Հիմնավորել, մեկնաբանել, թե ինչու է պատասխանատու վարքագիծն ամենագործունը և ինչու է այն մեծապես պայմանավորում առողջությունը: ***Ինֆորմատիկա*** - Օգտագործել մեջբերման թվային գործիքներ՝ հղումներ անելով տեղեկատվության աղբյուրների, որոնք ընդունված են տվյալ ուսումնական հաստատության կամ երկրի համար, այդ թվում մեջբերելով ինչպես ամբողջական տեքստեր, այնպես էլ ոչտեքստային աղբյուրներ, ինչպիսիք են նկարները, ձայնային և տեսանյութերը: ***Օտար լեզուներ*** – Հասկանալ տարբեր թեմաներով հնչող տեղեկատվության ընդհանուր իմաստը և որոշ մանրամասներ, եթե խոսքը հստակ է և ստանդարտ առոգանությամբ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ8, Հ9, Հ11, Հ13, Հ23, Հ25, Հ27, Հ29, Հ33, Հ43, Հ44

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԵՐԵՎԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Ստեղծել իրատեսական, վերացական և երևակայական 2D, 3D, 4D աշխատանքներ:	**9.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Փորձարկել տարբեր նյութեր, միջոցներ, գտնել ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու հետաքրքիր մոտեցումներ (2D, 3D): **9.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Մեկնաբանել ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա: **9.Կ.Ս.ՆԵ.1.** Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ ներկայացնելով
Ուղղորդող հարցադրում	
Արդյոք քննադատությունն օգնո՞ւմ է արվեստագետին: Ինչպե՞ս են արվեստագետները կռահում. որ աշխատանքը հաջողված է: Կարելի՞ է արդյոք սովորել սեփական սխալներից:	

Հնարավո՞ր է պատկերել զգացողություն:	կերպարվեստի տարբեր ոճեր (նատյուրմորտ, բնանկար, դիմանկար, քանդակ): **9.Կ.Ս.Նե.2.** Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ՝ բնօրինակը ներկայացնելով վերացական արվեստի տեսանկյունից (օպարտ, պոպարտ, պուանտելիզմ, էքսպրեսիոնիզմ և այլն): **9.Կ.Ս.Նե.3.** Ստեղծել 2D և 3D երևակայական թեմատիկ աշխատանքներ (հորինվածքներ): **9.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Վերլուծել հանդիսատեսի համոզմունքների, գաղափարների, տեսակետների վրա ցուցադրությունների թողած ազդեցությունը:
Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝	
• ցուցադրել տարբեր նյութերով և միջոցներով, նաև մեդիայի կիրառմամբ ստեղծագործական մտքի արտահայտիչ հաղորդման հմտություններ, • զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, զարգացման, առավել արդյունավետ մատուցման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման ուղղությամբ, • տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության, • ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար, • ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ, • ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբեր հնարավորությունները՝ կախված նյութից, • ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ, մետաղ, կտոր, պլաստիկ և այլն, • պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները, • պահպանել համատեղ աշխատելու էթիկական պայմանները:	

- ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի կանոնները,
- կատարել գծանկարչական և գեղանկարչական աշխատանքներ, նյութերն ու միջոցներն օգտագործել ըստ նշանակության,
- աշխատանքներում պահպանել ընտրված նյութերով աշխատելու անհրաժեշտ պայմանները,
- փորձարկել աշխատանքներում ընտրված նյութերի հնարավորությունները՝ առանց անվտանգության կանոնների խախտման,
- պատկերել շրջապատող առարկաները և բնությունը, ինքնուրույն որոշել թեման,
- կատարել ճեպանկարներ և նախանկարներ՝ թեմատիկ հորինվածքներ ստեղծելու նպատակով,
- թեմատիկ առաջադրանքներում պահպանել համաչափության, կոմպոզիցիայի կառուցման, գունային լուծումների ճիշտ կանոնները,
- աշխատանքներում պահպանել գծային և գունային հեռանկարի կանոնները,
- ցուցադրել ստեղծագործական մտածողություն և գեղարվեստական միտք,
- սՍտեղծել երևակայության և զգացմունքների վրա հիմնված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք,
- ստեղծել տարբեր ժամանակաշրջանների բնական միջավայրին, հասարակական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային զարգացումներին վերաբերող արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ,
- ստեղծել արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ, որոնք կարող են հասարակական, քաղաքական և մշակութային զարգացումների վրա ազդեցություն ունենալ,
- կատարել վերլուծություններ և հետազոտություններ մշակութային իրադարձության նշանակալիության, կարևորության վերաբերյալ,
- հավաքել և դասակարգել մշակութային իրադարձության կամ ստեղծագործության վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**

2D, 3D ստեղծագործական աշխատանքներ՝ ըստ կերպարվեստի ոճերի (նատյուրմորտ, բնանկար, դիմանկար, քանդակ, մանրակերտ): Ստեղծել 2D և 3D աշխատանքներ վերացական արվեստի տեսանկյունից (կուբիզմ, ֆուտուրիզմ, սյուրեալիզմ և այլն): 2D և 3D երևակայական թեմատիկ հորինվածքներ:	Համաչափության, գծերի ընդհանուր դասավորության, կոմպոզիցիոն համաչափության, ուսումնասիրության և համեմատության վրա հիմնված վարժություններ և ստեղծագործական աշխատանքներ: Դիմագծերի ընդհանրացման և նմանության կարողությունների ձևավորում: Ինքնուրույն վերաբերմունքի արտահայտում: Թեմատիկ նկարչություն դիտման, պատկերացման, հիշողության և գրական ստեղծագործությունների պատկերազարդման և ձևավորման միջոցով: Հաստոցային քանդակ և գեղանկարչություն, մոնումենտալ քանդակ և որմնանկարչություն: Կրկնօրինակել արվեստի որևէ գործ: Հայկական ճարտարապետական հուշարձանների տիպերի ուսումնասիրություն՝ Ազատ խաչ, Եռակոնք, Քառակոնք, Բազմաբսիդ: Ըստ նախընտրած նյութի՝ կառուցել ճարտարապետական կոթողի մանրակերտ: Ներկայացնել արվեստի տարբեր ճյուղերում նյութերի կիրառման հնարավորություններն ու սկզբունքները: Դեկորատիվ զարդաքանդակի համաչափության, հավասարակշռվածության ուսումնասիրություն, սեփական զարդաքանդակի էսքիզի կատարում և քանդակում՝ ըստ նյութերի	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի բնույթի վրա, ինչը տարբեր արդյունքներ է տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Կայունություն և փոփոխություն** Կայունությունը միշտ մրցակցող գործոնների հաշվեկշիռն է: Դրա խախտումը համակարգը դուրս է բերում կայուն

	և գործիքների ուսումնասիրության (մոմ, պլաստիլին, կավ և այլն): Ժողովրդական և դեկորատիվ-կիրառական արվեստների բնորոշ և հաճախ հանդիպող կերպարները և դրանց մեկնաբանությունը: Ռեալիստական, ծաղրանկարային և դեկորատիվ կերպարների ստեղծումն ուրվագծի և բծի միջոցով: Բնանկարի, դիմանկարի և թեմատիկ դեկորատիվ կոմպոզիցիաների ուրվագծային պատկերում: Ուսումնասիրել արվեստի ստեղծագործությունները, դրանք նոր մեկնաբանություններով ներկայացնելու նպատակով: Դիմանկարի, բնանկարի և նատյուրմորտի էսքիզների, ճեպանկարների և նախանկարների կատարում երկրաչափական պատկերների կիրառմամբ (2D, 3D, 4D): Դիմանկարի, բնանկարի և նատյուրմորտի էսքիզների, ճեպանկարների և նախանկարների կատարում գունային բծերի կիրառմամբ (2D, 3D, 4D): Պատմամշակութային կառույցների, նորաձևության ոճերի նոր դեկորատիվ նախագծերի մշակումների կատարում (2D, 3D, 4D):	վիճակից, երբ բացակայում է հետադարձ կապը: Սակայն արվեստագիտական տեսանկյունից կարելի է ընկալել որպես մեկից ավելի համակարգերի առկայություն միևնույն ստեղծագործության մեջ: Այստեղ մեկ գործոնի փոփոխությունը չի խախտում համակարգը, քանի որ մյուս գործոնն իր վրա է վերցնում ընդհանուր հավասարակշռությունը (գույն, գիծ, դինամիկա և այլն):

Առաջարկվող թեմաներ

Դիմանկարի, բնանկարի, Նատյուրմորտի կամ ժանրային հորինվածքների կատարում արվեստի ուղղությունների տեսանկյունից (կլասիցիզմ, իմպրեսիոնիզմ, էքսպրեսիոնիզմ, պոստմոդեռնիզմ, սյուրռեալիզմ, սոցռեալիզմ, պոպ-արտ, օպ-արտ): «Հաջողության գաղտնիքը», «Իմ ամենամեծ սխալը», «Իմ զգացմունքը»:

Միջառարկայական կապ
Հայոց լեզու և գրականություն – Վեր հանել գլխավոր առանցքային հարցադրումները, ճանաչել արդիականությունը, հիմնավորել՝ կյանքից և գրականությունից գտնելով համապատասխան օրինակներ: Մեկնաբանել տարաբնույթ նշաններ, համադրել, փոփոխել: ***Հանրահաշիվ, երկրաչափություն*** - Ֆունկցիայի վարքը բնութագրող հիմնական հասկացությունները (որոշման տիրույթ և արժեքների բազմություն, զրոներ, նշանապահպանման, աճման և նվազման միջակայքեր, մեծագույն և փոքրագույն արժեքներ): Գրել և մեկնաբանել, հաշվել և կիրառել բանաձևեր, լուծելի խնդիրներ: ***Քիմիա*** - Ստացված գիտելիքները կիրառել վարժությունների և խնդիրների լուծման ժամանակ: ***Ֆիզիկա*** - Առողջ ապրելակերպի կարևորությունն առօրյա կյանքում, առաջնորդվել տեսողության պահպանման կանոններով: ***Կենսաբանություն*** - Օրինակների միջոցով բացատրել, թե ինչպես է բնական ընտրությունը հանգեցնում էվոլյուցիայի, անդրադառնալով *ժառանգական փոփոխականություն և գոյության կռիվ* հասկացություններին: ***Աշխարհագրություն*** - Կիրառել ՀՀ ընդհանուր և թեմատիկ ֆիզիկա-աշխարհագրական քարտեզները՝ համապատասխան աշխարհագրական տեղեկույթի ստացման և օգտագործման նպատակներով: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Կատարել համատեղ առաջադրանքներ, համագործակցել, ցուցաբերել նախաձեռնություն, հանդուրժողականություն և ինքնատիրապետում: Որոշել և գնահատել սեփական ֆիզիկական զարգացման, ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակը: ***Պատմություն, հասարակագիտություն*** - արժևորել ազգային մշակույթի հոգևոր և նյութական ձեռքբերումները նորագույն շրջանում հայ և համաշխարհային մշակույթի համատեքստում, լինել այդ արժեքների կրողը, սեփական նպաստը բերել ազգային արժեքները պահպանելու և փոխանցելու գործում: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք ըստ անհրաժեշտության և նշանակության: Դրսևորել մշակութային ընկալման և արժևորման կարողություններ, արվեստի որոշ տեսակներում՝ ստեղծագործական աշխատանքներ կատարելու ունակություններ և հմտություններ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Առողջության վրա ազդող գործոնները, մեկնաբանել և վերլուծել այդ գործոնների ազդեցության

փոփոխականությունը՝ պայմանավորված մարդու վարքագծով: ***Ինֆորմատիկա*** – Բացատրել, թե ինչ տարբերություններ կան մտավոր սեփականությանն առնչվող կարգերի/օրենքների միջև և ինչպես են դրանք ազդում զարգացող տեխնոլոգիաների վրա: ***Օտար լեզուներ*** - Հասկանալ տարբեր թեմաներով հնչող տեղեկատվության ընդհանուր իմաստը և որոշ մանրամասներ, եթե խոսքը հստակ է և ստանդարտ առոգանությամբ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ4, Հ5, Հ9, Հ17, Հ25, Հ26, Հ27, Հ28, Հ29, Հ33, Հ34, Հ37, Հ45, Հ46, Հ47

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՎԵՐԱՆԱՅՈՒՄ ԵՎ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒՄ (8 ժամ)	
Նպատակը	**ՎԵՐՋՆԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ**
Արվեստի ստեղծագործությունների փուլային վերլուծությունների կատարում: Թեմատիկ ցուցադրությունների արդյունավետ կազմակերպում:	**9.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Հետազոտական աշխատանքներում կամ զրույցներում կիրառել համապատասխան բառապաշար: **9.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Մեկնաբանել ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա: **9.Կ.Ա.ՎՑ. 1.** Ընտրել և ներկայացնել թեմատիկ նախագծեր որոշակի հանդիսատեսի համար: **9.Կ.Ա.ՎՑ. 2.** Ներկայացնել արվեստի մի քանի բնագավառ ընդգրկող խմբային կամ անհատական նախագծեր: **9.Կ.Ա.ՎՑ.3.** Առաջարկել հանդիսատեսի համոզմունքների, գաղափարների,
Ուղղորդող հարցադրում	
Ի՞նչ չափանիշներով են ընտրվում ստեղծագործությունները: Հարկավո՞ր է արդյոք ցուցադրել աշխատանքները: Ի՞նչ է նշանակում արվեստի ստեղծագործության ցուցադրություն:	

	տեսակետների վրա ազդեցություն թողնող ցուցադրության արդյունավետ տարբերակներ: **9.Կ.Ա.ՎՄ. 1.** Ձևավորել ստեղծագործական նախագծերի գեղագիտական չափանիշներ: **9.Կ.Ա.ՎՄ. 2.** Ձևավորել ստեղծագործական նախագծերի տեխիկական չափանիշներ: **9.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ: **9.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Վերլուծել հանդիսատեսի համոզմունքների, գաղափարների, տեսակետների վրա ցուցադրությունների թողած ազդեցությունը: **9.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Կիրառել ստեղծագործական կարողություններն ու մոտեցումները ուսումնական մյուս բնագավառներում:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները,
- պահպանել համատեղ աշխատելու էթիկական պայմանները,
- ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի կանոնները,
- առաջարկել խմբային և անհատական ցուցադրությունների հետաքրքիր տարբերակներ,
- ուսումնասիրել և ներկայացնել ցուցադրությունների և ներկայացումների տարբերակներ՝ հիմնավորելով ընտրությունը,
- մեկնաբանել և տեսակավորել ստեղծագործական աշխատանքները,

- ներկայացնել հիմնական գաղափարների արդիականությունը,
- առանձնացնել և ցուցադրել ստեղծագործական հնարների կիրառման արդյունավետությունը և ազդեցությունը գաղափարի փոխանցման տեսանկյունից,
- ընտրել և առանձնացնել աշխատանքները հիմնական գաղափարի, խորհրդանիշների, թեմատիկայի, տարրերի և սկզբունքների հիման վրա,
- բացատրել դիտողի վրա ստեղծագործության ազդեցության հնարները,
- կիրառել ստեղծագործական և քննադատական մտածողության հմտություններ,
- նշել այն հիմքերը և սկզբունքները, որոնցով առաջնորդվել է ստեղծագործություններն առանձնացնելիս,
- ստեղծել աշխատանքներ, որոնք առնչվում են կյանքի տարբեր ոլորտերի և արվեստի մյուս տեսակների հետ,
- մեկնաբանել կատարված ընտրությունը,
- ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարված աշխատանքները: Թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
- աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները,
- կատարել վերլուծություններ և հետազոտություններ մշակութային իրադարձության նշանակալիության, կարևորության վերաբերյալ,
- հավաքել և դասակարգել մշակութային իրադարձության կամ ստեղծագործության վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Թեմատիկ աշխատանքների խմբային ցուցադրություններ: Ավանդական և ոչ ավանդական մոտեցումներ: Նախագիծ: Համայնքային, տարածաշրջանային միջոցառումների ստեղծագործական նախագծեր և ներկայացում: Ցուցադրություն: Արդյունավետ ցուցադրություններ կազմակերպելու սկզբունքներ:	Մենակ կամ խմբով խմբավորել հաջողված աշխատանքներն ըստ առաջարկված չափանիշների: Զևակերպել հարցերը և պատասխանները, թե որտե՞ղ, ե՞րբ, ինչո՞ւ և ինչպե՞ս պետք պատրաստվեն աշխատանքները ցուցադրության համար: Մեկնաբանել, ստեղծագործություններից ստացած տպավորությունները: Բացատրել. թե ինչո՞ւ են ընտրվել տվյալ աշխատանքները: Նշել և մեկաբանել ցուցադրության կազմակերպման նպատակները, հիմնական սկզբունքները: Մեկնաբանել սեփական աշխատանքները: Աշխատել խմբով: Առանձնացնել երեք տարբեր ստեղծագործություններ, դրանց շուրջ կատարել տարբեր վերլուծական բնույթի հետազոտություններ՝ գունային լուծումների, գաղափարի մատուցման, արտահայտչականության և այլն: Սովորողների կատարած աշխատանքների կամ թեմատիկ առանձին ուղղվածություն ունեցող ստեղծագործությունների և առարկաների ցուցադրություն:	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն **Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը՝ որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտեցումով կատարված ստեղծագործությունը (ները) ներկայացնելու ընդհանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել: **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել և բացահայտել գաղափարներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ

	Ստեղծագործական աշխատանքների խմբավորումը՝ ըստ հանդիսատեսի վրա ներգործելու կամ հուզականության աստիճանի: Դասընթացների այս ձևը կարող է կազմակերպվել որևէ առարկայի հետ ինտեգրված:	արտահայտող ուղիները, որոնցով արժևորվում և գնահատվում է ստեղծարարությունը:

Առաջարկվող թեմատիկա

Արվեստի դերը մեր կյանքում, թատերական ներկայացման ձևավորումներ, լուսանկարչական աշխատանքների և կոլաժների թեմատիկ ցուցադրություններ, դիմանկարի, բնանկարի, նատյուրմորտի կամ ժանրային հորինվածքների ցուցադրություններ:

Լուռ միջոցառում:

Արվեստ և քաղաքականություն:

Միջառարկայական կապ

Հայոց լեզու և գրականություն – Վեր հանել գլխավոր առանցքային հարցադրումները, ճանաչել արդիականությունը, հիմնավորել՝ կյանքից և գրականությունից գտնելով համապատասխան օրինակներ: Մեկնաբանել տարաբնույթ նշաններ, համադրել, փոփոխել:

Հանրահաշիվ, երկրաչափություն - ֆունկցիայի վարքը բնութագրող հիմնական հասկացությունները (որոշման տիրույթ և արժեքների բազմություն, զրոներ, նշանապահպանման, աճման և նվազման միջակայքեր, մեծագույն և փոքրագույն արժեքներ): Գրել և մեկնաբանել, հաշվել և կիրառել բանաձևեր, լուծելի խնդիրներ:

Քիմիա - Ստացված գիտելիքները կիրառել վարժությունների և խնդիրների լուծման ժամանակ:

Ֆիզիկա - Իրականացնել չափումներ և կատարել համապատասխան հաշվարկներ՝ կիրառելով նաև մյուս առարկաներից ձեռք բերած հմտությունները:

Կենսաբանություն - Օրինակների միջոցով բացատրել, թե ինչպես է բնական ընտրությունը հանգեցնում էվոլյուցիայի, անդրադառնալով *ժառանգական փոփոխականություն և գոյության կռիվ* հասկացություններին:

Աշխարհագրություն - Կիրառել ՀՀ ընդհանուր և թեմատիկ ֆիզիկա-աշխարհագրական քարտեզները համապատասխան աշխարհագրական տեղեկույթի ստացման և օգտագործման նպատակներով:

Ֆիզկուլտուրա - Կատարել համատեղ առաջադրանքներ, համագործակցել, ցուցաբերել նախաձեռնություն, հանդուրժողականություն և ինքնատիրապետում: Որոշել և գնահատել սեփական ֆիզիկական զարգացման, ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակը:

Պատմություն, հասարակագիտություն - Արժևորել ազգային մշակույթի հոգևոր և նյութական ձեռքբերումները նորագույն շրջանում հայ և համաշխարհային մշակույթի համատեքստում, լինել այդ արժեքների կրողը, սեփական նպաստը բերել ազգային արժեքները պահպանելու և փոխանցելու գործում: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք ըստ անհրաժեշտության և նշանակության:

Առողջ ապրելակերպ - Առողջության վրա ազդող տարբեր գործոնները, մեկնաբանել և վերլուծել այդ գործոնների ազդեցության փոփոխականությունը՝ պայմանավորված մարդու վարքագծով:

Ինֆորմատիկա – Բացատրել, թե ինչ տարբերություններ կան մտավոր սեփականությանն առնչվող կարգերի/օրենքների միջև և ինչպես են դրանք ազդում զարգացող տեխնոլոգիաների վրա:

Օտար լեզուներ - Գրել կարճ էսսե առօրյա կամ հանրային հետաքրքրություն ներկայացնող իրադարձությունների մասին՝ զուգադրելով և գնահատելով փաստացի տեղեկությունները ու փաստարկները, հիմնավորելով իր կարծիքը:

Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ4, Հ5, Հ8, Հ10, Հ12, Հ14, Հ16, Հ17, Հ19, Հ24, Հ26, Հ30, Հ32, Հ35, Հ42

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**

Ճիշտ հարցադրումներ ձևակերպելու հմտությունների ձևավորում: Բացահայտումներ և եզրակացություններ անել կիրառված ստեղծագործական հնարների վերաբերյալ: Նկարագրել ստեղծագործության թողած ազդեցությունը և կապը իրականության հետ:	**9.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Հետազոտական աշխատանքներում կամ զրույցներում կիրառել համապատասխան բառապաշար: **9.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ: **9.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Կատարել համեմատություններ և դասակարգել ստեղծագործությունները: **9.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Վերլուծել հանդիսատեսի համոզմունքների, գաղափարների, տեսակետների վրա ցուցադրությունների թողած ազդեցությունը: **9.Կ.Կ.ԱԴ.1.** Ներկայացնել, թե որքանով է մշակույթի, պատմության, ավանդությունների և սովորույթների իմացությունն ազդում ստեղծագործական գործընթացի վրա: **9.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Կիրառել ստեղծագործական կարողություններն ու մոտեցումներն ուսումնական մյուս բնագավառներում:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս է արվեստի ստեղծագործության վերլուծությունն օգնում հասկանալ և ճանաչել աշխարհը: Ի՞նչն է օժանդակում ստեղագործական մտածողության զարգացմանը: Ի՞նչ չափանիշներով կարելի է գնահատել ստեղծագործությունները:	

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- ընտրել և առանձնացնել աշխատանքները հիմնական գաղափարի, խորհրդանիշների, թեմատիկայի, տարրերի և սկզբունքների հիման վրա,
- բացատրել դիտողի վրա ստեղծագործության ազդեցության հնարները,
- կիրառել ստեղծագործական և քննադատական մտածողության հմտություններ,
- նշել այն հիմքերը և սկզբունքները, որոնցով առաջնորդվել է ստեղծագործություններն առանձնացնելիս,

- ստեղծել աշխատանքներ, որոնք առնչվում են կյանքի տարբեր ոլորտների և արվեստի մյուս տեսակների հետ,
- մեկնաբանել կատարված ընտրությունը,
- ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարաված աշխատանքները, թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
- աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները,
- քննել, վերլուծել և ներկայացնել ստեղծագործություններում առկա կապը արվեստի մյուս տեսակների հետ,
- բացահայտել և մեկնաբանել գեղարվեստական գաղափարը փոխանցելու գեղարվեստական հնարները,
- կատարել վերլուծություններ և հետազոտություններ մշակութային իրադարձության նշանակալիության, կարևորության վերաբերյալ,
- հավաքագրել և դասակարգել մշակութային իրադարձության կամ ստեղծագործության վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները,
- վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ:,
- մանրամասն ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարված աշխատանքները, թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են, կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- ընտրել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
- հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով,
- հասկանալ, որ արվեստը բոլոր ժամանակների և մշակույթների հաղորդակցման անփոխարինելի լեզու է,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ

Քննարկումներ ստեղծագոր- ծական աշխատանքներում թեմայի արդիականության վերաբերյալ: Ստեղծագործության զգայական անդրադարձ հնարների կիառ- ման վերաբերյալ: Գնահատում և ինքնագնահա- տում:	Ժանրերի ֆունկցիոնալ տարբերությունների մեկնաբանություն: Ոճային բազմազանության և դրանց առանձնահատկությունների ներկայացում: Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ կարծիքների արտահայտում հարց ու պատասխանի, ռուբրիկների միջոցով: Միևնույն ստեղծագործողի տարբեր աշխատանքներ: Պլանավորել և իրականացնել հետազոտություններ: Քննարկել արվեստագետի՝ գույնի և կատարման տեխնիկայի ընտ- րությունը՝ որպես ազդեցության, հուզականության արտահայ- տություն: Նույն թեմայով տարբեր ստեղծագործողների կատարած աշխատանքներ: Միևնույն ժանրի ստեղծագործությունների համեմատություն: Արվեստի ստեղծագործությունների քննարկում, վերլուծություն, դասակարգում և գնահատում: Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: Առաջադրել ստեղծագործական աշխատանքի քննության ճիշտ հարցադրումներ: Քննարկել, թե ինչպես է արվեստի վերլուծությունն օժանդակում ստեղծագործական մտածողության զարգացմանը: Փորձել «կարդալ» ստեղծագործությունը:	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բա- ցահայտել պատկերվող առարկա- ների նմանություններն ու տարբե- րությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը՝ որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտեցումով կատարված ստեղծա- գործությունը (ները) ներկայացնելու ընդհանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել:

	Վերլուծել ստեղծագործության վերաբերյալ տարբեր մեկնաբանու-թյուններ, դասակարգել կամ առանձնացնել դրանք՝ ըստ քննական վերլուծության: Առաջարկել և ձևակերպել ստեղծագործությունները գնահատելու չափանիշներ: Կատարել չորս փուլային վերլուծություն:	

Առաջարկվող թեմատիկա

Հայազգի նշանավոր արվեստագետներ - Վարդգես Սուրենյանց, Հովհաննես Այվազովսկի, Մինաս Ավետիսյան, Ժանսեմ, Գառզու, Արտո Չաքմաքչյան, Սերգեյ Փարաջանով:

Համաշխարհային արվեստի նշանավոր դեմքեր և ստեղծագործություններ - Միքելանջելո, Լեոնարդո դա Վինչի, Ռեմբրանդ վան Ռեյն, Վինսենթ վան Գոգ, Պոլ Գոգեն, Մարկ Շագալ:

Միջառարկայական կապ

Հայոց լեզու և գրականություն **–** Վեր հանել գլխավոր առանցքային հարցադրումները, ճանաչել արդիականությունը, հիմնավորել՝ կյանքից և գրականությունից գտնելով համապատասխան օրինակներ: Մեկնաբանել տարաբնույթ նշաններ, համադրել, փոփոխել:

Հանրահաշիվ, երկրաչափություն - Ֆունկցիայի վարքը բնութագրող հիմնական հասկացությունները (որոշման տիրույթ և արժեքների բազմություն, զրոներ, նշանապահպանման, աճման և նվազման միջակայքեր, մեծագույն և փոքրագույն արժեքներ): Գրել և մեկնաբանել, հաշվել և կիրառել բանաձևեր, լուծելի խնդիրներ:

Քիմիա - Ստացված գիտելիքները կիրառել վարժությունների և խնդիրների լուծման ժամանակ:

Ֆիզիկա - Իրականացնել չափումներ և կատարել համապատասխան հաշվարկներ՝ կիրառելով նաև մյուս առարկաներից ձեռք բերած հմտությունները:

Կենսաբանություն - Օրինակների միջոցով բացատրել, թե ինչպես է բնական ընտրությունը հանգեցնում էվոլյուցիայի, անդրադառնալով

ժառանգական փոփոխականություն և գոյության կռիվ հասկացություններին:

Աշխարհագրություն - կիրառել ՀՀ ընդհանուր և թեմատիկ ֆիզիկա-աշխարհագրական քարտեզները համապատասխան աշխարհագրական տեղեկույթի ստացման և օգտագործման նպատակներով:

Ֆիզկուլտուրա - Կատարել համատեղ առաջադրանքներ, համագործակցել, ցուցաբերել նախաձեռնություն, հանդուրժողականություն և ինքնատիրապետում: Որոշել և գնահատել սեփական ֆիզիկական զարգացման, ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակը:

Պատմություն, հասարակագիտություն - Արժևորել ազգային մշակույթի հոգևոր և նյութական ձեռքբերումները նորագույն շրջանում հայ և համաշխարհային մշակույթի համատեքստում, լինել այդ արժեքների կրողը, սեփական նպաստը բերել ազգային արժեքները պահպանելու և փոխանցելու գործում: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք ըստ անհրաժեշտության և նշանակության:

Առողջ ապրելակերպ - Առողջության վրա ազդող գործոնները, մեկնաբանել և վերլուծել այդ գործոնների ազդեցության փոփոխականությունը՝ պայմանավորված մարդու վարքագծով:

Ինֆորմատիկա – Բացատրել, թե ինչ տարբերություններ կան մտավոր սեփականությանն առնչվող կարգերի/օրենքների միջև և ինչպես են դրանք ազդում զարգացող տեխնոլոգիաների վրա:

Օտար լեզուներ - Գրել կարճ էսսե առօրյա կամ հանրային հետաքրքրություն ներկայացնող իրադարձությունների մասին՝ զուգադրելով և գնահատելով փաստացի տեղեկությունները ու փաստարկները, հիմնավորելով իր կարծիքը:

Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ

Հ4, Հ5, Հ8, Հ10, Հ12, Հ14, Հ16, Հ17, Հ19, Հ24, Հ26, Հ30, Հ32, Հ35, Հ42

<table>
<tr><td colspan="2">ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ</td></tr>
<tr><td colspan="2">ԱՐՎԵՍՏ, ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ ԵՎ ԳՅՈՒՏԵՐ (8 ժամ)</td></tr>
<tr><td>Նպատակը</td><td>Վերջնարդյունքներ</td></tr>
<tr><td>Արվեստի ստեղծագործությունների տեխնիկական, նյութաբանական վերլուծություններ:
Ստեղծագործությունների միջոցով ուսումնասիրել տարբեր ժամանակների մշակութային առանձնահատկությունները:</td><td rowspan="3">9.Կ.Ս.ՆՄ.1. Ստեղծել պատկերներ, կոլաժներ, ծավալային աշխատանքներ՝ փորձարկելով անծանոթ նյութեր: Հետազոտել նոր նյութեր և միջոցներ ստեղծագործություններին իմաստ հաղորդելու նպատակով:
9.Կ.Ս.ՆՄ.2. Հետազոտական աշխատանքներում կամ զրույցներում կիրառել համապատասխան բառապաշար:
9.Կ.Ա.ՔԱ.1. Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ:
9.Կ.Ա..ՔԱ.2. Կատարել համեմատություններ և դասակարգել ստեղծագործությունները:
9.Կ.Ա.Գ.1. Ձևավորել ստեղծագործությունների գնահատման չափանիշներ:
9.Կ.Ա.Գ.2. Գնահատել նախագծերը՝ վերլուծելով դրական և բացասական կարծիքները:
9.Կ.Ս.ԱՏ.1. Համեմատել նույն թեման ներկայացնող ստեղծագործական նախագծերը (ֆիլմ, կտավ, հուշարձան, մեդիա և այլն), ներկյացնել նմանություններն ու տարբերությունները:
9.Կ.Ս.ԱՏ.2. Ուսումնասիրել և ներկայացնել տարբեր ժամանակների տեխնոլոգիական և գիտական նորարարությունների ազդեցությունն արվեստի վրա:</td></tr>
<tr><td>Ուղղորդող հարցադրում</td></tr>
<tr><td>Ինչպե՞ս է արվեստն օգնում հասկանալու մարդկանց և նրանց շրջապատը:
Ինչպե՞ս է արվեստը ներկայացնում իրականությունը: Կա՞ արդյոք արվեստ մեր շրջապատում:
Որքանո՞վ է արվեստի ուսումնասիրությունն օգնում պլանավորելու մեր ապագան:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</td></tr>
</table>

- ցուցադրել տարբեր նյութերով և միջոցներով, նաև մեդիայի կիրառմամբ ստեղծագործական մտքի արտահայտիչ հաղորման հմտություններ,
- զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, զարգացման, առավել արդունավետ մատուցման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման ուղղությամբ,
- տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության,
- ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար,
- ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
- ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբեր հնարավորությունները՝ կախված նյութից,
- ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ, մետաղ, կտոր, պլաստիկ և այլն,
- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
- աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները,
- քննել, վերլուծել և ներկայացնել ստեղծագործություններում առկա կապը արվեստի մյուս տեսակների հետ,
- բացահայտել և մեկնաբանել գեղարվեստական գաղափարը փոխանցելու գեղարվեստական հնարները,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով,
- հասկանալ, որ արվեստը բոլոր ժամանակների և մշակույթների հաղորդակցման անփոխարինելի լեզու է,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա,
- խմբավորել տարբեր ժամանականերում և մշակույթներում ստեղծված աշխատանքները, մեկնաբանել դրանց ազդեցությունը,

• քննարկել և ներկայացնել ստեղծագործություններում առկա ժամանակաշրջանը, տեղանքը, կլիման, օգտագործված նյութերը, գաղափարը և տեխնիկական միջոցները, որոնք իմաստ և հուզականություն են փոխանցում աշխատանքին, • բացատրել, թե ինչ նյութեր են օգտագործել նկարիչները տարբեր ժամանակաշրջաններում և ինչով են դրանք պայմանավորված:		
Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Արվեստի նմուշների թվայնացում: Արվեստի ստեղծագործությունում օգտագործված նյութերի և միջոցների տեխնիկական հետազոտում: Ի՞նչ նյութեր են օգտագործված: Ինչո՞ւ է արվեստագետն ընտրել տվյալ նյութը կամ միջոցը: Որքանո՞վ է ընտրված մատուցման ձևն արդարացված:	Ուսումնասիրել արվեստի աշխատանքներում օգտագործված նյութերը: Հետազոտել տարբեր ժամանակներում արվեստագետների կիրառած միջոցները և հնարավորությունները: Համեմատել տարբեր ստեղծագործություններ: Գտնել օգտագործված նյութերի կամ աշխատանքի միջոցների նմանություններ և տարբերություններ: Քննարկել տարբեր երկրներում առկա քաղաքական, հասարակական, մշակութային իրադարձության խորհրդանիշները՝ որպես մշակութային ժառանգություն: Հայ և համաշխարհային արվեստի ներկայացուցիչների մասին պատմող տեսաֆիլմերի, գեղարվեստական գրականության, մեդիայի ուսումնասիրություններ: Ուսումնասիրել տարբեր արվեստագետների աշխատքները, ի՞նչ են պատմում իրենց ժամանակների	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի բնույթի վրա, ինչը տարբեր արդյունքներ է տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Կայունություն և փոփոխություն** Կայունությունը միշտ մրցակցող գոր-

	մասին: Քննարկել, թե ինչպես, ինչով և ինչու են ստեղծագործում արվեստագետները: Գեղարվեստական ժառանգության ուսումնասիրություն ժողովրդական արվեստի կամ տեղական երկրագիտական թանգարաններում: Հանդես գալ հաղորդումներով և զեկույցներով՝ ներկայացնելով հստակ և նպատակային խոսք, հայտնել տեսակետ և դրսևորել հետաքրքրություններ:	ծոնների հաշվեկշիռն է: Դրա խախտումը համակարգը դուրս է բերում կայուն վիճակից, երբ բացակայում է հետադարձ կապը: Սակայն արվեստագիտական տեսանկյունից կարելի է ընկալել որպես մեկից ավելի համակարգերի առկայություն միևնույն ստեղծագործության մեջ: Այստեղ մեկ գործոնի փոփոխությունը չի խախտում համակարգը, քանի որ մյուս գործոնն իր վրա է վերցնում ընդհանուր հավասարակշռությունը (գույն, գիծ, դինամիկա և այլն):

Առաջարկվող թեմաներ

Լեոնարդո դա Վինչի

Ալբերտո Ջիակոմետտի

Սերգեյ Փարաջանով

Միխայիլ Շեմյակին

Մարտիրոս Բաղալյան

Լևոն Ժամկոչյան

Արվեստը տարածության մեջ՝ ճարտարապետություն, քանդակները հանրային վայրերում:

Միջառարկայական կապ
Հայոց լեզու և գրականություն - Վերաշարադրել, փոխադրել, համառոտել և ընդարձակել տրված տեքստը, հաղորդակցվել նաև ժամանակի և տարածության մեջ (էլեկտրոնային տեքստեր): Մեկնաբանել տարաբնույթ նշաններ, համադրել, փոփոխել: Հասկանալ և մեկնաբանել տեքստում շարահյուսա կան միջոցների կիրառությունը միջավայր, տրամադրություն, կերպար արտահայտելու նպատակով: ***Հանրահաշիվ, երկրաչափություն*** - Ֆունկցիայի վարքը բնութագրող հիմնական հասկացությունները (որոշման տիրույթ և արժեքների բազմություն, զրոներ, նշանապահպանման, աճման և նվազման միջակայքեր, մեծագույն և փոքրագույն արժեքներ): Գրել և մեկնաբանել, հաշվել և կիրառել բանաձևեր, լուծելի խնդիրներ: ***Քիմիա*** - Ստացված գիտելիքները կիրառել վարժությունների և խնդիրների լուծման ժամանակ: ***Ֆիզիկա*** - Իրականացնել չափումներ և կատարել համապատասխան հաշվարկներ՝ կիրառելով նաև մյուս առարկաներից ձերք բերած հմտությունները: ***Կենսաբանություն*** - Օրինակների միջոցով բացատրել, թե ինչպես է բնական ընտրությունը հանգեցնում էվոլյուցիայի՝ անդրադառնալով *ժառանգական փոփոխականություն և գոյության կռիվ* հասկացություններին: ***Աշխարհագրություն*** - Հայկական լեռնաշխարհի աշխարհագրական դիրքի առանձնահատկությունները մեզո՝ միջին մակարդակում: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Կատարել համատեղ առաջադրանքներ, համագործակցել, ցուցաբերել նախաձեռնություն, հանդուրժողականություն և ինքնատիրապետում: Որոշել և գնահատել սեփական ֆիզիկական զարգացման, ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակը: ***Պատմություն, հասարակագիտություն*** - Իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, արժևորել և հիմնավորել պատմական փորձի յուրացման, դասեր քաղելու և հաջորդ սերունդներին փոխանցելու անհրաժեշտությունը: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք ըստ անհրաժեշտության և նշանակության: Հասարակական, քաղաքական և տնտեսական գործընթացներ, մեկնաբանել դրանց նորարարական դերակատարումն ու ազդեցությունը արդի համաշխարհային

գործընթացների վրա:
Առողջ ապրելակերպ - Հուսալի աղբյուրներ, որոնցում կարելի է գտնել տեղեկատվություն առողջ ապրելակերպի և առողջության վերաբերյալ:
Ինֆորմատիկա – Բացատրել, թե ինչ տարբերություններ կան մտավոր սեփականությանն առնչվող կարգերի/օրենքների միջև և ինչպես են դրանք ազդում զարգացող տեխնոլոգիաների վրա:
Օտար լեզուներ - Հետևել հասարակությանը և մշակույթին վերաբերող տարբեր թեմաներով պարզ և համառոտ զեկույցներին կամ ելույթներին, եթե հնչող խոսքը պարզ է և ստանդարտ առոգանությամբ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ5, Հ8, Հ9, Հ10, Հ13, Հ14, Հ15, Հ16, Հ25, Հ26, Հ29, Հ30, Հ31, Հ44, Հ45, Հ46

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ (14 *ժամ*)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Նկարն իբրև թեմատիկ-իմաստային միասնություն ընկալելու կարողությունների ձևավորում: Ինքն իրեն լսելու և միտքը ճիշտ կառուցելու կարողություն-ների զարգացում:	**9.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Հետազոտական աշխատանքներում կամ զրույցներում կիրառել համապատասխան բառապաշար: **9.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ: **9.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Կատարել համեմատություններ և դասակարգել ստեղծագործու-թյունները: **9.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Վերլուծել հանդիսատեսի համոզմունքների, գաղափարների, տեսակետների վրա ցուցադրությունների թողած ազդեցությունը: **9.Կ.Ա.ԱՊ.1.** Ցուցաբերել ստեղծագործությունը ներկայացնելու
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս է արվեստն օգնում հասկանալու տարբեր ժամանակ-ներում և տարբեր վայրերում ապրած մարդկանց կյանքը: Ի՞նչ սկզբունքներով են դասակարգվում ստեղծագործու-	

թյունները: Ի՞նչն է դրդում մարդուն ստեղծագործել:	կարողություններ արվեստագետի, նկարչի, արվեստի քննադատի, պատկերասրահի տնօրենի, պատմաբանի, հոգեբանի տեսանկյունից: **9.Կ.Ա.ԱՊ.2.** Հետազոտել և ներկայացնել ժամանակակից հայ արվեստի առանձնահատկությունները: **9.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Կիրառել ստեղծագործական կարողություններն ու մոտեցում-ներն ուսումնական մյուս բնագավառներում:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
- աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները,
- քննել, վերլուծել և ներկայացնել ստեղծագործություններում առկա կապը արվեստի մյուս տեսակների հետ,
- բացահայտել և մեկնաբանել գեղարվեստական գաղափարը փոխանցելու գեղարվեստական հնարները,
- վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ:
- մանրամասն ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարված աշխատանքները, թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- ընտրել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
- կատարել վերլուծություններ և հետազոտություններ մշակութային իրադարձության նշանակալիության, կարևորության վերաբերյալ,

- հավաքել և դասակարգել մշակութային իրադարձության կամ ստեղծագործության վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները,
- քննել ստեղծագործությունները՝ հաշվի առնելով թեմաները, ժամանակաշրջանը, նկարչի անհատականությունը, ավանդույթները, մշակութային խնդիրները և այլն,
- ներկայացնել որոշակի ժամանակաշրջանում ստեղծագործած հայազգի արվեստագետների աշխատանքները,
- բացատրել, թե ինչ միջոցներով և որքանով է արտացոլված տվյալ ժամանակաշրջանը,
- հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով,
- հասկանալ, որ արվեստը բոլոր ժամանակների և մշակույթների հաղորդակցման անփոխարինելի լեզու է,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Հայտնի արվեստագետների կյանքը և ստեղծագործությունները: Արվեստի գործերի մշակութային արժեքը: Կերպարվեստի ոճերը: Հայ և համաշխարհային կերպարվեստի հիմնական ուղղությունները: Հայ արվեստագետները հայրենիքում և հայրենիքից դուրս:	Ներկայացնել համաշխարհային արվեստի կարևոր շրջանները: Ներկայացնել հայ արվեստի ժամանակաշրջանները և ճանաչում ունեցած արվեստագետներին: Վերլուծել նրանց ստեղծագործությունները՝ ըստ տեսակների (ճարտարապետություն, դեկորատիվ կիրառական արվեստ, մանրանկարչություն, գեղանկարչություն): Դասակարգել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները տարբեր դարաշրջանների ստեղծագործություններում: Համեմատել տարբեր երկրների արվեստագետների աշխատանքներում ազգային ինքնություն արտահայտող պատկերները:	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը՝ որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտեցումով կատարված ստեղծա-

	Ուսումնասիրել ստեղծագործությունները՝ ըստ ոճական առանձ-նահատկությունների: Ուսումնասիրել ստեղծագործությունների ստեղծման հանգա-մանքները: Ուսումնասիրել արվեստագիտական հետազոտությունների ամեաճանաչված հիշարժան աղբյուրները (Ջորջիո Վազարի, Էլի Ֆոր, Անրի Պերյուշո): Դիտել ստեղծագործությունները, ներկայացնել հիմնական գաղափարը: Հայաստանը ներկայացնող բնանկարների, հայ նշանավոր արվեստագետների աշխատանքների վերատպությունների ուսումնասիրում: Ներկայացնել հայ արվեստի պատմական ակունքները: Ներկայացնել հայկական մանրանկարչության առանձնահատկությունները: Հայկական խաչքարագործությունը՝ որպես արվեստի ինքնուրույն տեսակ: Բնակության վայրի, տարածքի, համայնքի ճարտարապետական կոթողները, հիշարժան վայրերը, մշակութային հաստատությունները ներկայացնող նախագծերի և հետազոտությունների կատարում:	գործությունը (ները) ներկա-յացնելու ընդհանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել: **Անհատական և մշակութային ար-տահայտում** Ուսումնասիրել և բացահայտել գա-ղափարներ, համոզմունքներ, ար-ժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղի-ները, որոնցով արժևորվում և գնա-հատվում է ստեղծարարությունը:

	Ձևակերպել իր պատկերացումները մարդկության պատմության ընթացքում գեղագիտական իդեալի փոխակերպումների վերաբերյալ և հիմնավորել սեփական տեսակետն արվեստի տարբեր ուղղություններից բերված օրինակներով: Մեկնաբանել գեղագիտական իդեալ հասկացությունը, դրա հարաբերական բնույթը, համաշխարհային պատմության տարբեր շրջաններում գեղագիտական իդեալների առանձնահատկությունները, ճաշակի դերը իրականության գեղագիտական ընկալման մեջ: Ուսումնասիրել հասարակության զարգացման վրա արվեստի տարբեր ճյուղերի ազդեցությունը: Հավաքել և հետազոտել մշակույթների հիմնական առանձնահատկությունները բացահայտող հիմնավոր տեղեկատվությունը: Տարբեր պատմական իրադարձություններ ներկայացնող ստեղծագործությունների դիտում, երկիրը, սովորույթները ներկայացնող աշխատանքներում առանձնացնել բնորոշ տարրերը: Կատարել արվեստի ստեղծարործության չորս փուլային հետազոտություն: Ուսումնասիրել ժամանակակից արվեստի զարգացման միտումները:	

	Ուսումնասիրել տարբեր ժողովուրդների կենցաղի և մշակույթի արտացոլումը արվեստում: ՈՒսումնասիրել և ներկայացնել ստեղծագործության պատկա-նելությունն՝ ըստ գեղարվեստական դպրոցի և շրջանի, ժամանակաշրջանին բնորոշ տեխնիկայի, ժամանակի հայտնի վարպետների ստեղծագործական ձեռագրերի և նրանց նախընտրած թեմաների:	

Առաջարկվող թեմաներ

Միջնադարյան Հայաստանի արվեստը, Ժամանակակից արվեստի թանգարան:

Արվեստի ուղղություններ (կլասիցիզմ, իմպրեսիոնիզմ, էքսպրեսիոնիզմ, պոստմոդեռնիզմ, սյուրռեալիզմ, սոցռեալիզմ, պոպ-արտ, օպ-արտ):

Միջառարկայական կապ

Հայոց լեզու և գրականություն - Վերաշարադրել, փոխադրել, համառոտել և ընդարձակել տրված տեքստը, հաղորդակցվել նաև ժամանակի և տարածության մեջ (էլեկտրոնային տեքստեր): Մեկնաբանել տարաբնույթ նշաններ, համադրել, փոփոխել: Հասկանալ և մեկնաբանել տեքստում շարահյուսա կան միջոցների կիրառությունը միջավայր, տրամադրություն, կերպար արտահայտելու նպատակով:

Հանրահաշիվ, երկրաչափություն - Ֆունկցիայի վարքը բնութագրող հիմնական հասկացությունները (որոշման տիրույթ և արժեքների բազմություն, զրոներ, նշանապահպանման, աճման և նվազման միջակայքեր, մեծագույն և փոքրագույն արժեքներ): Գրել և մեկնաբանել, հաշվել և կիրառել բանաձևեր, լուծելի խնդիրներ:

Քիմիա - Ստացված գիտելիքները կիրառել վարժությունների և խնդիրների լուծման ժամանակ:

Ֆիզիկա - Իրականացնել չափումներ և կատարել համապատասխան հաշվարկներ՝ օգտագործելով նաև մյուս առարկաներից ձեռք բերած

հմտությունները: ***Կենսաբանություն*** - Օրինակների միջոցով բացատրել, թե ինչպես է բնական ընտրությունը հանգեցնում էվոլյուցիայի, անդրադառնալով *ժառանգական փոփոխականություն և գոյության կռիվ* հասկացություններին: ***Աշխարհագրություն*** - Հայկական լեռնաշխարհի աշխարհագրական դիրքի առանձնահատկությունները մեզո՝ միջին մակարդակում: ***Ֆիզկուլտուրա*** - Կատարել համատեղ առաջադրանքներ, համագործակցել, ցուցաբերել նախաձեռնություն, հանդուրժողականություն և ինքնատիրապետում: Որոշել և գնահատել սեփական ֆիզիկական զարգացման, ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակը: ***Պատմություն, հասարակագիտություն*** - Իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, արժևորել և հիմնավորել պատմական փորձի յուրացման, դասեր քաղելու և հաջորդ սերունդներին փոխանցելու անհրաժեշտությունը: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք ըստ անհրաժեշտության և նշանակության: Հասարակական, քաղաքական և տնտեսական գործընթացներ, մեկնաբանել դրանց նորարարական դերակատարումն ու ազդեցությունն արդի համաշխարհային գործընթացների վրա: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Հուսալի աղբյուրներ, որոնցում կարելի է գտնել տեղեկատվություն առողջ ապրելակերպի և առողջության վերաբերյալ: ***Ինֆորմատիկա*** – Բացատրել, թե ինչ տարբերություններ կան մտավոր սեփականությանն առնչվող կարգերի/օրենքների միջև և ինչպես են դրանք ազդում զարգացող տեխնոլոգիաների վրա: ***Օտար լեզուներ*** - Հետևել հասարակությանը և մշակույթին վերաբերող տարբեր թեմաներով պարզ և համառոտ զեկույցներին կամ ելույթներին, եթե հնչող խոսքը պարզ է և ստանդարտ առոգանությամբ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ4, Հ5, Հ8, Հ9, Հ10, Հ13, Հ14, Հ15, Հ16, Հ25, Հ26, Հ29, Հ30, Հ31, Հ44, Հ45, Հ46

<table>
<tr><th colspan="2">ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ԱՐՎԵՍՏԻ ԴԵՐԸ ԵՎ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ (8 ժամ)</th></tr>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Հասկանալ, որ արվեստն արտահայտում է իրականությունը:
Ուսումնասիրել պատմական, մշակութային, հիշարժան իրադարձությունների արտահայտումն արվեստի միջոցով:
Գիտակցել, որ արվեստը կարող է ազդեցություն ունենալ մեր իրականության վրա:</td><td rowspan="3">9.Կ.Ս.ՆՄ.2. Հետազոտական աշխատանքներում կամ զրույցներում կիրառել համապատասխան բառապաշար:
9.Կ.Ա.ՔԱ.1. Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ:
9.Կ.Կ.ԱԴ.1. Ներկայացնել, թե որքանով է մշակույթի, պատմության, ավանդությունների և սովորույթների իմացությունն ազդում ստեղծագործական գործընթացի վրա:
9.Կ.Կ.ԱԴ.2. Համեմատել և վերլուծել միևնույն մշակութային իրադարձության լուսաբանումը տարբեր մեդիաների միջոցով (հեռուստատեսություն, տպագիր մամուլ, համացանց և այլն):
9.Կ.Կ.ԱԴ.3. Կիրառել ստեղծագործական կարողություններն ու մոտեցումներն ուսումնական մյուս բնագավառներում:</td></tr>
<tr><td>Ուղղորդող հարցադրում</td></tr>
<tr><td>Ինչպե՞ս է արվեստն օժանդակում ստեղծագործական մտածողության զագացմանը:
Արվեստն ունի՞ տարիք:</td></tr>
<tr><th colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</th></tr>
<tr><td colspan="2">• կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
• կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
• դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
• աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները,
• քննել, վերլուծել և ներկայացնել ստեղծագործություններում առկա կապը արվեստի մյուս տեսակների հետ,
• կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,</td></tr>
</table>

- ներկայացնել, թե ինչով է արվեստի ստեղագործությունը նման կամ տարբեր իրականությունից և որքանով է ազդում մարդկաց վրա,
- բերել արվեստի բնագավառը ներկայացնող մասնագիտությունների օրինակներ,
- ներկայացնել մշակութային հաստատություններում ընդունված վարքականոնները տարբեր ժամանակներում,
- քննարկել և ներկայացնել արվեստի դերն իր համայնքում,
- քննարկել արվեստագետ դառնալու հնարավորությունները,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Արվեստի ստեղծագործությունների նշանակությունը պատմության տեսանկյունից: Հայ և համաշխարհային կերպարվեստի ազդեցությունը: Արվեստ և իրականություն: Մշակութային հաստատու-թյուններում ընդունված վարքականոնները տարբեր ժամանակներում: Արվեստագիտական մասնագիտություններ:	Հետազոտել մեր իրականության մեջ արվեստի ներկայությունը: Արվեստի ստեղծագործությունները՝ որպես տեղեկատվության փոխանցման և հաղորդակցման միջոց: Հայ և համաշխարհային արվեստների փոխազդեցությունները. ընդհանրություններ, տարբերություններ: Քննարկել արվեստի դերը: Արվեստի ստեղծագործությունների վերաբերյալ կարճ ակնարկ-ների պատրաստում: Տարբեր մեդիաների լուսաբանումների ձևաչափերի, խոսքի կառուցվածքի, արդիականության, կառուցվածքային առանձ-նահատկությունների ուսումնասիրություններ: Համեմատել և վերլուծել միևնույն մշակութային իրադարձության լուսաբանումը տարբեր մեդիաների միջոցով (հեռուստատե-	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բա-ցահայտել պատկերվող առարկա-ների նմանություններն ու տարբե-րությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը՝ որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտեցումով կատարված ստեղծա-գործությունը (ները) ներկայացնելու ընդհանրական մոտեցում, որով յու-

<table>
<tr><td>Արվեստի ազդեցությունը իրականության վրա մեր օրերում:</td><td>սություն, տպագիր մամուլ, համացանց և այլն):
Ուսումնասիրել և ներկայացնել կարճ ակնարկներ հայ մշակույթի վրա օտար ազդեցության հիմնական միտումների, ազգային մշակույթի ձևավորման վրա խորհրդանիշների դերի վերաբերյալ:
Արվեստի ազդեցությունը քաղաքակրթությունների վրա:
Հասարակության սոցիալական նորմերը խորհրդանշող արվեստագիտական արտահայտություններն անցյալում և ներկայում:
Ուսումնասիրել արվեստագետների դերը: Որոշել նրանց գործունեության առանձնահատկությունները և դրանց կարևորությունը:
Ուսումնասիրել որևէ իրադարձություն ընտանիքում, համայնքում, երկրում, աշխարհում, որին անդրադարձել է արվեստը:
Ներկայացնել որևէ մշակութային իրադարձության կամ արվեստի հետ առնչության սեփական օրինակ: Արվեստի մասին պատմող տեսաֆիլմերի քննարկումներ:</td><td>րաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել:

Անհատական և մշակութային արտահայտում
Ուսումնասիրել և բացահայտել գաղափարներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղիները, որոնցով արժևորվում և գնահատվում է ստեղծարարությունը:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Առաջարկվող թեմատիկա</td></tr>
<tr><td colspan="3">Արվեստի բնագավառի հայտնի մրցանակաբաշխություններ:
Մշակութային նշանակալի իրադարձություններ:
«Արվեստի ներկայությունն առօրյա կյանքում» (դիզայներներ, հրապարակայնություն և այլն):
«Արվեստը և միջավայրը. ուսումնասիրությունից մինչև մերժում»:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապ</td></tr>
<tr><td colspan="3">Հայոց լեզու և գրականություն - Վերաշարադրել, փոխադրել, համառոտել և ընդարձակել տրված տեքստը, հաղորդակցվել նաև ժամանակի</td></tr>
</table>

և տարածության մեջ (էլեկտրոնային տեքստեր): Մեկնաբանել տարաբնույթ նշաններ, համադրել, փոփոխել: Հասկանալ և մեկնաբանել տեքստում շարահյուսական միջոցների կիրառությունը միջավայր, տրամադրություն, կերպար արտահայտելու նպատակով:

Հանրահաշիվ, երկրաչափություն - Ֆունկցիայի վարքը բնութագրող հիմնական հասկացությունները (որոշման տիրույթ և արժեքների բազմություն, զրոներ, նշանապահպանման, աճման և նվազման միջակայքեր, մեծագույն և փոքրագույն արժեքներ): Գրել և մեկնաբանել, հաշվել և կիրառել բանաձևեր, լուծելի խնդիրներ:

Քիմիա - Ստացված գիտելիքները կիրառել վարժությունների և խնդիրների լուծման ժամանակ:

Ֆիզիկա - Իրականացնել չափումներ և կատարել համապատասխան հաշվարկներ՝ կիրառելով նաև մյուս առարկաներից ձերք բերած հմտությունները:

Կենսաբանություն - Օրինակների միջոցով բացատրել, թե ինչպես է բնական ընտրությունը հանգեցնում էվոլյուցիայի, անդրադառնալով *ժառանգական փոփոխականություն և գոյության կռիվ* հասկացություններին:

Աշխարհագրություն - Հայկական լեռնաշխարհի աշխարհագրական դիրքի առանձնահատկությունները մեզո՝ միջին մակարդակում:

Ֆիզկուլտուրա - Կատարել համատեղ առաջադրանքներ, համագործակցել, ցուցաբերել նախաձեռնություն, հանդուրժողականություն և ինքնատիրապետում: Որոշել և գնահատել սեփական ֆիզիկական զարգացման, ֆիզիկական պատրաստվածության մակարդակը:

Պատմություն, հասարակագիտություն - Իր և սերունդների կապը պատմության մեջ, արժևորել և հիմնավորել պատմական փորձի յուրացման, դասեր քաղելու և հաջորդ սերունդներին փոխանցելու անհրաժեշտությունը: Մեկնաբանել պատմական կարևոր եզրույթներն ու հասկացությունները և կիրառել դրանք ըստ անհրաժեշտության և նշանակության: Հասարակական, քաղաքական և տնտեսական գործընթացներ, մեկնաբանել դրանց նորարարական դերակատարումն ու ազդեցությունն արդի համաշխարհային գործընթացների վրա:

Առողջ ապրելակերպ - Հուսալի աղբյուրներ, որոնցում կարելի է գտնել տեղեկատվություն առողջ ապրելակերպի և առողջության վերաբերյալ:

Ինֆորմատիկա - Բացատրել, թե ինչ տարբերություններ կան մտավոր սեփականությանն առնչվող կարգերի/օրենքների միջև և ինչպես են

դրանք ազդում զարգացող տեխնոլոգիաների վրա:
Օտար լեզուներ - Հետևել հասարակությանը և մշակույթին վերաբերող տարբեր թեմաներով պարզ և համառոտ զեկույցներին կամ ելույթներին, եթե հնչող խոսքը պարզ է և ստանդարտ առոգանությամբ:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Հ2, Հ10, Հ12, Հ13, Հ14, Հ15, Հ16, Հ17, Հ19, Հ23, Հ24, Հ25, Հ26, Հ31, Հ43, Հ44, Հ45, Հ46

10-12-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Առաջարկվում է (տարեկան 68 ժամ)

<table>
<tr><th colspan="2">ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ՆՅՈՒԹԵՐ, ՄԻՋՈՑՆԵՐ (6 ժամ)</th></tr>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Ստեղծագործական աշխատանքներում նյութերը և միջոցները ազատ և գրագետ կիրառելու հմտությունների ձևավորում:
Ընդհանուր աշխատանքային տարածքում համագործակցելու կարողությունների ձևավորում:</td><td rowspan="3">10-12.Կ.Ս.ՆՄ.1. Հետազոտել տարբեր նյութեր, միջոցներ, գտնել ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու նոր մոտեցումներ (2D, 3D 4D), որոնք կարող են ունենալ հասարակական ներգործություն:
10-12.Կ.Ս.ՆՄ.2. Ձևակերպումներում կիրառել մասնագիտական բառամթերք և եզրույթներ:
10-12.Կ.Ս.ՆՄ.3. Բացատրել ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա, ցուցաբերել նյութերի, գործիքների և միջոցների անվտանգ կիրառման հմտություններ:
10-12.Կ.Ս.ՆԵ.1. Ստեղծել 2D, 3D, 4D աշխատանքներ՝ ներկայացնելով կերպարվեստի տարբեր ոճեր (նատյուրմորտ, բնանկար, դիմանկար, քանդակ, մանրակերտ):
10-12.Կ.Ս.ՆԵ.2. Ստեղծել 2D և 3D վերացական արվեստի աշխատանքներ (կուբիզմ, ֆուտուրիզմ, սյուրռեալիզմ և այլն):
10-12.Կ.Ս.ՆԵ.3. Ստեղծել 2D, 3D և 4D երևակայական թեմատիկ</td></tr>
<tr><td>Ուղղորդող հարցադրում</td></tr>
<tr><td>Ինչպե՞ս է պատկերը ազդում կամ ներգործում դիտողի վրա:
Ի՞նչն է օգնում արվեստագետին չվախենալու և փնտրելու այլընտրանքային ստեղծագրծական լուծումներ:
Ի՞նչ է նշանակում ստեղծագործական ազատություն:</td></tr>
</table>

	աշխատանքներ (հորինվածքներ): **10-12.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Քննարկել և վերլուծել տարբեր ժամանակներում ստեղծված նախագծերը, դրանց թողած հասարակական ազդեցությունը:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- ցուցադրել տարբեր նյութերով և միջոցներով, նաև մեդիայի կիրառմամբ ստեղծագործական մտքի արտահայտիչ հաղորդման հմտություններ,
- զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, զարգացման, առավել արդունավետ մատուցման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման ուղղությամբ,
- տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության,
- ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար,
- ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
- ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբեր հնարավորությունները՝ կախված նյութից,
- ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ, մետաղ, կտոր, պլաստիկ և այլն,
- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները,
- պահպանել համատեղ աշխատելու էթիկական պայմանները,
- ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի կանոնները,
- կատարել գծանկարչական և գեղանկարչական աշխատանքներ, նյութերն ու միջոցներն օգտագործել ըստ նշանակության,
- աշխատանքներում պահպանել ընտրված նյութերով աշխատելու անհրաժեշտ պայմանները,

- փորձարկել աշխատանքներում ընտրված նյութերի հնարավորությունները՝ առանց անվտանգության կանոնների խախտման,
- պատկերել շրջապատող առարկաները և բնությունը, ինքնուրույն որոշել թեման,
- կատարել ճեպանկարներ և նախանկարներ թեմատիկ հորինվածքներ ստեղծելու նպատակով,
- թեմատիկ առաջադրանքներում պահպանել համաչափության, կոմպոզիցիայի կառուցման, գունային լուծումների ճիշտ կանոնները,
- աշխատանքներում պահպանել գծային և գունային հեռանկարի կանոնները,
- դրսևորել ստեղծագործական մտածողություն և գեղարվեստական միտք,
- ստեղծել երևակայությամբ և զգացմունքներով թելադրված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք,
- ստեղծել տարբեր ժամանակաշրջանների բնական միջավայրին, հասարակական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային զարգացումներին վերաբերող արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ,
- ստեղծել արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ, որոնք կարող են հասարակական, քաղաքական և մշակութային զարգացումների վրա ազդեցություն ունենալ,
- կատարել վերլուծություններ և հետազոտություններ մշակութային իրադարձության նշանակալիության, կարևորության վերաբերյալ,
- հավաքել և դասակարգել մշակութային իրադարձության կամ ստեղծագործության վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Հասարակական կարծիքի վրա ներգործությունը՝ կախված ստեղծագործական աշխատանքներում տարբեր նյութերի, միջոցների և նոր մոտեցումներ ընտրությունից (2D, 3D, 4D):	Թափանցիկ կառուցման եղանակի օգտագործումը առարկաների ձևի և համաչափությունները բացահայտելու համար: Գծային հեռանկարչությունը որպես գեղարվեստական արտահայտչականության միջոց ճարտարապետական բնանկարում:	**Պատճառ և հետևանք** Մեխանիզմ և կանխատեսում (աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի

Մասնագիտական բառամթերք և եզրույթներ: Ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա: Նյութերի, գործիքների և միջոցների անվտանգ կիրառումը:	Մասշտաբային հարաբերակցության ճիշտ պահպանում: Գրաֆիկական կոմպոզիցիա մատիտով, սպիտակ և գունավոր կավճամատիտներով, տուշով: Ֆիգուրատիվ կոմպոզիցիաների ստեղծում: Կոմպոզիցիաների ստեղծում, համամասնությունների չափազանցում, արտասովոր շարժում և այլն: Ծավալային կոմպոզիցիայի ստեղծում: Վերացական հորինվածքների ստեղծում բնական մոտիվների հիման վրա (2D, 3D, 4D): Կազմման տարբերակներ՝ միմյանց և թղթի կենտրոնի նկատմամբ պատկերների սիմետրիկ և ոչ սիմետրիկ տեղաբաշխմամբ. կոլաժի, խառը տեխնիկայի կիրառություն, փորձարկում: Միտքը ազդեցիկ, ուղղորդված ներկայացնելու նպատակով նյութի և մատուցման ձևերի ընտրություն: Միևնույն թեմայի ծաղրանկարային, դրամատիկ, մարդասիրական, դեկորատիվ, տեքստային, մանկական, քաղաքական երանգավորումներ՝ գույնի, գծի, ծավալի և նյութի տարբեր կիրառություններով: Միևնույն թեմայի հակառակ իմաստի արտահայտման իմպրովիզներ:	բնույթի վրա, ինչը տարբեր արդյունքներ է տալիս): **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Մասշտաբ, համամասնություն, քանակ:** Մասշտաբները փոխվելիս փոխվում են պատկերների չափերը, սակայն համամասնությունը պահպանվում է, ինչպես օրինակ՝ բնօրինակից պատկերման աշխատանքներում:

	Միևնույն աշխատանքի իմաստային վերարտադրություններ: Բնանկարի հորիզոնական պատկերն ուղղահայաց կառուցվածքում վերարտադրելու փորձեր: Աշխատանքներում ջրաներկի տեխնիկայի կիրառում՝ թացովթաց թղթի վրա, չոր թղթի վրա, նախանկարով, առանց նախանկարի: Ազգագրական, ժողովրդական մշակույթի թեմաների վերարտադրում ժամանակակից ստեղծագործական կառուցվածքում: Փորձարկել տարբեր գրատեսակներին պատկանող տառերի և բառերի գրելաձևեր: Գծանկարել կտրված, քառակող, ակադեմիական, ճարտարապետական և գեղարվեստական գրատեսակին պատկանող տառեր: պահպանել հիմնական համաչափությունները:	

Առաջարկվող թեմատիկա
Գլոբալ նշանակություն ունեցող նախագծեր՝ բնապահպանական, տուրիզմի, մարդու իրավունքների: ***Ձեռնարկատիրական նախագիծ - ձեռնարկության լոգո, գովազդ, հանդերձանք, պայուսակ, գրիչ, թղթապանակ և այլն:*** ***Գրական ստեղծագործության մեկնաբանություն՝ գրքի ձևավորում, թատերական ներկայացում կամ ֆիլմ, լուսանկարչական նախագիծ, անիմացիա, մուլտֆիլմ և այլն:*** ***Ճարտարապետական կոթողների և հիշարժան վայրերի քարտեզագրում, պատկերազարդում:***

Միջառարկայական կապ

Բանասիրական գիտություններ - Հայերենով տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսքի հմտություններ՝ օգտագործելով տարբեր արտահայտչամիջոցներ և համապատասխանեցնելով դրանք իրավիճակներին: Օտար լեզվով բավականին սահուն և հանպատրաստից բանավոր շփում, կարդալ և հասկանալ տարաբնույթ, այդ թվում արվեստագիտական բառապաշար պարունակող տեքստերի հիմնական միտքը, տարբեր թեմաների շուրջ գրավոր շարադրանքի հմտություն: ***Բնական գիտություններ*** - Վերլուծել բնական համակարգերի փոխկապակցվածությունները՝ դիտարկելով բնագիտական գիտելիքը որպես մեկ ամբողջություն: ***Հանրահաշիվ, երկրաչափություն*** - Համադրել և վերլուծել տարբեր մաթեմատիկական մոդելներ ծանոթ և անծանոթ իրավիճակներում, կիրառել տարածական մարմինների մասին գիտելիքները կյանքում և տարբեր ուսումնական առարկաներ ուսումնասիրելիս: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Բացատրել տեխնոլոգիական նորամուծությունների գիտական հիմքերը, ներկայացնել տեխնոլոգիական ձեռքբերումները՝ որպես գիտական և հետազոտական մտքի արգասիք, գիտակցել դրանց հետ կապված հնարավոր վտանգները բնության և մարդու համար: ***Ինֆորմատիկա*** - Կիրառել համալիր գիտելիքներ և անհրաժեշտ հմտություններ՝ տեխնոլոգիական զարգացման և տեղեկատվության բազմազանության պայմաններում կողմնորոշվելու համար:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Մ4, Մ5, Մ7, Մ9, Մ10, Մ11, Մ12, Մ14, Մ15, Մ16, Մ25, Մ26, Մ33, Մ40, Մ41, Մ42

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ԿԵՐՊԱՐՎԵՍՏԻ ՏԱՐՐԵՐ ԵՎ ԴԻԶԱՅՆԻ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Դիզայնի սկզբունքներն ու կերպարվեստի տարրերն արտահայտող էսքիզների և ճեպանկարների կատարման	**10-12.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Հետազոտել տարբեր նյութեր, միջոցներ, գտնել ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու նոր մոտեցումներ (2D, 3D

<table>
<tr>
<td>հմտությունների ձևավորում:
Դասական արվեստի ստեղծագործությունները ժամանակակից մեկնաբանություններով մատուցելու վարժությունների կատարում:</td>
<td rowspan="3">4D), որոնք կարող են ունենալ հասարակական ներգործություն:
10-12.Կ.Ս.ՆՄ.2. Ձևակերպումներում կիրառել մասնագիտական բառամթերք և եզրույթներ:
10-12.Կ.Ս.ՆՄ.3. Բացատրել ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա, ցուցադրել նյութերի, գործիքների և միջոցների անվտանգ կիրառման հմտություններ:
10-12.Կ.Ա.ԴՏ.1. Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով կերպարվեստի տարրերը (գծանկար, գեղանկարչություն, քանդակ, կոլաժ, մեդիա, լուսանկար և այլն):
10-12.Կ.Ա.ԴՏ.2. Կատարել աշխատանքներ՝ օգտագործելով դիզայնի սկզբունքերը (2D, 3D, գովազդ, տարածքի ձևավորում, պաստառ, կենցաղային իրերի ձևավորում, նորաձևություն, մեդիա և այլն):
10-12.Կ.Ս.ՆԵ.2. Ստեղծել 2D և 3D վերացական արվեստի աշխատանքներ (կուբիզմ, ֆուտուրիզմ, սյուրռեալիզմ և այլն):
10-12.Կ.Ս.ՆԵ.3. Ստեղծել 2D, 3D և 4D երևակայական թեմատիկ աշխատանքներ (հորինվածքներ):</td>
</tr>
<tr>
<td>Ուղղորդող հարցադրում</td>
</tr>
<tr>
<td>Ինչպե՞ս են արվեստագետներն աշխատում:
Հնարավո՞ր է արդյոք միևնույն աշխատանքում ինտեգրել տեղանքը, օբյեկտը, գաղափարը և դեկորատիվ ձևավորումը:
Ինչո՞վ կարող է օգնել արվեստագետին քննադատական արձագանքը:</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2">• ցուցադրել տարբեր նյութերով և միջոցներով, նաև մեդիայի կիրառմամբ ստեղծագործական մտքի արտահայտիչ հաղորդման հմտություններ,
• զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, զարգացման, առավել արդյունավետ մատուցման, ճեպանկարների, էսքիզների</td>
</tr>
</table>

կատարման ուղղությամբ,

- տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության,
- ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար,
- ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
- ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբեր հնարավորությունները՝ կախված նյութից,
- ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ, մետաղ, կտոր, պլաստիկ և այլն,
- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները,
- պահպանել համատեղ աշխատելու էթիկական պայմանները,
- ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի կանոնները,
- ստանալ ճանաչելի հարթ և ծավալային պատկերներ ու հորինվածքներ՝ ապահովելով ծավալ, տոն, տարածություն, ռիթմ և միասնականություն,
- կիրառել գուներանգներն աշխատանքներին հուզականություն հաղորդելու համար,
- ստեղծել հորինվածքներ՝ գաղափարներն արտահայտելով կերպարվեստի տարրերի ու սկզբունքների կիրառմամբ,
- կատարել հայտնի ստեղծագործությունների կրկնօրինակներ՝ կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առավել արտահայտիչ ներկայացնելով,
- բանավոր կամ գրավոր մեկնաբանել և թվարկել կերպարվեստի տարրերն ու սկզբունքներն առաջարկված ստեղծագործություններում, դրանց ազդեցությունն ու նշանակությունը հիմնական գաղափարի վրա,
- ցուցադրել ստեղծագործական մտածողություն և գեղարվեստական միտք,

- ստեղծել երևակայությամբ և զգացմունքներով թելադրված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք,
- ստեղծել տարբեր ժամանակաշրջանների բնական միջավայրին, հասարակական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային զարգացումներին վերաբերող արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ,
- ստեղծել արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ, որոնք կարող են հասարակական, քաղաքական և մշակութային զարգացումների վրա ազդեցություն ունենալ:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Կերպարվեստի տարրերի գրագետ կիրառումը գծանկարի, գեղանկարչության, քանդակի, կոլաժի, մեդիայի, լուսանկարչական աշխատանքներում (2D,3D, 4D): Դիզայնի սկզբունքերը 2D, 3D, 4D աշխատանքներում. գովազդ, տարածքի ձևավորում, պաստառ, կենցաղային իրերի ձևավորում, մեդիա և այլն:	Առարկաների ձևի և ծավալի պատկերում գծի և գույնի փոփոխվող հաստությամբ և ինտենսիվությամբ՝ կախված լուսավորության աստիճանից և դիտողին հեռու կամ մոտ գտնվելու հանգամանքից: Ազգագրական, ժողովրդական մշակույթի թեմաների վերարտադրումը ժամանակակից ստեղծագործական կառուցվածքում կերպարվեստի ու դիզայնի տարրերի և սկզբունքների կիրառմամբ: Կավով կամ պլաստիլինով ծեփակերտել երկրաչափական մարմիններ, տարածության մեջ գտնել և կառուցել երկրաչափական մարմինների հիմնական կետերը և առանցքները, մշակել երկրաչափական մարմինների հարթ և սֆերիկ (գնդային, կոր, գոգավոր) մակերեսները, գտնել երկրա-	**Պատճառ և հետևանք,** մեխանիզմ և կանխատեսում Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի բնույթի վրա, ինչը տարբեր արդյունքներ է տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնա-

	չափական մարմինների փոխադարձ կապը տարածության մեջ, արտահայտել երկրաչափական մարմինների փոխհատման գծերը: Կավով կամ պլաստիլինով ծեփակերտել գիպսե գլխի հատվածներ (բերան, քիթ, ականջ, աչք), որոշել գիպսե գլխի հատվածների հիմնական համաչափությունները, հատվածների առանցքները, դիրքը և համաչափությունները, ներկայացնել գիպսե գլխի հատվածների պլաստիկ բնութագրումները: Դիզայնի տարրերը ԴԿԱ-ում: Կատարվող աշխատանքի փուլային հաջորդականութան նկարագրություն: Գծերի, ձևերի, երկրաչափական պատկերների միջոցով ճանաչելի պատկերների և հորինվածքների ստեղծում: Գծի յուրահատկության ուսումնասիրություն. գիծը որպես հակադրության էֆեկտ ստեղծելու միջոց, գիծը որպես տարածության պատրանք ստեղծելու հնար: Գույնի առանձնահատկությունների, գունահամակարգի ուսումնասիրութուն (Ի. Իտտենի գունային շրջանը): Շտրիխային և երանգային գծանկարի կատարում գրաֆիտային մատիտով, ածուխով և այլն: Ջրաներկի չոր, թաց և ալապրիմա տեխնիկաներով առաջադրանքների կատարում:	կություն: **Կայունություն և փոփոխություն** Կայունությունը միշտ մրցակցող գործոնների հաշվեկշիռն է: Դրա խախտումը համակարգը դուրս է բերում կայուն վիճակից, երբ բացակայում է հետադարձ կապը: Սակայն արվեստագիտական տեսանկյունից կարելի է ընկալել որպես մեկից ավել համակարգերի առկայություն միևնույն ստեղծագործության մեջ: Այստեղ մեկ գործոնի փոփոխությունը չի խախտում համակարգը, քանի որ մյուս գործոնն իր վրա է վերցնում ընդհանուր հավասարակշռությունը (գույն, գիծ, դինամիկա և այլն):

	Հայ միջնադարյան մանրանկարչության հիմնական մոտիվների, տեսակների և ուղղությունների, ինչպես նաև գեղարվեստական տեքստի և մանրանկարի գեղարվեստական պատկերում: Փորձարկումներ պատկերի, նյութի, ձայնի, լույսի, գույնի միջոցով: Զարդանկարների, լուսանցազարդերի և գլխատառերի կատարում, ներկայացնել բուսական, կենդանական մոտիվների պատկերման առանձնահատկությունները՝ պահպանելով գունային երանգավորումը: Մանրանկարչական դպրոցների, հեղինակներին (ծաղկողներին) բնորոշ ձեռագրերի ուսումնասիրություն: Արվեստի ստեղծագործությունների վերականգնում:	

Առաջարկվող թեմատիկա

Հայկական մանրանկարչություն - Թորոս Ռոսլին, Սարգիս Պիծակ, Գրիգոր Ծաղկող, Մոմիկ, Գրիգոր Տարոնացի:

Վինսենթ վան Գոգ. «Գիշերային երկինք», խճանկար, որմնանկար, բափիկ:

Պոլ Գոգեն - Անրի Մատիս -Մարտիրոս Սարյան - Մինաս Ավետիսյան համադրություններ:

Պոլ Սեզան. նատյուրմորտներ, նոր մեկնաբանություններ:

Պաբլո Պիկասո -Վազարելլի՝ ոճավորումներով անցումներ կուբիզմ, պուանտելիզմ, սյուրռեալիզմ, իմպրեսիոնիզմ:

Օգյուստ Ռոդեն-Պաբլո Պիկասո-Երվանդ Քոչար - Հակոբ Գյուրջյան:

Միքելանջելո Կարավաջիո - Վարդգես Սուրենյանց:

Հանրագիտարանների, գիտական, տեխնիկական գրականության պատկերազարդումներ:
Միջառարկայական կապ
Բանասիրական գիտություններ - Հայերենով տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսքի հմտություններ՝ օգտագործելով տարբեր արտահայտչամիջոցներ և համապատասխանեցնելով դրանք իրավիճակներին: Օտար լեզվով բավականին սահուն և հանպատրաստից բանավոր շփում, կարդալ և հասկանալ տարաբնույթ, այդ թվում արվեստագիտական բառապաշար պարունակող տեքստերի հիմնական միտքը, տարբեր թեմաների շուրջ գրավոր շարադրանքի հմտություն: ***Բնական գիտութուններ*** - Վերլուծել բնական համակարգերի փոխկապակցվածությունները՝ դիտարկելով բնագիտական գիտելիքը որպես մեկ ամբողջություն: ***Հանրահաշիվ, երկրաչափություն*** - Համադրել և վերլուծել տարբեր մաթեմատիկական մոդելներ ծանոթ և անծանոթ իրավիճակներում, կիրառել տարածական մարմինների մասին գիտելիքները կյանքում և տարբեր ուսումնական առարկաներ ուսումնասիրելիս: ***Հումանիտար գիտություններ***- Վերլուծել իր ազգի ձևավորման և զարգացման պատմական ուղին, քաղաքացու դիրքից արժևորել Հայաստանի Հանրապետությունը՝ որպես իր ներկան և ապագան կերտելու միջավայր: Համեմատել և վերլուծել հասարակական և քաղաքական երևույթների և գործընթացների տարբեր մեկնաբանություններ, արտահայտել հիմնավորված դիրքորոշում դրանց վերաբերյալ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Բացատրել տեխնոլոգիական նորամուծությունների գիտական հիմքերը, ներկայացնել տեխնոլոգիական ձեռքբերումները՝ որպես գիտական և հետազոտական մտքի արգասիք, գիտակցել դրանց հետ կապված հնարավոր վտանգները բնության և մարդու համար: ***Ինֆորմատիկա*** - Կիրառել համալիր գիտելիքներ և անհրաժեշտ հմտություններ՝ տեխնոլոգիական զարգացման և տեղեկատվության բազմազանության պայմաններում կողմնորոշվելու համար:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Մ4, Մ5, Մ7, Մ9, Մ10, Մ11, Մ12, Մ14, Մ15, Մ16, Մ25, Մ26, Մ33, Մ40, Մ41, Մ42

<table>
<tr><th colspan="2">ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ</th></tr>
<tr><th colspan="2">ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԵՐԵՎԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ (8 ժամ)</th></tr>
<tr><th>Նպատակը</th><th>Վերջնարդյունքներ</th></tr>
<tr><td>Ստեղծել իրատեսական, վերացական և երևակայական 2D, 3D, 4D աշխատանքներ:</td><td rowspan="4">10-12.Կ.Ս.ՆՄ.1. Հետազոտել տարբեր նյութեր, միջոցներ, գտնել ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու նոր մոտեցումներ (2D, 3D 4D), որոնք կարող են ունենալ հասարակական ներգործություն:
10-12.Կ.Ս.ՆՄ.3. Բացատրել ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա: Ցուցադրել նյութերի, գործիքների և միջոցների անվտանգ կիրառման հմտություններ:
10-12.Կ.Ս.ՆԵ.1. Ստեղծել 2D, 3D, 4D աշխատանքներ՝ ներկայացնելով կերպարվեստի տարբեր ոճեր (նատյուրմորտ, բնանկար, դիմանկար, քանդակ, մանրակերտ):
10-12.Կ.Ս.ՆԵ.2. Ստեղծել 2D և 3D վերացական արվեստի աշխատանքներ (կուբիզմ, ֆուտուրիզմ, սյուրռեալիզմ և այլն):
10-12.Կ.Ս.ՆԵ.3. Ստեղծել 2D, 3D և 4D երևակայական թեմատիկ աշխատանքներ (հորինվածքներ):
10-12.Կ.Ա.ՔԱ.3. Քննարկել և վերլուծել տարբեր ժամանակներում ստեղծված նախագծերը, դրանց թողած հասարակական ազդեցությունը:</td></tr>
<tr><th>Ուղղորդող հարցադրում</th></tr>
<tr><td>Արդյոք քննադատությունն օգնո՞ւմ է արվեստագետին:
Ինչպե՞ս են արվեստագետները կռահում, որ աշխատանքը հաջողված է:
Ի՞նչ ենք սովորում արվեստից:
Ինչպե՞ս են արվեստագետները տեսնում շրջապատը:
Կարելի՞ է արդյոք սովորել սեփական սխալներից:
Հնարավո՞ր է պատկերել զգացողություն:</td></tr>
</table>

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝
• ցուցադրել տարբեր նյութերով և միջոցներով, նաև մեդիայի կիրառմամբ ստեղծագործական մտքի արտահայտիչ հաղորդման հմտություններ, • զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, զարգացման, առավել արդունավետ մատուցման, ճեպանկարների, էսքիզների կատարման ուղղությամբ, • տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության, • ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար, • ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ, • ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբեր հնարավորությունները՝ կախված նյութից, • ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ, մետաղ, կտոր, պլաստիկ և այլն, • պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները, • պահպանել համատեղ աշխատելու էթիկական պայմանները, • ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի կանոնները, • կատարել գծանկարչական և գեղանկարչական աշխատանքներ, նյութերն ու միջոցներն օգտագործել ըստ նշանակության, • աշխատանքներում պահպանել ընտրված նյութերով աշխատելու անհրաժեշտ պայմանները, • փորձարկել աշխատանքներում ընտրված նյութերի հնարավորությունները՝ առանց անվտանգության կանոնների խախտման, • պատկերել շրջապատող առարկաները և բնությունը, ինքնուրույն որոշել թեման, • կատարել ճեպանկարներ և նախանկարներ թեմատիկ հորինվածքներ ստեղծելու նպատակով, • թեմատիկ առաջադրանքներում պահպանել համաչափության, կոմպոզիցիայի կառուցման, գունային լուծումների ճիշտ կանոնները, • աշխատանքներում պահպանել գծային և գունային հեռանկարի կանոնները,

- դրսևորել ստեղծագործական մտածողություն և գեղարվեստական միտք,
- ստեղծել երևակայությամբ և զգացմունքներով թելադրված աշխատանքներ, որոնք արտահայտում են տրամադրություն, զգացմունք կամ անձնապես ունեցած հուզական վերաբերմունք,
- ստեղծել տարբեր ժամանակաշրջանների բնական միջավայրին, հասարակական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային զարգացումներին վերաբերող արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ,
- ստեղծել արտահայտիչ երևակայական աշխատանքներ, որոնք կարող են հասարակական, քաղաքական և մշակութային զարգացումների վրա ազդեցություն ունենալ,
- կատարել վերլուծություններ և հետազոտություններ մշակութային իրադարձության նշանակալիության, կարևորության վերաբերյալ,
- հավաքել և դասակարգել մշակութային իրադարձության կամ ստեղծագործության վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
2D, 3D, 4D ստեղծագործական աշխատանքներ ըստ կերպարվեստի ոճերի (նատյուրմորտ, բնանկար, դիմանկար, քանդակ, մանրակերտ): Ստեղծել 2D, 3D և 4D աշխատանքներ վերացական արվեստի տեսանկյունից՝ (կուբիզմ, ֆուտուրիզմ,	Համաչափության, գծերի ընդհանուր դասավորության, կոմ-պոզիցիոն համաչափության, ուսումնասիրության և համեմա-տության վրա հիմնված վարժություններ և ստեղծագործա-կան աշխատանքներ: Դիմագծերի ընդհանրացման և նմանության կարողություն-ների ձևավորում: Ինքնուրույն վերաբերմունքի արտահայտում: Թեմատիկ նկարչություն դիտման, պատկերացման, հիշողու-թյան և գրական ստեղծագործությունների պատկերազարդ-ման ու ձևավորման միջոցով: Հաստոցային քանդակ և գե-	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացա-հայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերու-թյունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը որպես ընդհանուր գաղա-փարով, թեմայով, մոտեցումով կատար-ված ստեղծագործությունը (ները) ներ-

սյուրռեալիզմ և այլն): 2D, 3D և 4D երևակայական թեմատիկ հորինվածքներ:	դանկարչություն, մոնումենտալ քանդակ և որմնանկարչություն: Կրկնօրինակել արվեստի որևէ գործ: Հայկական ճարտարապետական հուշարձանների տիպերի ուսումնասիրություն՝ Ազատ խաչ, Եռակոնք, Քառակոնք, Բազմաբսիդ: Ըստ նախընտրած նյութի՝ կառուցել ճարտարապետական կոթողի մանրակերտ: Ներկայացնել արվեստի տարբեր ճյուղերում նյութերի կիրառման հնարավորություններն ու սկզբունքները: Դեկորատիվ զարդաքանդակի համաչափության, հավասարակշռվածության ուսումնասիրություն, սեփական զարդաքանդակի էսքիզի կատարում և քանդակում՝ ըստ նյութերի և գործիքների ուսումնասիրության (մոմ, պլաստիլին, կավ և այլն): Ժողովրդական և դեկորատիվ-կիրառական արվեստների բնորոշ և հաճախ հանդիպող կերպարները և դրանց մեկնաբանությունը: Ռեալիստական, ծաղրանկարային և դեկորատիվ կերպարների ստեղծումն ուրվագծի և բծի միջոցով: Բնանկարի, դիմանկարի և թեմատիկ դեկորատիվ կոմպոզի-	կայացնելու ընդհանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել: **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել և բացահայտել գաղափարներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղիները, որոնցով արժևորվում և գնահատվում է ստեղծարարությունը:

	ցիաների ուրվագծային պատկերում: Ուսումնասիրել արվեստի ստեղծագործությունները դրանք նոր մեկանաբանություններով ներկայացնելու նպատակով: Դիմանկարի, բնանկարի և նատյուրմորտի էսքիզների, ճեպանկարների և նախանկարների կատարում երկրաչափական պատկերների կիրառմամբ (2D, 3D, 4D): Դիմանկարի, բնանկարի և նատյուրմորտի էսքիզների, ճեպանկարների և նախանկարների կատարում գունային բծերի կիրառմամբ (2D, 3D, 4D): Պատմամշակութային կառույցների, նորաձևության ոճերի նոր դեկորատիվ նախագծերի մշակումների կատարում (2D, 3D, 4D):	
Առաջարկվող թեմատիկա		
Գծանկար, գունանկար, ԴԿԱ: ***Թեմատիկ հորինվածքներ. մայրություն, քաղաքակրթություն, երաժշտություն, սպորտ, տիեզերք:*** ***Հանրահայտ ստեղծագործությունների նոր մեկնաբանություններ:*** ***Ժամանակակից արվեստ:*** ***Օպտիկական արվեստ, փափու, հոլոգրաֆիա:*** ***Անսովոր հեռանկարներ, հավաքածու, «Մի օր..... կյանքից», պատկերներ Հայաստանից, գաղափարներ, որոնք փոխում են աշխարհը, ասկե հատում:*** ***Երբ հատվում են գեղեցիկն ու պատկերը:***		

Ճանապարհորդություն, հերոսներ, հիշողություն, երազ:
Միջառարկայական կապ
Բնական գիտություններ - Վերլուծել բնական համակարգերի փոխկապակցվածությունները՝ դիտարկելով բնագիտական գիտելիքը որպես մեկ ամբողջություն: ***Հանրահաշիվ, երկրաչափություն*** - Համադրել և վերլուծել տարբեր մաթեմատիկական մոդելներ ծանոթ և անծանոթ իրավիճակներում, կիրառել տարածական մարմինների մասին գիտելիքները կյանքում և տարբեր ուսումնական առարկաներ ուսումնասիրելիս: ***Հումանիտար գիտություններ***- Վերլուծել իր ազգի ձևավորման և զարգացման պատմական ուղին, քաղաքացու դիրքից արժևորել Հայաստանի Հանրապետությունը՝ որպես իր ներկան և ապագան կերտելու միջավայր: Համեմատել և վերլուծել հասարակական և քաղաքական երևույթների և գործընթացների տարբեր մեկնաբանություններ, արտահայտել հիմնավորված դիրքորոշում դրանց վերաբերյալ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Բացատրել տեխնոլոգիական նորամուծությունների գիտական հիմքերը, ներկայացնել տեխնոլոգիական ձեռքբերումները՝ որպես գիտական և հետազոտական մտքի արգասիք, գիտակցել դրանց հետ կապված հնարավոր վտանգները բնության և մարդու համար: ***Ինֆորմատիկա*** - Կիրառել համալիր գիտելիքներ և անհրաժեշտ հմտություններ՝ տեխնոլոգիական զարգացման և տեղեկատվության բազմազանության պայմաններում կողմնորոշվելու համար:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Մ4, Մ5, Մ7, Մ9, Մ10, Մ11, Մ12, Մ14, Մ15, Մ16, Մ25, Մ26, Մ33, Մ40, Մ41, Մ42

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	
ՎԵՐԱՆԱՅՈՒՄ ԵՎ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒՄ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**

Արվեստի ստեղծագործությունների փուլային վերլուծությունների կատարում: Թեմատիկ ցուցադրությունների արդյունավետ կազմակերպում:	**10-12.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ձևակերպումներում կիրառել մասնագիտական բառամթերք և եզրույթներ: **10-12.Կ.Ս.ՆՄ.3.** Բացատրել ավանդական և ոչ ավանդական աշխատանքային գործիքների և միջոցների ազդեցությունը մարդկանց առողջության և շրջակա միջավայրի վրա: Ցուցադրել նյութերի, գործիքների և միջոցների անվտանգ կիրառման հմտություններ: **10-12.Կ.Ա.ՎՑ. 1.** Մենակ կամ խմբով ներկայացնել ամբողջական, ավարտուն թեմատիկ նախագծեր լայն լսարանի համար: **10-12.Կ.Ա.ՎՑ. 2.** Ներկայացնել հասարակական նշանակություն կամ ազդեցություն ունեցող արվեստագիտական նախագծեր՝ խմբով կամ մենակ: **10-12.Կ.Ա.ՎՑ.3.** Մենակ կամ խմբով վերլուծել և ներկայացնել հասարակական, սոցիալական, մշակութային կամ քաղաքական համոզմունքներ ներկայացնող թեմատիկ նախագծեր: **10-12.Կ.Ա.ՎՄ. 1.** Վերլուծել և ձևավորել ստեղծագործական նախագծերի թեմատիկ, տեխնիկական, գեղարվեստական և նորարարական սկզբունքներ: **10-12.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ ձևավորել մասնագիտական քննադատական կարծիքներ: **10-12.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Քննարկել և վերլուծել տարբեր ժամանակներում ստեղծված նախագծերը, դրանց թողած հասարակական ազդեցությունը:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ի՞նչ չափանիշներով են ընտրվում ստեղծագործությունները: Հարկավո՞ր է արդյոք ցուցադրել աշխատանքները: Ի՞նչ է նշանակում արվեստի ստեղծագործության ցուցադրություն:	

	10-12.Կ.Կ.ԱԴ.3. Ստեղծագործաբար մոտենալ առօրեական խնդիրների լուծմանը:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝
• կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների, • կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ, • պահպանել աշխատանքի անվտանգության կանոնները, • պահպանել համատեղ աշխատելու էթիկական պայմանները, • ճիշտ կազմակերպել աշխատանքային տարածքը, աշխատանքի բոլոր փուլերում պահպանել հիգիենայի, անձնական տարածքի կանոնները, • առաջարկել խմբային և անհատական ցուցադրությունների հետաքրքիր տարբերակներ, • ուսումնասիրել և ներկայացնել ցուցադրությունների և ներկայացումների տարբերակներ՝ հիմնավորելով ընտրությունը, • մեկնաբանել և տեսակավորել ստեղծագործական աշխատանքները, • ներկայացնել հիմնական գաղափարների արդիականությունը, • առանձնացնել և ցուցադրել ստեղծագործական հնարների կիրառման արդյունավետությունը և ազդեցությունը գաղափարի փոխանցման տեսանկյունից, • ընտրել և առանձնացնել աշխատանքները՝ հիմնական գաղափարի, խորհրդանիշների, թեմաների, տարրերի և սկզբունքների հիման վրա, • բացատրել դիտողի վրա ստեղծագործության ազդեցության հնարները, • կիրառել ստեղծագործական և քննադատական մտածողության հմտություններ, • նշել այն հիմքերը և սկզբունքները, որոնցով առաջնորդվել է ստեղծագործություններն առանձնացնելիս, • ստեղծել աշխատանքներ, որոնք առնչվում են կյանքի տարբեր ոլորտների և արվեստի մյուս տեսակներին,

- մեկնաբանել կատարված ընտրությունը,
- ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարաված աշխատանքները, թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
- աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները,
- կատարել վերլուծություններ և հետազոտություններ մշակութային իրադարձության նշանակալիության, կարևորության վերաբերյալ,
- հավաքել և դասակարգել մշակութային իրադարձության կամ ստեղծագործության վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Թեմատիկ աշխատանքների խմբային ցուցադրություններ: Ավանդական և ոչ ավանդական մոտեցումներ: Նախագիծ: Համայնքային, տարածաշրջանային միջոցառումների ստեղծագործական նախագծեր և ներկայացում: Ցուցադրություն: Արդյունավետ ցուցադրություններ կազմակերպելու սկզբունքներ:	Մենակ կամ խմբով խմբավորել հաջողված աշխատանքները՝ ըստ առաջարկված չափանիշների: Ձևակերպել հարցերը և պատասխանները, թե որտեղ, երբ, ինչու և ինչպես պետք է պատրաստվեն աշխատանքները ցուցադրության համար: Մեկնաբանել ստեղծագործություններից ստացած տպավորու-թյունները: Բացատրել. թե ինչու են ընտրվել տվյալ աշխատանքները: Նշել և մեկաբանել ցուցադրության կազմակերպման նպատակ-ները, հիմնական սկզբունքները: Մեկնաբանել սեփական աշխատանքները: Աշխատել խմբով:	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բա-ցահայտել պատկերվող առարկա-ների նմանություններն ու տարբե-րությունները: Գտնել ներդաշնա-կություն: **Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտե-ցումով կատարված ստեղծագոր-ծությունը (ները) ներկայացնելու

	Առանձնացնել երեք տարբեր ստեղծագործություններ, դրանց շուրջ կատարել տարբեր վերլուծական բնույթի հետազոտություններ՝ գունային լուծումների, գաղափարի մատուցման, արտահայտչականության և այլն: Սովորողների կողմից կատարված աշխատանքների կամ թեմատիկ առանձին ուղղվածություն ունեցող ստեղծագործությունների և առարկաների ցուցադրություն: Ստեղծագործական աշխատանքների խմբավորումը՝ ըստ դիտողի վրա ներգործելու կամ հուզականության աստիճանի: Դասընթացների այս ձևը կարող է կազմակերպվել որևէ առարկայի հետ ինտեգրված:	ընդհանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել:

Առաջարկվող թեմատիկա
Թատերական ներկայացումների, գրական ստեղծագործությունների ձևավորումներ, լուսանկարչական աշխատանքների և կոլաժների թեմատիկ ցուցադրություններ, դիմանկարի, բնանկարի, նատյուրմորտի կամ ժանրային հորինվածքների ցուցադրություններ: ***Թեմատիկ ցուցադրություններ՝ «Արվեստ և բնապահպանություն», «Արվեստ և քաղաքականություն», «Արվեստ և իրականություն», «Արվեստ և նորաձևություն», «Արվեստ և քաղաքաշինություն», «Արվեստ և կրոն», «Արվեստ և գիտություն», «Արվեստի դերը մեր կյանքում»:***   ***Վիդեոարտ, փառատոն:***

Միջառարկայական կապ
Բանասիրական գիտություններ - Հայերենով տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսքի հմտություններ՝ օգտագործելով տարբեր արտահայտչամիջոցներ և համապատասխանեցնելով դրանք իրավիճակներին: Օտար լեզվով բավականին սահուն և

հանպատրաստից բանավոր շփում, կարդալ և հասկանալ տարաբնույթ, այդ թվում արվեստագիտական բառապաշար պարունակող տեքստերի հիմնական միտքը, տարբեր թեմաների շուրջ գրավոր շարադրանքի հմտություն: ***Բնական գիտութուններ*** - Վերլուծել բնական համակարգերի փոխկապակցվածությունները՝ դիտարկելով բնագիտական գիտելիքը որպես մեկ ամբողջություն: ***Հանրահաշիվ, երկրաչափություն*** - Համադրել և վերլուծել տարբեր մաթեմատիկական մոդելներ ծանոթ և անծանոթ իրավիճակներում, կիրառել տարածական մարմինների մասին գիտելիքները կյանքում և տարբեր ուսումնական առարկաներ ուսումնասիրելիս: ***Հումանիտար գիտություններ*** - Վերլուծել իր ազգի ձևավորման և զարգացման պատմական ուղին, քաղաքացու դիրքից արժևորել Հայաստանի Հանրապետությունը որպես իր ներկան և ապագան կերտելու միջավայր: Համեմատել և վերլուծել հասարակական և քաղաքական երևույթների և գործընթացների տարբեր մեկնաբանություններ, արտահայտել հիմնավորված դիրքորոշում դրանց վերաբերյալ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Բացատրել տեխնոլոգիական նորամուծությունների գիտական հիմքերը, ներկայացնել տեխնոլոգիական ձեռքբերումները որպես գիտական և հետազոտական մտքի արգասիք, գիտակցել դրանց հետ կապված հնարավոր վտանգները բնության և մարդու համար: ***Ինֆորմատիկա*** - Կիրառել համալիր գիտելիքներ և անհրաժեշտ հմտություններ՝ տեխնոլոգիական զարգացման և տեղեկատվության բազմազանության պայմաններում կողմնորոշվելու համար:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Մ1, Մ5, Մ7, Մ9, Մ11, Մ15, Մ16, Մ17, Մ18, Մ20, 23, 24, Մ27, Մ28, Մ29, Մ30, Մ 39, Մ40, Մ41, Մ42

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ
ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔ (8 ժամ)

Նպատակը	Վերջնարդյունքներ
Ճիշտ հարցադրումներ ձևակերպելու հմտությունների ձևավորում: Կիրառված ստեղծագործական հնարների վերաբերյալ բացահայտումների և եզրակացությունների կատարում: Նկարագրել ստեղծագործության թողած ազդեցությունը և կապը իրականության հետ: **Ուղղորդող հարցադրում** Ինչպե՞ս է արվեստի ստեղծագործության վերլուծությունն օգնում հասկանալու և ճանաչելու աշխարհը: Ի՞նչն է օժանդակում ստեղագործական մտածողության զարգացմանը: Ի՞նչ չափանիշներով կարելի է գնահատել ստեղծագործությունները:	**10-12.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ձևակերպումներում կիրառել մասնագիտական բառամթերք և եզրույթներ: **10-12.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ ձևավորել մասնագիտական քննադատական կարծիքներ: **10-12.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Կատարել հետազոտություններ և վերլուծել ստեղծագործական նախագծերը: **10-12.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Քննարկել և վերլուծել տարբեր ժամանակներում ստեղծված նախագծերը, դրանց թողած հասարակական ազդեցությունը: **10-12.Կ.Ա.Գ.1.** Վերլուծել տարբեր արվեստագիտական գնահատականներ արդիականության, մշակութային արժևորման տեսանկյունից: **10-12.Կ.Ա.Գ.2.** Գնահատել նախագծերը՝ հաշվի առնելով հասարակության տարբեր խավերի գեղագիտական նախընտրությունները: **10-12.Կ.Կ.ԱԴ.1.** Ներկայացնել, թե որքանով է մշակույթի, պատմության, ավանդությունների և սովորույթների իմացությունն օգնում լիարժեք ընկալելու ստեղծագործությունը: **10-12.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Ստեղծագործաբար մոտենալ առօրեական խնդիրների լուծմանը:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- ընտրել և առանձնացնել աշխատանքները հիմնական գաղափարի, խորհրդանիշների, թեմաների, տարրերի և սկզբունքների հիման

վրա:

- բացատրել դիտողի վրա ստեղծագործության ազդեցության հնարները,
- կիրառել ստեղծագործական և քննադատական մտածողության հմտություններ,
- նշել այն հիմքերը և սկզբունքները, որոնցով առաջնորդվել է ստեղծագործություններն առանձնացնելիս,
- ստեղծել աշխատանքներ, որոնք առնչվում են կյանքի տարբեր ոլորտերի և արվեստի մյուս տեսակներին,
- մեկնաբանել կատարված ընտրությունը,
- ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարաված աշխատանքները, թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
- աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները,
- քննել, վերլուծել և ներկայացնել ստեղծագործություններում առկա կապը արվեստի մյուս տեսակների հետ,
- բացահայտել և մեկնաբանել գեղարվեստական գաղափարը փոխանցելու գեղարվեստական հնարները,
- կատարել վերլուծություններ և հետազոտություններ մշակութային իրադարձության նշանակալիության, կարևորության վերաբերյալ,
- հավաքել և դասակարգել մշակութային իրադարձության կամ ստեղծագործության վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները,
- վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ,
- մանրամասն ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարված աշխատանքները, թվարկել կիրառված տարրերն ու սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- ընտրել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
- հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով,

- հասկանալ, որ արվեստը բոլոր ժամանակների և մշակույթների հաղորդակցման անփոխարինելի լեզու է,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Քննարկումներ ստեղծագործական աշխատանքներում թեմայի արդիականության վերաբերյալ: Ստեղծագործության զգայական անդրադարձ հնարների կիրառման վերաբերյալ: Գնահատում և ինքնագնահատում:	Ժանրերի ֆունկցիոնալ տարբերությունների մեկնաբանություն: Ոճային բազմազանության և դրանց առանձնահատկությունների ներկայացում: Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ կարծիքների արտահայտում հարց ու պատասխանի, ռուբրիկների միջոցով: Միևնույն ստեղծագործողի տարբեր աշխատանքներ: Պլանավորել և իրականացնել հետազոտություններ: Քննարկել արվեստագետի՝ գույնի և կատարման տեխնիկայի ընտրությունը որպես ազդեցության, հուզականության արտահայտություն: Նույն թեմայով տարբեր ստեղծագործողների կատարած աշխատանքներ: Միևնույն ժանրի ստեղծագործությունների համեմատություն: Արվեստի ստեղծագործությունների քննարկում, վերլուծություն, դասակարգում և գնահատում: Մեկնաբանել և վերլուծել իր և ընկերների աշխատանքները: Առաջադրել ստեղծագործական աշխատանքի քննության ճիշտ	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի բնույթի վրա, ինչը տարբեր արդյունքներ է տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Կայունություն և փոփոխություն** Կայունությունը միշտ մրցակցող գործոնների հաշվեկշիռն է: Դրա

<table>
<tr>
<td></td>
<td>հարցադրումներ:
Քննարկել, թե ինչպես է արվեստի վերլուծությունն օժանդակում ստեղծագործական մտածողության զարգացմանը:
Փորձել «կարդալ» ստեղծագործությունը:
Վերլուծել ստեղծագործության վերաբերյալ տարբեր մեկնաբանություններ, դասակարգել կամ առանձնացնել դրանք՝ ըստ քննական վերլուծության:
Առաջարկել և ձևակերպել ստեղծագործությունները գնահատելու չափանիշներ:
Կատարել չորս փուլային վերլուծություն:
Հետազոտություններ ժամանակագրական, ոճային, աշխարհագրական տեսանկյուններից:</td>
<td>խախտումը համակարգը դուրս է բերում կայուն վիճակից, երբ բացակայում է հետադարձ կապը:
Սակայն արվեստագիտական տեսանկյունից կարելի է ընկալել որպես մեկից ավելի համակարգերի առկայություն, միևնույն ստեղծագործության մեջ: Այստեղ մեկ գործոնի փոփոխությունը չի խախտում համակարգը, քանի որ մյուս գործոնն իր վրա է վերցնում ընդհանուր հավասարակշռությունը (գույն, գիծ, դինամիկա և այլն):</td>
</tr>
<tr><td colspan="3">Առաջարկվող թեմատիկա</td></tr>
<tr><td colspan="3">Քննադատության չորս փուլերը՝ նկարագրել, վերլուծել, մեկնաբանել, գնահատել:</td></tr>
<tr><td colspan="3">Միջառարկայական կապ</td></tr>
<tr><td colspan="3">Բանասիրական գիտություններ - Հայերենով տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսքի հմտություններ՝ օգտագործելով տարբեր արտահայտչամիջոցներ և համապատասխանեցնելով դրանք իրավիճակներին: Օտար լեզվով բավականին սահուն և հանպատրաստից բանավոր շփում, կարդալ և հասկանալ տարաբնույթ, այդ թվում արվեստագիտական բառապաշար պարունակող տեքստերի հիմնական միտքը, տարբեր թեմաների շուրջ գրավոր շարադրանքի հմտություն:
Բնական գիտութեուներ - Վերլուծել բնական համակարգերի փոխկապակցվածությունները՝ դիտարկելով բնագիտական գիտելիքը որպես մեկ</td></tr>
</table>

ամբողջություն: ***Հանրահաշիվ, երկրաչափություն*** - Համադրել և վերլուծել տարբեր մաթեմատիկական մոդելներ ծանոթ և անծանոթ իրավիճակներում, կիրառել տարածական մարմինների մասին գիտելիքները կյանքում և տարբեր ուսումնական առարկաներ ուսումնասիրելիս: ***Հումանիտար գիտություններ*** - Վերլուծել իր ազգի ձևավորման և զարգացման պատմական ուղին, քաղաքացու դիրքից արժևորել Հայաստանի Հանրապետությունը որպես իր ներկան և ապագան կերտելու միջավայր: Համեմատել և վերլուծել հասարակական և քաղաքական երևույթների և գործընթացների տարբեր մեկնաբանություններ, արտահայտել հիմնավորված դիրքորոշում դրանց վերաբերյալ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Բացատրել տեխնոլոգիական նորամուծությունների գիտական հիմքերը, ներկայացնել տեխնոլոգիական ձեռքբերումները որպես գիտական և հետազոտական մտքի արգասիք, գիտակցել դրանց հետ կապված հնարավոր վտանգները բնության և մարդու համար: ***Ինֆորմատիկա*** - Կիրառել համալիր գիտելիքներ և անհրաժեշտ հմտություններ՝ տեխնոլոգիական զարգացման և տեղեկատվության բազմազանության պայմաններում կողմնորոշվելու համար:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Մ1, Մ5, Մ7, Մ9, Մ11, Մ15, Մ16, Մ17, Մ18, Մ20, 23, 24, Մ27, Մ28, Մ29, Մ30, Մ 39, Մ40, Մ41, Մ42

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏ, ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ ԵՎ ԳՅՈՒՏԵՐ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Արվեստի ստեղծագործությունների տեխնիկական, նյութաբանական վերլուծություններ:	**10-12.Կ.Ս.ՆՄ.1.** Հետազոտել տարբեր նյութեր, միջոցներ, գտնել ստեղծագործական աշխատանքներ ստանալու նոր մոտեցումներ (2D, 3D

<table>
<tr>
<td>Ստեղծագործությունների միջոցով ուսումնասիրել տարբեր ժամանակների մշակութային առանձնահատկությունները:</td>
<td rowspan="3">4D), որոնք կարող են ունենալ հասարակական ներգործություն:
10-12.Կ.Ս.ՆՄ.2. Ձևակերպումներում կիրառել մասնագիտական բառամթերք և եզրույթներ:
10-12.Կ.Ա.ՔԱ.1. Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ ձևավորել մասնագիտական քննադատական կարծիքներ:
10-12.Կ.Ա.ՔԱ.2. Կատարել հետազոտություններ և վերլուծել ստեղծագործական նախագծերը:
10-12.Կ.Ա.Գ.1. Վերլուծել տարբեր արվեստագիտական գնահատականներ՝ արդիականության, մշակութային արժևորման տեսանկյունից:
10-12.Կ.Ա.Գ.2. Գնահատել նախագծերը՝ հաշվի առնելով հասարակության տարբեր խավերի գեղագիտական նախընտրությունները:
10-12.Կ.Ս.ԱՏ.1. Համեմատել նույն թեման ներկայացնող ստեղծագործական նախագծերը (ֆիլմ, կտավ, հուշարձան, մեդիա և այլն), ներկայացնել նմանություններն ու տարբերությունները:
10-12.Կ.Ս.ԱՏ.2. Ուսումնասիրել և ներկայացնել տարբեր ժամանակների տեխնոլոգիական և գիտական նորարարությունների ազդեցությունն արվեստի վրա:</td>
</tr>
<tr>
<td>Ուղղորդող հարցադրում</td>
</tr>
<tr>
<td>Ինչպե՞ս է արվեստն օգնում հասկանալու մարդկանց և նրանց շրջապատը:
Ինչպե՞ս է արվեստը ներկայացնում իրականությունը: Կա՞ արդյոք արվեստ մեր շրջապատում:
Որքանո՞վ է արվեստի ուսումնասիրությունն օգնում պլանավորելու մեր ապագան:</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2">• ցուցադրել տարբեր նյութերով և միջոցներով, նաև մեդիայի կիրառմամբ ստեղծագործական մտքի արտահայտիչ հաղորդման հմտություններ,
• զարգացնել գաղափարը, աշխատել թեմայի մշակման, զարգացման, առավել արդյունավետ մատուցման, ճեպանկարների, էսքիզների</td>
</tr>
</table>

կատարման ուղղությամբ,

- տարբեր գործիքներով և միջոցներով հասնել առավել արտահայտչականության,
- ընտրել թեմային համապատասխան առավել արդյունավետ գործիքներ գունանկարի, գծանկարի, քանդակի, մեդիայի համար,
- ստանալ ծավալային և հարթ պատկերներ,
- ցուցադրել ծավալային դիզայնի և քանդակի տարբեր հնարավորությունները՝ կախված նյութից,
- ստանալ հարթ և ծավալային պատկերներ՝ կիրառելով մեդիա, թուղթ, փայտ, կավ, մետաղ, կտոր, պլաստիկ և այլն,
- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝, ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
- աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները,
- քննել, վերլուծել և ներկայացնել ստեղծագործություններում առկա կապը արվեստի մյուս տեսակների հետ,
- բացահայտել և մեկնաբանել գեղարվեստական գաղափարը փոխանցելու գեղարվեստական հնարները,
- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով,
- հասկանալ, որ արվեստը բոլոր ժամանակների և մշակույթների հաղորդակցման անփոխարինելի լեզու է,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա,
- խմբավորել տարբեր ժամանականերում և մշակույթներում ստեղծված աշխատանքները, մեկնաբանել դրանց ազդեցությունը,
- քննարկել և ներկայացնել ստեղծագործություններում առկա ժամանակաշրջանը, տեղանքը, կլիման, օգտագործված նյութերը, գաղափարը և տեխնոլոգիական միջոցները, որոնք իմաստ և հուզականություն են հաղորդում աշխատանքին,
- բացատրել, թե ինչ նյութեր են օգտագործել նկարիչները տարբեր ժամանակաշրջաններում և ինչով են դրանք պայմանավորված:

Բովանդակություն	Առաջարկվող գործունեության ձևեր	Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ
Արվեստի նմուշների թվայնացում: Արվեստի ստեղծագործությունում օգտագործված նյութերի և միջոցների տեխնիկական հետազոտում: Ի՞նչ նյութեր են օգտագործված: Ինչո՞ւ է արվեստագետն ընտրել տվյալ նյութը կամ միջոցը: Որքանո՞վ է ընտրված մատուցման ձևն արդարացված:	Ուսումնասիրել արվեստի աշխատանքներում օգտագործված նյութերը: Հետազոտել տարբեր ժամանակներում արվեստագետների աշխատանքի միջոցները և հնարավորությունները: Համեմատել տարբեր ստեղծագործություններ: Գտնել նմանություններ և տարբերություններ օգտագործված նյութերի կամ աշխատանքի միջոցների մեջ: Քննարկել տարբեր երկրների քաղաքական, հասարակական, մշակութային իրադարձությունների խորհրդանիշները՝ որպես մշակութային ժառանգություն: Հայ և համաշխարհային արվեստի ներկայացուցիչների մասին պատմող տեսաֆիլմերի, գեղարվեստական գրականության, մեդիայի ուսումնասիրություններ: Ուսումնասիրել տարբեր արվեստագետների աշխատանքները, ի՞նչ են պատմում իրենց ժամանակների մասին: Քննարկել, թե ինչպես, ինչով և ինչու են ստեղծագործում արվեստագետները: Գեղարվեստական ժառանգության ուսումնասիրություն ժողովրդական արվեստի կամ տեղական երկրագիտական	**Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Համակարգեր և մոդելներ** Համակարգը որպես ընդհանուր գաղափարով, թեմայով, մոտեցումով կատարված ստեղծագործությունը (ները) ներկայացնելու ընդհանրական մոտեցում, որով յուրաքանչյուր աշխատանք կամ աշխատանքի մաս հանդես է գալիս որպես մոդել: **Անհատական և մշակութային արտահայտում** Ուսումնասիրել և բացահայտել գա-

	թանգարաններում: Հանդես գալ հաղորդումներով և զեկույցներով՝ ներկայացնելով հստակ և նպատակային խոսք, հայտնել տեսակետ և դրսևորել հետաքրքրություններ:	ղափարներ, համոզմունքներ, արժեքներ, զգացումներ, մշակույթի դրսևորումներ արտահայտող ուղիները, որոնցով արժևորվում և գնահատվում է ստեղծարարությունը:

Առաջարկվող թեմատիկա

Արվեստի մասին պատմող էլեկտրոնային կայքեր, թվայնացված հավաքածուներ, թանգարաններ, գրադարաններ, պատկերասրահներ, արվեստանոցներ, արհեստանոցներ:

Կենցաղային առարկաները տարբեր ժամանակաշրջանների արվեստում՝ Հին Հռոմ, Վերածնունդ, բարոկկո, մեր ժամանակներ՝ ոսկերչական, արծաթագործական իրեր, սպասք, վարագույր, կահույք:

Միջառարկայական կապ

Բանասիրական գիտություններ - Հայերենով տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսքի հմտություններ՝ օգտագործելով տարբեր արտահայտչամիջոցներ և համապատասխանեցնելով դրանք իրավիճակներին: Օտար լեզվով բավականին սահուն և հանպատրաստից բանավոր շփում, կարդալ և հասկանալ տարաբնույթ, այդ թվում արվեստագիտական բառապաշար պարունակող տեքստերի հիմնական միտքը, տարբեր թեմաների շուրջ գրավոր շարադրանքի հմտություն:

Բնական գիտութուններ - Վերլուծել բնական համակարգերի փոխկապակցվածությունները՝ դիտարկելով բնագիտական գիտելիքը որպես մեկ ամբողջություն:

Հանրահաշիվ, երկրաչափություն - Համադրել և վերլուծել տարբեր մաթեմատիկական մոդելներ ծանոթ և անծանոթ իրավիճակներում, կիրառել տարածական մարմինների մասին գիտելիքները կյանքում և տարբեր ուսումնական առարկաներ ուսումնասիրելիս:

Հումանիտար գիտություններ - Վերլուծել իր ազգի ձևավորման և զարգացման պատմական ուղին, քաղաքացու դիրքից արժևորել Հայաստանի Հանրապետությունը՝ որպես իր ներկան և ապագան կերտելու միջավայր: Համեմատել և վերլուծել հասարակական և

քաղաքական երևույթների և գործընթացների տարբեր մեկնաբանություններ, արտահայտել հիմնավորված դիրքորոշում դրանց վերաբերյալ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Բացատրել տեխնոլոգիական նորամուծությունների գիտական հիմքերը, ներկայացնել տեխնոլոգիական ձեռքբերումները որպես գիտական և հետազոտական մտքի արգասիք, գիտակցել դրանց հետ կապված հնարավոր վտանգները բնության և մարդու համար: ***Ինֆորմատիկա*** - Կիրառել համալիր գիտելիքներ և անհրաժեշտ հմտություններ՝ տեխնոլոգիական զարգացման և տեղեկատվության բազմազանության պայմաններում կողմնորոշվելու համար:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Մ1, Մ4, Մ6, Մ10, Մ11, Մ12, Մ13, 14, Մ15, Մ16, Մ17, Մ23, Մ24, Մ27, Մ28, Մ29, Մ34, Մ40, Մ41, Մ42, Մ47, Մ48

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ (14 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Նկարը՝ իբրև թեմատիկ-իմաստային միասնություն ընկալելու կարողությունների ձևավորում: Ինքն իրեն լսելու և միտքը ճիշտ կառուցելու կարողությունների զարգացում:	**10-12.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Ձևակերպումներում կիրառել մասնագիտական բառամթերք և եզրույթներ: **10-12.Կ.Ա.ՔԱ.1.** Կատարել արվեստագիտական վերլուծություններ **10-12.Կ.Ա.ՔԱ.2.** Կատարել համեմատություններ և դասակարգել ստեղծագործությունները: **10-12.Կ.Ա.ՔԱ.3.** Վերլուծել հանդիսատեսի համոզմունքների, գաղափարների, տեսա-կետների վրա ցուցադրությունների թողած ազդեցությունը:
Ուղղորդող հարցադրում	
Ինչպե՞ս է արվեստն օգնում հասկանալու տարբեր ժամանակներում և տարբեր տեղերում ապրած մարդկանց կյանքը:	

Ինչպե՞ս են վերաբերվել արվեստին տարբեր ժամանակաշրջաններում:	**10-12.Կ.Ա.Գ.1.** Վերլուծել տարբեր արվեստագիտական գնահատականներ արդիականության, մշակութային արժևորման տեսանկյունից: **10-12.Կ.Ա.Գ.2.** Գնահատել նախագծերը՝ հաշվի առնելով հասարակության տարբեր խավերի գեղագիտական նախընտրությունները: **10-12.Կ.Ա.ԱՊ.1.** Ցուցադրել ստեղծագործությունը ներկայացնելու կարողություններ արվեստագետի, նկարիչի, արվեստի քննադատի, պատկերասրահի տնօրենի, պատմաբանի, հոգեբանի տեսանկյունից: **10-12.Կ.Ա.ԱՊ.2.** Հետազոտել և ներկայացնել ժամանակակից հայ արվեստի առանձնահատկությունները: **10-12.Կ.Կ.ԱԴ.3.** Կիրառել ստեղծագործական կարողություններն ու մոտեցումներն ուսումնական մյուս բնագավառներում:

Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝

- կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
- կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
- դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
- աշխատանքներում ցուցադրել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները,
- քննել, վերլուծել և ներկայացնել ստեղծագործություններում առկա կապը արվեստի մյուս տեսակների հետ,
- բացահայտել և մեկնաբանել գեղարվեստական գաղափարը հաղորդելու գեղարվեստական հնարները,
- վերլուծել արվեստի ստեղծագործությունները, կիրառել քննական վերաբերմունք տեսածի և զգացածի վերաբերյալ,
- մանրամասն ներկայացնել ինքնուրույն, զույգով կամ խմբով կատարաված աշխատանքները, թվարկել կիրառված տարրերն ու

սկզբունքները և դրանցով արտահայտչականություն ապահովելու հնարները,

- բանավոր կամ գրավոր ներկայացնել աշխատանքների հիմնական առանձնահատկությունները, դրանց կապը իրականության հետ (փոխանցում են, ազդում, նկարագրում, ահազանգում են կամ կարող են ներազդել, ուղղորդել և այլն),
- ընտրել շրջապատող իրականությունն արվեստի միջոցով ներկայացնելու տարբերակներ,
- կատարել վերլուծություններ և հետազոտություններ մշակութային իրադարձության նշանակալիության, կարևորության վերաբերյալ,
- հավաքել և դասակարգել մշակութային իրադարձության կամ ստեղծագործության վերաբերյալ արտահայտված կարծիքները,
- քննել ստեղծագործությունները՝ հաշվի առնելով թեմաները, ժամանակաշրջանը, նկարչի անհատականությունը, ավանդույթները, մշակութային խնդիրները և այլն,
- ներկայացնել որոշակի ժամանակաշրջանում ստեղծագործած հայազգի արվեստագետների աշխատանքները,
- բացատրել, թե ինչ միջոցներով և որքանով է արտացոլված տվյալ ժամանակաշրջանը,
- հասկանալ, որ բոլոր մշակույթները ներկայանում են իրենց արվեստով,
- հասկանալ, որ արվեստը բոլոր ժամանակների և մշակույթների հաղորդակցման անփոխարինելի լեզու է,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Հայտնի արվեստագետների կյանքը և ստեղծագործությունները: Արվեստի գործերի մշակութային արժեքը: Կերպարվեստի ոճերը: Հայ և համաշխարհային կերպարվեստի	Ներկայացնել համաշխարհային արվեստի կարևոր շրջանները: Ներկայացնել հայ արվեստի ժամանակաշրջանները և ճանաչում ունեցած արվեստագետներին: Վերլուծել նրանց ստեղծագործությունները՝ ըստ տեսակների (ճարտարապետություն, դեկորատիվ-կիրառական արվեստ,	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կապը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմաներն ազդում են աշխատանքի բնույթի վրա, ինչը տար-

հիմնական ուղղությունները: Հայ արվեստագետները հայրենիքում և հայրենիքից դուրս:	մանրանկար-չություն, գեղանկարչություն): Դասակարգել կերպարվեստի տարրերը և սկզբունքները տար-բեր դարաշրջանների ստեղծագործություններում: Համեմատել տարբեր երկրների արվեստագետների աշխա-տանքներում ազգային ինքնություն արտահայտող պատկեր-ները: Ուսումնասիրել ստեղծագործությունները՝ ըստ ոճական առանձնահատկությունների: Ուսումնասիրել ստեղծագործությունների ստեղծման հանգամանքները: Ուսումնասիրել արվեստագիտական հետազոտությունների ամենաճանաչված հիշարժան աղբյուրները: Դիտել ստեղծագործությունները, ներկայացնել հիմնական գաղափարները: Հայաստանը ներկայացնող բնանկարների, հայ նշանավոր արվեստագետների աշխատանքների վերատպությունների ուսումնասիրում: Ներկայացնել հայկական արվեստի պատմա-կան ակունքները: Ներկայացնել հայկական մանրանկարչության առանձնահատ-կությունները: Հայկական խաչքարագործությունը՝ որպես արվեստի ինքնու-	բեր արդյունքներ է տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացահայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերությունները: Գտնել ներդաշնակություն: **Կայունություն և փոփոխություն** Կայունությունը միշտ մրցակցող գործոնների հաշվեկշիռն է: Դրա խախտումը համակարգը դուրս է բերում կայուն վիճակից, երբ բա-ցակայում է հետադարձ կապը: Սակայն արվեստագիտական տե-սանկյունից կարելի է ընկալել որ-պես մեկից ավելի համակարգերի առկայություն միևնույն ստեղծա-գործության մեջ: Այստեղ մեկ գոր-ծոնի փոփոխությունը չի խախ-

	րույն տեսակ: Բնակության վայրի, տարածքի, համայնքի ճարտարապետական կոթողները, հիշարժան վայրերը, մշակութային հաստատությունները ներկայացնող նախագծերի և հետազոտությունների կատարում: Ձևակերպել իր պատկերացումները մարդկության պատմության ընթացքում գեղագիտական իդեալի փոխակերպումների վերաբերյալ և հիմնավորել սեփական տեսակետն արվեստի տարբեր ուղղություններից բերված օրինակներով: Մեկնաբանել գեղագիտական իդեալ հասկացությունը, դրա հարաբերական բնույթը, համաշխարհային պատմության տարբեր շրջաններում գեղագիտական իդեալների առանձնահատկությունները, ճաշակի դերը իրականության գեղագիտական ընկալման մեջ: Ուսումնասիրել հասարակության զարգացման վրա արվեստի տարբեր ճյուղերի ազդեցությունը, հավաքել և հետազոտել մշակույթների հիմնական առանձնահատկությունները բացահայտող հիմնավոր տեղեկատվությունը: Տարբեր պատմական իրադարձություններ ներկայացնող ստեղծագործությունների դիտում, երկիրը, սովորույթները ներկայացնող աշխատանքներում առանձնացնել բնորոշ տարրերը:	տում համակարգը, քանի որ մյուս գործոնն իր վրա է վերցնում ընդհանուր հավասարակշռությունը (գույն, գիծ, դինամիկա և այլն):

	Կատարել արվեստի ստեղծաործության չորս փուլային հետազոտություն: Ուսումնասիրել ժամանակակից արվեստի զարգացման միտումները: Ուսումնասիրել տարբեր ժողովուրդների կենցաղի և մշակույթի արտացոլումն արվեստում: Ուսումնասիրել և ներկայացնել ստեղծագործության պատկանելությունը՝ ըստ գեղարվեստական դպրոցի և շրջանի, ժամանակաշրջանին բնորոշ տեխնիկայի, ժամանակի հայտնի վարպետների ստեղծագործական ձեռագրերի և նրանց նախընտրած թեմաների:	

Առաջարկվող թեմատիկա

Միջնադարյան Հայաստանի արվեստը, Ժամանակակից արվեստի թանգարան, Ազգային պատկերասրահ: Աշխարհահռչակ կին արվեստագետներ՝ Արտեմիզիա Ջենտիլեսկի, Կետե Կորվից, Ֆրիդա Կալո, Ավգուստինա Սավաժ, Այծեմնիկ Ուրարտու, Լավինիա Բաժբեուկ-Մելիքյան, Արփենիկ Նալբանդյան, Թերեզա Միրզոյան, Հռիփսիմե Սիմոնյան, Արմինե Կալենց:

Միջառարկայական կապ

Բանասիրական գիտություններ - Հայերենով տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսքի հմտություններ՝ օգտագործելով տարբեր արտահայտչամիջոցներ և համապատասխանեցնելով դրանք իրավիճակներին: Օտար լեզվով բավականին սահուն և հանպատրաստից բանավոր շփում, կարդալ և հասկանալ տարաբնույթ, այդ թվում արվեստագիտական բառապաշար պարունակող տեքստերի հիմնական միտքը, տարբեր թեմաների շուրջ գրավոր շարադրանքի հմտություն:

Բնական գիտութեուններ - Վերլուծել բնական համակարգերի փոխկապակցվածությունները՝ դիտարկելով բնագիտական գիտելիքը որպես մեկ

ամբողջություն: ***Հանրահաշիվ, երկրաչափություն*** - Համադրել և վերլուծել տարբեր մաթեմատիկական մոդելներ ծանոթ և անծանոթ իրավիճակներում, կիրառել տարածական մարմինների մասին գիտելիքները կյանքում և տարբեր ուսումնական առարկաներ ուսումնասիրելիս: ***Հումանիտար գիտություններ*** - Վերլուծել իր ազգի ձևավորման և զարգացման պատմական ուղին, քաղաքացու դիրքից արժևորել Հայաստանի Հանրապետությունը՝ որպես իր ներկան և ապագան կերտելու միջավայր: Համեմատել և վերլուծել հասարակական և քաղաքական երևույթների և գործընթացների տարբեր մեկնաբանություններ, արտահայտել հիմնավորված դիրքորոշում դրանց վերաբերյալ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Բացատրել տեխնոլոգիական նորամուծությունների գիտական հիմքերը, ներկայացնել տեխնոլոգիական ձեռքբերումները որպես գիտական և հետազոտական մտքի արգասիք, գիտակցել դրանց հետ կապված հնարավոր վտանգները բնության և մարդու համար: ***Ինֆորմատիկա*** - Կիրառել համալիր գիտելիքներ և անհրաժեշտ հմտություններ՝ տեխնոլոգիական զարգացման և տեղեկատվության բազմազանության պայմաններում կողմնորոշվելու համար:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Մ1, Մ4, Մ7, Մ10, Մ11, Մ15, Մ16, Մ17, Մ24, Մ28, Մ33, Մ34, Մ40, Մ41, Մ42

ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋՈՑՈՎ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԱԼՈՒՄ	
ԱՐՎԵՍՏԻ ԴԵՐԸ ԵՎ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ (8 ժամ)	
Նպատակը	**Վերջնարդյունքներ**
Հասկանալ, որ արվեստն արտահայտում է իրականությունը: Ուսումնասիրել պատմական, մշակութային, հիշարժան իրա-	**10-12.Կ.Ս.ՆՄ.2.** Զեկերպումներում կիրառել մասնագիտական բառամթերք և եզրույթներ:

<table>
<tr><td>դարձությունների արտահայտումն արվեստի միջոցով:
Գիտակցել, որ արվեստը կարող է ազդեցություն ունենալ մեր իրականության վրա:</td><td rowspan="3">10-12.Կ.Ա.ՔԱ.1. Տարբեր ստեղծագործությունների վերաբերյալ ձևավորել մասնագիտական քննադատական կարծիքներ:
10-12.Կ.Ա.ՔԱ.3. Վերլուծել հանդիսատեսի համոզմունքների, գաղափարների, տեսա-կետների վրա ցուցադրությունների թողած ազդեցությունը:
10-12.Կ.Ա.Գ.1. Վերլուծել տարբեր արվեստագիտական գնահատականներ արդիականության, մշակութային արժևորման տեսանկյունից:
10-12.Կ.Կ.ԱԴ.1. Ներկայացնել, թե որքանով է մշակույթի, պատմության, ավանդույթների և սովորույթների իմացությունն օգնում լիարժեք ընկալելու ստեղծագործությունը:
10-12.Կ.Կ.ԱԴ.2. Լուսաբանել միևնույն մշակութային իրադարձությունը տարբեր մեդիաների համար (հեռուստատեսություն, տպագիր մամուլ, համացանց և այլն):
10-12.Կ.Կ.ԱԴ.3. Ստեղծագործաբար մոտենալ առօրեական խնդիրների լուծմանը:</td></tr>
<tr><td>Ուղղորդող հարցադրում</td></tr>
<tr><td>Ինչպե՞ս է արվեստն օժանդակում ստեղծագործական մտածողության զարգացմանը:
Արվեստն ունի՞ տարիք:
Կարո՞ղ է արդյոք արվեստը փոխել մեզ:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Դասընթացի ուսումնասիրության արդյունքում սովորողը պետք է կարողանա՝</td></tr>
<tr><td colspan="2">• կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,
• կատարել կերպարվեստային գործունեությանն առնչվող նյութերի մասնագիտական վերլուծություններ, թարգմանություններ,
• դասակարգել աշխատանքները՝ հաշվի առնելով ընդհանուր կարծիքը և գնահատականները,
• աշխատանքներում կիրառել մյուս ուսումնական առարկաներից ստացած գիտելիքները,
• քննել, վերլուծել և ներկայացնել ստեղծագործություններում առկա կապը արվեստի մյուս տեսակների հետ,
• կատարել արվեստագիտական եզրույթների խմբավորում՝ ըստ առաջադրված չափանիշների,</td></tr>
</table>

- ներկայացնել, թե ինչով է արվեստի ստեղագործությունը նման կամ տարբեր իրականությունից և որքանով է ազդում մարդկաց վրա,
- բերել արվեստի բնագավառը ներկայացնող մասնագիտությունների օրինակներ,
- ներկայացնել մշակութային հաստատություններում ընդունված վարքականոնները տարբեր ժամանակներում,
- քննարկել և ներկայացնել արվեստի դերն իր համայնքում,
- քննարկել արվեստագետ դառնալու հնարավորությունները,
- ներկայացնել մշակութային իրադարձություն, որը ներգործություն է ունեցել (դրական կամ բացասական) իր շրջապատի վրա:

Բովանդակություն	**Առաջարկվող գործունեության ձևեր**	**Ընդհանրական խաչվող հասկացություններ**
Արվեստի ստեղծագործությունների նշանակությունը պատմության տեսանկյունից: Հայ և համաշխարհային կերպարվեստի ազդեցությունը: Արվեստ և իրականություն: Մշակութային հաստատություններում ընդունված վարքականոնները տարբեր ժամանակներում: Արվեստագիտական մասնագիտություններ: Արվեստի ազդեցությունը մեր օրերում:	Հետազոտել մեր իրականության մեջ արվեստի ներկայությունը: Արվեստի ստեղծագործությունները՝ որպես տեղեկատվության փոխանցման և հաղորդակցման միջոց: Հայ և համաշխարհային արվեսների փոխազդեցությունները. ընդհանրություններ, տարբերություններ: Քննարկել արվեստի դերը: Արվեստի ստեղծագործությունների վերաբերյալ կարճ ակնարկների պատրաստում: Տարբեր մեդիաների լուսաբանումների ձևաչափերի, խոսքի կառուցվածքի, արդիականության, կառուցվածքային առանձնահատկությունների ուսումնասիրություններ: Համեմատել և վերլուծել միևնույն մշակութային	**Պատճառ և հետևանք, մեխանիզմ և կանխատեսում** Աշխատանքի բնույթ և արդյունք կա-պը. նյութը, չափը, խնդիրը, թեմա-ներն ազդում են աշխատանքի բնույ-թի վրա, ինչը տարբեր արդյունքներ է տալիս: **Օրինաչափություններ** Կատարել դասակարգումներ, բացա-հայտել պատկերվող առարկաների նմանություններն ու տարբերություն-ները: Գտնել ներդաշնակություն:

	իրադարձության լուսաբանումը տարբեր մեդիաների միջոցով (հեռուստատեսություն, տպագիր մամուլ, համացանց և այլն): Ուսումնասիրել և ներկայացնել կարճ ակնարկներ հայ մշակույթի վրա օտար ազդեցության հիմնական միտումների, ազգային մշակույթի ձևավորման վրա խորհրդանիշի դերի վերաբերյալ: Արվեստի ազդեցությունը քաղաքակրթությունների վրա: Հասարակության սոցիալական նորմերը խորհրդանշող արվեստագիտական արտահայտություններն անցյալում և ներկայում: Ուսումնասիրել արվեստագետների դերը: Որոշել նրանց գործունեության առանձնահատկությունները և դրանց կարևորությունը: Ուսումնասիրել որևէ իրադարձություն ընտանիքում, համայն-քում, երկրում, աշխարհում, որին անդրադարձել է արվեստը: Ներկայացնել որևէ մշակութային իրադարձության կամ արվեստի հետ առնչության սեփական օրինակ: Արվեստի մասին պատմող տեսաֆիլմերի քննարկումներ: Մուլտֆիլմերը, անիմացիաները, կոմիքսները, գովազդը՝ որպես ժամանակակից արվեստի տիրույթ:	**Կայունություն և փոփոխություն** Կայունությունը միշտ մրցակցող գոր-ծոնների հաշվեկշիռն է: Դրա խախ-տումը համակարգը դուրս է բերում կայուն վիճակից, երբ բացակայում է հետադարձ կապը: Սակայն արվես-տագիտական տեսանկյունից կարելի է ընկալել որպես մեկից ավելի հա-մակարգերի առկայություն միևնույն ստեղծագործության մեջ: Այստեղ մեկ գործոնի փոփոխությունը չի խախ-տում համակարգը, քանի որ մյուս գործոնն իր վրա է վերցնում ընդհանուր հավասարակշռությունը (գույն, գիծ, դինամիկա և այլն):

Առաջարկվող թեմատիկա
Հայտնի ստեղծագործությունների ժամանակակից ընկալումներ՝ ***Ռաֆայել Սանտի. «Սիքստինյան Տիրամայր»,*** ***Լեոնարդո դա Վինչի. «Վիտրուվիանոսի մարդը»,*** ***Միքելանջելո Բուոնարոտի. «Սիքստինյան մատուռ»:***
Միջառարկայական կապ
Բանասիրական գիտություններ - Հայերենով տարբեր ոճերի և ժանրերի գրավոր և բանավոր խոսքի հմտություններ՝ օգտագործելով տարբեր արտահայտչամիջոցներ և համապատասխանեցնելով դրանք իրավիճակներին: Օտար լեզվով բավականին սահուն և հանպատրաստից բանավոր շփում, կարդալ և հասկանալ տարաբնույթ, այդ թվում արվեստագիտական բառապաշար պարունակող տեքստերի հիմնական միտքը, տարբեր թեմաների շուրջ գրավոր շարադրանքի հմտություն: ***Բնական գիտութուններ*** - Վերլուծել բնական համակարգերի փոխկապակցվածությունները՝ դիտարկելով բնագիտական գիտելիքը որպես մեկ ամբողջություն: ***Հանրահաշիվ, երկրաչափություն*** - Համադրել և վերլուծել տարբեր մաթեմատիկական մոդելներ ծանոթ և անծանոթ իրավիճակներում, կիրառել տարածական մարմինների մասին գիտելիքները կյանքում և տարբեր ուսումնական առարկաներ ուսումնասիրելիս: ***Հումանիտար գիտություններ*** - Վերլուծել իր ազգի ձևավորման և զարգացման պատմական ուղին, քաղաքացու դիրքից արժևորել Հայաստանի Հանրապետությունը՝ որպես իր ներկան և ապագան կերտելու միջավայր: Համեմատել և վերլուծել հասարակական և քաղաքական երևույթների և գործընթացների տարբեր մեկնաբանություններ, արտահայտել հիմնավորված դիրքորոշում դրանց վերաբերյալ: ***Առողջ ապրելակերպ*** - Բացատրել տեխնոլոգիական նորամուծությունների գիտական հիմքերը, ներկայացնել տեխնոլոգիական ձեռքբերումները որպես գիտական և հետազոտական մտքի արգասիք, գիտակցել դրանց հետ կապված հնարավոր վտանգները բնության և մարդու համար:

Ինֆորմատիկա - Կիրառել համալիր գիտելիքներ և անհրաժեշտ հմտություններ՝ տեխնոլոգիական զարգացման և տեղեկատվության բազմազանության պայմաններում կողմնորոշվելու համար:
Կապը ՀՊՉ վերջնարդյունքների հետ
Մ1, Մ4, Մ7, Մ10, Մ11, Մ15, Մ16, Մ17, Մ18,Մ24, Մ28, Մ30, Մ33, Մ34, Մ40, Մ41, Մ42

Գրականություն

1. ‹‹Կրթության մասին›› ՀՀ օրենք:
2. ‹‹Հանրակրության մասին›› ՀՀ օրենք:
3. Հանրակրթության պետական կրթակարգ, ՀՀ կառավարության նիստի N 33 արձանագրային որոշում, 26.08.2004:
4. ՀՀ կառավարության 2010 թ. ապրիլի 8-ի N 439-Ն որոշում:
5. ‹‹Հանրակրթության պետական չափորոշիչ››, 2010:
6. ՀՀ կառավարության 2021 թվականի փետրվարի 4-ի N 136-Ն որոշում:
   Հանրակրթության պետական չափորոշիչ
7. COMPETENCES FOR DEMOCRATIC CULTURE (CDC), ձեռնարկ, ԵԽ, 2018:
8. ՅՈՒՆԵՍԿՕ, «Կրթություն հանուն կայուն զարգացման» ծրագիր:
9. Ազարյան Լ. Վաղ միջնադարյան հայկական քանդակը, Եր., 1975:
10. Աղասյան Ա. Հայ կերպարվեստի զարգացման ուղիները XIX-XX դարերում. Եր., 2009:
11. Աղասյան Ա. Քաջազի մշտավառ կանթեղը: (Ակնարկներ սփյուռքահայ կերպարվեստի պատմության), Եր., 2009 :
12. Աղասյան Ա. Երվանդ Քոչարի տարածության մեջ, Եր., 2013 :
13. Աղասյան Ա., Հակոբյան Հ., Հասրաթյան Մ., Ղազարյան Վ. Հայ արվեստի պատմություն, Եր., «Զանգակ-97» հրատ., 2009, 576 էջ:
14. Ակնարկ հայ երաժշտության պատմության, Եր., ՀՍՍՀ ԳԱ, 1963:
15. Բայյան Ա. Դպրոցականների գեղագիտական դաստիարակություն: Եր., «Լույս», 1979:
16. Բորև Յու., Գեղագիտություն, Եր., «Հայաստան», 1982:
17. Բրուտյան Ց. Գիտական աշխատությունների միջբուհական ժողովածու (Արվեստագիտություն): Եր., 1974:
18. Բրուտյան Ց. Սփյուռքահայ երաժշտական մշակույթը: Եր., «Սովետական գրող», 1982:
19. Գեղագիտական դաստիարակություն: Եր., «Լույս», 1975:
20. Գևորգյան Ա. Արհեստներն ու կենցաղը հայկական մանրանկարներում, Եր., 1978:
21. Դավթյան Ս. Դրվագներ հայկական միջնադարյան կիրառական արվեստի պատմության: Եր., 1981:
22. Դրուսկին Մ., Արտասահմանյան երաժշտության պատմություն, Մոսկվա, 1976:
23. **23.** Երկանյան Վ., Հայկական մշակույթ: Եր., 1982:
24. Թաթիկյան Վ. Արցախի տոհմագորգերը, Եր., 2004:

25. Թահմիզյան Ն., Երաժշտությունը հին և միջնադարյան Հայաստանում: Եր., «Սովետական գրող», 1982:
26. Իգիթյան Հ. Հովնաթանյանից մինչև Մինաս: Եր., 2001:
27. Լուկին Յու. Էսթետիկայի հիմունքներ: Եր., «Լույս», 1984:
28. Խալաթյան Լ. Բեմանկարչություն: Հայ սովետական թատրոնի պատմություն, Եր., 1967:
29. Խանջյան Ա. Երևանի արձանները, Եր., 2004:
30. Խառատյան-Առաքելյան Հ., Հայ ժողովրդական տոները, Եր., 2005:
31. Խաչատրյան Շ. Ֆրանսահայ կերպարվեստ, Եր., 1991:
32. Կոմիտաս. Երկերի ժողովածու, բոլոր հատորները: Եր., «Հայաստան», 1969:
33. Կոմիտաս Վարդապետ. Ուսումնասիրութիւններ և յօդուածներ: Գիրք Ա: Եր., 2005:
34. Հակոբյան Հ. Վասպուրականի մանրանկարչությունը, Գիրք 1-2, Ե.,1976-1982 :
35. Հ. Հովհաննիսյան. Թատրոնը միջնադարյան Հայաստանում, Երևան, 1978,
36. Ղազարյան Մ., Փայտի գեղարվեստական փորագրությունը Հայաստանում, Եր., 1990»
37. Նավոյան Մ. Դրվագներ հայ երաժշտության պատմության: Եր., «Զանգակ-97», 2009:
38. Տիգրանյան Գ. Հայ երաժշտական թատրոնի 100 տարին: Եր., «Հայաստան», 1969:
39. Տիգրանյան Գ. Հայ երաժշտական թատրոնի 100 տարին: Եր., «Հայաստան», 1968:
40. Ֆոր Էլի. Արվեստի պատմություն, I, II, III: Եր., «Սարգիս Խաչենց», «Փրիթինֆո», 2000-2007-2008:
41. Авсиян О.А. Натура и рисование по представлению. М.: Изобразительное искусство, 1985. 151 с.
42. Алексеев П.К., Короткова А.Л., Трофимов В.А., Основы изобразительной грамоты. СПб: НИУ ИТМО, 2011. 70 с.
43. Вёльфлин Г. Основные понятия истории искусств. Изд. В. Шевчук, 2013. 330 с.
44. Виппер Б. Введение в историческое изучение искусства. Изд. В. Шевчук, 2010. 368 с.
45. “Искусство в школе”. Общественно-педагогический и научно-методический журнал, Москва, 2010 г
46. Рисунок, основы учебного академического рисунка, учебник, Ли Н.Г., 2007.
47. Штелер Т. Обратная перспектива: Павел Флоренский и Морис Мерло-Понти о пространстве и линейной перспективе в искусстве Ренессанса//.Историко-философский ежегодник 2006.Ин-т философии.РАН. — М.: Наука, 2006, с. 320—329
48. Next Generation Sciense Standarts, https://www.nextgenscience.org
49. COMPETENCES FOR DEMOCRATIC CULTURE (CDC), ձեռնարկ: ԵԽ, 2018:

50. National Core Arts Standards: A Conceptual Framework for Arts Learning.
51. Julia G. Thompson. The First-Year Teacher's Survival Guide, 3rd Edition.John Wiley & Sons, 2013. 562p.
52. Discipline-based art education: a curriculum sampler, Kay Alexander, Michael Day, 1991.
53. Achievement Objectives by Learning Area. Set of 8 charts. Published for the Ministry of Education, Wellington, New Zealand. 2007.
54. The College Board, Arts Education Standards and 21st Century Skills: An analysis of the National Standards for Arts Education as compared to the 21st Century Skills Map for the Arts, New York, N.Y., 2011.406p.
55. Office of Superintendent of Public Instruction. Washington State K–12. Arts Learning Standards for Visual Arts. Learning and Teaching. 2017. 186p.
56. Raul M. Sunico, Ph.D. Evelyn F. Cabanban Melissa Y. Moran, Music and Arts Appreciation for Young Filipinos, Department of Education Republic of the Philippines, 2015. 334p.
57. Rosehill School. Art & Design and D&T Policy,
58. Design and technology programmes of study: key stages 1 and 2, National curriculum in England,
59. Washington State K–12 Arts Learning Standards for Visual Arts,
60. Massachusetts Arts Curriculum Framework
A Framework for K-12 Science Education: Practices, Crosscutting Concepts and Core Ideas,
61. Massachusetts Science and Technology/Engineering, Curriculum Framework,
62. California Common Core State Standards,
63. Elementary STEM Education: The Future for Technology and Engineering Education,
64. Advancing Excellence in Technological Literacy,
65. Ontario Schools, Kindergarten to Grade 12: Policy and Program Requirements,
66. K–10 Curriculum Framework and Statement of Equity Principles and the Melbourne Declaration on Educational Goals for Young Australians,
67. NSW Syllabus for the Australian Curriculum,
68. Board of Studies NSW in its K–10 Curriculum Framewor,

Էլեկտրոնային կայքեր

69. https://artclasscurator.com/art-criticism-steps
70. https://globalartsandhumanities.osu.edu/about/cross-disciplinary-research

71. https://www.educatorstechnology.com/
72. https://www.nationalartsstandards.org/
73. ttps://www.incredibleart.org/
74. http://artsedge.kennedy-center.org/educators/standards
75. https://www.theartof.com/training
76. https://www.curriculumonline.ie/Home
77. https://www.nga.gov/education/learningresources.html
78. https://www.pltw.org/our-programs/pltw-gateway-curriculum
79. https://www.wabisabilearning.com/blog/20-blooms-taxonomy-infographics
80. https://www.k12.wa.us/student-success/resources-subject-area
81. https://www.stem.org.uk/resources#design-technology
82. https://curriculum.gov.mt/en/Curriculum/Year-1-to-6/Pages/default.aspx
83. https://www.wabisabilearning.com/case-study
84. https://www.thelearningweb.net/music-learning.html
85. https://www.slideshare.net/mrsnazlan/a-curriculum-framework-for-art-education
86. https://www.nga.gov/education/teens.html
87. https://www.theartof.com/training,
88. https://www.curriculumonline.ie/Home,
89. https://www.nga.gov/education/learningresources.html,
90. https://www.pltw.org/our-programs/pltw-gateway-curriculum ,
91. https://www.wabisabilearning.com/blog/20-blooms-taxonomy-infographics ,
92. https://www.k12.wa.us/student-success/resources-subject-area,
93. https://www.stem.org.uk/resources#design-technology,
94. https://curriculum.gov.mt/en/Curriculum/Year-1-to-6/Pages/default.aspx,
95. https://www.wabisabilearning.com/case-study,
96. https://www.thelearningweb.net/music-learning.htm,
97. https://www.slideshare.net/mrsnazlan/a-curriculum-framework-for-art-education